

**Roskilde
University**

Mænd i migrationsægteskaber

Fortællinger om hverdag og vold i danske mænds samliv med udenlandske kvinder

Nielsen, Steen Baagøe; Gitz-Johansen, Thomas

Publication date:
2006

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Nielsen, S. B., & Gitz-Johansen, T. (2006). *Mænd i migrationsægteskaber: Fortællinger om hverdag og vold i danske mænds samliv med udenlandske kvinder*. Roskilde Universitet.
http://nylokk.t2w.dk/_files/Dokumenter/rapporterogpublikationer/aeresrelateredekonflikter/Maend_i_migrationsaegteskaber.pdf

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

MINISTER FOR

Ligestilling

Mænd i migrationsægteskaber

– fortællinger om hverdag og vold i danske mænds samliv
med udenlandske kvinder

Udarbejdet af

Steen Baagøe Nielsen og Thomas Gitz-Johansen

Institut for Uddannelsesforskning
Roskilde Universitetscenter
Marts 2006

Steen Baagøe Nielsen og Thomas Gitz-Johansen

Mænd i migrationsægteskaber – fortællinger om hverdag og vold i danske mænds samliv med udenlandske kvinder

1. udgave 2006

© Forfatterne

Tryk: Ligestillingsministeriets Trykkeri

Sats: Vibeke Lihn

ISBN 87-7349-649-9

Institut for Uddannelsesforskning

Roskilde Universitetscenter

Universitetsvej 1

Postboks 260, P10

4000 Roskilde

Tlf.: 4674 2345

Minister for Ligestilling

Ligestillingsafdelingen

Holmens Kanal 22

1060 København K

Tlf.: 3392 3311

Fax: 3391 3115

Rapporten kan hentes på www.lige.dk

Projektet er et resultat af et samarbejde mellem Minister for Ligestilling og Institut for Uddannelsesforskning, RUC. Det er delvist finansieret af satspuljemidler til bekæmpelse af vold mod kvinder og handel med kvinder.

Laura Munch-Petersen har bidraget til skrivningen af kapitel 1: *Migrationsægteskaber og kommerciel kontaktformidling*.

En tak til alle de der så velvilligt har støttet og bidraget til at dette projekt kunne realiseres, særligt skal nævnes vores følgegruppe bestående af Anne Mau - LOKK, Kenneth Reinicke - Center for Ligestillingsforskning, Ole Thofte - ATV, Roskilde, Lea Holst Spenceley - Dannerhuset samt Helle Øbo Petersen - DMV, Kbh.

Der skal også lyde en tak til Leif Randeris, Århus for kontakter og gode indsigter, samt til **Dr. phil.** Mechthild Bereswill, Universität Hannover og Prof. Tony Jefferson, University of Keele for værdifulde kommentarer undervejs.

Allermest skylder vi dog tak til de mænd og kvinder, som har villet fortælle om deres liv – og dele deres erfaringer med os. Mange, mange tak!

Indhold

Indledning: Familieliv i migrationsægteskaber som kontekst for samvær, ligestilling og vold	5
Den konkrete baggrund for forskningsprojektet.....	5
Hensigten med forskningsprojektet	6
Indkredsning af problemfeltet – trafficking, tvangsægteskaber og mænds modstand mod ligestilling ..	6
Samliv, konflikter og vold: Fokus på mænd.....	8
Kapitelloversigt.....	9
Kapitel 1: Migrationsægteskaber og kommerciel kontaktformidling	11
Ægteskabsmigrationens karakter og omfang.....	11
Typiske kontaktformer	12
Kommerciel kontaktformidling på Internettet.....	13
Bureauernes karakter og profil	13
Omfanget af internetbaserede ægteskabsbureauer	17
Kontaktbureauernes fremstilling af kvinderne.....	18
Omfanget af bureau-organiseret kontaktskabelse.....	21
Vold – hvor stor er overrepræsentationen i migrationsægteskaber?	23
Kapitel 2: Projektets metode og fremgangsmåde	27
Etablering af kontakt.....	27
Interviewene.....	29
Kapitel 3: Case-historie om Holger	33
Holgers forhistorie	33
På strandferie i Thailand	34
Samliv i Danmark.....	36
Det nye forhold med Bua	42
Samlivet i Danmark med Bua.....	43
Fysisk vold.....	45
Kapitel 4: Motiver og forestillinger	49
Motiver til at søge kontakt med en udenlandsk kvinde.....	49
Forestillinger om udenlandske kvinder	54
Opfattelse af danske kvinder	60
Kapitel 5: Samlivsrelationer mellem gensidig kærlighed, magt, hverdagslige arbejdsdelinger	61
Samlivskontrakter mellem gensidighed, magt og arbejdsdelinger	68
Den patriarkalske kontrakt: Uligestilling – og hjemlighed og nærhed som forventning til konen	70
Ligestillingsgenerationens ambivalens i forhold til hjem, forsørgelse og forhandlingsorienterede relationer	71
Kontekstuelle faktorer indflydelse i migrationsægteskaberne	79
At skabe hjem og en ny ægteskabskontrakt gennem gensidighed, åbenhed og arbejdsdelinger.....	81

Kapitel 6: Vold i migrationsægteskaber	83
Case om Karsten og Liang	86
Case om Christian og Aneta	91
Case om Bo og Katarina	100
Afrunding om vold i migrationsægteskaber	107
Kapitel 7: Opsamling, konklusioner og perspektiver	113
Ægteskabsmigration, professionel kontaktformidling, vold og prostitution i tal	113
Danske mænds motiver for at søge en udenlandsk partner	114
Samliv i migrationsægteskaber	114
Vold i migrationsægteskaber	117
Politik anbefalinger	119
Yderligere forskningsbehov	119
Litteratur	121
Bilag 1	125
Bilag 2	131

Familieliv i migrationsægteskaber som kontekst for samvær, ligestilling og vold

Over et par årtier har antallet af ægteskaber mellem danske mænd og kvinder fra Østeuropa og Sydøstasien mere end tidoblet til op imod 1000 om året – og kvinderne fra de typiske lande som Thailand, Filippinerne, Polen, Rusland og de øvrige forhenværende sovjetlande udgør efterhånden en samlet befolkning på over 25.000 personer. Denne udvikling er langt fra særegen for Danmark. Tværtimod, kan man se det stærkt øgede antal ægteskaber her, som del af en eskalerende global tendens, som gør ægteskaber over grænser til et stadig mere almindeligt fænomen i de 'vestlige' lande. Disse migrationsægteskaber kan ses som en selvfølgelig del af en stadig mere globaliseret verdens øgede samkvem henover landegrænser. Men ægteskabsmigrationen rummer også en egen dynamik, der gør, at den ikke blot kan reduceres til en konsekvens af fx forøget kommunikation, tættere samkvem og flere personlige relationer hen over landegrænser. Ægteskabsmigration fødes også af en industri, der i nogen grad sætter, det man kunne kalde *kontaktformidlede* ægteskaber, i system, så parterne kan møde hinanden gennem forskellige typer af bureauer, internetsider og 'kontaktrejser'. Mens det generelt er forkert at se ægteskabsmigration som noget, der udelukkende omfatter kvinder, så er det næsten udelukkende udenlandske kvinder, der kommer til Danmark via denne type *kontaktformidlede migrationsægteskaber*.¹

Uden på nogen måde at ville reducere migrationsægteskabernes stigning til alene at være et resultat af en intensiveret påvirkning befordret af kontaktbureauer, 'kontaktturisme' og andre aktører som ofte har økonomiske interesser relateret til denne industri, så har disse faktorer en utvivlsomt en vis effekt. Industrien opstår selvfølgelig, fordi der er en gensidig interesse til stede for denne type kontaktskabelse. Mænd ønsker at knytte bekendtskaber og at stifte familie med en 'fremmed' – måske 'eksotisk' – kvinde, og kontaktindustrien bliver kanal for kvinders ønske om migration til en fremtid, der middelbart fremstår tillokkende og mere forhåbningsfuld i et rigt, 'vestligt' land.

Det faktum at denne form for kontaktskabelse og realiteterne i ægteskabets hverdag langt fra altid viser sig uproblematisk har været et centralt udgangspunkt for dette forskningsprojekt.

Den konkrete baggrund for forskningsprojektet

De danske kvindekrisecentre har de seneste år kunnet konstatere, at andelen af udenlandske kvinder, der henvendte sig efter at have været udsat for vold, var meget høj og stigende. Det har tidligere skabt et betydeligt fokus på undertrykkelse og voldsudøvelse i indvandrer- og flygtningefamilier. Men krisecentrenes registreringer har tidligere vist, at op imod 1/3 af de udenlandske kvinder, som henvender sig på krisecentre, faktisk er gift med etnisk danske mænd. Samtidig har der i medierne kunne konstateres en betydelig interesse for ægteskaber mellem danske mænd og 'østerlandske' kærester, særligt i forbindelse med sager, hvor der synes at være tale om åbenlyst misbrug, og hvor enkelte mænd *anskaffer sig* den ene kvinde efter den anden, for derefter groft at udnytte og/eller udøve vold mod dem, indtil de skilles – og en ny kone efter kort tid tager hendes plads.

¹ Der har længe også været mænd fra hele verden, som rejste for at bosætte sig i Danmark i forbindelse med ægteskaber med danske kvinder – eller som bosatte sig for at arbejde, og opnåede mere varig tilknytning efter ægteskab med danske kvinder.

At disse historier desværre ikke er uden hold i virkeligheden, bekræftes af et kort studie lavet af Landorganisationen af Kvindekrisecentre – LOKK – *Når drømme og håb forvandles til mareridt* (2003a), hvor man gennem få måneders registrering af udenlandske kvinder på krisecentrene kan opregne et større antal ganske grusomme historier om danske mænds ofte gentagne overgreb på kvinder fra især Polen, Rusland, Filipinerne og Thailand. Lande, hvorfra kvinder igennem de seneste årtier har været mål for danske mænds rejser og mere eller mindre organiserede kontakter, med henblik på ægteskab og migration til Danmark.

Gennem en række indledende kontakter mellem LOKK, Minister for Ligestilling og Steen Baagøe Nielsen, Institut for Uddannelsesforskning, RUC, konstaterede man bl.a., at der fandtes en meget beskeden forskning om dette felt, og at yderligere viden var behovet. På den baggrund muliggjorde Ligestillingsministeriet etableringen af et samarbejde og ydede tilskud gennem de såkaldte satspuljemidler, med det formål at frembringe mere viden om mændenes motivationer og konkrete problemer i migrationsægteskaberne.

Hensigten med forskningsprojektet

Hensigten med dette forskningsprojekt er at skabe større viden om mændenes motivationer for at indgå i disse bi-kulturelle ægteskaber, og at forstå vanskelighederne i hverdagen i denne type forhold. Vi fokuserer altså på de forhold og holdninger, som udenlandske kvinder gift med danske mænd møder og lever under, som gør, at kvinder fra Asien og Østeuropa udgør en voksende gruppe på de danske krisecentre.

Mænds vold mod og udnyttelse af kvinder udgør et alvorligt samfundsmæssigt sundhedsproblem, og mænds vold mod kvinder er årsag til at kvinder over hele verden lider og mistrives. Internationalt har organisationer som FN, WHO og EU² meget fokus på dette som et globalt ligestillingsproblem. Minister for Ligestilling har gennem en årrække igangsat en række initiativer til at stoppe vold mod kvinder, og rapporten her indgår som en del af initiativerne, indenfor rammerne af *Regeringens handleplan til bekæmpelse af vold mod kvinder* (Regeringen 2002), der skal belyse og synliggøre volden og dens årsager, som et samfundsmæssigt problem. Volden er uhyre vanskelig at bekæmpe, særligt når det angår vold i hjemmet og vold fra nærtstående personer. Håbet er selvfølgelig, at denne viden kan virke holdningsbearbejdende i en bredere offentlighed og måske lede til nye politiske og behandlingsmæssige initiativer, der i øget grad fx gennem rådgivning kan forebygge og stoppe volden, og dermed forbedre livet først og fremmest for ofrene, men i videre forstand også for de familier, som er udsatte.

Indkredsning af problemfeltet – trafficking, tvangsægteskaber og mænds modstand mod ligestilling

Selv om migrationsægteskaber mellem mænd fra velstående lande og kvinder fra mere fattige regioner som sagt har været i voldsom stigning gennem de seneste år, findes der fortsat meget begrænset viden om disse parforhold i dag. Vi skal her kort omtale de perspektiver, som ofte bringes op i diskussionen af danske mænd og migrationsægteskaber. Selv om det i hovedsagen er temaet *migrationsægteskaber og vold*, der motiverer interessen for feltet, skal vi her kort nævne nogle af de mere markante perspektiver, som de har været belyst i forskningslitteratur og politiske udredninger, i omegnen af denne problematik. Perspektiverne er: 1) Organiseret misbrug af og handel med kvinder, 2) Tvang i ægteskaber og forsøg på regulering af ægteskabstraditioner 3) Mænds modstand mod ligestilling i parrelationer.

² Jf. Daphne-Programmet til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod børn, unge og kvinder og til beskyttelse af risikoudsatte ofre og grupper (http://europa.eu.int/comm/justice_home/funding/daphne/funding_daphne_en.htm)

Man har indenfor EU's Daphne Program i et samarbejde mellem Norge, Danmark og Tyskland sat fokus på vold mod etniske minoritetskvinder gift med 'majoritetsmænd', dvs. fx etniske nordmænd i Norge (Smaadahl et al. 2002).

Misbrug af kvinder: Trafficking, menneskehandel, prostitution, sex-turisme

Vi kender ikke meget til de herboende udenlandske kvinders baggrund og motivation for migration. Der har fx i USA og Canada været stor opmærksomhed på ægteskabsbureauer, som under falske forudsætninger lokker kvinder til at emigrere. Der synes at være betydelige midler og lette gevinster at hente indenfor kontaktformidling. Visse ægteskabsbureauer synes desuden at kunne skaffe kunder gennem at påpege andres bureauers tvivlsomme erfaringer. Ligeledes ved vi, at en vis del af de herværende udenlandske kvinder, som måske før eller siden bliver gift med danske mænd, må forventes at være kommet, lokket eller presset til Danmark med misbrug for øje. Dette misbrug kan være uhyre velorganiseret, men behøver ikke være det: LOKKs oplysninger tyder på, at der kan være tale om, at enkeltstående mænd i såkaldte 'serie-ægteskaber' (Lidén 2005) misbruger kvindernes udsatte situation, når først de er i Danmark, og fx udnytter deres svage position til at fastholde dem i isolation og udsætte dem for gentagne overgreb – osv. Det er et grænseland til prostitutionsrelateret migration, til sex-turisme-problematikker og til trafficking og kvindehandels-problematikken, som absolut er værd at udforske – men dog i beskeden grad er dette projekts fokus. Det indgår dog som en del af undersøgelsen at søge at lave en kortlægning over former og omfang af 'kontakt-formidling' og veje til møder og ægteskaber.

Tvang i ægteskaber og forsøg på regulering af ægteskabstraditioner

I forbindelse med ønsket om at begrænse migrationen gennem en forstærket lovgivning har der været fokus på ægteskabsmigration som en global immigrations-port (Mahnkopf og Gulicová 2004). Konkret samler der sig i Danmark i disse år en særlig interesse om situationen for udenlandske kvinders ægteskabsmigration og familiesammenføring til Danmark, som særligt i medierne og i den politiske debat har drejet sig om de mellemøstlige kvinders tvangsægteskaber og arrangerede ægteskaber, og man har på den baggrund blandt andet strammet den danske udlændingelovgivning.

Når det gælder den ægteskabsmigration, som danske mænd har bidraget til, så har der også været eksempler på, at ægteskaberne var enten proformaægteskaber eller konkret underlagde kvinderne nærmest *slavelignende vilkår*. Dermed rummer ægteskaberne et sådant moment af tvang eller 'arrangement', at kvindernes situation kan minde om den kvinder fra etniske minoriteter, står i, når de kommer til Danmark på baggrund af arrangerede eller tvangslignende ægteskaber.

Ligestillingsministeren har sammen med Integrationsministeriet iværksat en række initiativer, som skal sætte fornyet fokus på – og forhindre – denne type ægteskaber og sikre en bedre integration for de grupper, som typisk rammes (Regeringen 2003). Samtidig udsættes de kvinder, der faktisk rejser henover grænser for at indgå i et mere eller mindre ufrivilligt ægteskab, for nye krav – særligt på grund af den skærpede udlændingelovgivning – som umiddelbart synes at forværre deres i forvejen vanskelige situation.

Det kommer sig af, at kvinderne, udover at håndtere de fysiske og psykiske traumer, som fx eventuel vold vil påføre dem, ofte vil stå i en meget utryk situation, fordi deres opholdstilladelse er betinget af ægteskabet. Samtidig vil de ofte mangle det sociale netværk og kendskab til muligheder og rettigheder, som danske kvinder, der udsættes for vold, med større sandsynlighed kan trække på. Kvindernes situation bedres selvsagt ikke af, at visse mænd synes at misbruge kvindernes udsatte situation til fx at fastholde isolation, true med udsmidning eller foretage gentagne overgreb på en række forskellige partnere osv., sådan som LOKKs oplysninger peger på, at det sker. Det har været argumenteret, at disse udenlandske kvinders generelle situation og retssikkerhed synes at blive kraftigt forværret gennem forlængelsen af kravet til nu at være 7 års ophold, før der gives permanent opholdstilladelse, samtidig med at man i udlændingestyrelsen har strammet op på praksis i forhold til håndteringen af humanitært begrundede dispensationer³. De voldsramte udenlandske kvinders særlige situation er ikke denne undersøgelses fokus, men der er netop udkommet en rapport (Madsen et al. 2005), som belyser de særlige vanskeligheder som denne lov og praksis giver.

³ Denne situation er af en af rådgiver på området, Leif Randeris fra 'Vold-mod-Udenlandske-Kvinder.dk', blevet kaldt 'Vold fra staten mod udenlandske kvinder'.

Udenlandske koner som tegn på manglende vilje til ligestilling

Udover at fx regeringens hensigt med at begrænse antallet af tvangsægteskaber selvfølgelig også er "at bidrage til en øget ligestilling mellem kønnene", så påkalder ægteskabsmigration som fænomen sig også en mere almen ligestillingspolitisk interesse, som i større grad er et omdrejningspunkt for denne undersøgelse. Når det kan konstateres, at de migrerede kvinder i højere grad udsættes for vold end danske kvinder, har det før henledt opmærksomheden på den eventuelt særlige karakter af familiekonstellationer i migrationsægteskabernes (Huitfeldt & Kavli 2004):

Kan mænd, som indlader sig på disse type af ægteskaber - eller kan selve relationen, siges at være, kendetegnet ved en mangel på vilje til ligestilling? – og er dette i sig selv voldsfremkaldende? Er der tale om særlige forestillinger, omstændigheder og relationer, som leder op til eller følger i halen på denne kontaktform, som synes at modvirke ligestilling?

Som ovenfor nævnt har man ofte i pressen omtalt og formidlet ganske stereotype billeder af danske mænd, som gifter sig med kvinder fra udlandet. Der er således etableret et nærmest mytologisk billede af halvgamle utiltalende stakler, der ud over at være herskesyge eller følelsesmæssigt afstumpede også har vanskeligt ved i øvrigt at tilpasse sig dette samfunds og fx arbejdsmarkedets herskende normer. En sådan konstruktion dæmoniserer ikke bare de konkrete mænd og tilslører den reelt store variation i mellem dem, men den skaber også et falsk billede af det rigtige, ligestillede, *danske* ægteskab, som en naturlig norm – som disse mænd ønsker at afvige fra. Og dermed bidrager de ikke til forståelsen af kompleksiteten i ligestillingssituationen i de almindelige 'danske' forhold. For nuanceret at kunne belyse familiernes situation har det således været et mål for det nærværende studie at undersøge, om billedet af mænd i migrationsægteskaber er pålideligt, eller om der blandt mændene, som gifter sig med kvinder fra disse lande, findes forskelligartede erfaringer og holdninger til ligestillingsspørgsmål.

Samliv, konflikter og vold: Fokus på mænd

Dette forskningsprojekt har således et særligt fokus på de danske *mænd* i migrationsægteskaberne. Gennem interview med mændene (suppleret med et mindre antal kvinder) søger vi at belyse volden, hovedsageligt som den tager sig ud fra mændenes perspektiv, og at opnå basal viden om mændenes opfattelser af samlivet og konflikternes og voldens kontekst i migrationsægteskaberne.

Den bagvedliggende motivation for et fokus på mændenes syn på samlivet er, at vi for at forstå årsagerne til volden behøver viden om ikke blot voldens specifikke intention og handlingsforløb, men også om dens bredere sammenhæng med mændenes og deres kvindelige partners særlige og almindelige problemer i migrationsægteskabernes – og om deres konflikter og konflikthåndtering i hverdagen. Vi søger derfor at belyse ægteskaber ramt af vold, men også at indkredse og perspektivere de voldelige mænds oplevelser gennem en række beretninger fra mere velfungerende familier, dvs. ægteskaber, hvor der ikke har været anvendt vold. Tanken er, at vi her kan få en forståelse af de forestillinger, erfaringer og motiver, der omkranser og ligger til grund for pardannelsen og den praksis, som udspiller sig i migrationsægteparrets hverdag – stadig som dette ser ud fra mændenes synspunkt. Intentionen er altså at *se bag om volden* på henholdsvis mændenes motivation for indgåelsen af migrationsægteskaber og på de konkrete familiedynamikker, med henblik på at få en forståelse for både de almene konfliktmønstre og den manglende konflikthåndtering, som ligger til grund for nogle mænds voldsudøvelse mod deres udenlandske partner.

Vores særlige tilgang sigter på denne baggrund mod en analyse og klarlæggelse af *danske mænds subjektive motivation og baggrund* for denne type partnervalg – såvel som deres konkrete håndtering – af udfordringerne efter familiedannelsen. Metodologisk retter interessen sig mod de livshistorisk forankrede erfaringer, der motiverer den enkelte mand til at tage denne type kontakt. Men den enkeltes historie om hans individuelle motivation forsøges samtidig perspektiveret og reflekteret i sammenhæng med de kulturelle og samfundsmæssige forandringer, der mere generelt sætter særligt maskuline identitetskonstruktioner, samt pardannelser og familierelationer under pres.

Vi retter i den forbindelse blikket mod mænds erfaringer med den almindelige danske *ligestillingsudvikling*, der almindeligvis i dansk-danske parforhold og ægteskaber forventes at skabe grobund for en mere gensidigt anerkendende og demokratisk udviklende relation mellem parterne. Det betyder fx, at parforhold og ægteskaber forventes baseret på mere ligelige arbejdsdelinger – såvel praktisk som følelsesmæssigt – og tilsvarende også på en intention om at dele og være fælles om retten og magten til at træffe de væsentligste beslutninger om såvel eget som det fælles liv. Vi undersøger således særligt, hvordan ligestillingsudviklingen af familielivets arbejdsdelinger og forsørgelse påvirker disse mænds forestillinger om familieliv, børn, intimitet, følelser, seksuelle relationer og kærlighedsrelationer. Men mændenes og familiernes *muligheder* reflekteres også i forhold til en række andre påvirkninger fx fremkaldt af forandringer og nye krav i arbejdslivet, samt de nye muligheder, som medierne (fx Internettet) og de stadigt mere nærværende globale og transnationale virkeligheder åbner.

Disse overordnede temaer transformeres til en tematisk *empirisk eftersøgning* med særligt fokus på mændenes beskrivelser af:

- Parrets møde og de konkrete omstændigheder omkring det. Her vil vi ligeledes søge at få perspektiver på kvindernes baggrund for at flytte til Danmark.
- Mændenes motivation for at etablere denne type ægteskaber.
- De eventuelt særlige vilkår og omstændigheder, som parret lever under. Her er en af de centrale tematikker selvfølgelig spørgsmålet om ligestilling og ligeværd i relationer og arbejdsdelinger i hverdagen.
- Konfliktfyldte øjeblikke og konfliktåndring i disse relationer, herunder tilstedeværelsen af forskellige former for vold.

Kapitelloversigt

Kapitel 1: Det følgende kapitel er en introduktion til og oversigt over det emne, der bredt kan kaldes *migrationsægteskaber*. Kapitlet giver et overblik over hvilke kontaktformer, der anvendes i forbindelse med migrationsægteskaber (fx via ægteskabsbureauer, via mere uformelle netværk eller personlige rejser), og der gives estimer over omfanget af migrationsægteskaber samt formidlingen af ægteskaber via bureauer. Desuden gives der et estimat over omfanget af vold i disse ægteskaber, og der foretages en afgrænsning af emnet for nærværende rapport i forhold til tilstødende problemområder (prostitution, trafficking og andre typer af organiseret misbrug).

Kapitel 2: I kapitel 2 fremlægges projektets metodiske fremgangsmåde. Her beskrives, hvordan de interview, der ligger til grund for de følgende kapitler, er blevet gennemført, samt hvordan kontakten til interviewpersonerne er blevet etableret.

Kapitel 3: I kapitel 3 tager vi fat på den del af rapporten, der bygger på interview med mænd i migrationsægteskaber. Denne del indledes med en længere case-historie, der handler om Holger, som har været gift med to thailandske kvinder. Holgers historie er rapportens længste case, og igennem denne fortælling introduceres mange af de emner og problematikker, som de følgende kapitler vil beskæftige sig med: Mandens motivation og forestillinger, samlivet i Danmark, konflikter og vold i samlivet samt børnenes rolle i samlivet. Holgers fortælling er altså ikke valgt, fordi den er særligt typisk eller repræsentativ, men fordi den skal fungere som en introduktion til de følgende diskussioner.

Kapitel 4: I kapitel 4 beskæftiger vi os med mændenes baggrund for at indgå i et migrationsægteskab. Her beskrives mændenes motiver for at gifte sig med en udenlandsk kvinde, og i forlængelse af dette beskrives de forventninger til og forestillinger om udenlandske kvinder, der har været en del af motivationen for at indgå i et migrationsægteskab.

Kapitel 5: I dette kapitel beskrives fasen efter, at manden og kvinden har mødt hinanden og er flyttet sammen i Danmark. Her diskuteres spørgsmål, der relaterer sig til parrets samliv, herunder hvordan parterne i migrationsægteskaber på den ene side må håndtere de samme typer af problemer og udfordringer, som gør sig gældende for parforhold generelt, og på den anden siden også må håndtere nogle særlige problemstil-

linger, bundet til træk ved migrationsægteskaber. Det kan bl.a. dreje sig om modsatrettede forestillinger om familie og arbejdsdeling, samt en tendens til et ulige magtforhold i kraft af kvindens manglende tilknytning til og rettigheder i Danmark. Dette kapitel begynder med en introduktion til en mere teoretisk bestemmelse af projektets tilgang til spørgsmål om parforhold, kærlighed og ligestilling.

Kapitel 6: I rapportens næstsidste kapitel lægges fokus på de fortællinger om vold, som er fremkommet gennem interviewene. Kapitlet indledes med en diskussion af begrebet vold, og hvordan det anvendes i denne rapport. Der skelnes her mellem forskellige former for vold, ligesom voldens forskellige aspekter diskuteres. Derefter behandles emnet vold i migrationsægteskaber gennem tre forskellige cases, der dels belyser de pågældende parforhold, og dels belyser hvordan volden forekommer som en forlængelse af forskellige konflikter og vanskeligheder i disse parforhold. Kapitlet afrundes med en mere generel opsamling på emnet.

Kapitel 7: Rapportens sidste kapitel udgøres for det første af en længere opsamling på de pointer og konklusioner, som der kan etableres på baggrund af rapportens øvrige kapitler. For det andet præsenteres de anbefalinger til politiske initiativer, som rapportens analyser lægger op til, og for det tredje afsluttes med en skitsering af de behov for yderligere forskning, som arbejdet med rapporten har synliggjort.

Migrationsægteskaber og kommerciel kontaktformidling⁴

Mødet mellem etnisk danske mænd og udenlandske kvinder foregår ofte via forskellige former for formidlet kontakt. I det følgende vil vi diskutere ægteskabsmigrationens karakter og især de særlige kontaktformer som knytter sig hertil.

Vi fokuserer i dette kapitel særligt på kontaktformidling via internetbureauer. Vi vil her søge at beskrive karakteren af denne formidling og trække nogle linier op i den bekymring, der ofte i offentligheden rettes mod kontaktbureauernes kommercielle udnyttelse af fx ensomhed og fattigdom. Samtidig vil vi se nærmere på frygten for forbindelseslinier til mere organiseret menneskehandel, trafficking og prostitutionsrelateret migration. Endelig søger vi at udpege størrelsen af misbrug og vold set i forhold størrelsen af ægteskabsmigrationen.

Ægteskabsmigrationens karakter og omfang

Vi definerer i denne rapport ægteskabsmigrationen som ægteskaber mellem udenlandske kvinder og mænd fra Vesten (her Danmark), som indebærer migration fra lande der socio-økonomisk er ringe udviklet set i sammenligning med Danmark. Den form for ægteskabsmigration, vi ser på, er den, der dominerer de globaliserede migrationsstrømme disse år, og som er blevet omtalt som en feminisering af migrationen, idet det er kvinder fra 'øst' som migrerer til mænd i 'vest'.

Ægteskabsmigrationen er tydelig i indvandrers- og familiesammenføringsstatistikkerne, idet der her er tale om migration fra lande, hvor der findes en stor overvægt af kvinder, som migrerer. Fra de lande, hvorfra ægteskabsmigrationen i en årrække har været størst, foregår der løbende en ofte ganske organiseret kontaktformidling gennem fx en udbygget kontaktbureaubranche (Filippinerne, Rusland og Ukraine). Alternativt findes der en udbygget sex-industri (fx særligt i Thailand), hvor man skaffer sig mere vedvarende biindtægter ved, at de prostituerede etablerer en række 'fjern-kærester', der, udover at sikre indtægten, også ganske ofte kan føre til ægteskabsmigration, såfremt kvinden er 'parat'.

Antallet af disse ægteskabsmigrerende kvinder på krisecentrene har været relativt konstant – også selvom begrænsningerne for familiesammenføringer de seneste år har bremset ægteskabsmigrationen betydeligt fra de største lande som Thailand og Rusland.

Ægteskabsmigration har verden over været stærkt stigende særligt siden midten af 1990'erne. Dette har som sagt også været tilfældet i Danmark, selv om der her i et par år har været en vis opbremsning og endog et fald i vielserne, formentlig pga. strammede regler for familiesammenføring (se bilag 1, tabel 1 og 2 og figur 1 og 2)

Der kan særligt ses et fald i antallet af ansøgninger om ægtefællesammenføringer med kvinder under 24 år, og fx er antallet af thai-piger, der søger, faldet fra godt 20 % af de samlede ansøgninger i første halvår af 2002 til ca. 5 % i 2. halvår af 2004. Et tilsvarende fald gælder kvinder fra Rusland (Udlændingestyrelsen 2005).

Vielserne holder sig dog på et jævnt niveau på 500-900 om året på denne side af årtusindskiftet (se bilag 1, tabel 3). Der findes i alt i Danmark i dag formentlig omkring 20-30.000 kvinder, som er kommet hertil i en form for ægteskabsmigration. Af de generelle statistikker over ægteskaber mellem danskere og udlændinge

⁴ Dette kapitel er skrevet i et samarbejde med Laura Munch-Petersen.

fra alle lande fremgår det, at det samlede tal for ægteskaber i hele perioden 1977-1993 var højere, hvad angår danske kvinders ægteskaber med udenlandske mænd end omvendt. Først fra 1994 (og fremad) overstiges dette tal af mænds ægteskaber med udenlandske kvinder (Botelho 2002). Den statistiske oversigt fortæller i øvrigt også, at gennemsnitsalderen for mænd, der gifter sig med udenlandske kvinder, kun er to år højere end for danske mænd, der gifter sig med danske kvinder.

Typiske kontaktformer

Kontakten mellem danske mænd og udenlandske kvinder kommer ofte i stand gennem private netværk, forretningsrejser og udlandsophold eller gennem turistrejser, og den kan foregå tilfældigt eller gennem agenter, som har specialiseret sig i netop at skabe 'møder' og *arrangere* ægteskaber mellem potentielle partnere. Er der tale om en sådan organiseret kontakt, så kalder vi det her for et *kontaktformidlet* ægteskab.

Blandt de mænd, vi har talt med, er alle de nævnte måder repræsenteret. En stor del af dem har mødt hinanden gennem herboende kontakter. En stor del af de mænd og par, vi har interviewet, fortæller om, at de mødte hinanden 'tilfældigt' ved 'almindelige' møder, mens kvinden har opholdt sig i Danmark, eventuelt fraskilt tidligere dansk partner eller i forbindelse med uddannelse eller arbejde. Det kan være på en tilfældig bar 'i byen', hos fælles venner, i et kollegiekøkken eller ved et større internationalt arrangement i forbindelse med uddannelse eller sport. Men der kan også være halvarrangerede blandingsformer, hvor venner eller familie fører interesserede parter sammen, arrangerer 'blind dates' eller på anden måde forsøger at formidle på baggrund af gensidige ønsker om etablering af sådanne kontakter. Eller der kan skabes kontakt til ved en af de mere eller mindre målrettede fester, der arrangeres hyppigt fx i thai-miljøerne.

Der skabes også hyppige kontakter gennem arbejdskolleger, der selv er gift med en udenlandsk kvinde, som så kan formidle en kontakt til en søster eller en veninde, som også gerne vil til Danmark. Alternativt kan det ske ved, at en herboende dansk-gift russisk kvinde indrykker en annonce i en dansk avis for sin russiske veninde. Fra vores interview har vi fået en klar fornemmelse af, at denne kontaktform er blevet tiltagende almindelig, efterhånden som flere kvinder er kommet hertil fra de lande, hvorfra ægteskabsmigrationen er hyppig. Disse hjemmeorganiserede kontaktformer synes særligt at være almindelige, når det gælder kvinder fra Thailand, hvor der efterhånden findes etablerede netværk i Danmark, der også kan invitere andre thai-kvinder på turistvisum. Således har mange af såvel de thailandsk-danske, som de russisk-danske par, vi har talt med, fået kontakt gennem søskende eller veninder fra 'hjemlandet', der nu bor her i Danmark⁵.

Det skal dog straks bemærkes, at det ikke kun er kvinderne og deres netværk, der sætter skub i migrationsægteskaberne. Vi er også stødt på flere løse 'netværk', organiseret med udgangspunkt i danske mænds arbejdspladser – måske med hyppige internationale arbejdsmæssige kontaktflader – hvor der synes at være opstået en 'trend' omkring at gifte sig transnationalt. At det i udgangspunktet ofte er mandens netværk, der tjener som grundlag for kontakt, bekræftes også fra norsk forskning (Paul og Wiig 1992: 73).

Cirka halvdelen af de mænd, vi har talt med, har rejst ud i verden og fundet deres ægtefæller. For nogle har det været ganske målrettet, men de fleste fortæller, at de blev uventet forelskede – mest typisk på de store rejsemål i Thailand, men vi har tilsvarende historier fra Filippinernes populære strande. Flere fortæller om møder i forbindelse med arbejde, som FN-soldater, som udsending for en NGO i 3. verden, eller som sømand eller i anden transportvirksomhed.

Endelig har en del af de mænd, vi har talt med, prøvet flere veje, herunder at kombinere nogle af de ovennævnte med kontaktsøgning via mere organiserede, kommercielle kanaler og bureauer.

⁵ At denne kontaktform skulle være den mest almindelige også for østeuropæiske kvinder bekræftes også af Roppo & Sværke (2004: 27), der dog tilføjer, at der også er et vist tabu forbundet med bureau-formidlet international kontaktskabelse.

Kommerciel kontaktformidling på Internettet

Det er ikke denne undersøgelses mål at sige noget direkte generaliserbart omkring, hvordan danske mænd og udenlandske kvinder mødes, men at give nogle illustrative og genkendelige beskrivelser af almindelige sammenhænge og overvejelserne. Alligevel giver det måske alligevel en vis indikation, at op imod 1/3 af de mænd, vi har talt med, fortæller, at de på et eller andet tidspunkt har forsøgt at skabe kontakt via bureauer, og for de fleste af disse har det været denne kontaktform, som gav anledning til deres ægteskab. Mange af mændene fortæller selv om oplevelsen af en vis mistro til denne form for kontaktskabelse, og de fortæller derfor om dette lidt tøvende og forbeholdent, eller defensivt, for at værne sig mod almindelig skepsis.

Vi skal opholde os lidt længere ved kontaktbureauernes kommercielle formidling via Internettet. Det gør vi, dels fordi Internettets effektivitet synes at have været medvirkende til en kraftig ekspansion særligt i omfanget af kontaktformidling over landegrænser⁶, og dels fordi denne 'trafik' har tiltrukket sig en del offentlig opmærksomhed, skepsis og bekymring. Det har den ikke mindst, fordi der her har vist sig visse problemer i forhold til misbrug, som synes at være forbundet med den særlige lette og upersonlige kontaktform.

Vores fokus her er ikke alene rettet mod kontaktformidlingens virkemåder og muligheder for misbrug. Vi ser også nærmere på branchen, fordi den synes at spejle nogle af de forhåbninger, drømme og interesser, som mænd forfølger, når de ønsker at skabe kontakt til disse kvinder – ligesom bureauernes profiler og tilbud må forventes nøje at afspejle en vis kundeprofil.

Ægteskabsbureauer og anden kontaktformidling via fx annoncer synes at være blevet tiltagende almindeligt gennem de seneste årtier, og de synes at være eksploderet i antal ikke mindst med Internettet. Muligheden her for uforpligtende at *surfe* og søge rundt har gjort kontakt-sider som Dating.dk til nogle af de mest besøgte danske sider. I hælene på denne udvikling er langt det meste af de deciderede kontaktbureauers virksomhed gennem de seneste 10-15 år rykket over på Internettet. Også for de mange bureauer, som ikke alene baserer sig på kontakt via Internettet, er gode hjemmesider blevet en absolut central del af vejen til at skabe kontakt til potentielle kunder.

Det gælder i høj grad også for den kontaktformidling, som foregår omkring migrationsægteskaber, at den er internetbaseret, og vi skal således fokusere på den særlige gren af bureaubranchen, som eksplicit søger at formidle kontakt mellem danske mænd og udenlandske partnere.

Bureauernes karakter og profil

Kontaktbureau-services er i dag, som sagt, i vid udstrækning internetbaserede, og netop dette medie synes, med den lette tilgængelighed af 'tilbud', at være afgørende medvirkende til, at der i dag synes at være et *opadgående* marked for transnationale ægteskaber. Dermed er de en klart medspillende faktor i den nuværende bølge af transnational ægteskabsmigration med kvinder fra Asien og Østeuropa. Når man kan tale om et 'marked', er det fordi, der er tale om 'services', hvor en tredjepart tjener penge på at muliggøre, at konkrete relationer mellem kvinder fra Asien og Østeuropa og mænd fra vestlige lande kan opstå. Og markedet synes stort og hastigt voksende. En hurtig søgning på søgemaskinen Google med forskellige søgeord giver overvældende resultater: "*International dating*" 1,95 millioner hits, "*mail order bride*" (den traditionelle betegnelse i kontaktbureau-branchen) giver 1,96 millioner hits, mens "*russian bride*" fx giver 2,39 millioner Hits. Tilsvarende giver fx "*asian bride*" 260.000 hits, og "*thai women*" 523.000, der er de højeste tal som umiddelbart kan fremkaldes på de asiatiske kontaktbureauer. Tallene vidner om en gigantisk interesse og et betydeligt marked for international kontaktformidling mellem 'øst' og 'vest' – og også et marked hvor de russiske firmaer står særligt stærkt. En indikation på størrelsen af dette marked kan også fås, når det i

⁶ En anden væsentlig faktor synes at være udbredelsen af billige charterrejser særligt til de thailandske mål for sex-turisme op gennem 1990'erne.

et officielt udredningsarbejde til The International Marriage Broker Regulation Act skønnedes, at der var ca. 400-500 aktive bureauer i USA⁷.

Der synes groft sagt at være to typer af aktive bureauer med hver deres markedsstrategier, som vi her vil benævne henholdsvis katalog-bureauer og de personlige bureauer.

Katalog-bureauer og *skue-sider* på Internettet

På de internationale, engelsksprogede sites, som kommer op øverst, når man fx søger på Google efter 'mail order bride', finder man en række bureauer, som hovedsageligt blot formidler kontakt (adresser eller e-mail-adresser) via at indrykke annoncer eller tilsende 'profiler' fra et 'katalog'. Visse af disse bureauers hjemmesider vidner om kontaktmuligheder til langt over hundrede, ja, på nogle tusindvis af kvinder, der præsenteres med små billeder over endeløse sider (se fx <http://aprettywoman.com>, <http://www.singlebrides.com>, <http://www.loveme.com>, <http://www.onetruelove.net/>)⁸.

Selskaber, som står for sådanne former for kontaktformidling, fremstår ofte ret anonyme, idet der ofte ikke er meget andet end en e-mail at kontakte. Anonymiteten og distancen synes at understrege denne del af kontaktbranchens formål, nemlig at skaffe penge. Konkret består servicen på fleste af disse sider i, at man sælger adresser enkeltvis eller gennem et medlemskab. Hovedydelsen er salg af 'profiler', gennem indbydende og/eller velordnet præsentation af et sandt væld af kvinder, der tilbyder sig til ægteskab. I nogle af disse 'kataloger', der i deres uoverskuelighed umuligt kan tjekkes for opdatering, fremtræder kvinderne i nærmest groteske mængder. Således ikke mindst i de såkaldte 'warehouses', der samler et kæmpe antal bureau-adresser og services (se fx <http://www.goodwife.com/>).

Det generelle indtryk, man får, er, at disse bureauer blot udstiller en række 'modeller', som så at sige skal tiltrække opmærksomhed til bureauet og ydelsen (og måske give et umiddelbart salg af adresser), idet det synes urealistisk, at hvert enkelt bureau faktisk ajourfører de mængder af personlige adresser, historier osv., som skulle føre til egentlig kontaktskabelse. En del af disse internetsider synes således også at fungere som rene portaler til andre sider og bureauer, som skal *tiltrække og opdyrke* potentielle giftelystne mænd.

Bureauernes grafik, tekst og billedside fremstår indbydende som butiksvinduer, pyntet med hjerter, blomster og lokkende ord. Kvinderne på mange af disse sider poserer ofte på noget, der ligner modelbilleder. Billederne, der ofte er af professionel kvalitet, hvad angår lyssætning, motivvalg og baggrund, forestiller kvinder, som poserer konformt, dvs. i henhold til normerne for en traditionel 'imødekommende' og 'kvindelig' optræden. Særligt på de sider, som man typisk som 'besøgende' vil møde først, er kvinderne ('profilerne') tydeligt udvalgt, således at pigerne fremstår meget smilende, unge og imødekommende. Til tider har de næsten tiggende attituder, og er typisk klædt i kjoler og badedragter, der viser meget hud, og ofte mere og mere – som ved en afklædning – ned igennem de 3-5 billeder, der ofte er vedhæftet den enkelte 'profil'. Samtidig indtager pigerne modelpositurer, der fremviser kroppens former, løsthængende hår osv., som var der tale om tøjreklamer (se diverse eksempler i bilag 2).

Man får hurtigt tanken, at nogle af hjemmesiderne også skal virke understøttende for den generelle 'forretning' ved at skabe drømme og fascination – og at billederne således er en del af den billedbårne fascinationsindustri, der strækker sig fra den kulørte presse til pornoindustrien. Her fungerer den altså på den måde, at mænd direkte tilbydes kontakt. Flere bureauer spiller også på dette element, idet man på den side, som man hurtigt skal skrive sig op på som medlem, fx skal krydse af, om man ønsker nøgenfoto af de tilbudte piger, eller, på andre sider, om man allerede i udgangspunktet er interesseret i: friendship, correspondence, longterm relationship, marriage, birth of a child, room-mating, regular sex, 1-time sex, group sex, virtual sex, joint travel eller sports activities (<http://www.rbrides.com/registration.php>).

Det overordnede kommercielle og ofte pornificerede indtryk styrkes af, at disse sites almindeligvis også har bannerreklamer (og dermed også indtægter herfra) samt henvisninger til andre sites. Det kan fx dreje sig om

⁷ Se fx også <http://www.capaa.wa.gov/IMBR-act.html>.

⁸ Alle de her og efterfølgende nævnte hjemmesider er besøgt gentagne gange i perioden april 2005 - november 2005.

sites med salg af pornografisk materiale, 'informative' bøger om migrationsægteskaber, turist- eller kulturoplysninger om landet el. lign. (<http://www.search4russianbride.com>, <http://www.a-foreign-contact.com/>).

Det er kendetegnende for disse internetsider, at der ikke nødvendigvis er en kontakt mellem den enkelte kvinde og det enkelte bureau. Derimod synes det at være andre procedurer, der kendetegner rekruttering af de kvindelige deltagere. Internationalt forgår rekrutteringen af kvinder således for eksempel gennem annoncering i aviser og dagblade, men kan også bestå i, at bureauerne stiller internetadgang til rådighed for interesserede kvinder eksempelvis på cafeer (Hughes 2004: 10). Konkret taber man indblik i, hvordan – og sikkerhed for – at den videre kontaktformidling overhovedet kan finde sted. Hensigten er derimod først og sidst at tjene penge på at formidle kontakten (Constable 2005: 171). Og fordi indtægterne ikke i første omgang stammer fra egentlig vellykket kontaktformidling, men fra fx salg af (potentielle) adresser, så er der åbenlyst heller ingen synderlig motivation for at skabe egentlig kontakt. Den manglende reelle kontaktskabelse og den manglende kontakt til pigerne i det hele taget fremstår yderligere understøttet af vores observation i den periode, hvor vi lavede researchen, af at det var bemærkelsesværdigt, så mange af de samme piger, som figurerede fx på sidernes top 10 i halve år. Der har undertiden i den internationale presse også været fokus på, at der er meget falsk markedsføring, meget bondefangeri og fx mange 'falske' kvinder – såkaldte scams – på disse sider. Enkelte ganske omfattende internetsider er således oprettet med den hensigt at udstille svindlerne – og måske ikke mindst understøtte de 'gode' internetsider, som man hurtigt bliver mere mistænksom overfor (<http://www.russian-scam.org>, <http://www.anti-scam.org>).

Ligeledes understreges den manglende gennemsigelighed omkring bureauerne af, at flere af dem henviser til hinanden på tværs. Det fremstår således klart, at der er færre reelle firmaer, adresser og bagmænd – hvilket yderligere er med til at understrege vanskelighederne i reelt at skulle redegøre for antallet af disse bureauer og deres organisering.

Enkelte dansksprogede bureauer ligner de store internationale katalog-sider – og noget kunne også tyde på, at de har kontakt til og således trækker på store internationale kartoteker af ægteskabssøgende kvinder fra de internationale agenter (det gælder fx de 'danske' sider <http://www.a-foreign-contact.com/>, <http://www.ds-broe.dk/>, <http://www.alliance-online.dk/>). Det hyppigste er imidlertid, at de internetsider, der er tilegnet en dansksproget målgruppe, er af den type, som vi omtaler som det personlige kontaktbureau.

Det 'personlige' kontaktbureau

De 'personlige' bureauer er lagt an på en anden form for kontaktformidling, der selvsagt gør meget mere ud af den personlige kontakt og relation i kontaktformidlingen. Der er fortsat klart tale om kommercielle virksomheder, men strategien og midlerne er generelt ganske anderledes. En ofte central dimension synes her at være det 'lokale' (snarere end globale) tilhørsforhold, og vi har derfor set nærmere på de dansksprogede bureauer og hjemmesider med henblik på at indkredse, hvordan kontaktformidling gennem bureauer foregår i en dansk kontekst.

Hjemmesiderne for denne type bureauer fremstår ofte som mere understøttende for virksomheden end at *være* virksomheden, og selve designet fremstår i modsætning til de store kartoteks-bureauer ikke altid særligt smart eller lækkert.

En væsentlig faktor, som disse bureauer forsøger at håndtere – og tjene på – er kundernes oplevelse af, at det ikke er helt uproblematisk at benytte denne type kommerciel formidling. Flere af de mænd, vi har talt med, har udtrykt nogen eller betydeligt forbehold overfor at anvende bureauer som kontaktskaber⁹. Derfor vil de 'personlige' bureauer på forskellig vis forsøge at håndtere, at mændene bryder med almindelige og stereotype forestillinger om, hvordan kontakt bør skabes. Bureauernes måde at håndtere det kulturelt ubekvemme er gennem umiddelbart at formidle deres erfaringer med at skabe kontakt langt mere direkte. Her er det åbenlyst, at der anvendes store kræfter på at søge at eliminere den mistro, der følger af sammen-

⁹ Det bekræftes også af Roppo & Sværke (2004: 27), at der findes et vist tabu omkring denne type kontaktformidling.

kædningen mellem 'kærlighedsaffærer', upersonlighed og (ikke mindst) penge, som branchen som sagt i nogen grad er dømt til at leve med.

Strategien er ofte at fremstå genkendelig, lokalt forankret, at optræde mere informative – fx ved direkte at adressere almindelige 'myter' om mænd og kvinder, som indgår ægteskab på baggrund af kontaktfremmidling – og at tage fat på spørgsmål, som typisk dukker op omkring den egentlige ansigt-til-ansigt kontakt, fx omkring rejser, visa, aldersforskellens betydning etc. Ligeledes vil mange bureauer på forskellig måde søge at vægre sig mod den skepsis, der findes mod services, der *kun* eller hovedsageligt lugter af penge, og alt for vidtløftige drømme, typisk gennem at fremstille sig som kritiske og ærlige formidlere.

Mange af bureauerne vil spille 'det romantiske kort', med billeder af allerede gifte par i bryllups-kostumer, der kysser og er omgivet af grafik med hjerter, blomster og varme rødlige og violette farver. Således lægger man fx på Alliance-online.dk vægt på at formidle, at man har stor erfaring og succes med at formidle kontakt mellem danske mænd og russiske kvinder, der fører til forlovelser og ægteskaber. De har således 96 billeder af kvinder og enkelte par, som *er* forlovet eller gift med danske mænd på baggrund af bureauets kontaktfremmidling, liggende på deres hjemmeside.

Ofte fremstilles bureauet som en familievirksomhed, der ikke direkte er motiveret af penge¹⁰, men først og fremmest begrundes i personlige erfaringer – typisk at familien eller personen selv har startet kontaktfremmidlingen på opfordring fra andre fx venner, som (også) ønskede at få kontakt med en udenlandsk kvinde. Man vil ofte udover egne 'personlige' erfaringer fremhæve erfaringer fra et antal år i branchen.

På disse sider synes det halvprofessionelle endog at være en tryghedsskabende faktor, idet nogle af siderne mest af alt ligner hjemmelavede hjemmesider, med masser af stave- og opsætningsfejl (http://home6.inet.tele.dk/svetlana/main_dk.htm).

De mest hyppige danske, eller dansksprogede, bureauer på de danske søgemaskiner (og dermed de oftest besøgte bureauer) er kontaktbureauer, der bl.a. som vej til at vise deres hæderlighed fortæller historien bag de konkrete kontaktbureauer. I de tilfælde er det en fortælling om, at bureauet er varetaget af personer, som selv har mødt en ægtefælle på denne måde og nu søger at hjælpe andre med at skabe de kontakter, som danner udgangspunkt for ægteskab på tværs af landegrænser:

Jeg er selv gift med en pige fra Brest i Hviderusland, som har boet i Danmark i 25 år. Vi har startet denne formidling for femten år siden på talrige opfordringer fra vore bekendte i Rusland, og pigerne har et alvorligt ment ønske om at opnå kontakt med en Skandinavisk mand, så dette hviler altså på et absolut seriøst grundlag. (<http://www.rusba.dk>).

At mange kontaktbureauer faktisk opstår på denne eller lignende måder bakkes op af en norsk undersøgelse, hvori det fremgår, at det netop ofte er via de personlige netværk, at kontaktfremmidlinger tager sit udspring (Paul og Wiig 1992).

Det vil som i overstående citat sige, at det er i kvindens bekendtskabskreds i hjemlandet, at de kvindelige deltagere findes. Det er også en fortælling, vi har hørt, når vi har kontaktet kontaktbureauerne. På telefon oplyser en mand fra Single-Succes Marriage Agency (<http://www.sitecenter.dk/singles-success/hjemmeside>), at hjemmesiden er en fritidsinteresse, at indehaverne ikke tjener penge på formidlingen af kontakt, og at de har formidlet kontakt mellem otte til ti bekendte fra Ukraine og danske mænd¹¹. Det overvejende indtryk er, at der er tale om engagerede amatører, at kontaktfremmidlingen er drevet som interesse og uden voldsom kommerciel succes.

¹⁰ Vi har således ikke blandt de danske bureauer fundet et eneste af de 'internationale bureauer', der skilte sig ved at være registreret ApS, A/S eller på lignende måde fremstod som et etableret selskab, der kunne klargøre ejerkredsen. Tværtimod virker de fleste til at være drevet som enkeltmandsfirmaer – ofte (såfremt det overhovedet er nævnt) med ganske begrænset 'træffetid', hvilket kunne indikere deltidsarbejde – og altså også som sagt ofte anonymt. Branchen som helhed fremstår således langt fra etableret og accepteret.

¹¹ Telefonsamtale med indehaverne af Single-Succes Marriage Agency, foretaget d. 9. juni 2005.

Medvirkende til den trygge lokale/familiære fornemmelse vil også ofte være fotos af lokale par eller 'piger' gift i Danmark, ligesom flere bureauerne vil påpege deres kontakter til herværende 'piger', der opholder sig som fx au pair-piger i Danmark eller Norden – og gerne vil indgå ægteskaber og blive i Danmark (se fx <http://www.rusba.dk/danmark.htm>).

Andre vil forsøge en strategi baseret på en kontant attitude, der uden omsvøb vil informere om, hvad det 'handler om'. Her er fokus direkte på, at der *skal* tjenes penge, og at det *selvfølgelig* er en forretning, 'som det er for alle andre danske og udenlandske kontaktbureauer':

Enkelte kontaktbureauer skriver på deres hjemmeside, at de er startet på utallige opfordringer fra både familie og venner, således at man næsten kan få den fornemmelse, at man kun har ens nærmeste familie og venner på hjemmesiden. (...) Dermed giver de udtryk for, at de selv holder deres sti ren og at de har eksklusiv "ret" til de piger de har på deres hjemmeside. Men den eneste og rigtige sandhed er, at *ingen*, og her menes virkelig *ingen*, af alle de danske og udenlandske kontaktbureauer, som formidler kontakt til østeuropæiske piger, i sandhedens navn kan påstå, at de piger, som findes på deres hjemmeside, kun findes på denne ene hjemmeside.

Med lidt sund fornuft kan man sige sig selv, at en flot attraktiv pige i Moskva eller et andet sted, ikke bare sidder og venter på, at en dansk mand via et dansk kontaktbureau, får lyst til at sende en e-mail eller et brev. (<http://www.ds-broe.dk>).

Denne no-nonsense attitude er imidlertid pr. definition ikke bedre end kollegernes – selv om den altså formidler er her er en (kynisk) besked som – i modsætning her til er til at stole på.

Omfanget af internetbaserede ægteskabsbureauer

Det er den almindelige forståelse, at rigtig mange ægteskaber bliver til via Internettet. Og når Internettet umiddelbart scannes for bureauer, der formidler kontakt mellem øst og vest, så virker udbudet som sagt også overvældende.

Når man indsnævrer søgningen til at dreje sig om bureauer, der henvender sig direkte til danske mænd, bliver udbudet væsentligt mindre. Kontaktbureauer, som har hjemmesider, der enten udelukkende er formidlet på dansk, eller som er delvist dansksprogede, indskrænker i første omgang feltet til langt under hundrede hits, hvis man søger via almindelige søgemaskiner som fx Eniro.dk, Jubii.dk, Sol.dk og Ofir.dk. Endvidere viser det sig, at mange hjemmesider ikke er tilgængelige, er under ombygning eller på anden vis ude af brug og umulige at få adgang til, selv om de umiddelbart står registreret på søgemaskinerne. Det efterlader et indtryk af et marked med en vis bevægelighed, hvor bureauer forsøges åbnet eller registreres med hjemmesider for herefter at lukke igen relativt kort tid efter. Samme indtryk kan man få af, at en del hjemmesider ikke synes nyligt opdaterede, er ustabile eller fyldt med grafiske fejl osv.

Tager man skridtet nærmere og forsøger at skabe kontakt via e-mail eller telefon til de bureauer, som fremstår aktive stadig, så viser det sig, at flere, umiddelbart forskellige, hjemmesider henviser til de samme telefonnumre og adresser. Dette tyder på, at det kontaktformidlings-marked, der er rettet direkte imod danske mænd, er mindre, end det først ser ud, og at flere forskellige bureauer drives af de samme mennesker. Således ligger antallet af *aktive* kontaktbureauer rettet direkte mod kontaktskabelse mellem danske mænd og udenlandske kvinder snarere mellem femten og femogtyve. Foruden de bureauer, som alene benytter Internettet som medie, findes yderligere et antal, der også benytter andre formidlingsformer som eksempelvis avisernes personlige annoncer (se fx International Advertising Company på <http://www.ad-contact-succes.dk/succes.htm> og <http://www.a-foreign-contact.com/dk>). Sådanne bureauer vil dog også ofte på hjemmesiden eller gennem links derfra tilbyde andre former for services, fra oversættelse over rejsebureau-virksomhed til 'kontaktfester' i Østeuropa eller Danmark.

Det er selvfølgelig klart, at det ikke udelukkende er de kontaktbureauer, der har dansksprogede hjemmesider, som er tilgængelige for danske mænd. Det er således også muligt for danske brugere at benytte internationale kontaktbureauer, om end man må formode, at sprogbarrierer og mere begrænset viden om de lokale forhold kan besværliggøre dette. Søger man via de danske søgemaskiner som Eniro.dk, Jubii.dk og Ofir.dk vil en del internationale bureauer, der ellers er helt eller overvejende engelsksprogede, komme frem, med en introducerende tekst på dansk på søgemaskinen (se fx <http://www.lovetoyou.dk>, <http://www.russianjuvels.com>, <http://www.velida.net>). Fornemmelsen er således klart, at det er en branche, hvor sprog og lokalt tilhørsforhold betyder noget, men ikke alt – og måske ikke lige meget for alle, der søger en kone ad denne vej.

Antallet af kontaktformidlede ægteskaber

Det er vores indtryk, at branchen uanset de tilbagevendende anklager og den almindelige mistro, fungerer på baggrund af en kontinuerlig interesse og har været i vækst også i Danmark gennem de seneste 10 år. På nuværende tidspunkt synes antallet af kontakter skabt gennem herboende miljøer dog at være øget betragteligt, hjulpet på vej af at charterrejserne til fx Thailand er blevet betydeligt billigere det seneste årti.

Vores skøn (der baserer sig på samtale med kontaktbureauindehavere og oplysninger fra LOKK) er, at der årligt indgås et sted mellem 60 og 200 ægteskaber i Danmark på baggrund af kontaktbureau-kontakter (det reelle tal ligger formentlig i den lave ende). Antallet af mænd, som bureauerne har kontakt med og måske sælger rejser til, er derimod væsentligt højere (men altså uden at det fører til ægteskab).

Dog kunne noget tyde på, at væksten i kontaktbureau-formidlede migrationsægteskaber reelt er stoppet noget op i disse år. Det er formentlig ikke mindst på grund af de strammede regler for familiesammenføring – med formelle krav, forsørgelseskrav, tilknytningskrav, 24-års-reglen, samt kravet om betaling af 50.000 kr. i depositum til staten – og måske den generelle skærpelse af tonen i udlændingebatten, der får nogen til at afstå. Men allermest skyldes folks tilbageholdenhed med at anvende kontaktbureauer formentlig opbygningen af sociale og familiale netværk i Danmark, der fungerer kontaktformidlende.

Ringe åbenhed i branchen

I forbindelse med dette projekt har vi forsøgt at ringe rundt til alle de dansk-baserede internet-kontaktbureauer, som vi har kunnet opspore. Ved disse opringninger er vi blevet mødt med stor skepsis. Kun meget få har ønsket at besvare spørgsmål, og langt de fleste har blankt afvist at deltage. Der synes altså at være tale om en noget lukket eller sky branche, der kun nødtigt videregiver oplysninger om opståen, praksis og resultater, og generelt møder forskere med betydelig mistænkelighed. Desuden har vi fået flere svar à la "hvad får jeg ud af det?", med en følgende blank afvisning af at bidrage, når vi måtte fortælle, at vi ikke kunne tilbyde noget væsentligt honorar. I det efterfølgende må vi således i høj grad forlade os på de informationer, som bureauerne selv formidler via deres hjemmesider.

Kontaktbureauernes fremstilling af kvinderne

Kontaktbureauernes hjemmesider er næsten altid opbygget omkring en entydig heteroseksuel orientering. Det indebærer ikke alene, at den tænkte modtager er en mand, men også at man(d) kan trække kraftigt på den traditionelle kulturelle konvention om, at det er *kvindens* opgave ved valg af ægtefælle at flirte, pynte sig, udstille sig og gøre sig synlig på 'markedet'. Det er til gengæld manden, som er aktiv i forhold til at 'byde op til dans', og han forventes at være den, der også tager de afgørende skridt til at foretage det egentlige frieri. Eller, som Holter skriver, på basis af omfattende studier af frieri og pardannelse på 'score-scenen' i bylivet og i kontaktannoncer i Norge, at "[d]et er kvinnens tradisjonelle oppgave å presentere seg; dernest skal mannen gi bu, og kvinnen skal svare ja eller nei til dem." (Holter 1990: 135).

Som forskningen i valg af ægtefælle i almindelighed peger på, så er ægteskabsmarkedet og det billede, der fremkommer af bureauernes forventede pardannelsespraksis, langt, langt oftest præget af, at mændene efterspørger en ung og fysisk attraktiv kvinde, mens mændene til gengæld forventes at kunne levere socioøkonomisk status og tryghed (fx Holter 1990). Kvinderne er typisk sat op, så de først og fremmest 'præsenterer sig', og det er tydeligvis vigtigt. Nogle af bureauerne markerer direkte "most beautiful girls" (<http://www.bogdana.net/>) eller "top 10" (<http://www.mysticcafe.com/topten.htm>). Her er det tydeligt, at der blandt de ti mest eftertragtede værdige piger udelukkende findes ganske unge piger, og hovedsageligt dem, som efter traditionelle standarder er smukke. Andre vil måske gøre sig (eller blive opfordret til at optræde) 'bemærkelsesværdige' i kraft af udfordrende positur, og mere eller mindre afklædte, så de udmærket kunne have fungeret på side 9 i Ekstrabladet. Det centrale i at gøre sig 'bemærkelsesværdig' følger pænt reglerne fra 'almindelig' pardannelse: Kvinderne må 'træde ud af køen' og søge en individuel relation for ikke at drukne 'på markedet' (fx Holter 1990: 136f).

Den mandlige beskuers magt understreges også gennem det enorme udvalg af profiler som man kan vælge og vrage i. Efter at have bevæget sig ned gennem mængden og fx overvejet om alderen nu skal være 18-22 år, 23-26 år, 27-30 år, 31-40 år og 40+ el.lign. (eller kategorierne kan hedde Thai Babes, Thai Girls, Thai Women & Thai Ladies, som fx på <http://www.thai-professional.com/>). Efter klik på en alderskategori får brugeren adgang til navne, profilbeskrivelse og yderligere billeder af de kvinder, bureauet kan formidle kontakt til, og man kan således fortsætte 'udskillelsesløbet', som alene tager form efter mandens smag, uden umiddelbart blik for kvindens evne til at intervenere.

Hendes profil afdækkes ikke blot gennem typisk information som nationalitet, uddannelsesniveau, stillingsbetegnelse, alder, højde, vægt, øjen-/hårfarve osv., der gives også adgang til yderligere 2-5 billeder der typisk viser endnu mere hud. Den personlige beskrivelse af kvinden omhandler hendes interesser og andre karakteristika som børn og tidligere giftemål, hendes engelskniveau, og hvilken egenskaber hun søger hos den mand, hun så gerne vil i kontakt med. Et eksempel på dette er:

Beskrivelse, interesser & hobbies: I am kind and cheerful lady, I have good sense of humor and high moral values. I consider myself as elegant, stylish, thoughtful, sociable, with versatile interests. I love my work, but in the future I want to devote my life family and and my husband. I enjoy listening to music. I like art and am interested at architecture. I like go out to cinema or to the theatre. I am keen on traveling, sea, mountains. I like fashion, sport and nature. I'm non smoker.

Manden jeg gerne vil møde: I want to meet a serious man, 33-45 years old, from 175 cm, preferebly without chidren, but wants to have them in the future. I want him to be kind, sporty, sincere, comnnicative, affectionate, with sense of humor. (<http://www.inter-contact.dk>).

Her ser vi således også et eksempel på et lidt halvdårligt engelsk, der kan siges at bidrage til det 'autentiske præg', som flere af de mindre bureauer gør en dyd ud af.

Hver profil har et nummer tilknyttet, som skal bruges, såfremt man ønsker at rette henvendelse til den pågældende kvinde. Efter indmeldelse på baggrund af personlige oplysninger og mod betaling af typisk 100-300 kroner får brugeren tilsendt kvindens (e-mail-)adresse. De fleste bureauer opererer med prisnedsættelser ved køb af flere adresser samt nedslag i pris, hvis brugeren ikke får svar fra de(n) kvinde(r), han ønsker at kontakte. Hos andre er det muligt at bestille et katalog over de kvinder, som ønsker kontakt til en dansk mand. Disse kataloger fungerer i princippet på samme vis som de virtuelle "kataloger".

Ekstra ydelser – og 'Romance Tours'

Nogle bureauer tilbyder som et alternativ at indrykke personlige annoncer for deres kunder i lokale aviser, således at det, modsat ovenstående fremgangsmåde, er kvinden, der besvarer mandens annonce (se fx <http://www.rusba.dk>, <http://www.alliance-online.dk> og <http://www.ad-contact-succes.dk/dk.htm>).

Tilbud om gode råd ved kontaktforsøg og oversættelse af breve mod betaling er yderligere en service, der tilbydes af de fleste bureauer. Mange tilbyder endvidere hjælp til visumansøgning og kontakt til rejsebureauer, såfremt kontaktforsøget har ført til et ønske om at mødes. Enkelte af bureauerne formidler ydermere udbringning af blomster, gaver mv. (<http://www.russiagirl.ws/service.shtml>).

En sidste ydelse, som bureauerne tilbyder, og tilsyneladende med en vis succes, er de såkaldte 'Romance Tours'. Det drejer sig især om rejser til lande i Østeuropa og Asien, der er arrangeret af kontaktbureauerne med henblik på at skabe personlige møder mellem mænd fra Vesten og kvinder fra de lande, som turene går til.

I Danmark synes nogle af de mere veletablerede kontaktbureauer særligt at basere sig på såkaldte 'enkebals-ture' til fx Skt. Petersborg, Rusland. Disse rejser, som der har været en del Tv-dækning af, er koncentreret om fester eller sammenkomster og præsenteres som en mulighed for, at de mandlige deltagere på kort tid kan møde mange potentielle partnere, og på den måde spare tid og forgæves kontaktforsøg:

Going on a tour *does* have its advantages. You meet far more woman easily and quickly compared to going by yourself, several hundred ladies usually attend the socials, all the arrangements are taken care of, by professionals, with years of experience. That leaves you with plenty of time to concentrate on impressing the ladies, rather than making your own travel plans. Each tour has several socials, where we have invited interested ladies to attend. These women are looking for husbands and they want to marry a foreign man, regardless of which country he resides in. Interpreters are provided, that not only help with translations, they also provide valuable assistance during those critical moments of your first meeting with the lady. (<http://www.lovetoyou.dk>).

Nogle enkelte bureauer tilbyder også individualiserede udgaver af disse ture – de såkaldte *individuelle programmer*, hvor en kunde kan møde op til ti kvinder på egen hånd på en enkelt rejse (se fx <http://www.baltiskebro.com/>).

Opsamling på kontaktbureauernes ydelser

Det er typisk for kontaktmarkedet, som for ægteskabsmarkedet i almindelighed, at kontaktintentionerne umiddelbart fremstår individuelt orienterede snarere end kønsspecifikke, dvs. at det grundlæggende er en gifte-moden person som søger en anden. Der lægges op til at man således kan mødes, hvis 'egenskaberne er rigtige', og man 'passer sammen'. De eksplicit kønnede forventninger til optræden er selvsagt også massivt til stede, men de voldsomt uens positioner italesættes ikke, ligesom den hertil hørende magt blot underforstås. Det er imidlertid tydeligt at det er den mandlige, vestlige, besejnde part som er aktører og således på baggrund af bureauernes temmelig overfladiske og standardiserede profilpræsentation af kvinderne. Det er således kendetegnende for langt den overvejende grad af bureauerne, at de ikke bare tilbyder at formidle ægteskaber, men at de konkret tilbyder mændene at *se på kvinder*. På hjemmesiderne forsøges kvinderne umiddelbart udstillet som ekstraordinære og individuelle, men reelt proppes de ind i en ensartet skabelon, der i lyset af antallet af kvinder, alene synes at udstyre mændene med den magtfulde position til at vælge – hvis de betaler!

Deltagerne udgår fra og bliver del af "et attraktionssystem som har klare økonomiske aspekter, et kønsmarked, hvor kønsforskellene danner grundlaget for attraktion." (Holter 1990: 141 – vores oversættelse).

De forskelligartede positioner hvori parterne placeres og præsenteres *på markedet*, understreger reelt uden større omsvøb, at det er mændene, som har kontrollen over kontaktprocessen, og at det således også er mændenes dominans over kvinderne, som bør præge indgangen til samlivet, uden at denne dominans nogensinde direkte italesættes (Holter 1990: 140f). Holter påpeger, at denne dimension af 'kønsmarkedet' har klare paralleller til det 'salg' der foregår på prostitutionsmarkedet, selv om dette kønsmarked også samtidig er præget af et mere ligeværdigt bytte af mænds traditionelle bidrag (typisk forsørgelse) med kvinders (typisk omsorg).

Omfanget af bureau-organiseret kontaktskabelse

Det har vist sig vanskeligt at opnå præcise tal for kontaktbureau-branchens andel i formidlingen af denne ægteskabsmigration, men på baggrund af interview med et antal mænd – og enkelte bureauer – skønnes det, at antallet af parforhold reelt formidlet via disse bureauer er beskedent og formentlig faldende. Det er det, idet langt de fleste og stadigt flere kontakter synes at foregå via uformelle netværk, med herboende migrerede kvinder fra de nævnte lande, eller via ferier og arbejdsophold i udlandet.

En indikation på udbredelsen af kontaktbureauerne stammer fra krisecentrenes årsstatistik 2003 og 2004. Heraf fremgår det, at 48 kvinder ud af de 284 kvinder, der er gift med en mand med dansk *statsborgerskab*, har mødt ham via et kontaktbureau. Tallet for 2004 er opgjort til 24 ud af 126 kvinder med mænd af dansk *oprindelse* (LOKK 2005, LOKK 2003b). Det tyder altså på, at tallet for forhold etableret gennem bureauer kunne ligge omkring 20 % af det samlede antal familiesammenførte kvinder fra disse lande.¹²

Disse tal stemmer fornuftigt med de data, vi selv har kunnet skaffe fra de kontaktbureauer, det er lykket os at få i tale, de tal vi har kunnet læse ud af bureauernes egne materialer, samt de oplysninger vi har fået af mændene. De synes at tyde på, at det faktisk er en ret beskedent andel af de samlede migrationsægteskabelige forhold, der er indgået gennem annoncer eller rejser arrangeret hos bureauer. De mange ekstravagante sites må således i vid udstrækning siges at være udstillinger eller 'skue-sites', der nok sælger billeder og adresser, men snarere er beslægtet med bondefangeri eller pornoindustriens fascinationsmarked end med egentlig kontaktformidling. Langt hyppigere møder mændene tilsyneladende kvinderne i Danmark, når de allerede er her på studie-, arbejds- eller au pair-ophold eller formidlet via herboende familie eller socialt netværk.

Skepsis og frygt for prostitutionrelateret migration og organiseret trafficking

Den generelle skepsis og mistro til den internetbaserede kontaktskabelse underbygges af, at der faktisk fra tid til anden kan påpeges klart misbrug gennem denne nye form for kontaktskabelse. Frygten for misbrug retter sig i første omgang mod mændene og deres motiver idet det kan dokumenteres, at visse mænd anonymt har kunnet knytte kontakter, alene med misbrug for øje. Således har man bl.a. i USA, efter nogle konkrete uhyggelige sager med enkelte mænds 'serieægteskaber' og gentagne misbrug, igangsat et lovarbejde, der skal indføre visse restriktioner i branchens råderum, og som bl.a. pålægger ægteskabsbureauer at afkræve amerikanske mænds/kunders straffeattester og erklæringer om deres ægteskabelige historie og baggrund, når der skabes kontakt¹³.

Sådanne sager kan utvivlsomt medvirke til at styrke den brede befolknings – og dermed også potentielle ægtemænds – betænkeligheder overfor kombinationen af penge og kærlighed.

Det er ganske almindeligt, også blandt de mænd vi har interviewet, at man anser denne type kontaktformidling for en noget plettet branche. Mistænksomheden retter sig således også i høj grad mod kontaktledet, hvor bureauer og firmaer – måske med tråde ind i den kriminelle underverden – kan lave plat og snyd, og misbruge folks forhåbninger for at tjene penge. Der kan i nogle tilfælde være tale om, at kontaktbureauet bruges som en legitimation af det, der ellers er formidling af international prostitution, trafficking og pædofili (Hughes 2004, Moustgaard og Brun 2001). I medierne udstilles ikke sjældent eksempler på praksis, som tangerer ubetænksom eller grov *kommerciel* udnyttelse, ligesom det heller ikke er ualmindeligt, at branchen som helhed anklages for at være medvirkende til – eller blot være ligegyldig overfor – at kvinder, der er rejst til udlandet i håb om et bedre liv, bliver ofre for fx vold, seksuel udnyttelse og prostitution.

Hvor tæt forbindelsen er mellem trafficking og almindelig kontaktformidling, kan der reelt ikke siges noget mere kvalificeret om på baggrund af denne undersøgelse, og det virker i det hele taget som et felt, det er

¹² Det kunne således let tænkes, at de kvinder, der henvender sig på krisecentrene, netop har etableret en kontakt gennem mere formaliserede kanaler.

¹³ Der er tale om forslag til nye regulativer - The International Marriage Broker Regulation Act, H.R.3657 - <http://www.govtrack.us/congress/bill.xpd?bill=h109-3657>, som dog allerede synes implementeret i visse stater, såsom Missouri: <http://www.moga.state.mo.us/statutes/C500-599/5660000221.HTM> [3. november 2005].

uhyre svært at trænge ind i, som det fremgår fx af Moustgaard og Bruns (2001) dybdeborende journalistiske undersøgelser af det danske bureaumarked. Men det er også et felt præget af et kontinuum af forskellige former for tvang, hvilket som sådan gør det relevant at undersøge nærmere. Den ægteskabsbårne prostitutionrelaterede migration synes dog i nogen grad at kunne afgrænses fra trafficking (Lisborg 2001).

Det er vores oplevelse fra vores kontakt med enkelte mænd, hvis koner har prostitueret sig, at migrationen i beskeden grad er direkte motiveret af 'mulighederne' i prostitutionsmiljøet i Danmark. Som det også fremgår i Moustgaards og Brun bog og hos Lisborg (2001), så synes den meget organiserede form handel og tvang kun til stede i særlige afgrænsede dele af det danske prostitutionsmiljø, med meget begrænset berøring med den almindelige ægteskabsmigration. Vi har ikke mødt udtalelser som har givet os synderlig grund til mistanke om organiseret misbrug i forhold til selve kontaktskabelsen. Men dette skal ikke læses som en ignorering af prostitutions problemer og ofte ganske ufrivillige karakter. Som Lisborg også gør det klart, kan selve tvangsmomentet have mange facetter, idet der ikke nødvendigvis er en voldsom modsætning mellem en grad af frivillighed i arbejdssituationen og følelsen af nødvendighed af fx økonomisk karakter: "Fri vilje betyder i denne sammenhæng ikke nødvendigvis frit valg mellem økonomiske alternativer og oftest er kvinderne endt i prostitution i forsøget på at opfylde væsentlige økonomiske behov indenfor en specifik social og familiemæssig kontekst." (Lisborg 2001: 83). Lisborg understreger på denne baggrund betydningen af, at mange af de (thailandske) kvinder som findes i prostitution, meget ofte har økonomiske forpligtelser overfor deres familier, der bevirker at deres ophold, der var tænkt som kortvarigt, forlænges (ibid.: 78f) – og her ser vi således igen (som vi skal komme tilbage til) visse paralleller til en del af de 'ordinært' migrerede thailandske kvinders livssituation.

Det er yderst vanskeligt at sige noget kvalificeret om gentaget og organiseret misbrug på baggrund af det eksisterende materiale, og her har vi samtidig måttet konstatere det uhyre vanskeligt at skaffe ordentligt materiale. Ved vores henvendelser til det etablerede hjælpeapparat og til politiet, anklagemyndighed, justitsministerium mv. har vi oplevet meget venlighed og velvilje, men ingen konkrete oplysninger. Man forklarer, at det blandt andet har at gøre med den måde, man (ikke) fører statistik på – og så med den generelle tavshedspligt, der reelt gør, at oplysninger om sådanne sager, og fx voldssager mod kvinder fra disse lande mere generelt, er stort set utilgængelige.

Spørgsmål om gæld, trusler osv. er selvfølgelig vanskelige at afdække gennem interview med ægtemænd, der helst ingenting vil vide om kvindernes prostitutionserfaringer og 'sexarbejde' overhovedet. Men det gør det selvsagt ikke mindre relevant at forholde sig til bureauernes bidrag til forskellige elementer af tvang. Vi har forsøgt at spørge efter, når fx prostitution, gæld eller et meget udsvævende natteliv har været på tale i vore interview, men reelt har ingen mænd eller øvrige kontaktpersoner, vi har talt med om ægteskabsmigration, vist sig at have anden viden om organisering og tvang end den, som kan læses i pressen. Større organiseringer fx relateret til prostitution – som organiserer adgang til Danmark fx gennem proformaægteskaber – er vi ikke stødt på og har ikke hørt om, ligesom vi heller ikke har fået førstehåndsberetninger om grove tilfælde af misbrug i form af eksplicit slaveri osv.

Det nærmeste, vi er kommet sådanne problemer, er nogle få ganske tankevækkende historier omkring enkelte af de ægteskabsmigrerede kvinders konkrete meget hurtige anknytning til prostitutionsmiljøet i Danmark – mens rygterne er talrige om barpiger fra fx Pattaya, som ægteskabsmigrerer til Danmark, og her fortsætter med at leve et dobbeltliv i prostitution. I de historier om prostitution, der udfoldes gennem mændenes personlige historier, har den enkelte kvinde som ganske central aktør, når det gælder at skaffe sig 'arbejde' som prostitueret¹⁴. Vi har hertil også hørt beskrevet, hvordan der findes organiseret 'alfonseri', relateret til det kasino- og spillemiljø, der tilsyneladende virker så attraktivt for en del af de migrerede thailandske og filippinske kvinder i Københavnsområdet. Flere af de mænd, vi har talt med, har oplevet, at deres koner har haft et endog temmelig aktivt 'kasino-liv', som til tider fører til gæld og også synes at

¹⁴ Denne individuelt organiserede 'selvstændige' form for prostitution (sexarbejde af mere 'frivillig art' synes også at være den mest udtalte i Thailand. "De er selvstændige selv om nogle arbejder i barer (...) De står ikke sjældent i økonomisk gæld til hinanden (gennem lån og hasardspil), men de kontrolleres ikke af alfonser og er ikke solgt af familie eller andre ind i deres nuværende situation" (Fossum 2001: 63).

hænge sammen med forskellige former for misbrug. Bliver gælden for stor, synes det at være almindeligt kendt, at man kan afdrage den via prostitution – og tal fra 2001 peger da også på, at udenlandske prostituerede udgjorde omkring 1/3, dvs. 2000 ud af anslået cirka 6000 prostituerede i Danmark, og at thailandske prostituerede alene mentes at udgøre 700-1000 af dem, dvs. omkring 20 % af det samlede marked (Lisborg 2001). Dermed er op imod ¼ af de migrerede thailandske kvinder prostituerede¹⁵.

Tager vi udgangspunkt i den thailandske prostitutionsrelaterede migration, så udgør den organiserede eksport af kvinder tilsyneladende en mindre – men stigende – andel af prostitutionsmiljøet. Lisborg anslår på baggrund af feltstudier, at gruppen af kvinder, der mod deres vilje eller uforvarende hentes og fastholdes gennem fx gældsstiftelse (til mellemhandleren), trusler om repressalier, hvis de flygter, og frygten for tab af anseelse i familien, skønsmæssigt udgør under en tredjedel af gruppen af thailandske prostituerede i Danmark. Det synes således at være den klart mindste gruppe, holdt op imod den største gruppe, der ifølge Lisborg er gift med danske mænd, og en lidt mindre gruppe, der er i landet gennem sociale og familiære netværk – antageligt kortvarigt. Den organiserede form for trafficking synes således netop *ikke* at være koblet til ægteskabsmigration (Lisborg 2001).

Moustgaard og Brun mener, at der findes enkelte kontaktbureauer, der har med forbindelse til trafficking, men det synes at være bureauer, der har rockerrelatering (Moustgaard og Brun 2001: 92). Der synes således her at være tale om, at denne grove og målrettede misbrug er knyttet til afkroge af branchen, med klar kontakt til anden organiseret kriminalitet. Moustgaard og Brun beretter også, at langt de fleste af de trafficked kvinder er meget unge – oftest mellem 15 og 18 år (Moustgaard og Brun 2001: 62). De fleste kontaktbureauer vil kraftigt søge at tage afstand fra et sådant misbrug, og det er ikke vores opfattelse, at vi har opnået kontakt til hverken bureauer eller mænd fra dette miljø.

For at opsummere kan vi altså *ikke*, på det grundlag vi har tilvejebragt her, konkludere noget som helst omkring størrelsen af trafficking-miljøet. Alle de mænd, vi har talt med, lægger gennem deres beskrivelser vægt på frivilligheden og oftest romantiske forestillinger som grundlag for migration – ligesom de handler på måder, der viser tegn på langsigtet interesse: De lægger ofte vægt på at tage til konens hjemland, møde hendes familie, og, hvad angår de asiatiske kvinder, eventuelt på at bygge hus i hendes forældres landsby, fx med henblik på senere migration.

Vold – hvor stor er overrepræsentationen i migrationsægteskaber?

Det har ikke været muligt i projektet at skaffe præcise data på antallet af voldstilfælde mod kvinder fra ægteskabsmigrationslandene, da der tilsyneladende ikke føres særskilt statistik herover, hverken hos politiet, anklagemyndighed eller andre steder i det juridiske system.

Der er således, som altid når det gælder omfanget af vold, meget store usikkerheder omkring antallet af voldstilfælde, fordi der stadig kun sker meget få anmeldelser, og fordi der således findes meget store *mørketal* (Helweg-Larsen og Kruse 2004). Der er ingen grund til at antage, at mørketallene skulle være mindre, når det gælder fx grupper af thailandske kvinder.

Selv om omfanget er svært at fastslå, og beregninger er behæftet med stor usikkerhed, så tyder meget på, at kvinder i migrationsægteskaber betydeligt hyppigere udsættes for vold, end tilfældet er for danske kvinder almindeligvis. Af LOKKs årlige statistik fra 2004 fremgår det, at 46 % af de kvinder, der opsøger krisecentrene, er fra etniske minoritetsmiljøer. Denne andel har været stigende, og udenlandske kvinder er fortsat klart overrepræsenteret i forhold til danske kvinder, idet denne gruppe udgør cirka 7 % af den samlede befolkning (LOKK 2005).

Knap en tredjedel af de ca. 800 etniske minoritetskvinder, der henvender sig på krisecentrene, er gift med danske mænd. I undersøgelsen *Når drømme og håb forvandles til mareridt* (LOKK 2003b) bestemmes tallet af

¹⁵ Hertil skal bemærkes, at de prostituerede thailandske kvinder ikke nødvendigvis behøver at være i landet på baggrund af familiesammenføring, men også kan være her på turistvisum.

familiesammenførte kvinder således til at ligge nogenlunde konstant på 250-270 kvinder per år i perioden 1999-2002. Dette tal dækker dog mange kvinder, der *ikke* kommer fra typiske ægteskabsmigrations- og kontakt-formidlingslande (10-20% kommer fra Grønland og 10-20 % fra 'Vesten', dvs. Norden, det gamle EU og Nordamerika). Studerer man tallene yderligere, viser det sig også, at det tilbageværende tal dækker kvinder gift med *danske statsborgere*, hvoraf mange stammer fra Mellemøsten og Pakistan (20-30%) – hvor kontaktformidling til mænd af 'dansk oprindelse' er nærmest ikke-eksisterende. En god del af de ca. 250 kvinder er således blevet familiesammenført med mænd, der selv stammer fra Mellemøsten eller er efterkommere fra mellemøstlige lande, men i dag er såkaldt *naturaliserede* danske statsborgere.

Dermed er den gruppe, som vi undersøger her, nemlig gruppen af etnisk danske mænd gift med kvinder, der *ægteskabsmigrerer*, reduceret til ca. det halve af ca. 250 – dvs. et sted mellem 100 og 130 kvinder årligt for årene 1998-2004, eller ca. 5-8 % af det samlede antal kvinder, som årligt har henvendt sig på krisecentrene. Disse kvinder, som vi altså har særligt fokus på i denne undersøgelse, kommer primært fra Thailand, Polen, Rusland, Filippinerne, Ukraine og de baltiske lande. Ud over kvinder fra disse almindelige ægteskabsmigrationslande henvender der sig også kvinder gift med etnisk danske mænd fra en række andre tredjeverdenslande, som hver især vejer lidt mindre i denne statistik, men sammenlagt fortæller om udbredelsen af volden i migrationsægteskaber. Det handler således om kvinder fra lande som Vietnam, Brasilien, Kina, Indien, Uganda og andre lande i Afrika og Sydamerika. Endelig er der en gruppe af kvinder fra lande på Balkan og fra den gamle østblok, som i nogen udstrækning også kan henregnes til de ægteskabsmigrerede¹⁶. Den brogede skare af lande med hver deres migrationshistorie gør det mindre synligt, om der er tale om kontaktformidlede ægteskaber, eller om der er tale om klassiske familiesammenføringer, hvor naturaliserede danske statsborgere efter ægteskab med en kvinde fra oprindelseslandet fører hende til Danmark.

Tal fra LOKK fastslår, at de familiesammenførte kvinder fra migrationsægteskabs- og kontaktformidlingslandene er klart og kraftigt overrepræsenteret på krisecentrene (se bilag 1, tabel 4 og 5). Generelt synes hyppigheden at være op imod 3-5 gange højere end det gælder for danske kvinder, men tallet svinger betydeligt mellem de forskellige nationaliteter¹⁷. Ser man nærmere på tallene, er det markant, at der særligt er en klar overrepræsentation af kvinder fra de nyere kontaktformidlingslande, særligt Rusland og Ukraine – hvor koefficienten af kvinder på krisecentrene synes 6-9 gange højere end for danske kvinder. Det er ikke let at sige noget præcist om grundene hertil, men én årsag kunne være, at disse lande er relativt 'unge' i denne sammenhæng, dvs. at ægteskaberne også i gennemsnit er yngre, end det er tilfældet, fx hvad angår polske kvinder. Men der kan ligeledes være flere nationale, kulturelle forskelle, der kan spille ind – fx at kvinderne fra disse lande på baggrund af deres bedre uddannelsesniveau er tidligere til at søge centrenes støtte, end det er tilfældet med kvinder fra fx Thailand. Når der netop fra Rusland og Ukraine (som vi har vist) kan dokumenteres en væsentlig aktivitet i kontaktbureaubranchen via Internettet, kan det således ikke udelukkes, at overrepræsentationen af kvinder fra disse lande kan skyldes at kontaktbureauerne fungerer mindre selektive, end de netværk som oftest formidler kontakt til kvinder fra de øvrige lande.

Meget tyder på altså, at disse kvinder er betydeligt mere udsat for vold, end det er tilfældet for danske kvinder almindeligvis. Men igen skal det tilføjes, at der kan være mange faktorer på spil, som gør det vanskeligt at sige noget præcist. Feltet og de statistiske oplysninger er så sparsomme og præget af såkaldte

¹⁶ Her er statistikken ikke så entydig, fordi der fx helt tilbage fra indvandrings- og flygtningestrømme i slutningen af 1960'erne og frem har været en større gruppe af mennesker med disse nationaliteter i landet. Det gælder fx Eks-Jugoslavien, Kina, Brasilien og Vietnam. På den baggrund fremgår det umiddelbart mindre tydeligt af de almindelige statistikker, om der faktisk er tale om ægteskaber med etnisk danske mænd eller med fx 'naturaliserede' efterkommere af indvandrere.

¹⁷ Det er i øvrigt interessant, at simple sammentællinger indikerer, at det ikke er ganske sandt, når det ofte skrives, at 'fordelingen af udenlandske kvinder svarer rimeligt til nationale gruppers fordeling på landsplan' (fx i Ligestillingsafdelingen 2001: 29f og i flere af LOKKs årsstatistikker). Her må der igen tages et vist forbehold, fordi vi her alene baserer os på tallene på *familiesammenførte*. Udlændingestyrelsen (2005: 30) gør fx opmærksom på, at der i 2004 blev givet langt flere opholdstilladelser til ukrainske au pair piger og kinesiske studenter og folk inden for 'humanitært arbejde', end der gives til familiesammenføringer – og disse kan selvsagt også komme i situationer hvor krisecenter bliver nødvendigt.

mørketal, og anmeldelserne både så få – og så vanskelige at føre til doms – at det reelt er meget vanskeligt at vide hvor mange, der rammes.

Til krisecentrenes tal kan man således tilføje et spørgsmål, om hvilke særlige forhold, der findes for kvinder af en anden nationalitet, der kunne gøre, at de henvendte sig hhv. hyppigere eller sjældnere – og senere eller før – til krisecentrene?

Her må det medtænkes, hvilke barrierer, fx hvilken angst, udenlandske kvinder måtte opleve, når de har brug for hjælp og skal henvende sig, i kraft af deres generelle ukendskab til krisecentrene eller til andre hjælpe- og rådgivningssystemer. Det er fx ofte beskrevet, hvordan disse kvinder netop kan forventes at henvende sig hyppigere, fordi deres netværk i Danmark ofte vil være svagere, deres mulighed for ophold hos venner og familie ringere, og de hurtigere vil opleve at stå alene med deres problemer. Det indikeres også ofte, at udenlandske kvinders ophold på krisecentre i almindelighed er af noget længere varighed, end det er tilfældet for danske kvinder¹⁸.

Uanset disse betragtninger tyder meget på, at kvinder, som deltager i ægteskabsmigration, i betydeligt højere grad udsættes for vold end danske borgere i almindelighed.

¹⁸ Se fx Ligestillingsafdelingen 2001: 29 [http://www.voldmodkvinder.dk/Files/PDF/Samlet_142257.pdf]; og Madsen 2005:21.

Projektets metode og fremgangsmåde

Alle projekter må kæmpe med metodiske spørgsmål. I dette projekt har de metodiske udfordringer centreret sig omkring to væsentlige problemkomplekser: Det første har handlet om at få kontakt til relevante interviewpersoner (informanterne), og det andet om at etablere en interviewer-informant relation, hvor informanterne har kunnet og villet tale om mere eller mindre prekære emner som vold, kærlighed, jalousi, forhåbninger og deres større eller mindre succes på det danske "kærlighedsmarked".

Etablering af kontakt

Begge rapportens forfattere er ansat på Institut for Uddannelsesforskning, på RUC, og er derfor mere eller mindre vant til at kunne få fat i informanter gennem de uddannelses- og pasningsinstitutioner, der ofte udgør den konkrete kontekst for vores forskning. I dette projekt har der dog ikke eksisteret en sådan institutionel organisering af vores informanter, og der er således ikke de institutionelle nøglepersoner eller "gatekeepers", som vi ellers har kunnet trække på og støtte os til. Vi søgte tidligt at finde ud af, om der eksisterer uformelle netværk, hvor der sidder centrale personer, der kunne fungere som "gatekeepers" til miljøet. Vi havde en forestilling om, at der for eksempel eksisterer et dansk-thailandsk miljø og et dansk-russisk miljø, som de rette kontakter kunne få os inviteret indenfor i. Vores ide var så at gennem disse kontakter og netværk at gå fra person til person, og dermed også nå frem til de mænd, der lever i forskellige former for voldelige forhold med udenlandske partnere. Denne plan har dog ikke været så ligetil, som vi havde forestillet os. Nok eksisterer der visse uformelle "miljøer" omkring dansk-russiske og dansk-thailandske parforhold, men disse miljøer er så løst strukturerede, at det har været svært at finde gode kontakter, der kunne bane vejen for stribevis af interview. Særligt omkring dansk-thailandske parforhold har det dog været muligt at finde og kontakte visse former for uformelle organiseringer. Disse eksisterer ført og fremmest som internetfora, hvor mere eller mindre løst tilknyttede medlemmer (der særligt er danske mænd) kan "mødes" og udveksle erfaringer om parforholdet, begivenheder med fælles interesse (fx thailandske fester) og give "nybegyndere" tips og råd om, hvad man skal gøre, og hvad man skal passe på med, når man søger en thailandsk kone, kæreste eller elskerinde. Særligt et af disse internetfora er meget besøgt, og der foregår en flittig debat blandt hovedsageligt danske mænd. Vi kontaktede derfor hjemmesidebestyreren for at høre, om vi måtte bruge hans hjemmeside til at komme i kontakt med nogle af alle de mænd, der debatterede flittigt på siden. Det fik vi lov til, og vi indrykkede derfor et emne på diskussionsforummet, hvor vi fortalte om vores projekt (uden at nævne vores særlige interesse for de voldelige parforhold), og anmodede folk om at henvende sig, hvis de var interesseret i at blive interviewet. Emnet var at finde på hjemmesiden i månedsvis, og på et tidspunkt havde der været omkring 300 besøg på det. Alligevel er der kun kommet tre svar, og der kom kun ét interview ud af det. Dette ene interview er kommet af, at vi henvendte os direkte til en række af de mest aktive debattører på forummet. Desuden har vi fået to svar fra mænd, der desværre bor i Thailand, og som synes at vores projekt lyder spændende, men som det altså ikke har været muligt at interviewe.

En lidt mere effektiv kontaktform har vist sig at være at benytte diverse mere eller mindre personlige bekendtskaber til at få kontakt med de pågældende mænd. Ved at benytte venner, venners venner og kolleger og mere eller mindre fjern familie som indgangsvinkel, har vi fået adgang til en del af vores informanter. Denne tilgang forstærker naturligvis den fordring om absolut fortrolighed og anonymitet, som i forvejen er indbygget i projektet. Konkret har vi bedt de personer blandt venner, bekendte og familie, som har kendskab til sådanne migrationsægteskaber, at etablere kontakt for os, eller blot at give os telefonnumre. Fra denne

indledende kontakt har vi så søgt at skabe en "snowball-effekt", hvor vi har bedt hver af vores informanter om at sætte os i forbindelse med nye informanter. Hvis hver informant skaffer to nye informanter, skulle vi hurtigt kunne komme i kontakt med et ret stort antal personer med den profil, vi leder efter. Det har dog vist sig, at effekten ikke har været som en snebold, der ruller ned ad en bakke, og på vejen samler mere og mere momentum og størrelse. De fleste informanter har efter interviewet indvilliget i at spørge deres bekendtskaber, der lever i migrationsægteskaber, om de vil medvirke i et tilsvarende interview, men gang på gang er "snebolden" stoppet ved, at vi får svaret: "Jeg har spurgt, men der er ingen, der vil". Belært af denne erfaring har vi bedt efterfølgende informanter om at give os kontaktoplysninger på deres bekendte, så vi selv kunne kontakte dem og forklare vores ærinde og intentioner, hvilket dog er blevet afvist af mange. Det har uheldigvis skabt problemer for enkelte, hvis bekendte er blevet sure på dem over at de har videregivet deres navne og telefonnumre, uden at spørge dem først. Denne fremgangsmåde rejser således visse etiske spørgsmål, da vi ikke kan forsvare at skabe problemer for de folk, der har givet os en del af deres livshistorie og nogle timer af deres tid. Resultatet af "snowball-metoden" har været, at vi er kommet i kontakt med og har interviewet en række mænd, der er eller har været gift med kvinder fra typisk Thailand, Filippinerne, Polen eller Rusland. De flestes af disse mænd lever eller har levet i, det man kan betegne som relativt vel-fungerende forhold, der, så vidt vi har kunnet se, ikke har været præget af vold fra mandens side.

Desuden har vi taget kontakt til flere behandlingscentre for voldsudøvende mænd for at bede dem om at etablere kontakter for os. Desværre for vores projekt er der dog utrolig få mænd, der lever i migrationsægteskaber, der opsøger den slags behandling. Grunden er givetvis dels, at der er tale om en forholdsvis lille gruppe af den samlede befolkning, og dels er en medvirkende årsag til, at disse mænd ikke går til behandling givetvis, at de ofte ikke er under det samme pres fra kvindens side for at søge behandling, som det kan opleves i dansk-danske parforhold. Det skyldes på den ene side, at de udenlandske kvinder ikke nødvendigvis ved, at der eksisterer den slags behandling, men på den anden side givetvis også den meget udsatte situation, som mange af kvinderne i migrationsægteskaber befinder sig i. Der har længe været en grænse på mindst 3 års ophold i landet, før udlændinge kan få varig opholdstilladelse, og denne grænse er nu sat op til 7 år. Det betyder, at kvinden dårligt kan true manden med skilsmisse, da hun uden ægteskabet ingen rettigheder har i landet og vil blive sendt tilbage til det land, hun er kommet fra (LOKK 2003a). Derimod kan manden true kvinden med skilsmisse, hvilket sætter hende i en position, hvor hun ofte vælger at udholde volden i op til 7 år, snarere end at søge at presse manden til behandling. Vi har således taget kontakt til en række krisecentre for voldsramte kvinder, men problemet har dels været disse centres tavshedspligt, og dels at centret kan have alvorlige betænkeligheder ved at søge at kontakte manden direkte eller gennem den berørte kvinde. Bekymringen kan fx handle om, at man på grund af kvindens psykiske tilstand ikke ønsker at rode op i voldsudøvelsen igen, eller at man ligefrem frygter at manden vil opsøge og 'straffe' kvinden for at 'udlevere' ham. De etiske problemstillinger, der således er blevet rejst i form af de potentielt store omkostninger for de medvirkende kvinder, har således reelt udelukket denne fremgangsmåde.

Vi fik først kontakt til virkeligt problemfyldte ægteskaber, da vi gennem bl.a. Politiken og Københavns Radio, DR-P4 kunne efterlyse mænd, der levede eller havde levet i voldelige forhold med udenlandske kvinder. Samtidig satte vi annoncer i Ekstra Bladet og en i Politiken, hvor vi eftersøgte mænd, der har erfaringer fra konfliktramte forhold med udenlandske kvinder. Her igennem fik vi henvendelser fra i alt 15-20 mænd, der indvilligede i at lade sig interviewe. I alt har vi på denne baggrund kunnet interviewe 10 mænd, der har erfaringer med parforhold med udenlandske kvinder, hvor der har været tale om forskellige former for vold og/eller ophold på krisecentre.

Tabuisering

Vores indtryk er, at grunden til, at det tog os relativt lang tid og mange kræfter at komme i kontakt med mænd med erfaringer fra voldsramte ægteskaber er, at der er en slags dobbelt-tabuisering på spil, når det drejer sig om mænd der udøver vold i migrationsægteskaber. Den ene del af denne tabuisering skyldes det stigma, der er forbundet med at "have hentet en kone hertil fra Thailand". Flere af vores informanter har givet udtryk for, at selvom de ikke lader sig gå på af det (mere), så er der mange, der ser skævt til mænd,

der har giftet sig med kvinder fra de pågældende lande. Stigmaet er ikke helt det samme, men ligner det, prostitutionskunder oplever: De ses som mænd, der udnytter kvinder i en udsat situation, eller som mænd, der har købt sig til en yngre og mere tilgængelig og tjenestevillig kvinde. *Den anden del* af tabuet er skabt af det stigma, der er forbundet med voldsudøvelse, og i særlig grad med mænds voldsudøvelse mod kvinder, en vold som forbryder sig mod flere forskellige normer, bl.a. normer om maskulinitet: "Man slår sgu da ikke på en kvinde". Dette stigma er ofte så kraftfuldt, at det også gør det vanskeligt for mænd, der har været voldelige, selv at erkende og tale om volden (Isdal 2002). I forhold til dette projekt er resultatet af den dobbelte tabuisering, at vi har haft vanskeligt ved at komme i kontakt med de pågældende mænd, fordi de ikke har ønsket at tale med os, og på den måde udlevere deres historie til både os og dem selv. En anden grund har været, at de visse informanter, der har været vidende om konkrete dybt problematiske forhold, har vægret sig ved at sætte os i kontakt med de voldsudøvende mænd med den begrundelse, at de har frygtet repressalier – eller evt. optrapning af vold mod kvinden – i et uafsluttet ægteskab.

Interviewene

Interviewstudiet baserer sig på interviews med 30 mænd, der tilsammen har været gift med 41 kvinder fra udlandet. Det vil sige, at flere af mændene har været gift eller har boet længere tid sammen med udenlandske kvinder af flere omgange. Samtidig har langt de fleste af mændene været gift med eller haft længerevarende forhold til danske kvinder – i op 30 år – inden de fandt deres første udenlandske kone. De forhold vi her fokuserer på, er forhold med kvinder fra det, vi vil kalde 'ægteskabsmigrations-lande'. Hermed mener vi de lande, hvorfra der i dag eller historisk har været en trafik af kvinder, som søger 'vestpå', ofte gennem kontaktbureauer eller (som i Thailand) via en udbredt sex-turisme – og hvor det således i migrationsstatistikkerne fremgår, at der fra det pågældende land er en klar overvægt af kvinder.

Ægteskabsmigration er et fænomen, som næsten udelukkende handler om kvinders migration, dvs. at kvinder flytter fra fattige egne og lande til rige – ofte for her at varetage et (familiebaseret) ulønnet eller lønnet omsorgsarbejde. Dermed kan det siges at tage plads i, det som er blevet beskrevet som, den globale 'omsorgskæde' (Ehrenreich & Hochschild 2003)¹⁹.

Vores perspektiv på ægteskabsmigration indebærer, at vi først og fremmest har fokus på mændenes situation og baggrund, mens kvinderne motiver for at indgå heri forbliver mere udfoldede.

Kvinderne, som mændene har været gift med, fordeler sig således: Thailand (16), Rusland (7), Filipinerne (6), Polen (3), Ukraine (2), samt én enkelt kvinde fra hhv. Litauen, Hviderusland, Brasilien, Kina, Mellemøsten, Afrika, Cuba.

For at kunne tale mere om mændenes perspektiver på denne migration, deres motiver for at indgå et sådant ægteskab – og ikke mindst deres erfaringer med samliv og konflikter i samme generaliserer vi hermed i nogen grad kvindernes situation. For at modvirke en for voldsom skævvridning i vores perspektiver har vi imidlertid tilstræbt at interviewe et antal kvinder også: De i alt 7 kvinder, vi har talt med, kommer fra hhv. Thailand (2), Rusland (4), Polen (1). Af disse er to af kvinderne fra voldsramte forhold.

Herudover har vi foretaget en række informant-interview, samtaler og mail-korrespondance med ressourcepersoner bl.a. på krisecentre og i behandler- og rådgivningssystemet, i diverse foreninger såsom Krim og foreninger for voldsramte, politi og advokater, Rigs- og Statsadvokaturen, Justitsministeriet og Udlændingestyrelsen, samt endelig indenfor kontaktbureaubranchen og på web-fora som fx Dansk-Thai-forum.

¹⁹ Mænds migration sker i modsætning hertil ofte med henblik på at få bedre betalt lønarbejde – og det sker ofte (som med kvinders migration) i nogle for hjemlandet forholdsvis kønstraditionelle og accepterede arbejdsfunktioner, selv om det evt. kan bryde destinationslandets kønsmærkning (som det tydeligt var tilfældet med fx de emigrerende frisører i Danmark). I en tidlig migrationsfase vil mændene ofte rejse og bosætte sig sammen med andre 'enlige' mænd, og hvis arbejdet udvikler sig stabilt, vil de så senere søge familiesammenføring.

Interviewform

Den interviewform, vi har anvendt i projektet, er inspireret af det, der kaldes det livshistoriske eller biografiske interview. Den livshistoriske interviewform er oprindeligt udviklet af den tyske sprog- og samfundsforsker Fritz Schütze, og hænger i hans værk sammen med en særlig fortolkningsramme (se fx Andersen og Larsen 2005). Uden at være fuldstændig tro mod forlægget, har vi ladet os inspirere af den livshistoriske interviewform, da den har nogle fordele i forhold til at få interviewsubjekter til at åbne sig og fortælle deres egne historier, frem for at give et ekko af interviewerens/forskerens fordomme. Vi har i projektet valgt at bruge betegnelsen "biografisk interview", hvormed vi signalerer en inspiration fra det livshistoriske interview, men også at det ikke er helt sammenfaldende med vores metode.

Den franske sociolog Pierre Bourdieu har skrevet om faren ved som forsker at modtage sine egne fordomme i interviewpersonens svar (Bourdieu 1999). I studiet *The Weight of the World* gør Bourdieu sig en del overvejelser omkring det, der sker, når en kvalitativ forsker formulerer spørgsmål, der udstikker et særligt svarfelt og nogle særlige svarmuligheder, som i højere grad afspejler forskerens videnshorisont end interviewpersonens erfaringshorisont og refleksioner. Bourdieu taler her ikke om ledende spørgsmål af typen "synes du ikke også", som han går ud fra, at alle forskere rutinemæssigt bestræber sig på at undgå, men om den mere subtile opstilling af relevante temaer, som blandt andet kan ligge i den semi-strukturerede interviewform.

For at undgå denne overførelse af forskerens egne fordomme har vi søgt at stille en type spørgsmål, der ikke på forhånd afstikker bestemte temaer og svarmuligheder. Her har den biografiske form en oplagt styrke, da den ideelt set ikke udstikker temaer eller svarmuligheder, men lader interviewsubjektet associere frit omkring sit eget livsforløb. Det ideelle biografiske interview starter med interviewerens opfordring til interviewsubjektet: "Fortæl mig om dit liv". I nærværende sammenhæng har vi dog fundet det nødvendigt at justere metoden i forhold til vores formål og særlige interesse. Det ortodokse livshistoriske interview har interviewsubjektets livshistorie som sit interessefelt og analyseobjekt. Nærværende projekt har dog fra starten arbejdet ud fra et mere afgrænset problemfelt, der handler om en særlig periode i interviewsubjekternes liv, og vi har derfor valgt at tillempe den biografiske metode til vores formål. Konkret betyder det, at vi, i stedet for at starte med at bede interviewsubjekterne om at fortælle hele deres livshistorie, har bedt dem om at fortælle deres historie om deres parforhold med den eller de udenlandske kvinder, samt i en mindre udstrækning om deres tidligere erfaringer med parforhold. Det er altså perioden før, under og eventuelt efter parforholdet med den udenlandske kvinde, som vi har bedt dem fortælle os om. Et typisk åbningsspørgsmål har derfor været: "Prøv at fortælle os om perioden før du mødte din kone". Enkelte interviewpersoner har straks grebet tråden, og har produceret en meget lang og omfattende fortælling, med en mængde detaljer og refleksioner. Andre har været meget mere kortfattede, og har dækket flere års begivenheder med enkelte sætninger. Her har vi søgt at hjælpe fortællingerne på vej uden at bryde den biografiske form, typisk ved at spørge videre med spørgsmål som: "Du fortalte, at I mødtes på en bar. Prøv at fortælle mig om dagene før og den dag, I mødtes". Efterfølgende har vi så forfulgt de temaer, som interviewpersonen har bragt på banen, som har virket særligt overraskende eller særligt lovende i forhold til at belyse nogle generelle problematikker i forhold til migrationsægteskaber. Disse opfølgende spørgsmål kunne for eksempel lyde sådan: "Du fortalte, at thailandske kvinder generelt er mindre konfliktsøgende end danske. Kan du uddybe det?" Denne spørgeform har i nogle tilfælde været nok til at producere fyldige fortællinger, men meget ofte har vi måtte falde tilbage på en mere lukket eller struktureret spørgeteknik, da interviewpersonerne ikke associerede videre på de åbne biografiske spørgsmål. Disse spørgsmål kunne lyde som dette: "Har du nogensinde oplevet, at folk er fordømmende overfor jeres ægteskab?". Formålet har været at komme hjem med nogle informationer, og undgå at forlade interviewpersonen nærmest tomhændede.

I nogle af interviewene har den biografiske form og de opfølgende spørgsmål virket som en fødselshjælper på lange udfoldede historier. I andre tilfælde har relationen mellem interviewer og interviewperson ikke skabt den fornødne fortrolighed, interviewpersonen har ikke været vant til og ikke haft lyst til at sætte ord på de mere personlige dele af sin livshistorie, eller interviewpersonen har ikke set en interesse i at give os, og dermed en bredere offentlighed, indsigt i hans parforhold med en udenlandsk kvinde.

Om at interviewe om vold

Selv når interviewaftalerne er lavet er det en udfordring at lave interviews om et emne som dette. Efterhånden som vi har lavet nogle interview er vi i stigende grad blevet opmærksomme på, hvor vigtigt det er at tilbyde de interviewede mænd og kvinder en vis grad af følelsesmæssig sikkerhed i interviewsituationen. Den engelske kriminolog og psykolog David Gadd (2004) er i sin forskning med voldelige mænd kommet frem til, at det er nødvendigt med en høj grad af anerkendende og forstående signaler fra interviewerens side for at etablere, det Gadd kalder, *safe subject positions* (Gadd 2004: 387). Vi har fra starten været klar over, at en åben og neutral holdning til mændenes (og kvindernes) fortællinger har været en forudsætning for at få udfoldede fortællinger om skamfulde eller smertefulde situationer. I interviewsituationen har vi altså måttet bestræbe os på at lægge vores egne holdninger fra os, for i stedet at indtage en lyttende attitude, som søger at forstå frem for at dømme. Vi har gennem spørgsmål og kropssprog bestræbt os på at give informanterne mulighed for at kunne gengive deres fortællinger uden at føle sig bedømt.

Vi har desuden anvendt geninterview som en måde at skabe fortrolighed mellem interviewer og informant. Hvis vi har fornemmet, at informanten har haft mere at fortælle, men at tiden, situationen eller relationen mellem interviewer og informant ikke tillod hele fortællingen at komme frem, har vi bedt om endnu et interview. Metoden med at geninterviewe er blandt andet udviklet og beskrevet af Jefferson og Hollway, og efter deres opfattelse er geninterviewet en måde at komme lidt dybere ind i følsomme og tabubelagte emner, som intervieweren og informanten bevidst eller ubevidst har søgt at undvige i det første interview (Hollway og Jefferson 2000).

Case-historie om Holger

Den resterende del af rapporten, der handler om konkrete parforholdshistorier, har vi valgt at indlede med en længere fortælling om en mand og hans erfaringer med migrationsægteskaber. Denne fortælling indeholder en del af de emner, som vi vil komme ind på i det følgende: Mandens forestillinger om udenlandske kvinder, hans motiv til at gifte sig med en udenlandsk kvinde, deres samliv og endelig er der i fortællingen beretninger om forskellige former for vold. Ved at indlede med en fortælling om et bestemt parforhold præsenteres disse emner som en del af et samlet levet liv, frem for i brudstykker, som de efterfølgende kapitler ellers vil.

Det er vigtigt at understrege, at Holger ikke er typisk for de mænd, vi har interviewet, og hans parforhold er ikke typisk for de parforhold, som vi har hørt om. I det hele taget er det en vigtig pointe, at der ikke findes typiske mænd i interviewene, men netop nogle meget forskellige mænd med meget forskellige parforholdsforventninger og parforholdshistorier. Hvis Holgers fortælling kan siges at være typisk, så er den måske typisk for de mænd, der er opvokset i en patriarkalsk familiestruktur, og hvis forventninger til et parforhold er præget af, at de ser det som naturligt, at kvinden til en vis grad servicerer manden og tager sig af hjemmet. Desuden kan Holger ses som repræsentant for de mænd, der ikke er vant til at indgå i forhandlinger og dialog omkring, hvad parterne i et parforhold forventer af hinanden, men mere er vant til at orientere sig efter nogle klart definerede (men måske uudtalte) forventninger til henholdsvis mandens og kvindens rolle i et parforhold.

Holgers forhistorie

Holger henvendte sig til os, efter at vi i Ekstrabladets rubrikannoncer havde efterspurgt historier fra mænd i meget konfliktfyldte ægteskaber med udenlandske kvinder. Holger fortæller, at han er 59 år, og at han har været gift to gange med de thailandske kvinder Prai og Bua i henholdsvis 3 og 6 år. Holgers historie er særligt interessant, fordi mødet og samlivet mellem ham og Prai – og også hans senere kone, Bua belyser et ganske typisk samliv – og nogle eksemplariske konflikter for den ældre generation af mænd, der gifter sig med kvinder fra Asien.

Holger er på mange måder, det man kan kalde en 'traditionel dansk mand', fra en generation før ligestillingsudviklingen for alvor satte i gang. Hans erfaringer med ægteskab har bekræftet traditionelle kerne-familiære rolleforståelser, og den hertil hørende forsørgerkontrakt er også i det langsigtede perspektiv det underliggende grundlag for Holgers ægteskabelige orienteringer.

Hans nye ægteskaber er baseret på en forsørgelseskontrakt, idet parret lever for 'Holgers penge', men de thailandskes koners bidrag er her af en anden karakter end den traditionelle husmors. Deres fremmedhed erstatter for en tid forsørgerkontraktens trygheds- og tosomheds-bud med et samvær, der i nogen grad baseres på sex og konens ungdommelighed og skønhed og – særligt for Prais vedkommende – evnen til at fastholde Holger i en ferie-lignende, ungdommelig selskabelighed, frihed og lethed.

I Danmark trættes Holger tilsyneladende af dette liv og han forsøger efterhånden (og med Bua ganske hurtigt) at etablere en 'dansk hverdag'. Her vokser imidlertid irritationerne over konernes 'thailandske indslag' – og af Holger tolkes de som brud på 'hendes del' af den danske 'forsørgerkontrakt', fx i forhold til de opgaver 'hun', i hans øjne, naturligt burde tage sig af. Holger oplever således, at hans forsørgelse ikke modsvares i tilstrækkelig grad af konerne, idet deres bidrag af hjemlig stabilitet, moderlighed og omsorgs-

mæssig servicering ikke er tilstrækkeligt, ligesom han især oplever, at kvaliteten af det følelsesmæssige nærvær er for dårlig.

Når Holger i sin voksende irritation over det fremmede, udanske, herefter nægter at betale penge månedligt til Prai familie i Thailand, eller på anden måde ikke magter at opfylde kravene til den forsørgerkontrakt, han har etableret med Bua, så medfører det, at konerne øger deres engagement i det thailandske miljø her og i Thailand. Holger tolker det som et skift til en mere udtalt beregnende og 'udnyttende' økonomisk strategi fra konens side.

Ægteskaberne synes at bryde op, der hvor de *beregnende* strategier fra begges sider synes at tage over. Med Prai stort set på 3-års dagen, hvor opholdstilladelsen er i hus, og med Bua i det øjeblik, at mistillid, konflikter og Holgers krav om kontrol medfører stadigt mere urimelige og endog voldelige samlivsformer.

Holger som familiepatriark

Holger kommer fra en stabil familie, og selv om han har en søster og en bror, der begge er blevet skilt 'nogle gange', havde han aldrig tænkt, at den skæbne ville overgå ham. Hans liv har længe været præget af stabilitet, med et godt og tæt forhold til sin mor, der samvittighedsfuldt støtter ham og udfordrer ham omkring livets almindelige og fx moralske forhold – og også en gang imellem har hjulpet ham økonomisk. Holger var gift med en dansk kone gennem mere end 20 år, mens han havde fjernarbejde som smed rundt i verden, og han har været væk hjemmefra i lange perioder – i en del år kun afbrudt af lange ferier i hjemmet i Danmark.

Arbejdet var til tider hårdt fysisk, men også 'et godt job', hvor han tjente gode penge. De havde ingen børn, men Holger lader forstå at de sådan set havde et godt liv sammen, hvor der, som han siger, var 'masser af penge' og bl.a. hyppige charterferier, og hvor der 'i det hele taget ikke manglede noget' – og da også hans daværende kone arbejde deltid.

I slutningen af 1980'erne kom der dog et par store omslag i Holgers tilværelse. Dels var han udsat for en ulykke på arbejdet, som han fik en stor erstatning for, men som har gjort ham til invalidepensionist nu på 17. år. Og i 1989 tog Holger så til Thailand "på mandetur" med en kammerat, mens hans kone var på almindelig charterferie. Der mødte han en thailandsk kvinde, Prai, som han forelskede sig i, og siden - i 1990 efter skilsmisse fra sin danske kone – bliver gift med. De bliver siden skilt og han bliver gift igen med Bua. Ægteskaberne har varet i henholdsvis 3 og 6 år og Holger har nu været alene i nogle år. I hans første ægteskab med Prai – der var 30 år og han 42 år, da de blev gift – var der ingen børn og i hans andet ægteskab med Bua, hvor aldersforskellen var omtrent den samme, havde hun 4 børn med fra Thailand, samtidig med, at de fik et sammen. Mens Holger kort efter sin ulykke var forholdsvis velfungerende, blev han undervejs mere og mere syg. Han har i årene siden 1990 mange gange rejst og opholdt sig i Thailand – oftest sammen med sine koner.

På strandferie i Thailand

Da Holger rejste til Thailand første gang i 1989 havde han ikke regnet med, at han skulle finde en kone, men med den anerkendte arbejdsskade følte han ikke, han havde nogen overhængende forpligtelser, der bandt ham til Danmark. Og da han samtidig havde penge nok, besluttede han uden videre at blive i Thailand i et halv års tid i en 'danskerkoloni' på Pattaya. Her blev det til en del festligheder:

Der var jo fuld fart på hver dag ... Jeg lejede jo et flot hus. En stor bungalow med tre værelser og aircondition, og der blev jo holdt nogle gevaldige fester... Og der var masser af venner hele tiden... Danske venner og deres børn. Vi kom jo og besøgte hinanden. Vi boede jo faktisk alle sammen i en rundkreds af måske en to-tre kilometer.

Mens han lever det både afslappede og vilde ferieliv i Thailand møder han sin første kone på en restauration, hvor hun arbejder som servitrice:

"Hun var en meget flot pige. Så lærte jeg hende at kende. De er jo flotte, når de er sådan en 25-30 år. Ja, jeg tror, hun var 30 år. /../ Jeg har været 12 år ældre end hende." For Holger er det frie og ungdommelige liv, uden arbejde, tilsyneladende så tillokkende, at han så at sige springer ud i det, selv om han ved, det koster ham hans ægteskab: "Vi havde det jo godt nok, uden problemer. Jeg ved ikke, om det er noget med hormoner. /../ Man bliver ældre og sådan ikke, og man føler, man skal prøve noget andet ikke."

Holger indrømmer samtidig, at Prai jo nok "halvt-om-halvt" var prostitueret, men som han siger: "Det tænker man jo ikke på. Og især ikke, når man er der så lang tid. Så er det jo kun dejligt."

Deres forhold i Thailand organiseres på den måde, at Holger "giver hende penge til tøj og mad" og "til hendes mor". Holger er her stadig fuldstændig klar omkring, at forholdet ikke bunder i kærlighed: "Der er det jo stadig kun pengene, det gælder." Og dem giver han hende, mens hun til gengæld gør rent for ham og laver mad. De går også i seng sammen, hvilket Holger er som en selvfølge, men det betaler han ikke direkte for, understreger han: "Jeg har aldrig betalt for seksuelle ydelser eller noget som helst." Det seksuelle ser Holger snarere som en underforstået del af deres relation. Og denne udvikler sig i Holgers øjne over månederne langsomt til en mere omfattende interesse og sympati, og dermed også til en rollefordeling som efterhånden minder mere om en klassisk forsørgerrelation, som Holger kender den hjemmefra. Efter noget tid tager de sammen op nordpå og besøger hendes fattige familie, og det betaler Holger også for. Holger reflekterer i dag over, at det jo nok var et ulige forhold fra start, men det er samtidig væsentligt for Holger, at der ikke er tale om nogen udnyttelse mellem dem, men om en *aftale*, som også indeholder klare gevinster for Prai. Holger beskriver således, hvordan dette forhold ikke alene er normalt og tilsyneladende også acceptabelt set med thailandske kvinders øjne, men ligefrem virker som en afbalanceret overenskomst, der indebærer visse nærmest hjemlige, familielignende arbejdsdelinger. Det betyder væsentlige frihedsgrader til Prai, hans kommende kone, og for Holger den væsentlige forpligtelse, selvfølgelig, at han, som den traditionelle forsørger han er, må være den der skaffer penge til 'husholdningen':

Ja, der er nok nogen der vil kalde det for slave, men det har ikke noget med slave at gøre. Hun passede jo sig selv, og hun havde sine veninder, der fik lov at komme på besøg og der skulle jo være rent hver dag, ligesom når vi kunne bo på et hotel. Og der var også noget mad, men det var jo stadigvæk mig der betalte det. *Alt* hvad der var, det er noget *jeg* har betalt. Og det er ikke kun mig, sådan var det med de fleste derude.

Under opholdet i Thailand, der altså uventet for Holger kommer til at strække sig over flere måneder, etablerer han således med sin kommende kone noget, der for Holger begynder at minde om traditionelle familielignende samværsformer, men dog fortsat med det ekstra element af ungdommeligt selskab og sex, og også snarere er som et hotel end et egentligt hjem. Holger forelsker sig i Prai, og samtidig går hans langvarige danske ægteskab i stykker. På et spørgsmål om der var reel kærlighed i forholdet, svarer han:

Holger: Det troede jeg selv. Det troede jeg selv. Hun har da også gået og sagt, at hun elskede mig. Men det er jo så nemt at sige.

Interviewer: Var du forelsket i hende?

Holger: Ja, det var jeg, det må jeg faktisk sige. Men ikke dybt forelsket. Jeg blev da skuffet, da hun gik...

Interviewer: Der i starten, hvad var det ved hende, du var forelsket i. Hvad var det der var tiltrækkende hos hende?

Holger: Hun var en flot pige! Meget, meget, *meget* flot.

Holger indledte altså forholdet ud fra en forelskelse i kvinden. Denne forelskelse handlede efter hans udsagn i høj grad om, at hun leverede nogle familielignende relationer, men i høj grad også om at hun var en ung og meget flot pige. For Holger er det især hendes ungdommelighed, der er så tiltrækkende. Den gør ham stolt, og han fortæller med glæde i stemmen om, hvordan det er at gå på gaden i Danmark sammen: "Man var jo glad for, når folk man passerede på gaden, de pegede fingre af én, når man gik med sådan en lille én (smiler). De kunne ikke jo se, om det var éns datter, eller..."

For Holger er det således åbenlyst en del af attraktionen ved dette ægteskab, at hun får ham til at skille sig ud, og at de sammen tiltrækker sig opmærksomhed. Det er tydeligt, at hendes nærvær og det at en så ung pige 'er hans', får ham til at føle sig speciel, heldig og udvalgt. Reelt betyder hendes asiatiske udseende formentlig, at det er de færreste, der i første omgang ville tænke, at hun var hans datter, og det understreger han da også andetsteds, idet han siger, at han er "er dobbelt så stor og tre gange så tung som hende". Holgers pointe er således en anden; forskellen i alder og hendes ungdommelighed og skønhed betyder noget for Holger, fordi blikkene, set fra hans synspunkt, kaster en særlig 'glans' på ham, idet det ikke tilkommer enhver midaldrende mand at gifte sig med en meget yngre og/eller smukkere kone. Man kan tale om, at kvinderne bliver konkrete symboler, der på sin vis 'ophøjer' mændene socialt, idet ældre mænds adgang til ungdommelig skønhed – som vi fx kender det fra Simon Spies – viser, at de *har noget andet*, som er attraktivt – at bidrage med - typisk penge, magt eller et succesfuldt liv, og gerne det hele. Det er formentlig i den forstand, at Holger ikke har noget imod de pegende fingre.

Holgers thailandske kone signalerer konkret og symbolsk et ungdommeligt, ferielignende, uforpligtende, vitalt liv, som er det samme, Holger tilbagevendende så klart søger på strandene i Pattaya: At føle sig ungdommelig og 'som på ferie', fri og uforpligtet i varmen på stranden – og velhavende og gavmild i byen.

Samliv i Danmark

Efter en del måneder sammen i Thailand flytter Holger og hans thailandske kæreste sammen til Danmark. Holgers familie og venner er ikke begejstrede for forholdet, for de mener ikke, at det kommer til at holde med en thailandsk kvinde. De syntes, at han skulle have holdt fast i det ægteskab med sin danske kone, som han kun lige er på vej ud af.

Men Holger holder ved, og i starten gik forholdet efter Holgers mening da også meget godt. De lavede en del aktiviteter sammen, og hans kone fik hurtigt en omgangskreds i Danmark, i det thailandske miljø. Fra starten så de mange både danskere, danske-thailandske par og thailandske venner, og de synes dermed et stykke tid at fortsætte det ferielignende liv med masser af besøgende og social aktivitet næsten hver dag. Set fra Holgers perspektiv var det sjovt og i orden i et stykke tid. Men da det over en længere periode var 'så godt som hver dag', synes Holger dog i tiltagende grad, at det bliver et problem, at han ikke kan følge med, når de er sammen med de thailændere og thailandsk-danske par, der udgør hovedparten af deres fælles venner: "Det gik jo også udmærket. Bortset fra, at vi ikke kan forstå, hvad de sidder og snakker om sammen. De kan måske sidde sammen og snakke om os, både den ene og den anden vej rundt, ikke". På stadig flere punkter synes Holger også at opdage, at hverdagen i ægteskabet ikke bringer det, som han havde ønsket sig. Han oplever det især i stigende grad som vanskeligt og irriterende, at han føler sig delvist ekskluderet fra det sociale liv, som Prai bringer ind i ægteskabet og i hjemmet. Han føler det til tider, som om der tales bag om hans ryg, og han tager også efterhånden afstand fra nogle af konens thailandske venner, og også fra de forpligtelser og prioriteringer, som et aktivt og ungdommeligt thai-orienteret socialt liv synes at indebære:

Det der renderi hele tiden, det irriterede mig ... Der var nogen her, og vi skulle andre steder [hen]. Der var hele tiden noget. Okay, i starten var det sjovt. Men at være sammen med nogle mennesker, man heller ikke bryder sig om, det er ikke lige sagen. Jeg kan tolerere at være sammen med dem, men det var jo ikke noget, man så frem til ... Jeg måtte jo gå med til fest. Der var jo [den thailandske] kongens fødselsdag, dronningens fødselsdag og ting og sager. Det bliver jo fejret. Hvor de er klædt pænt på og alt det der. Alt sådan noget skulle jo fejres, og det var jeg jo ikke vant til. Jeg var jo vant til at komme hjem og så se fjernsyn, ikke. Ha, ha. I starten syntes jeg jo det var meget sjovt, men man bliver jo hurtigt træt af det.

Holger beskriver forholdet som for meget på hendes præmisser, og i længden 'for thailandsk'. Det kan måske umiddelbart forekomme som lidt af et paradoks, at det thailandske i sig selv bliver ham for meget. For på den ene side lægger Holger jo ikke skjul på, at han virkelig holder af Thailand og livet og kulturen

der, og at han derfor meget ofte har rejst – og til tider også boet der – i længere perioder, siden han var der første gang i 1989. Men det er klart, at Holger særligt holder af bestemte sider af Thailand. Flere gange har han rejst med til konernes hjemstavnslandsbyer, og det som han kalder for "junglen". Holger bryder sig bestemt ikke om at blive konfronteret med familiernes liv der på landet, og den fattigdom, der er så udbredt i den nordøstlige del af Thailand, hvor så mange af de kvinder, som danskere gifter sig med, stammer fra. Han vil under ingen omstændigheder bo eller sove i deres hjem, som han betegner som fx 'paphuse', men hurtigst muligt tilbage til det Thailand, som er Holgers, nemlig turist- og badebyerne, og de danske enklaver her. Han ønsker strande, varmt vand og 'noget smukt at se på', ligesom han selvfølgelig har haft meget fornøjelse af bylivet og sjov med derboende venner.

I Danmark bliver det dog tydeligvis også klart for Holger, at han har brug for mere fred og mere nærvær mellem ham og hans kone. Selv om han kan lide fest og venners lag, og elsker ferietidernes udskydelse af de forventninger, man har til, hvordan hverdagen almindeligvis skal hænge sammen, så betyder det altså også noget for Holger, at der kommer en hverdag. Her har han brug for, at den 'praktiske side' af livet fungerer. Og for Holger indebærer samlivet i hverdagen nogle klare forventninger om, at han skal tage sig af bestemte sider af et samliv, og at der er en klar arbejdsdeling. Da Holger og Prai bor i Danmark, blev 'arbejdsdelingen' i hjemmet sådan, som det også havde været, mens Prai var 'købt' i Thailand: Det var hende, der lavede mad, støvsugede og vaskede op. Men det er kendetegnende for deres relation, at Holger ikke opfatter dette som 'arbejdsdeling', som krævede nogle bevidste overvejelser eller planlægning, idet det jo alt sammen klart var hendes bord:

Interviewer: Hvad var arbejdsfordelingen mellem jer? Hvem gjorde hvad?

Holger: Der var ikke nogen arbejdsfordeling, fordi vi havde jo et lille hjem der, på halvandet værelse. Selvfølgelig var der lidt opvask og lidt rengøring, men der var jo ikke så mange møbler. Der var en sofa og et bord, ikke, og en stol måske.

Interviewer: Men der skulle jo laves mad, og der skulle jo støvsuges og der skulle jo vaskes op.

Holger: Ja, men det gjorde hun. Jeg lærte hende jo at lave dansk mad. Hun var blandt andet udlært kok.

Men Holger havde tydeligvis også forventninger om, at hans kone i højere grad skulle påtage sig de huslige opgaver end det skete, og at hun gjorde det med samme omhu, som han havde været vant til.

Holger: Jeg var jo vant til noget helt andet. Jeg var dansk gift, ikke, og der var maden sgu parat hver evig eneste dag og madpakken er smurt, når jeg skulle af sted. Men jeg skulle jo [dengang] også ud at tjene en hel masse penge til alle de materielle goder, hun ville have.

Interviewer: Så sådan blev det ikke [i det nye ægteskab]?

Holger: Nej. Men okay, der var jeg også invalid. Jeg blev jo mere og mere syg på grund af alt det. Det startede med, at jeg havde dårlig ryg og ben. Til sidst fik jeg jo dårligt hjerte.

Holger genoptager dog umiddelbart sine daglige rutiner, der tidligere nøje var blevet serviceret af hans danske kone i henhold til Holgers tidsstruktur: Ud af døren om morgenen ('madpakken er smurt, når jeg skulle af sted'), og selv om der nu ikke længere var arbejde at passe, så mødes Holger hver formiddag - som fast rutine - med en ven, der også har en thai-kone – og når han er tilbage, så er maden symbolsk nok 'parat hver evig eneste dag', før de så kan hygge sig og snakke over aftenkaffen foran TV. Holger har forventninger om arbejdsdeling i hjemmet, der tager udgangspunkt i livet med hans hidtidige danske kone, og som på bedste familiepatriarkalske vis betyder, at konen må servicere ham og tage sig af det huslige efter en bestemt rytme, der klart har Holgers liv og det effektive lønarbejde (den gang han var arbejdende hovedforsørger) som omdrejningspunkt. I Holgers nye thailandske ægteskab er hans forventninger og udgangspunkt fuldkommen det samme, selv om han altså nu er uden arbejde. Problemet for Holger er åbenlyst ikke kun, at Prai ikke kan honorere 'serviceniveauet', for han indrømmer samtidig, at han måske heller ikke præcis har de samme behov, efter han er blevet invalid, eller i hvert fald næppe har helt samme berettigelse til at kræve

dem opfyldt. Men problemet for Holger er tilsyneladende mere de følelsesmæssige dimensioner i, at hans nye kone ikke kan eller vil leve op til den række af traditionelle, 'danske' kønsspecifikke forventninger, som hans første kone tilsyneladende selvfølgeligt har taget på sig. Det er Holgers oplevelse af, at Prais opmærksomhed og sociale orienteringer i bred forstand retter sig *væk* fra Holger, snarere end *mod* ham, og at Prai fortsat dyrker et selvstændigt liv snarere end udviklingen af hendes og Holgers fællesskab, der tilsyneladende tærer på Holgers kræfter:

Interviewer: Men dengang [efter Prai havde været få år i Danmark], gik jeres ægteskab okay dér?

Holger: Ej, det var ikke noget for mig. Jeg var jo vant til noget helt andet. Jeg var vant til, at vi ku' snakke til aftenkaffen, gå ture med hunden og alt det der. Jeg var jo allerede syg. Og det der renderi [af Prais thailandske venner] hele tiden, det irriterede mig ... Noget af det, jeg kunne blive gal over [var] hvis der var fedtet i hele huset af det olie. De bruger jo olie til maden. Det lugtede. Deres mad... Man kommer hjem og der stinker af rådden fisk i hele huset. Det kunne jeg godt blive lidt sur over. Og så er der så en hel flok, der sidder på gulvet. De vil helst ikke sidde ved borde og stole. Så sidder de på gulvet i rundkreds, med tallerkenen og sidder og dypper... Vi sku' ha' et bord, for at vi ku' sidde og spise... dansk.

Det bliver ikke ganske klart, hvad det konkret er, Holger bliver så irriteret over ved hans kones omgangskreds. Han nævner 'små ting', som når lejligheden lugtede af olie og 'rådden fisk', men det bliver tydeligt, at det Holger savner i høj grad er en relation, som var vendt mod ham, og i nogen grad imødekom hans behov og kunne fylde ham med fornemmelsen af et indforstået ukompliceret samvær:

Holger: Det kan slet ikke sammenlignes [med relationen til hans tidligere danske kone] fordi dét der, det er ikke et ægteskab. Det er ikke et ægteskab at være gift med sådan en. Det er som at have en elskerinde. Andet er det ikke. Fordi thailændere viser ikke deres følelser. Hvis thailændere viser deres følelser, så er de meget langt ude! De mennesker jeg har kendt, de har snydt – *alle* sammen. *Alle* sammen. Dem der bor i Thailand kan ikke forstå, vi kan blive ved, at vi har råd til det. Vi mister *tusindvis* af kroner, som simpelthen bliver *stjålet* fra os. De er *ikke* interesserede i os, de thailandske piger.

Interviewer: Så der var ikke noget nærhed eller nogen egentlig kontakt i jeres forhold?

Holger: Ikke andet end at man var seksuelt sammen.

Holger udlægger ofte i sin fortælling Prais manglende opfyldelse af disse meget traditionelle, familieforventninger og arbejdsdelinger, som et resultat af Prais fastholdelse af hendes thailandske oprindelse. Når hun ikke lever op til de ægteskabelige forventninger, som han i tiden med den danske kone har kunnet tage for fuldstændig for givet, så ser Holger det som et svigt: Hun vil ikke kaste det thailandske af sig og så at sige lade sig integrere til et liv *med ham*. Han forholder sig derimod i meget beskeden grad til kompleksiteten af hans egne kulturelle forventninger og de barrierer, der fx findes pga. sprog og interesse- og aldersforskel, der så at sige installerer en række komplekse kulturelle udfordringer imellem dem. På samme måde reflekterer han heller ikke stort over at parrets samlede livssituation jo er betydeligt anderledes, i og med at han faktisk ikke har et arbejde, han skal varetage

Når Holger refererer til den 'danske kontrakt', som ifølge Holger eksisterede mellem ham og hans danske kone, så er det samtidig væsentligt at huske, at der til den også hører, at Manden er 'herre i huset' og i traditionel forstand tilkendes den største magt: Selv om forholdet i væsentlig grad hviler på en gensidig udveksling, og konen langt fra er uden indflydelse i huset, og mænd traditionelt har meget begrænset ret til at blande sig i fx organiseringen af de konkrete arbejdsopgaver i hjemmet, så hører det også til kontrakten, at Manden har ret til at klage, hvis opgaverne ikke bliver gjort ordentligt. Der hersker altså i den traditionelle patriarkalske familieorganisering også et hierarki familiemedlemmerne imellem, som sikres gennem, at den samfundsmæssige anerkendelse af hans (forsørgelses)bidrag er langt større end den hun gennem sin hustru-status er berettiget til. I Holgers forståelse berettiger hans forsørgelse ham således til at kunne forvente, at hun tager 'sin del' af opgaverne alvorligt og imødekommer hans 'reproduktive' behov, særligt når det gælder

konkrete opgaver som indkøb, mad, rengøring og tøjvask. Derfor får det også en videre symbolsk karakter, at hun ikke lever op til sine forpligtelser og sin 'rolle' i parforholdet, men tværtimod ignorerer ham:

Så blev jeg jo sur over det, at der sad sådan en flok der, hvis hun ikke havde gjort, hvad hun skulle. Gå ud at handle lidt eller et eller andet, vi havde aftalt. Jeg lærte hende jo at gå ud at handle og gå på posthuset. Og det var hun sgu ligeglad med, og tænkte: "det kan han godt selv gøre". Og hun gjorde alt, hvad hun selv ville.

Holger er ikke en mand, der i detaljer ønsker eller måske kan udpensle følelser af savn og forventninger om konens nærhed og hengivenhed. Men forventningen til konen går selvfølgelig også videre end til de praktiske forpligtelser. Her dukker fortællingen om det uønskede 'thailandske' samvær oftest op i stedet, når Holger skal fortælle om savnet af følelser, samhørighed og fællesskab omkring nogle af de betydningsmættede sociale bånd, som han forventer i et ægteskab, og som han forbinder med en traditionel dansk samværsform: "...vi havde jo også svært ved at kommunikere. Altså ikke i hverdagen. Men ... som man kan, når man kan det samme sprog."

Holger føler sig øjensynligt irriteret – også i det samvær med sin kone, som skulle være mest ukompliceret – over det han opfatter som hendes 'fravær'. Hermed synes Holger at opleve, at han er gået fra et ægteskab på hans betingelser til, hvad han oplever som, et ægteskab på 'konens'. Han beskriver således gennem nogle konkrete billeder af Prais orientering mod de thailandske venner sin skuffelse over, at der ikke, som han havde ventet, efterhånden i samværet med Prai i Danmark, vokser nogle tættere bånd ud af deres (eller i hvert fald hans) forelskelse, sådan som han har forventninger om, at der skal i et kærlighedsbaseret ægteskab. Holger bliver skuffet, og konklusionen han synes at nå til er – måske særligt set i bakspejlet – at der nok aldrig var tale om kærlighed.

Holger slutter ud af Prais manglende lyst til at skabe et liv med ham, som imødekommer hans forventninger, at hendes følelser overfor ham tilsyneladende er af rent praktisk karakter: Han skal forsørge hende og give hende materielle ting samt penge at sende hjem til familien i Thailand, mens han til gengæld får sex i et vist omfang og en ung, flot kone at vise frem, samtidig med at hun i et vist omfang tager sig af hjemmet og laver mad. Denne ordning fungerer tilsyneladende en tid, men det er et mere praktisk arrangement eller en 'kontrakt', som i det lange løb ikke er tilfredsstillende for Holger. Uden den dybde i det konkrete samvær og en mere følelsesmæssig samhørighed bliver forholdet for Holger stadigt mere tomt og utilfredsstillende, særligt efterhånden som hans skade og sygdom forværres, han svækkes, og hans forventning om eller behov for mere omsorg og nærvær stiger. Han ønsker ikke dagligt at blive konfronteret med den thailandske kultur, som var en del af Prais hverdag, og det, at han helt konkret ikke kan deltage fuldt i samværet, betyder efterhånden, at det udenlandske miljø opleves som hans konkrete modstander i forsøget på at få det indhold i sit samliv med sin kone, som han stræber efter.

Konflikter i samlivet

Idet Prai ikke synes at ville imødekomme ham, kommer Holger efterhånden – som nævnt måske især nu, hvor han ser tilbage på det – til den konklusion, at hans kone kun har giftet sig med ham på grund af dét, han som dansk statsborger giver adgang til: Forhåbninger om et bedre liv i Danmark med større økonomisk og social tryghed. Holger udlægger det tilmed sådan, at hendes instrumentelle snarere end emotionelle forhold til ham bliver styrket af kontakten til det thailandske miljø i Danmark:

Det gik også fint, indtil hun begyndte at gå i skole og skulle lære dansk og lærte andre thaier at kende. De er jo ikke dumme, thaierne, de er lynhurtige til at lære. Og der gik hun jo og fik nogle fiduser og så videre og så videre. Et år efter flytter vi jo ud i den nordlige ende af byen... hvor vi fik en lejlighed derude. Det kørte sådan på må og få og - hun lærte endnu flere veninder at kende og rendte rundt og spillede den fine dame. Og hun skulle jo faktisk gå i skole for at lære *sprog*! Og så... begyndte hun at arbejde oppe i et center som medhjælp. Det gik også helt fint en

tid... Så nærmer vi os jo... de 3 år, de skulle være her, før de fik opholdstilladelse. Der begyndte der, at gå knas i det, fordi jeg var simpelthen for dum til at finde ud af, at der var et eller andet... galt. Jeg lod hende jo rende med sine veninder og sådan noget. Og vi havde jo også svært ved at kommunikere.

Efter Holgers opfattelse var det fx mere hendes muligheder for at få opholdstilladelse og forlade ham efter 3 års ophold, hun lærte af sine thailandske bekendte, som hun blandt andet mødte på sprogskolen og blandt de dansk-thailandske vennepar:

[Jeg] tog hende med rundt, for at hun skulle få nogle venner at være sammen med. Det var jo det dumme, jeg kunne gøre. Og det var jo også derfor, det gik i stykker. Vil jeg tro. Ja, de er snu, *meget* snu.

I disse citater træder der to temaer frem, som langt fra er unikke for interviewet med Holger, idet de optræder igen og igen i de forhold, hvor ægteskabet går i stykker: Skuffelsen over kun at være taget for pengenes skyld, og være brugt som middel – og opfattelsen af kvinden og ikke mindst hendes kultur som grundlæggende udspekuleret og uærlig.

Temaet om økonomi synes i høj grad igen at handle om, at Holger faktisk havde forestillet sig et samliv med Prai, der ville tage form som det, han opfattede som, et *normalt* samliv – altså et samliv, hvor man er loyale og hengivne overfor hinanden og viser en vis grad af omsorg. Deres tid sammen i Thailand havde åbenbart givet ham forhåbninger om et sådant forhold, men efter de er flyttet sammen i Danmark, begynder han at opfatte hendes forhold til ham som meget praktisk økonomisk. Konsekvensen er, at Holger føler, at han blot skal betale, og når følelserne aldrig rigtigt vokser frem og den sociale samhørighed imellem dem aldrig skabes, bliver det også oplagt, at parret i sit samvær i vid udstrækning blot viderefører et samvær, som er funderet på de prostitutionslignende vilkår, som er så almindelige for vesterlændinges samvær med thailandske kvinder i fx Pattaya. Det ved Holger, og han bebrejder de thailandske kvinder deres manglende 'interesse'.

Han udtrykker en skuffelse over ikke at blive holdt af som en partner og et familiemedlem, men snarere at blive set som en slags økonomisk mulighed og måske endda som en investering for kvinden og hendes familie, som han i de første to år af deres ægteskab sendte ca. 1.000 kr. om måneden: "De tænker kun i penge. Og så tænker de på deres familie. Du er ikke deres familie. Du er bare en pengemaskine. Det viste sig jo også, at hun skred, da jeg besluttede ikke at give flere penge."

Udover at have sendt penge til Thailand en gang om måneden fortæller Holger igen og igen, hvordan han har betalt for alt, når de var sammen i Thailand – også for hendes familie og venner. Dertil kommer, at han har lånt penge ud til den familie, som han aldrig oplever at være blevet en del af. I Holgers øjne ligner hans og Prais forhold i dag en 'kalkule', som han udmærket forstår logikken i, selv om han ikke bryder sig om den. Han vender således igen og igen i sine svar tilbage til alle de penge, han har 'brugt på hende', ligesom han gentagne gange konstaterer, at han 'bare var for dum'.

Forholdet til Prai opløses konkret ved, at Prai en dag uden varsel ganske simpelt forlader Holger, efter at hun symbolsk nok har sendt ham på posthuset (som han jo har 'lært hende' at gå ned på) med et brev som meddeler familien i Thailand, at hun nu forlader ham, fordi han (angiveligt usandt) skulle have slået hende. På det tidspunkt har de været gift i næsten præcis 3 år, og hun har altså netop opnået ret til opholdstilladelse. Holger peger igen på, at det i høj grad er spørgsmål om økonomi og familie, der har afgjort, at hun ville flytte, idet han i noget tid har nægtet at sende flere penge til hendes familie i Thailand:

[Jeg kom] hjem over middag, og så var fuglen fløjet. Fordi hun opdagede, jeg ikke ville betale hende. At jeg ikke ville blive ved med at betale til hendes familie, fordi det er ikke vores kultur, at vi skal forsørge en familie på 10-20 mennesker eller mere. Det var jo sådan, når vi var i Thailand, så var der kun én til at betale, og der var jo 30 mennesker og nogle gange 50, og det viste sig, det var familie det hele. Det ved jeg ikke, om det var løgn eller hvad det var. Det er ikke til at finde ud af, der er jo sådan... indavl... ude i landsbyerne... Der er ikke mere at sige om det. Ud over at hun simpelthen skred.

Set fra hendes perspektiv har der næppe været tvivl om, at det har været et centralt brud på deres indbyrdes relation, da Holger besluttede at holde op med økonomisk at forsørge hendes familie i Thailand. Man kan måske endda gå så langt som til at sige, at det centrale grundlag for ikke alene deres samvær. Den *kontrakt*, som tog form – eller af Holger var tænkt at skulle tage form – da de flyttede til Danmark, forsøgte Holger nu reduceret til en i økonomisk forstand traditionel 'dansk' forsørgelseskontrakt, samtidig som han reducerer hendes familie til en indavlende, sandsynligvis løgnagtig, horde af fremmede mennesker, som han kun kan lægge afstand til. Set med hendes øjne er dette utvivlsomt klart uacceptabelt, idet hun dermed ikke kan forsørge sin familie i Thailand, og han således benytter den danske 'kultur' til konkret at bryde og undergrave det forhold som fra den spæde (og prostitutionsbaserede) start var grundlaget for deres relation. Den forandring som indtræder, der i lyset af hendes erhvervsarbejde kunne udlægges som en bevægelse imod en mere traditionel 'dansk', gensidig dobbeltforsørgende relation, indebærer oplagt set fra hendes perspektiv først og fremmest at han sparer penge og ikke lever op til den forventede forsørgelsesforpligtelse som såvel ægteskabet som deres oprindelig ('kunde-forhold') var funderet i.

Efter hans opfattelse var hendes flytning planlagt gennem længere tid på en måde, der blot bekræfter ham i, at thailændere alene og udspekuleret tænker på deres thailandske familier, men som set fra Prai's perspektiv må siges at være et ganske logisk træk i en utryk situation: Prai havde noget tid i forvejen formidlet at en kusine kom med fra Thailand til Danmark, og blev gift med en mand i nærheden: "Da hun [kusinen] var blevet installeret deroppe, da flyttede min kone jo fra mig og derop. Og det hele var tilrettelagt fra hendes side af, det var bare lige det rette tidspunkt, der skulle komme." Enden på dette forhold blev et efterspil i retten, hvor Prai igen, ifølge Holger, søgte at få penge ud af ham og af staten, herunder at få det hus, som han betragter som *hans* (snarere end familiens) erhvervelse i Thailand:

[Hun] havde jo fået nogle fiduser af andre. Bare vent til de tre år er gået dér... så får du *al* den hjælp, du skal have. Danskerne er jo stadigvæk så dumme, at de tror, at sådan en lille pige hun kommer til Danmark og bliver mishandlet. Det er løgn. Men det tror de. På socialkontorerne og mødestuer og hvad det hedder. De skal bare fælde en tåre ... Det var et lusket ægteskab... Jeg var bare for dum. Jeg plejer ellers at være *god* til at kigge folk ud.

Vold i forholdet

Det er klart, at forholdet ikke var kommet hertil fra den ene dag til den anden. Som vi kan fornemme, har konflikterne taget gradvist til og selv om der, efter hvad Holger fortæller, ikke har været tale om fysisk vold i dette ægteskab, så nævner han dog en mængde punkter, som har ført til irritation, uenigheder, skænderier og trusler. I Holgers fortælling centrerer de om vanskeligheder i det kulturelle møde, økonomiske og arbejdsmæssige uoverensstemmelser, men som i hvad der synes som tiltagene ligegyldighed også dækker over følelsesmæssige skuffelser og distance. For eksempel var det et irritationsmoment for ham, at deres hjem blev præget af hendes venner og kultur.

Ifølge Holgers fortælling kom det ikke til egentlig fysisk vold i dette parforhold. De skændtes over de omtalte emner samt om spørgsmålet om, hvorvidt der skulle sendes penge til familien i Thailand. Holger siger selv, at han forlod lejligheden, hvis konflikterne kørte for langt op: "Som regel, jeg gik jo for ikke at få ballade, fordi jeg kan godt blive gal også, lige på to sekunder, så bliver jeg gal, og så jeg gik jo bare. Så kom jeg hjem der, og så var det overstået." Den fysiske vold har muligvis været til stede i forholdet som en latent trussel, i og med at Holger selv beskriver sig som meget større end hende: "Jeg slog jo ikke. Så var hovedet jo faldet af. Hendes hals var jo ikke tykkere end mit ankelben. Så det... så er det, at man skal beherske sig, ha, ha."

Ud over den fysiske vold som muligvis har været i dette parforhold, så ligger volden som en latent dimension i tilknytning til det ulige magtforhold, der kommer af, at hun ikke havde, men ønskede, opholdstilladelse i Danmark og forsørgelse af sin familie i Thailand, og derfor til en vis grad var afhængig af hans gunst. Det reelle i dette skæve magtforhold kommer blandt andet til udtryk, når Holger fortæller, hvordan hun i

pressede situationer uventet begynder at græde og trygle ham om at undlade at lade sig skille og dermed tage skridt til at sende hende hjem:

Interviewer: Men de gange hvor du fortæller om, at hun begyndte at græde, hvad var det for situationer?

Holger: Skuespil.

Interviewer: Men hvad var situationerne? Hvad var der sket?

Holger: Hvis jeg kom til at sige et eller andet hårdt eller et eller andet. Og jeg sagde til hende, at du kan rende mig et vist sted, og du får ikke en skilling. Bare rejs hjem.

Interviewer: Hvad sagde hun så?

Holger: Så begyndte hun jo selvfølgelig at græde og sige, at hun ikke har noget at rejse hjem til.

Disse situationer lader Holger sig efterhånden ikke anfægte af. Han betegner dem som skuespil, men er bevidst om at han anvender en grundlæggende ulige magtrelation, det som senere vi senere vil beskrive som *strukturel magt*, gennem at true hende med hjemsendelse og medfølgende fattigdom. Det forbliver trusler, og Holger bruger dem stadigt hyppigere, men tager aldrig konsekvensen af sin utilfredshed og lader sig skille, så hun tvinges hjem. Han siger selv, at han længe havde haft lyst til at slutte forholdet, men at han, i lyset af hvor alvorligt et brud det ville være for hende, var tilbageholdende med det:

Interviewer: Var du nervøs for at miste hende?

Holger: *Nej. Det var jeg ikke...* Jamen jeg ville godt have været af med hende på et tidligere tidspunkt. Men der havde jeg sådan set medlidenhed med hende. Så jeg tænkte nej, hvis hun bliver sendt hjem til Thailand, så går det sgu da helt galt. Men vi havde da vores konflikter, hvor jeg tænkte, "ejhh, nu sender jeg hende kraftstejemig hjem ... Hvis jeg kom til at sige et eller andet hårdt eller et eller andet. Og jeg sagde til hende, at du kan rende mig et vist sted, og du får ikke en bjælde mere. Bare rejs hjem!

Interviewer: Hvad sagde hun så?

Holger: Så begyndte hun jo selvfølgelig at tude, og det ville jeg jo også ha' gjort. For hun havde ikke noget at rejse hjem til, bortset fra, at der var jo det hus ude på bøhlandet, men... der kunne hun jo ikke tjene penge til at leve for eller noget.

Det at Holger ikke umiddelbart benyttede sig af statens begrænsninger af udlændinges ophold – og den strukturelle magt, som denne begrænsning faktisk konkret tildeler ham ved at give ham mulighed for at sende hende hjem – ændrer dog ikke ved det forhold, at den skæve magtfordeling ligger latent i forholdet. Det, at det er op til ham at udvise medlidenhed og til at bestemme, om muligheden for hjemsendelse skal tages i brug eller ej, er en magt, som han har, uanset om han anvender den til at lade sig skille eller ej. Den latente magt eller vold er eller kan være lige så virkningsfuld, som den der udføres.

Der er en form for hårdhed og distance i Holgers beskrivelser af en række af disse forhold, som ikke er til at overse, og som det kan virke som om, han også selv bevidst tilstræber. Set i bakspejlet føler han sig nok 'dum', ligesom han fastholder hendes og thai-miljøet misbrug af ham og danskere i almindelighed. Men for ham selv er situationen mere uklar ikke mindst på dette tidspunkt, og der går da heller ikke mere end et år, før han er tilbage i Thailand, og, efter en tid hvor han 'ikke vil lave nogle faste kontakter', kommer han igen til at forelske sig. Hvorefter historien fortsætter med, at han bringer endnu en thai-kvinde til Danmark, som, set fra Holgers perspektiv, blot bringer ham på endnu tættere hold af den thailandske kultur og hverdag, og som indebærer flere slagsmål og, for kvindens vedkommende, ophold på krisecentre.

Det nye forhold med Bua

Et års tid efter skilsmissen fra hans første thailandske kone tager Holger til Bangkok og bor hos en kammerat i nogle måneder. Holger understreger, at han ikke tog tilbage til Thailand for at finde en ny kæreste eller kone:

Vi hyggede os og fik en lille én til halsen. Der var masser af damer, fordi han [kammeraten] har jo barer derude, så der var masser af damer at vælge imellem. Men jeg ville ikke have nogen [længerevarende kontakt]. Så fik han mig endelig lokket med i byen, så gik vi i byen. Og så fandt jeg min nummer to kone. (...) Hun var faktisk en stakkel. Hun rendte og skulle tørre urin op på pissoirer og skifte lagener, når tøserne havde været oppe at ordne deres forretninger. Hun var ikke selv prostitueret. Det kunne man tydeligt se. Men så faldt jeg for hende. Og fik hende lokket med... lige pludselig så jeg hende, hun kom der med gulvskrubbe og spand og gik ud og vaskede op og vaskede gulv og tørrede af. Så tænkte jeg, hende nupper jeg, hun koster nok heller ikke meget, ha, ha.

Holger ser altså en thailandsk kvinde, der gør rent på en af de barer hvor prostituerede samler deres kunder op. Efter at have forhandlet med "horemutter" køber han så denne kvinde 'fri'. Han inviterer hende – Bua, der altså skal blive hans anden thailandske kone – ud at spise, og senere samme aften går i de i seng sammen på hans værelse. Hun fortæller ham om sine livsbetingelser og livshistorie, som Holger beskriver som forfærdelige, og hun fortæller ham også, at hun har to børn, selvom han senere opdager, at hun har to mere i Thailand. Som med det første forhold er det sådan, at hun bliver boende hos ham, selvom det her skaber en konflikt med hendes arbejdsgiver, og han betaler for mad og tøj og senere for, det hun siger, er, hendes børns skolegang og til transport. Holger forklarer, at han var tiltrukket af hende, fordi hun var sød – og så var hun meget høflig og underdanig: "Det var jo lige før hun gik og bukkede":

Det går jo skide fint den måneds tid der, jeg er der, eller vi er sammen. Men så skal jeg selvfølgelig hjem. /../ Jeg kunne godt lide hende, selvom hun var ikke så klog. Efter en måned så rejser jeg derved igen. Jeg skriver til hende, at jeg kommer. Der havde jeg givet hende penge, for hun kunne jo ikke komme tilbage til sin arbejdsplads, så jeg var nødt til at give hende penge, så hun kunne leve en måned i landsbyen. Så det gjorde jeg. Jeg gav hende 1000 danske kroner eller sådan noget. Det var også mange penge.

Holger rejser så tilbage til Thailand og besøger Bua i hendes hus et sted udenfor Bangkok. Her chokeres han over de utroligt fattige forhold, hun lever under. Hun var ikke umiddelbart interesseret i at blive gift og flytte, men Holger mener, at hun alligevel fattede interesse, fordi han havde penge: "Jeg havde jo sådan et bundt [pengesedler] der på 10 cm, som hun fulgte med øjnene... Det fotograferer hun jo med det samme, da jeg skulle betale en regning." Holger skønner selv, at det er pengene, der gør udslaget, fordi Bua bl.a. på grund af alvorlig sygdom, som har givet hende store ar og dyre hospitalsophold, skylder store summer væk, samtidig med at hendes arbejde i Bangkok – langt væk fra børnene – er blandt de dårligst lønnede. Denne kummerlighed synes også at være med til, at Holger fatter sympati for hende, og de bliver gift i Thailand og rejser så sammen til Danmark. Om hendes følelser på det tidspunkt siger Holger: "Jeg ved ikke, om det er penge stadigvæk, men det har det *højest* sandsynligt været." Han mener altså stadig, at det er håbet om større økonomisk sikkerhed, der gør, at hun gifter sig med ham og tager med til Danmark. På det tidspunkt var han dog selv blevet noget forelsket i hende, og håbede på, at hun også have følelser for ham. Da de rejste til Danmark på hendes turistvisum, kom hendes børn ikke med, men Holger gav penge til naboerne i Thailand, så de kunne sørge for børnene, og giver også noget støtte til hendes familie.

Samlivet i Danmark med Bua

Samlivet i Danmark viser sig dog med det samme at skulle blive uhyre vanskeligt:

Nå, men vi kommer hjem til Danmark. Det første hun gør, det er at lave ballade. Vi når *lige* at komme ind af døren, så laver hun ballade. /../ Hun savner Thailand. Hun var så stolt, da hun skulle op i den der store flyvemaskine. Lige så snart hun trådte ud af flyveren, kunne jeg mærke, at der var noget galt, og da vi trådte ind i lejligheden [en halvandetværelses] ... Og jeg siger til hende, hvad er der i vejen. Så begynder hun først at skælde mig ud. Og jeg blev jo skuffet. Jeg havde ofret alle de penge. Så siger jeg til hende, du kan bare skrubbe af så. Så blev hun sgu så sur og gik. Uden tøj på eller noget som helst. Og det var vinter i Danmark. I bare tæer. Jeg tænkte: "Tak skal du have.

Folk kommer og siger, jeg har smidt madammen ud." Hun kommer tilbage igen, og jeg siger, det må du aldrig gøre, sådan noget der, fordi sådan noget gør man ikke i Danmark. Så tænker folk, hvad er nu det for noget.

De bor altså sammen i hans lejlighed i Danmark. Hun har kun et turistvisum, så de kan kun bo sammen i tre måneder. Allerede fra starten er det tydeligt, at deres forhold er drastisk forandret i forhold til, hvordan de var sammen i Thailand. På spørgsmålet om, hvordan de første tre måneder gik, svarer Holger: "Ad helvede til. /../ Stadigvæk, jeg var lidt forelsket. Jeg kunne godt lide hende, og... jeg troede, der var mere mellem os. Men så rejste hun." Efter kort tid rejser hun tilbage til Thailand, men kommer igen til Danmark da det viser sig, at hun er blevet gravid.

Deres samliv blev dog ikke særlig godt. Ifølge Holger blev hun meget "hysterisk", som han formulerer det: Sur og tvær, og sover uafbrudt. Holger mener selv, at det var savnet af børnene, som stadig var i Thailand, der plagede hende, og på et tidspunkt tilbyder han hende at hente børnene med til Danmark: "Det var det *dummeste* jeg kunne have gjort. Der blev der *først* ballade."

Da de tre børn flytter ind i den lille lejlighed, komplicerer det ifølge Holger deres samliv yderligere. De kan ikke styre børnene, og der er meget råben og skrigen i lejligheden:

De snakkede thai, så jeg ved ikke, hvad det drejede sig om, men jeg forstod, at hun bad mig om hjælp, så jeg måtte tage den unge dér, der bankede i gulvet og true med at lukke ham inde i kosteskabet. Så siger jeg, nu kan du stå der... Vi kunne jo ikke have sådan et råberi. Så var det overstået. Og så går der et par dage eller noget, og så er den der igen. Ikke med mig, men med hende og ungerne. Jeg ved ikke hvad de er utilfredse over. Jeg ved det ikke.

Her fortsætter således mønsteret fra den første kone, med Holgers irritation over hele konens 'thailandske' hverdag, med skænderier med børnene på et sprog, han knap forstår, og hun bliver samtidig efter Holgers mening mere og mere doven og passer hverken hjem eller børn:

Ikke før jeg blev gal, og siger nu skal du ikke sidde der. Hun sov uafbrudt. Ungen passede hun heller ikke. Om morgenen der, hun sov inde i det andet værelse der. Barnesengen stod jo ved siden af hende, og så kunne hun lige smide ham over i hovedet på mig. Det er faktisk mig, der har passet ham altid. Men hun var stadigvæk glad for ham, og han var også glad for sin mor, det har ikke noget med det at gøre. Det var rent ad helvede til, og jeg blev jo mere og mere gal over det. Så blev ungerne jo frække. De ville ikke høre, hvad jeg sagde. De lærte jo også danske venner at kende og sådan noget. Og andre thailændere. Og jeg forlangte jo, at de skulle være hjemme og i seng, så de kunne komme i skole. Jeg havde et helvedes til hus med skolen også, fordi den ene af dem havde lavet ballade på skolen også. Og jeg var til møde og ting og sager.

Da deres fælles barn blev født, flyttede de til en større lejlighed, hvilket hjalp lidt, men stadig beskriver Holger deres hverdag sammen som "ad helvede til". Konen og børnene skændtes stort set hver dag, og hun blev apatisk i hverdagen. De har også konflikter og skænderier over, at konen og de ældste af børnene insisterede på at spise fem gange om dagen og at gøre det siddende på gulvet.

En af de ting, som konflikterne opstod af, handlede om, hvordan man opfører sig i det daglige. Uden at gå i detaljer med emnet fortæller Holger om en af grundene til deres konflikter:

Ja, der skete jo stadig det, at hendes kultur der, den var altså bedre end min. Og jeg prøver jo at forklare hende, at hun var i Danmark, og så må man leve under danske forhold. Det kan de ikke forstå, ja, hun kunne i hvert fald ikke forstå det. Og vi havde *mange* konflikter.

En anden kilde til skænderier var efter Holgers mening i starten hendes savn af børnene og siden hen af hendes familie: "Jeg kunne jo se det, når hun sidder og muler der. Så siger jeg til hende, nu må du altså vågne lidt op". Det, der skabte disse konflikter, var angiveligt, at hun befandt sig i noget, der lyder som en

depressiv tilstand. Det forstod Holger på den ene side godt, men på den anden side ville eller kunne han ikke acceptere at leve sammen med hende i den tilstand, hvor han efter eget udsagn måtte tage sig af børnene:

Hun gjorde mig sur, sad og sov hele dagen. Så måtte jeg passe ungerne. Nogle gange måtte jeg sige til hende, om hun ikke snart skulle have gjort rent i huset. Det var hun da ligeglad med, det kunne jeg bare gøre. Det er sådan set også rigtigt nok, når jeg er hjemme, men da jeg var syg og sådan noget, så burde hun jo gøre det, når hun gik hjemme også. Hun havde jo ikke andet at lave.

Det er, som vi tidligere påpegede i forholdet til Prai, ikke noget banalt brud på deres 'kontrakt', at Bua således ikke lever op til sine forpligtelser i hjemmet. Det er tegn på en mangelfuld samhørighed og et samvær, som ikke fungerer, der ikke bare angår forholdets samlede sundhedstilstand, men også med den baggrund, Holger har, kan siges at indeholde en indirekte kritik af Holger. Følelsesmæssigt er Holger således igen skuffet. I mangel af et sprog til at formidle han følelsesmæssige utilfredshed, og hans skuffede forventninger, kan han her siges at tilbyde hende et arbejdsmæssigt *værktøj* til konkret at bringe hende tilbage *i forholdet*, og i en relation hvor hun også lever op til sin del af kontrakten. Han er skuffet men forsøger også at iredtesætter hende, på en måde som gør hendes forpligtelser overskuelige.

Han beskriver hende som beregnende, og han mener ikke, at han kan gennemskue, hvornår hun taler sandt, og hvornår hun 'spiller skuespil' og græder for at få sin vilje eller for at få medfølelse. Deres ægteskab har generelt ikke været præget af kærlige følelser overfor hinanden, hvilket givetvis har bidraget til konflikterne. Mere specifikt er det Holgers oplevelse, at det særligt har været savnet af først hendes børn, som blev efterladt i Thailand, og siden hendes familie, der har gjort hans kone fortvivlet og ulykkelig: "Jamen, hun havde jo tankerne, ikke, det er jo klart, man kan sgu ikke forlade sine børn, det er der ingen mennesker, der kan". Følelsen af, at hun kun er sammen med ham for pengenes skyld, forlader ikke Holger, som, når han fortæller om dette ægteskab, konstant vender tilbage til de betydelige udgifter, han har haft ved at skulle betale til hendes familie, for rejser til Thailand, og for deres fælles liv her.

De bliver skilt efter 6 år, kun et halvt år efter (endelig, som Bua længe har ønsket) at være blevet buddhistisk gift i Thailand. Hun flytter herefter sammen med en thailandsk mand i Danmark, og hun får forældremyndigheden over deres fælles barn, da han er svært syg.

Fysisk vold

Holger fortæller, at der i løbet af deres ægteskab var en del konflikter, der denne gang ikke 'bare' havde karakter af nedgøring og trusler. Denne gang udartede det sig også til fysiske vold eller, som Holger siger, 'fighting'. Særligt i de sidste måneder af deres seks års ægteskab var der mange konflikter. Ifølge Holger opsogte hun et krisecenter tre eller fire gange, hvorefter hun vendte tilbage til ham. Holger er ikke særligt klar omkring, hvordan han har slået hende, og han påstår, at det snarere har været hende, der har startet slagsmål mellem dem: "Hun var meget hidsig, meget hidsig, og hun slog mig. Jeg slog ikke hende, men jeg var selvfølgelig nødt til at holde fast i hende. Så det var sådan op- og nedture hele tiden". Andre gange benægter han dog ikke at have stukket en lussing, ligesom han fortæller om, hvordan han har fysisk kæmpet med hende, og at han har overmandet hende i et forsøg på at forhindre hende i at tage nogle penge.

Konflikter om penge er et gennemgående tema i interviewet. Dels har der været konflikter om at sende penge til familien i Thailand og dels om penge til hendes privatforbrug. Holger beretter i den forbindelse om en bestemt situation mod slutningen af deres forhold, hvor deres konflikter nåede et sådant niveau, at både politi og krisecentre blev involveret:

Holger: Ja, sådan gik det jo faktisk i de der seks år, vi var sammen. Og så i slutningen, det er det jeg kan huske bedst, fordi der var politirapport og alting. Jeg ville ikke sende penge ud til hendes mor, og så alligevel så gir jeg mig og sender 1000 kr. derud. Og så vil hun have nye sko. Og så siger jeg, du kan da godt få sko, men så kan vi sgu da ikke sende penge til din mor. Vi har da ikke råd til det hele. Du kan ikke få det hele. Så blev hun så tosset oppe i centret, at hun smed, hvad hun havde i hænderne, og så gik hun. Der vidste jeg, der ville det gå galt.

Interviewer: Havde hun bankkort også?

Holger: Oven i købet havde hun bankkort til min konto. Den stoppede jeg også, så der ikke kunne hæves eller noget som helst. Nå, hun er hjemme, jeg kommer hjem, og det første hun starter med, det er at tage sådan brandbil og så smask, lige i hovedet på mig. Ikke sådan en plastik, men en jernbrandbil (Holger markerer ca. en halv meter med hænderne). Den dasker hun lige i hovedet på mig. Jeg råber selvfølgelig, fordi jeg blev jo gal på hende. /../ Så hun smækkede døren i, så jeg kunne ikke åbne den. Fordi hun er så stærk ... Hun ville jo ikke åbne, men jeg skulle ind i værelset for at få fat i penge og sådan noget, så hun ikke strøg med det. Vi havde altid penge liggende, som hun bare kunne tage af. Der lå altid en fire-fem tusind kroner. Så hvis hun manglede noget, ville købe noget, mad eller et eller andet, så kunne hun bare tage. Der har aldrig været vrøvl med det. Fordi det var sådan set hendes penge eller bankens penge.

Interviewer: Børnecheck?

Holger: Ja. Til rejser og sådan noget. De lå der altid, så hun kunne bare tage, hvis hun manglede penge at bruge. Men jeg fik da pengene, og så forlod jeg lejligheden. Barnet var heldigvis i vuggestue.

Interviewer: Så du kommer ind i soveværelset?

Holger: Jeg kommer ind til sidst, ja, ja, hun kunne jo ikke holde den.

Interviewer: Og hvad så der?

Holger: Ja, der river hun mig jo, og jeg skynder mig at grave pengene til mig, fordi jeg var lidt hurtigere end hende. Så dem tog jeg selvfølgelig i lommen. Så prøvede jeg at komme ud, og hun forfulgte mig igennem hele lejligheden. Men slag og spark og snot. Jeg kommer ud og går over til en kammerat, og han siger, hvordan er det, jeg ser ud der /../ Jeg havde flækket et øjenbryn. Og han siger, hvad, skal vi ikke melde hende til politiet? Så siger jeg nej, det kan ske sådan noget. Da var hun stukket af også, da jeg kom hjem, der var hun væk. Så går der en 14 dages tid, tre uger, hvor jeg ikke hører noget til hende, andet end at hun ringer nogle gange. Så får jeg et brev fra politiet. Jeg er sigtet for vold og skal møde hos politiet. Så tænkte jeg, tak skal du have. Nå, jeg møder op den dag. Politimanden han siger alle de her visdomsord, om jeg vil have en advokat, og så siger jeg, det er sgu ikke nødvendigt. Hun havde sagt, at hun var kommet på hospitalet, på skadestuen. Det er selvfølgelig dem, der har sendt hende videre til politiet.

Interviewer: Hvad var hun kommet på skadestuen for?

Holger: For at knalde mig for vold, simpelthen.

Interviewer: Jo, men hvilke skader havde hun?

Holger: Ikke andet end at hun havde mærker på armen. /../ Og jeg blev afhørt, jeg tror jeg sad en times tid og blev afhørt. Så siger han, ja det du siger der, det lyder jo sådan set rigtigt. Og jeg siger, jamen jeg holdt fat i hendes arme, og der er hun garanteret blevet blå. Og det var det, der stod i rapporten. /../ Og så siger han også til mig, jamen hvorfor melder du hende så ikke til politiet? Så siger jeg, har du nogensinde haft en sag, hvor en mand er blevet [slået af kvinden]. Så siger han nej, ha, ha, det har jeg sgu faktisk ikke, siger han. Hvorfor tror du så ikke, jeg har meldt det? Jeg skriver under på det, jeg har sagt. Og så går der vel 14 dage igen, og så kommer der et brev igen fra politiet. Og så tænker jeg, nå, så skal jeg sgu nok i retten eller sådan et eller andet. Så var det fra politimesteren. Et tiltalefrafald. Så lå der en blanket, at jeg kunne søge erstatning for uberettiget anholdelse, eller uberettiget sigtelse.

I Holgers fortælling om hans andet ægteskab med en thailandsk kvinde fremstiller han i høj grad hende som den aggressive, der indleder slagsmål, og sig selv som den passive, der blot har prøvet at holde hende tilbage. Det er sandsynligt, at der er en del benægtelse i denne fortælling, men da vi ikke har kunnet interviewe Holgers ekskone, kan vi ikke sige noget konkret om dette.

I denne fortælling fremstår konflikterne som begrundet i en kraftig gensidig frustration, hvor ingen af parterne føler, at den anden opfører sig, som vedkommende burde. Holger føler på sin side, at Bua slet ikke prøver at udfylde en rolle i deres samliv: Hun bidrage ikke praktisk og følelsesmæssigt til at skabe et hjem, men

sover en masse og "surmuler". Holger udtrykker også, at han føler sig udelukket fra hendes samvær med børnene og med andre thailændere, og dermed føler han, at Bua krænker den gensidighed og loyalitet, som han mener, bør eksistere i et ægteskab, og som sikkert er det, han savner i det daglige, når han er alene.

Udover de følelsesmæssige udfordringer, som Bua oplever i livet i Danmark, så føler hun sig på sin side givetvis snydt over, at Holger ikke lever op til de forventninger, som i første omgang fik hende til at gifte sig med ham. En stor del af hendes forventninger til ham har fra starten været, at han skal forsørge hende og delvis underholde hendes familie økonomisk. Holger har også gjort det, så længe han har følt, at han fik noget ud af det, men han løber ind efter pengene og stopper kontoen, så snart han oplever, at hun bryder sin del af aftalen og vil forlade ham.

Holger fortæller i øvrigt, at Bua har været på krisecenter tre eller fire gange. Når vi spørger ind til, hvorfor hun tog på krisecenter, svarer han: "Det har vel været skænderier over ungerne, vil jeg tro. /../ Og den store der, han blev væk om natten og sov ved nogle andre thaier". Set fra Holgers synspunkt har børnene altså været et andet konfliktpunkt i deres samliv, hvilke vi også hører om i flere andre interviews. Da de fire børn flytter fra Thailand og ind i den forholdsvis lille lejlighed, bliver Holgers forestillinger om et harmonisk samliv endnu mere ødelagt. Han fortæller, at han har sagt til sin kone, at "sådan gør vi altså her i Danmark", og dermed har prøvet at tvinge hende til at opføre sig i overensstemmelse med det, som han opfatter som et almindeligt dansk familieliv. Dette bliver endnu sværere for Holger, når børnene flytter ind, og hans liv dermed bliver endnu mere thailandsk.

Motiver og forestillinger

I dette kapitel vil vi beskæftige os med de motiver, som de interviewede mænd har haft for at søge en udenlandsk partner, og for fleres vedkommende, for at have haft to eller flere udenlandske partnere. For nogle af mændenes vedkommende har der været tale om bevidst at opsøge udenlandske kvinder, mens andre ikke bevidst har søgt udenlandske partnere, men er blevet forelsket i en bestemt kvinde. Da mændenes motiver har at gøre med en blanding af tidligere oplevelser og en mængde forestillinger om danske og udenlandske kvinder, vil vi i dette kapitel også beskrive de forestillinger om henholdsvis danske kvinder og udenlandske kvinder, som findes i interviewene med de danske mænd. I interviewene er der elementer af forestillinger, der bygger på fantasi, andres fortællinger og fremstillinger i medier, og der er elementer af erfaringer fra tidligere og nuværende forhold, der generaliseres til at gælde for fx thailandske kvinder eller danske kvinder generelt.

Motiver til at søge kontakt med en udenlandsk kvinde

Et af de temaer, vi har spurgt ind til i interviewene, handler om, hvilke motiver de interviewede mænd har haft for at gifte sig med en eller flere udenlandske kvinder. Det er i og for sig ikke overraskende svar, vi har fået, da de på mange måder ligger i forlængelse af, hvad de fleste vel ønsker af et ægteskab: Sammenhold, tosomhed, sex. Der, hvor mændenes svar måske kan overraske, er i forhold til de stereotype forventninger til mænd med udenlandske koner, som mændene dels giver udtryk for, at de møder, og dels paradoksalt nok selv har overfor andre mænd, der gifter sig med udenlandske kvinder. Man kan sige, at der grundlæggende er to forskellige måder, de interviewede mænd har nærmet sig et forhold til en udenlandsk kvinde på: Nogle har bevidst søgt et parforhold med en udenlandsk kvinde, mens det for andre er sket, uden at de på forhånd har gjort sig tanker om det.

Det ikke-planlagte

Blandt den del af mændene, som på forhånd ikke havde forestillet sig at møde en udenlandsk kvinde, findes der en mængde forskellige historier. En del af dem har været på ferie i kvindens hjemland (dette er ofte tilfældet for dansk-thailandske forhold, men der er også eksempler fra andre lande som Cuba og Brasilien), og de har her mødt og er blevet forelsket i en kvinde fra dette land. En af mændene, Markus, fortæller for eksempel, at han var taget til Thailand sammen med en kollega for at fejre, at de var færdige med et større stykke arbejde. Ifølge Markus var det et tilfælde, at det blev Thailand, for de ville egentlig bare et sted hen, hvor det er varmt, for at holde ferie. Selvom han var single, havde han ikke overvejet at finde en kone i Thailand, men han brugte en del af tiden på "fest og ballade", som han udtrykker det, med de andre udlændinge og med de thailandske kvinder, der arbejder i barerne ved stranden, hvor de boede. Mødet med den thailandske kvinde, Nittaya, der senere blev hans kone, skete ved et tilfælde, da Markus og hans kammerat var på vej hjem en aften. Markus fortæller: "Så skulle vi tilbage og sove, så sagde jeg, vi går lige ind og drikker en enkelt på det her diskotek på vejen hjem. Så da vi kom ind, så nede for enden der stod en pige, så sagde jeg, hende der, hun er godt nok dejlig." Selvom Nittaya i starten ikke havde lyst til at være sammen med ham (angiveligt fordi han var for ung), så endte de med at tilbringe de sidste uger i Thailand sammen. Da han kom tilbage til Danmark, savnede Markus hende, og de endte med at holde kontakten ved lige, og efter tre måneder vendte han tilbage til Thailand, og senere giftede de sig og flyttede sammen til Danmark.

En beslægtet måde, hvorpå nogle få af de interviewede mænd har mødt en udenlandsk partner, er i forbindelse med arbejde i udlandet at have mødt og forelsket sig i en kvinde i det pågældende land. Christian har for eksempel flere gange været udstationeret forskellige steder i verden af det firma, som han er ansat i. Under disse udenlandsophold har han to gange fundet sammen med en kvinde fra de lande, han var udstationeret i. Efter at have tilbragt nogle uger eller måneder sammen i kvindens hjemland, har de giftet sig, og gennemgået de forskellige og ofte ret besværlige procedurer for at få ret til at bo sammen i Danmark. Christian fortæller selv, at han ingen af gangene havde planlagt på forhånd, at han skulle "hente" en kone med hjem til Danmark, men at det er sket, fordi de blev forelskede i hinanden.

En tredje måde, som flere af mændene har mødt deres udenlandske partnere på, er ved at møde dem i Danmark på måder, der ikke adskiller sig væsentligt fra de måder, som dansk-danske parforhold etableres. En af de interviewede mænd, Jonathan, havde heller ingen planer om at gifte sig med en udenlandsk kvinde, da han indledte et forhold til sin nuværende filippinske kone Adriana. Han fortæller, at han lige var blevet alene efter et forhold med en dansk pige, og han var "i byen" i København med en gruppe venner, da han møder en filippinsk kvinde, Adriana, som er i Danmark for at besøge en filippinsk veninde: "Jamen altså, jeg får øjenkontakt med min kone i den her brandert og siger til min ven, at han kan godt blive stående i baren, hvis han vil, jeg skal ned og sidde hernede og snakke med hende. Jeg er, det griner vi også af, jeg er meget bedugget på daværende tidspunkt, og min første kommentar er simpelthen bare: Du kommer fra Kina, ikke?" De tilbringer natten sammen, og indleder herefter et forhold, som Jonathan ikke forventer, skal indeholde andet end sex, og som han ønsker, skal stoppe, når hun vender tilbage til Filippinerne: "Det er min kone, der ringer mig op igen og spørger, om vi ikke skal mødes igen og sådan noget. Det er jeg sådan meget tøvende overfor, også fordi jeg vågner op i en brandert, og jeg fik tænkt lidt over det, og det var meget godt, at der ikke skete noget, og filippinere og thailændere, dem slår jeg i ét med det sammen ikke, så tænker jeg, jeg skal sgu ikke hænge på nogen." Jonathan er altså ikke interesseret i at fortsætte forholdet, og han har nogle negative fordomme overfor thailændere og filippinere, som heller ikke trækker i retning af et forhold til Adriana. Hun er dog vedholdende, og efter et besøg på Filippinerne beslutter han sig til at sige ja til at gifte sig. På spørgsmålet om han dengang havde en forestilling om at indlede et forhold til en asiatisk kvinde, svarer Jonathan: "Nej, aldrig, nej, det har aldrig været noget, som jeg har tænkt på. Jeg havde nær sagt, at det tilfældigvis blev en filippiner, om det havde været en hvilken som helst andet, altså et eller andet sted, synes jeg i virkeligheden, at det er absurd, stadigvæk i dag kan jeg gå sådan og grine af det og synes, det er absurd, at mit liv har drejet den vej rundt, at jeg bliver gift med en asiat."

En anden af de mænd, der har mødt deres udenlandske partner i Danmark, er Morten. Han har mødt sin syriske partner i en tømmerhandel, hvor han blandt andet blev betaget af hendes udseende, som han finder spændende og eksotisk. Han havde ikke på forhånd planlagt at ville møde en udenlandsk kvinde, men han blev fascineret af hende, og gav hende et brev og en buket blomster, og indledte på den måde deres forhold.

En af de interviewede mænd, Birger, har mødt sin russiske kone, da han satte en parforholdsannonce i Den Blå Avis. Han havde egentlig ikke forestillet sig, at det kunne være en udenlandsk kvinde, der ville svare på annoncen, men det viste sig at være en russisk kvindes mor, der svarede på datterens vegne. Moren boede i Danmark, hvor hun havde set annoncen, mens datteren stadig boede i Rusland, men ønskede at flytte til Danmark. Birger siger selv: "Jeg havde aldrig forestillet mig, at jeg skulle have en udenlandsk pige. Det var ikke det, jeg satsede på dengang."

Det planlagte

De ovenstående eksempler viser noget om spændvidden i motiver og kontaktformer indenfor den gruppe af forhold, hvor manden ikke havde haft planer om at finde en udenlandsk kæreste. Den gruppe af mænd, der på forhånd havde gjort sig tanker om at opsøge et forhold med den udenlandske kvinde, har også haft forskellige motiver og forventninger. Det generelle billede er, at disse mænd enten har haft svært ved at finde en dansk kæreste, eller at de har haft dårlige oplevelser med danske kærester og ægtefæller, og at de derfor har besluttet sig for at forsøge at finde en udenlandsk kæreste/ægtefælle. De af mændene, der har haft svært ved at finde en dansk kæreste, giver selv fire typer af forklaringer:

- De har generelt været for meget orienteret mod arbejde og har derfor ikke været særligt orienteret mod at finde en kæreste.
- De har nået en alder, hvor de ikke mere er interesserede i at komme de steder (fx diskoteker), hvor man kan møde en partner.
- De er ikke tilstrækkeligt attraktive i danske kvinders øjne, eller de er simpelthen for generte til at kontakte danske kvinder.
- De er på forskellig måde fascineret af kvinder fra Asien eller Østeuropa, og har derfor valgt at søge en partner fra disse områder.

Dan er et eksempel på en mand, der generelt ikke har haft let ved at finde en partner. Han siger selv, at han er genert anlagt og har været tilbageholdende i forhold til at finde en partner. En anden barriere i forhold til at få kontakt til eventuelle partnere har efter hans egen vurdering været, at han altid har prioriteret arbejdet meget højt, og at han har arbejdet, siden han var 14 år gammel: "Da jeg kom op i den alder, hvor jeg endelig skulle ud, der begyndte jeg at arbejde, det var førsteprioritet i første omgang, så må det andet komme lidt senere." Dan siger, at han altid har haft den indstilling til arbejde, at han har taget alt det ekstraarbejde, han kunne få. Sammen med en vis generthed har hans forhold til arbejdet tilsyneladende gjort, at han ikke har haft tid og mod til og erfaring med at finde en partner. Dan fortæller desuden, at de få parforhold med danske kvinder, han har haft, har været korte og utilfredsstillende for ham: "Altså, jeg har løbet med mange danske piger, men jeg synes altid, det er gået op i druk. Så er de løbet fra den ene til den anden. Altså, dem jeg kender, som har haft thailandske damer, de har altid været trofaste". Dans negative og kortvarige forhold til danske piger/kvinder og hans opfattelse af thailandske kvinder som mere trofaste har været hans motivation for at søge ægteskab med en thailandsk kvinde. Det blev formidlet gennem et dansk-thailandsk par, som han kendte, og som kendte andre thailandske kvinder, der gerne ville giftes med en dansk mand.

En anden af de interviewede mænd, Mikkel, fortæller, at han egentlig har haft en del kortere og længere parforhold, og at han har børn med to danske kvinder. Når Mikkel bevidst har søgt en thailandsk partner, er det altså ikke fordi, at han ikke tidligere har kunnet finde en dansk partner. Selv giver han udtryk for, at hans motivation var en blanding af at have været enlig i ca. 4 år og så en fascination af thailandske kvinder. At han var enlig skyldes efter hans egen mening, at hans sidste forhold var gået i stykker, og at han der i midt af trediveerne ikke havde lyst til at gå i byen mere, hvilket ellers har været hans måde at møde potentielle partnere:

Der havde jeg ikke nogen kæreste. Så kan man selvfølgelig spørge sig selv om, hvorfor jeg ikke havde det. Den der med, når man fylder 30, det er en stor ændring i ens liv. /../ På et eller andet tidspunkt mellem 30 og 40, der ændrer du drastisk livsstil. Fra at gå i byen og gå på diskoteker og pubber og barer, og hvad det hedder alt sammen, til ikke at gide det. /../ Jeg går jo stadigvæk ud, ikke, men det er med en helt anden dagsorden, end det var dengang. Det tror jeg egentligt har været den væsentligste årsag til, at der ikke har været nogen siden da til hende, jeg har nu, fordi man har ændret livsstil. Og jeg møder ikke nogen på arbejdet eller de steder, hvor mange andre møder deres kærester.

Mikkels situation var altså, at han var blevet enlig og egentlig gerne ville have en kæreste, men ikke længere færdedes steder, hvor han kunne møde en potentiel kæreste. I Mikkels tilfælde har han i en årrække været fascineret af thailandske kvinder, og det har været denne fascination, koblet med en periode udenfor det almindelige "partner-marked", der har været motivationen:

Altså det asiatiske udseende, synes jeg, er helt fantastisk. Så havde jeg været i Thailand før, to gange før. /../ De var enormt søde og høflige og venlige og charmerende, vildt charmerende, syntes jeg. Der kunne jeg egentligt godt tænke mig at møde og blive gift en thailandsk kvinde.

Som Mikkels fortælling viser, kan motivationen altså være en blanding af vanskeligheder med at håndtere det hjemlige "kærlighedsmarked" og så nogle bestemte forestillinger om asiatiske og, i andre mænds tilfælde, østeuropæiske kvinder.

Svend er en af de mænd, der bevidst har søgt efter en partner fra Thailand, og han siger selv, at det blandt andet har at gøre med, at han oplever det som meget besværligt at "score" en dansk kvinde, men tilsvarende let at finde en partner i Thailand:

Interviewer: Hvad er det, der betyder noget for dig, når du går efter en kvinde, hvad er det, du tænker på?

Svend: Du springer over, hvor gærdet er lavest, skal vi sige det sådan. Du springer faktisk over, hvor gærdet er lavest, fordi hvis du skal regne ud, man kan sætte økonomi i det og så sige til sig selv; hvor mange gange behøver jeg at fare på Damhus-kroen eller Jomfruburet eller hvad de nu hedder de forskellige steder rundt omkring i København. For at få fat i en kvinde. Jamen altså hold kæft i kroner og øre og i tid, du kan spendere mange år på det pjat der. Så finder jeg heller ikke én i den der lille størrelse, som jeg egentlig godt kan lide. Dernede vrir det jo med dem. Så skulle det jo være helt åndssvagt for mig at fare derud og sidde blandt de kvinder, som for det første sidder og damper på livet løs og halser i sig en masse bajere. De synes selv, at de der mænd der, de er lærere og lærere for hver bajer, de sidder og halser i sig. Det kan jeg ikke det der. Slet ikke når jeg overhovedet ikke selv drikker hverken det ene eller det andet.

Ifølge Svend selv skyldes hans besvær med at finde en dansk partner til dels, at han efter danske normer er ret lille, hvilket måske kommer til udtryk i vendingen: "Så finder jeg heller ikke én i den der lille størrelse, som jeg egentlig godt kan lide".

Nogle af mændene siger, at de bevidst har søgt en udenlandsk partner, men at det ikke var udtryk for, at de ikke kunne finde en dansk partner, men af forskellige grunde har foretrukket udenlandske kvinder. Verner er et eksempel på en mand, der absolut ikke giver udtryk for, at hans valg af udenlandske partnere hænger sammen med, at han ikke kan finde en dansk partner. Verner fortæller i interviewet om de fem parforhold, han har haft med kvinder fra Sydamerika, Mellemøsten, Østeuropa og Sydøstasien. Han er en mand i slutningen af fyrrerne, der ifølge ham selv har adskillige parforhold med danske kvinder bag sig, og han fortæller, at han har børn med tre danske kvinder. Sin første udenlandske kæreste mødte han i Sydamerika, hvor han var på ferie med en ven, mens han daværende danske kæreste var i Danmark. Senere har han mere bevidst opsøgt udenlandske partnere. Hans nuværende partner, der er fra Indonesien, har Verner fået kontakt med gennem sin danske ven og hendes indonesiske veninde, og ved at de har skrevet sammen via Internettet (på Microsoft Messenger). På spørgsmålet om, hvorfor han særligt har været orienteret mod udenlandske kvinder, svarer han: "Jeg kan bare mærke, hvis jeg kører med en dansk pige, og hvis jeg kører med en pige fra udlandet. Jeg har meget mere spil med de udenlandske. Sådan er det ... Jeg taler bedre med dem, og de taler bedre med mig. Og der er mere glød i det."

At søge hjemlighed og nærhed

Hvis man skal pege på et fællestræk blandt de mænd, der selv har søgt en partner fra udlandet, så er det interessant, at ingen hovedsageligt giver udtryk for at lægge vægt på at finde en partner, der kan og vil tage sig af det praktiske arbejde i hjemmet. Langt de fleste siger, at det, de søger, er en partner, som de kan have et fælles liv med, og som de kan opbygge et gensidigt følelsesmæssigt forhold til. Sagt med et ord, der nærmer sig en kliche, er det, som mange af mændene giver udtryk for, at de savner, en livsledsager, som de kan dele hverdagen og tilværelsen med. For mange af mændene er begrebet "hjem" centralt for, hvordan de forestiller sig et godt parforhold: Hjemmet er der, hvor man er tryk, føler sig hjemme, og hvor man kan slappe af og finde ro. Som vi vil komme mere ind på i et senere afsnit har mange af mændene haft en oplevelse af, at kvinder fra Asien og Østeuropa i højere grad end danske kvinder er orienterede mod hjemmet og mod at skabe et hjem, og det har for mange været en del af motivationen for at søge en partner fra disse dele af verden. Uffe er en af de mænd, der selv har søgt efter en udenlandsk partner. I interviewet bliver han spurgt om, hvorfor han har valgt at søge en partner i udlandet, og dertil svarer han:

Det er, fordi jeg har hørt, at thailandske piger fx, de skulle være mere hos deres mænd, ikke, de skulle være mere servicemindede. Det er ikke, fordi jeg vil have, at de skal lave alt for mig, jeg vil ikke have en slave. Danske kvinder er måske mere overfladiske. /../ De er mere ude-kvinder, end de er derhjemme.

Uffes udtalelser er karakteristiske for mange af mændene, på den måde at han søger en kvindelig partner, der er orienteret mod hjemmet og mod det huslige, men at, selvom det huslige arbejde er et element i dette, er det ikke det vigtigste ("jeg vil ikke have en slave"). Det, som disse mænd hovedsageligt giver udtryk for, er, at de ønsker, at kvinden er orienteret mod hjemmet og mod deres parforhold. Det er altså ikke kvindernes arbejdskraft, de giver udtryk for at være interesseret i. Dette kommer også tydeligt frem i interviewet med Uffe, hvor han fortæller om, at han blev gift med en kvinde fra Rusland, som efter hans opfattelse svarede til den partner, han ønskede sig. I dag fungerer forholdet efter hans mening dog rigtigt dårligt. Hun tager sig ganske vist af huset og sørger for, at der er rent og laver mad, men det er ikke det, der for Uffe skaber et hjem (ikke alene i hvert tilfælde). En del af det, der skaber et hjem, er for Uffe, at det er et sted, hvor de kan være sammen, når han kommer hjem fra arbejde og gerne vil slappe af: "Vi kan ikke bare sidde og slappe af sammen, der skal foregå noget hele tiden. Det er jo klart, at når hun sidder hjemme hele dagen, og jeg går på arbejde, hun vil gerne være aktiv." Det er dog ikke kun det at bruge tid sammen i hjemmet, der for Uffe skaber et rigtigt hjem og et godt parforhold. Det er også følelsen af at høre sammen og at være hengivne overfor hinanden. Uffe føler sig ikke respekteret af sin kone, der er bedre uddannet end ham selv, og som havde forventet mere af livet i Danmark, og på spørgsmålet om, hvad, han synes, mangler i deres parforhold, svarer han: "Jeg synes, der mangler kærligheden".

Jesper er en anden mand, der fortæller om, hvordan han har søgt nærhed med sine udenlandske partnere. Han formulerer dog ikke nærheden som et spørgsmål om at skabe et hjem, men som et spørgsmål om at få kontakt til og blive set af et andet menneske. På et tidspunkt i interviewet med Jesper drejer samtalen sig om den praktiske fordeling af arbejdet i hans ægteskab med en filippinsk kvinde, og han fortæller, at han hovedsageligt har taget sig af madlavningen og rengøringen i hjemmet. Om parforhold og rollefordeling siger han:

Det er ikke derfor, jeg gifter mig, det har ikke noget med, at man skal indtage en bestemt rolle, det har noget at gøre med, at personen er i stand til at forene sit væsen og frigøre sig indenfor nogle rammer, der hedder et ægteskab.

Når Jesper taler om parforhold anvender han ofte ord og vendinger, der ikke er lette at udlægge, men overordnet kredser hans fortælling om, hvad han har søgt i sine tre udenlandske parforhold i forhold til begreber som kontakt, nærhed og at blive set. Jespers livshistorie er en meget hård fortælling om en trafikulykke og at blive førtidspensioneret som meget ung, om sociale og økonomiske problemer, om at kappe forbindelsen til hele sin familie og om at føle sig svigtet, ydmyget og fornedret af familie, arbejdsgivere og tidligere kærester. Det er givetvis i lyset af denne livshistorie, at hans ønske om at blive forstået og anerkendt og om at opleve en følelse af samhørighed med et andet menneske skal forstås. Om den filippinske kvinde fra hans andet ægteskab siger han for eksempel:

Jeg ville gerne giftes. Jeg har stadigvæk den drøm inde i mig, hvor hun ser... Om én, der kan se mig for, hvad jeg er. Jeg er godt klar over, at jeg har en lang fortid med kæmpe slagsmål, som folk ikke kan sætte sig ind i, og som ikke kan blive værdsat. De vil kun se arrener.

Når Jesper har valgt at søge efter en partner i Thailand og Filippinerne hænger det ifølge ham selv sammen med, at danske kvinder ikke kan se bort fra eller acceptere hans fortid og ham som person. Han siger for eksempel om et tidligere parforhold med en dansk kvinde: "Sådan en type som mig kunne hun måske ikke rigtig slæbe med hjem". Og han siger videre om hans chancer i forhold til danske kvinder:

Jamen, hvis du i dag skal sige til din datter, du skal ud og finde en god mand, så skal du ikke ud og finde en eller anden førtidspensioneret fyr med en lidt broget fortid og ikke rigtig nogen familie, en der ikke rigtig har etableret noget som helst... Så skal jeg ud og rende nede i sådan et hashmiljø eller narkotisk et eller andet... Det er jo ikke mig. Så får jeg alligevel bedre damer nede i Thailand.

Jesper mener altså ikke, at han kan etablere et forhold til en dansk pige, med mindre hun kommer fra et miljø præget af hash eller narkotika, og ved at søge en partner i for eksempel Thailand tror han på, at han kan øge sine chancer for at finde en partner, som han har lyst til at bygge et liv sammen med.

Hovedparten af de mænd, vi har interviewet, har givet udtryk for, at de har søgt en partner til at skabe en slags tosomhed indenfor rammerne af et kærligt og stabilt parforhold og et hjem. Der er dog også nogle, der giver udtryk for, at de snarere har søgt et mere seksuelt orienteret forhold, og ikke nødvendigvis har ledt efter et mere langvarigt parforhold. Verner er et eksempel på en mand, der snarere giver udtryk for at søge sex og at have det sjovt sammen i en periode, og at han ikke nødvendigvis ser et forhold til en udenlandsk eller dansk kvinde som indgangen til et længere parforhold. Når han skal beskrive, hvorfor han oprindeligt faldt for en kvinde fra Brasilien, lægger han vægt på de brasilianske kvinders skønhed og fremhæver blandt andet, at "g-strengen sidder helt omme i nakken". Han beskriver sin umiddelbare betagelse af den brasilianske kvinde, som han senere giftede sig med, således: "I mine øjne er hun smuk og en figur, ikke. Røv og patter og alt".

Morten er en anden mand, som i interviewet giver udtryk for, at hans interesse i et parforhold med en syrisk kvinde ikke primært har været at skabe et hjem. Hans fortæller, at han har været seksuelt sammen med et meget stort antal kvinder (skønsmæssigt flere hundreder), og han siger, at han altid har gået meget op i kvindernes udseende, og at det er vigtigt for ham, at han kan vise en flot kvinde frem for sine venner. Når han skal beskrive, hvorfor han blev betaget af sin senere kone, siger han: "Det var jo det sensuelle, så var hun så smuk og smilende hele tiden. Jeg blev fascineret af hende ... Jeg ville godt have én, mine kammerater sagde: Gud, nu har Morten kraftedeme scoret sådan én også." Det var altså ikke i første omgang et ønske om at skabe et hjem sammen, der motiverede Morten til at kontakte sin senere kone, men snare en betagelse af hendes udseende og et ønske om et eksotisk og smukt "trofæ" at vise frem for sine venner.

Forestillinger om udenlandske kvinder

Spørgsmålet om, hvad de interviewede mænd er blevet tiltrukket af og måske forelsket i, har visse overlap i forhold til det ovenstående tema om deres motiver for at søge en udenlandsk partner. I dette afsnit vil vi dog komme nærmere ind på de forestillinger om og oplevelser med henholdsvis udenlandske og danske kvinder, som kommer til udtryk i mændenes fortællinger, og som de ofte lægger til grund for deres betagelse af eller forhåbninger til de pågældende udenlandske kvinder.

Vi vil starte med at beskrive, hvad det er for forestillinger om udenlandske kvinder, som mændene fortæller om, for derefter at beskrive de forestillinger om danske kvinder, som kommer frem i interviewene. I realiteten er der dog tale om, at disse to sæt af forestillinger hænger sammen og er med til at konstituere hinanden i mændenes fortællinger. Mere konkret betyder det, at udenlandske og danske kvinder ofte fremstilles som modsætningspar i interviewene, hvor den ene part defineres som alt det, den anden ikke er.

Det ord, der bedst karakteriserer mange af mændenes opfattelse af og forestillinger om de udenlandske kvinder, er ordet *eksotisk*. Ordet eksotisk betyder egentlig "noget som er fremmed", men ofte knytter der til dette ord associationer om sydhavsøer og palmer. I bredere forstand kan ordet eksotisk betegne alt det, som opfattes som grundlæggende fremmed fra os selv, og som adskiller sig væsentlig fra det, vi kender, og som vi ofte opfatter som normalt. Ordet eksotisk er ikke nødvendigvis værdiladet, men ofte vil der knytte sig enten positive eller negative associationer til det, der opfattes som eksotisk. Denne værdiladning er ikke altid et spørgsmål om enten/eller, men ofte er det, der opfattes som eksotisk, forbundet med forskellige og eventuelt modsatrettede følelser af for eksempel begær på den ene side og foragt på den anden. Det eksotiske kan blive fremstillet som mere fremmedartet, end det egentlig er, og skellet mellem det velkendte og det fremmede (mellem "os" og "dem") kan blive mere overdrevet, end der egentlig er belæg for. Som nævnt ovenfor kan de to sider, det eksotiske og det velkendte, blive brugt til at beskrive hinanden som hinandens modsætninger. Som det vil fremgå i det følgende bliver udenlandske kvinder i mange af interviewene beskrevet som eksotiske personer, der på forskellige måder adskiller sig grundlæggende fra danske kvinder. Som vi også vil beskrive, er denne eksotiskhed ofte snarere behæftet med positive associationer og følelser

end med negative, og der er snarere en tendens til, at det er danske kvinder, der bliver tillagt egenskaber, som de pågældende mænd ikke finder tiltrækkende eller ønskværdige hos en partner.

Den eksotiske kvinde

Ved nogle af udtalelserne i interviewene er det svært at pege på, hvad det er ved de forestillinger om noget eksotisk, der tillægges udenlandske kvinder, der gør dem attraktive. Ofte virker det som om, at det eksotiske og fremmedartede opfattes som attraktivt og spændende i sig selv. Det er særligt kvinder fra Asien og Afrika, der forbindes med noget spændende og eksotisk, men andre verdensdele kan også behæftes med forestillinger om og begær efter noget fremmed og spændende. En del af de vestlige forestillinger om Orienten har handlet om en større spiritualitet og et liv med større harmoni, og en mere eller mindre mystisk indsigt i verden. Det er nok denne forestilling om Østen, som en af de interviewede mænd, Benny, henviser til, når han skal forklare, hvorfor han er tiltrukket af asiatiske kvinder:

Et eller andet har jeg måske altid været fascineret af den østmystik". I et senere interview uddyber Benny denne fascination af "østmystik": "Jeg har dyrket lidt kampsport og sådan også japansk karate og jiu-jitsu og lidt kickboksning, og der var også lidt Østen over det. Det er deres, der er disciplin over tingene, over de ting, de gør, det er lidt fascinerende.

For Benny hænger hans forestilling om østens mystik sammen med en større fordybelse i måden at gøre ting på, som han forbinder med asiatisk kampsport.

Hos en af de interviewede mænd, Christian, fremstår det eksotiske som en egenskab, der i sig selv er tiltrækkende. Når Christian skal beskrive, hvad han fandt fascinerende ved sin ghanesiske partner, lægger han vægt på hendes eksotiskhed i sig selv: "Jeg var fascineret af hende, og det var spændende og sådan nogle ting /../ Måske var jeg mere fascineret af tanken om at have en eksotisk kæreste end så meget andet: Det i sig selv ligesom var det hele".

En af de andre interviewede mænd, Morten, har været gift med en kvinde fra Syrien. Når han beretter om, hvad der tiltrak ham ved hans senere partner, lægger han dels vægt på hendes eksotiske udseende og dels på den måde, hun talte dansk med accent på:

Hun er meget smuk, hun ligner Nana Mouskouri, sådan lidt en rigtig kvinde at se på /../ Jeg blev fascineret af hende /../ Hun snakkede meget godt dansk. Selvfølgelig havde hun sin accent, der gjorde hende lidt speciel også. Hun er jo ikke dansker, det er jo lidt mere specielt og spændende, det er det da."

Også en anden af mændene, Birger, fremhæver sin senere russiske partners accent, når han skal beskrive, hvordan han blev forelsket i hende: "Allerede den måde hun talte på med den der accent, der faldt jeg bare pladask, der var det sgu sket".

Selvom oplevelsen af, at kvinden er eksotisk, kan siges at være den samme, så er det forskellige former for "eksotiskhed", der knyttes til kvinder fra forskellige lande og verdensdele. Når Christian for eksempel skal beskrive, hvad han blev tiltrukket af ved sin ghanesiske partner, får man indtryk af, at det er et bestemt billede af Afrika, som han er fascineret af, og som gør hans partner ekstra fascinerende: "Den måde, jeg blev modtaget af hendes familie på, var jeg bjergtaget af, specielt hendes mor var sådan en stor "mama-Afrika". Fascinerende med stor, stor udstråling".

I interviewet med Verner, der har været gift med en brasiliansk kvinde, er det ikke billedet af en "mama-Brasilien", han bruger til at beskrive sin tiltrækning. Når han fortæller om sin oplevelse af Brasilien og sit møde med sin senere kone, er det et billede af vajende palmer, smukke og sensuelle kvinder og en mere afslappet og musikalsk atmosfære, der træder frem. Når han skal fortælle, hvad han oprindeligt blev forelsket i, er det lige så meget stedet som kvinden, han beskriver: "Jamen det er jo det hele. Det er rytmen, man er derovre, det er sambaen, det er stranden, det er bølgerne, det er de der bevægelser, de har. Jeg siger bare, at danske piger, de har ikke en rytme i kroppen i forhold til en brasilianer, det har de sgu ikke." Udover beskrivelsen af Brasilien, bliver danske kvinder også i dette citat beskrevet som en modstilling til Brasilien

og brasilianske kvinder. Nedenfor vil vi komme nærmere ind på, hvordan de udenlandske "eksotiske" kvinder ofte bliver fremstillet som at være modsætninger til danske kvinder.

Det feminine

Det er altså forskellige billeder af "det eksotiske", der knyttes til forskellige lande og verdensdele. Selvom der åbenlyst trække på nogle almene stereotyper omkring de pågældende lande og verdensdele (det musikalske og sensuelle Brasilien, det oprindelige Afrika og det mystiske Asien), så er der også variationer i mændenes billede og tiltrækning ved kvinder fra de forskellige lande og verdensdele. For nogle er Østeuropa synonymt med en mere traditionel femininitet, mens en mand som Verner absolut ikke forbinder østeuropæiske kvinder med noget feminint eller attråværdigt, men derimod med noget rå og uattraktivt: "De der store beton-damer, det er ikke mig, så jeg kigger ikke mod Rusland". For Christian, derimod, er kvinder fra Østeuropa forbundet med noget særligt feminint, og han fortæller gerne om sin tidligere partner fra Polen: "Hun er fandeme en lækker kvinde, det er hun. Meget lækker og velskabt og køn samtidig, og charmerende og fræk og alting, og som jeg sagde feminin på den lidt klassiske måde, som jeg oplever, meget få danske kvinder har i dag og tør spille den der feminine rolle." Han taler her konkret om sin tidligere polske partner, men tegner samtidig en modstilling mellem russiske kvinder og danske kvinder, der, efter hans opfattelse, ikke tør at være feminine. I interviewet med Christian bliver de russiske kvinder fremstillet som eksotiske og attraktive, da de for ham legemliggør opfyldelsen af et begær eller en drøm om en bestemt form for sensualitet, charme og skønhed, som han forbinder med at være "feminin på den lidt klassiske måde". Selvom Christian er en af de mænd, der selv giver udtryk for at være rundet af 70'ernes ligestillingskamp, og selvom han giver udtryk for at lægge meget vægt på, at hans parforhold skal være ligestillede, hvad ansvar og arbejdsopgaver angår, så bærer hans fortælling også præg af en kritik af – eller ulyst i forhold til – den måde, han oplever, danske kvinders har forventninger om ligestilling og ligeværd. Som det fremgår af citatet ovenfor har han en opfattelse af, at danske kvinder generelt er for lidt feminine, hvilket han forbinder med en bestemt adfærd: At indtage en position som et æstetiseret og erotiseret subjekt, der indgår i et romantisk spil med seksuelle over- eller undertoner. Det er ikke let at læse direkte ud af interviewet, men af Christians udtalelser får man på fornemmelsen, at det ikke er en kvindes utilslørede tilbud af en seksualiseret krop eller en direkte seksuel opfordring, han tiltrækkes af, men derimod et mere subtilt spil, hvor det seksuelle indgår som en undertone, og hvor kroppen og påklædningen indgår som en del af denne feminine rolle. Som vi senere vil beskrive nærmere, er der flere af mændene, der nævner, at de ikke er tiltrukket af den "forhandlingsmentalitet", som de mener, karakteriserer relationen i mange dansk-danske parforhold, da de finder den kedelig eller uerotisk. I stedet siger flere, at de er tiltrukket af det "spil", som de oplever i parforhold med udenlandske kvinder, som opleves som mere flirtende eller koketterende.

Harmoni og hjemlighed – med 'manden' i centrum

Som beskrevet under afsnittet om mændenes motivation for at søge en udenlandsk partner, giver flere af mændene udtryk for, at de søger en partner, der er mere orienteret mod hjemmet, end de oplever, at danske kvinder er. De opfatter derimod kvinder fra Asien og Østeuropa som mere orienterede mod at skabe et hjem som ramme om deres fælles liv og familieliv.

Mikkel er en mand, der i de sidste 2-3 år har haft et langdistanceforhold til en thailandsk kvinde, der stadig bor i Bangkok, men som han har forhåbninger om at flytte sammen med i Danmark eller i Thailand. Mikkel fortæller om hans egen fascination af thailandske kvinder, at han generelt opfatter dem som mere "omgængelige" end danske, og han siger: "lige præcis thailandske de er meget mindre konfliktsøgende". Mikkel beskriver derimod thailandske kvinder som harmonisøgende og som orienterede mod "hygge" og mod at undgå det, han kalder "unødvendige konflikter". Mikkel modstiller dette billede af thailandske kvinder med danske kvinder, som han oplever som konfliktsøgende (hvilket vi vil komme mere ind på nedenfor). Når Mikkel drømmer om et liv sammen med sin thailandske kæreste, er det altså blandt andet ud

fra en forestilling om, at hun vil være orienteret mod hjem og hygge, og at hun vil bidrage til et parforhold, hvor konflikter nedtones til fordel for harmoni.

Uffe er en anden af de interviewede mænd, der fortæller om, at han har søgt efter en kvinde, der er orienteret mod hjemmet. Ikke sådan at forstå, at han siger, at han har søgt efter en tjenerinde, men derimod efter én han kunne hygge sig med, og som ikke var så orienteret mod karriere og andre ting, der fjernede hende fra hjemmet og fra ham. Det er hans oplevelse, at danske kvinder orienterer sig mere mod verden udenfor hjemmet. Hans tidligere forhold, med en kvinde fra Rusland, er nu gået i stykker, og hun er flyttet. Ifølge Uffe viste det sig, at hun faktisk ikke var særlig orienteret mod at skabe et hjem for ham – i hvert tilfælde ikke på den måde, han havde forestillet sig: At hun skulle vente på ham, når han kom hjem fra arbejde og var træt, og at de så kunne sidde sammen og "slappe af". I stedet var hun (der havde tilbragt det meste af dagen hjemme) opsat på, at det skulle ske noget om aftenen, og hun var generelt ikke meget orienteret mod ham og hans familie (som hun fandt kedelig), men fortalte derimod om sine planer om at gå i et ortodokst kloster, når hun blev ældre. Det passede ikke ind i hans familieforestillinger: "Nej, jeg havde jo tænkt mig, at når vi blev gamle, så skulle vi sidde og hygge os på nogle gode ferier, have et sommerhus eller et eller andet. Men så skulle jeg så være alene, og hun skulle i kloster, det er ikke lige mine forestillinger om og have min kone siddende nede i et kloster." Uffes drømme om en russisk kvinde, der skulle lave et hjem for ham, blev altså kuldsejlet af en realitet, der viste sig mere kompleks, men det betyder ikke, at hans drømme om den udenlandske kvinde, der er orienteret mod hjemmet og manden, er bristet. Uffe fortæller derimod, at han påtænker at opsøge endnu en udenlandsk partner, men at han denne gang vil søge en kvinde fra Asien, da han har hørt, at asiatiske kvinder holder sig mere til deres mænd og er mere familiemennesker: "Asien. De holder sig til deres mand, og gør alt for dem, og er familiemindede". Uffe lader altså ikke sine oplevelser med en russisk kone komme på tværs af sine drømme, men i stedet flytter han sine drømme fra Østeuropa og retter dem mod Asien.

Troskab

En af de forestillinger, der knyttes til kvinder fra Asien og Østeuropa, handler, som det også allerede er fremgået, om trofasthed og vedholdenhed i forhold til parforhold. Uffe siger i ovenstående citat, at asiatiske kvinder efter hans opfattelse holder sig mere til deres mænd. Dette udsagn afspejler en forestilling om udenlandske kvinder, som flere af mændene giver udtryk for. Denne forestilling handler om, at udenlandske kvinder skulle være mere trofaste og vedholdende i et parforhold. Dette har dels at gøre med den ovenfor beskrevne orientering mod hjemmet, som mange af de interviewede mænd ønsker af deres partnere, men det handler også om, at de har en forestilling om, at de udenlandske kvinder generelt ikke vil lade sig skille fra deres partner, og dermed ikke afbryder parforholdet så hurtigt, som disse mænd oplever, at danske kvinder gør det.

En af de mænd, der giver udtryk for denne opfattelse i forhold til filippinske kvinder, er Jesper. Jespers historie er ikke præget af stabile relationer til hans nærmeste. Hans forældre blev skilt, da han var 13 år gammel, og han har i dag kappet forbindelsen med sin familie, da han vil distancere sig fra de sociale og økonomiske problemer, som hans familie angiveligt er præget af. På hans fortælling om sine tidligere parforhold kan man forstå, at han ikke opfatter dem som særligt vellykkede, og at han føler sig svigtet af sine tidligere partnere. Hans første mere alvorlige parforhold med en dansk pige/kvinde endte ifølge Jesper med, at "hun var utro med en stodder", ligesom hun angiveligt havde været seksuelt sammen med en af hans kammerater, mens de var kærester. Jesper fortæller, at den næste danske pige, som han var forelsket i, fik en anden kæreste, og at de derfor aldrig indledte et parforhold. Derefter, og efter en ulykke, som førte til, at Jesper fik førtidspension i midten af tyverne, indledte Jesper et forhold til en thailandsk kvinde, som han havde mødt i Danmark. Heller ikke dette parforhold varede ret længe – angiveligt fordi hun blev tilbudt 40.000 kroner for at gifte sig med en anden thailandsk kvindes søn, der på den måde kunne flytte til Danmark fra Thailand. Ifølge Jesper giftede hans thailandske kæreste sig med denne thailandske kvindes søn, og han følte sig stærkt svigtet, fordi han faktisk havde følelser for hende. Senere møder Jesper en anden thailandsk kvinde, mens han er i Bangkok. Efter et halvt år flytter de sammen i Danmark, hvor de boede sammen i ca. et halvt år. Jesper fortæller, at de prøvede at få børn sammen, men at det ikke ville lykkes, og at hun derfor rejste tilbage til Thailand, hvor hun angiveligt mødte en anden mand, som hun blev gravid med: "Hun sagde nej tak og blev i Thailand, og efter

tre måneder var hun allerede gravid og havde fundet én og tog til Spanien og bor dernede nu og har børn på Ibiza med en eller anden mand". Da Jesper møder en filippinsk kvinde, mens han rejser på Filippinerne, håber han, at de sammen kan skabe et mere stabilt forhold og liv, end han hidtil har oplevet. Hun er katolik, og han fortæller om en forestilling om, at katolske kvinder er mere vedholdende og trofaste i deres parforhold, end han har oplevet danske og thailandske kvinder er:

Jeg ville gerne vise ... at jeg stadig havde denne her i mig ... god vilje osv. Også til et ægteskab med en partner og det der, hvor man kan drive det til noget trods alt. Filippinerne er et katolsk land eller et kristent land, jeg havde sådan en lille forhåbning om måske, at der trods alt måske var en, at jeg kunne komme lidt længere jo.

Jespers forhåbninger går altså på, at han sammen med en katolsk kvinde vil kunne opnå det, som ikke er lykket ham med danske eller thailandske kvinder: At få et stabilt og langvarigt parforhold, hvor de kan få børn og sammen skabe et liv og en familie. Han siger selv om sin ungdoms forestillinger om, hvad et ægteskab kan og bør indebære:

Jeg tror ikke, vi er skabt til at være alene, fra barnsben har man jo, det har jeg i hvert fald, haft en eller anden idé om, uden at man har sat ord på, at man vokser op og man møder én. Man møder ikke en hel masse. Man møder bare én, som bare er den rigtig til én. Det hele er godt, og verden den er fantastisk, det hele det er bare godt. Det finder man ud af, sådan hænger det ikke sammen.

Også dette ægteskab går således i stykker.

Dan er en anden af de interviewede mænd, der har særlige forestillinger om udenlandske kvinders større troskab end danske kvinders. Dan er i dag gift med en thailandsk kvinde, som han har mødt gennem nogle fælles bekendte. Han har ikke mange erfaringer med kærester, da hans ungdom angiveligt hovedsageligt gik med at arbejde. Han oplevede af danske kvinder stammer hovedsageligt fra hans teenageår, og her har han fået en oplevelse af, at danske kvinder drikker meget og har mange og skiftende partnere. Han fortæller om, hvorfor han oprindeligt søgte efter en thailandsk kæreste: "Ja, det er et godt spørgsmål, det har jeg ikke decideret noget svar på. Det skulle bare ikke være danske piger. Jeg ved egentligt ikke hvorfor, det er nok også fordi, jeg har hele tiden hørt, at de skulle være så venlige, der ikke skulle være noget med dem". Lidt senere i interviewet uddyber han dog, hvorfor han søgte en thailandsk kæreste: "Altså, dem jeg kender, som har haft thailandske damer, de har altid været trofaste, der har aldrig været noget. Det er nok også fordi, hvis jeg først begynder et forhold, så skal det være sådan og ikke sådan noget, hvor det skal vare et par måneder, det er jeg ikke interesseret i. Det er nok derfor". Det, Dan først og fremmest har søgt via en thailandsk kæreste, er altså troskab og et varigt parforhold, hvilket han ikke mener, at danske kvinder kan "levere".

Skønhed og ungdom

Det er gennemgående, at mange af mændene i Asien eller i Østeuropa har været mere "værd" som partnere, end de er i Danmark. De har for eksempel haft større økonomisk status i kvindens hjemland, end de har i Danmark, og de har oplevet at blive mere attraktive partnere i kraft af deres relative rigdom og de drømme om en bedre og mere sikker fremtid, de eksempelvis har repræsenteret for kvinder, der lever understitutionslignende og fattige vilkår i Thailand. I kraft af denne økonomiske status og kvindernes drømme om et bedre liv har mændene kunnet opnå en partner, som de oplever som mere fysisk attraktiv, end hvad de ville kunne opnå på det danske "partner-marked", hvor de økonomisk og socialt set har lavere status.

Med enkelte undtagelser kan de interviewede mænd ikke forvente, at de pågældende kvinder bringer økonomisk og social tryghed med ind i parforholdet. De pågældende kvinder repræsenterer dog en anden form for værdi: Skønhed og ungdom. Ovenfor har vi beskrevet, hvordan betagelse af det, der opleves som eksotiske og feminine kvinder, samt drømme om hjem, nærhed og troskab, er nogle af de elementer, der i de interviewede mænds øjne gør asiatiske og østeuropæiske kvinder særligt attraktive. Men en anden og vigtig egenskab ved kvinder fra de pågældende lande, er, ifølge mange af de interviewede mænd, at de

er i besiddelse af en særlig fysisk skønhed. Holger, der har været gift med to thailandske kvinder, siger for eksempel om, hvordan han i første omgang blev forelsket, og dermed ødelagde sit daværende forhold til en dansk kvinde: "Hun var en flot pige". I et andet af interviewene udtrykker Mikkel, der har en thailandsk kæreste, sig meget direkte, når han skal forklare, hvorfor han begyndte at orientere sig mod at finde en thailandsk kæreste: "Det var primært det fysiske, må jeg indrømme. De er smukke generelt, brun hud og lille røv i stedet for en stor røv og sådan noget. Langt sort hår, det er også flot".

En anden form for kapital, som de pågældende kvinder kan tilbyde, er ungdom, der også har meget at gøre med almindelige forestillinger om skønhed. En af de interviewede mænd er Joakim, som vi har korresponderet med via e-mail. Han skriver om sit valg af en filippinsk partner:

Selvfølgelig betød det noget, at hun var ung og tiltrækkende. Jeg tror at mange – måske de fleste – mænd på omkring fyrrer eller mere foretrækker en partner, som er yngre end dem selv (måske kender du bogen *Pigefeber* af Barbara Gordon). Jeg tror, mænd er nogle biologiske dyr, som er mest tiltrukket af kvinder, som er i den mest frugtbare alder. Samtidig er det mit indtryk, at kvinder i Danmark generelt vil vente med at binde sig og helst have en nogenlunde jævnaldrende partner, så det kun er mænd, som er meget attraktive eller succesrige, som kan finde en væsentligt yngre partner i Danmark. Da jeg søgte kontakt med en filippinsk pige, var det mit mål at finde en partner i tyverne, som var fysisk tiltrækkende.

Joakim giver her udtryk for, at fysisk skønhed er en af de kvaliteter, som han har lagt vægt på i sit partnervalg. I dette citat peger han også på, at forskellige kapitalformer kan udveksles på kønsmarkedet: Ungdom kan "veksles" med penge. Vi kan ikke sige noget om, hvorvidt der er en sandhed i dette udsagn på et generelt niveau, men i forhold til danske mænd, der finder en partner i fattige områder i for eksempel Asien og Østeuropa, er det givet, at de i kraft af deres relative velstand kan finde en yngre og mere attraktiv partner, end de ville kunne i Danmark. Der er ikke markante aldersforskelle i alle de dansk-udenlandske parforhold, som interviewene fortæller om, men der er en tendens i de pågældende parforhold til, at aldersforskellen er størst i de parforhold, hvor manden er midaldrende og derved (fx 50-70 år gammel). Holgers historie er et eksempel på et sådan forhold, og han siger om sin tiltrækning af en af sine to tidligere koner fra Thailand: "Hun var en meget flot pige ... De er jo flotte, når de er sådan en 25-30 år. Ja, jeg tror hun var 30 år. /.../ Jeg har dengang været 12 år ældre end hende." I Holgers tilfælde kan man sige, at han har forholdsvis lav værdi på det danske kønsmarked, da han er invalidepensionist, og dermed for mange danskere ikke repræsenterer en god "investering" i social tryghed eller økonomisk status. Hvis man ser bort fra, at ingen af hans to parforhold med thailandske kvinder har holdt i længden, har det altså givet god mening for Holger at søge udenlandske partnere, der både har været flotte og unge.

Det skal nævnes, at det ikke er alle de interviewede, der har set ungdom eller fysisk skønhed som de vigtigste egenskaber hos en potentiel partner. Christian, der har været gift med henholdsvis en polsk og en ghanesisk kvinde, giver udtryk for at være meget begejstret for, at hans polske partner var ti år yngre, hvilket efter hans mening gjorde hende fysisk attraktiv. Samtidig giver Christian dog ret kraftigt udtryk for, at det at være "dannet" og intelligent, også er meget vigtige egenskaber i forhold til hans valg af partner. Benny er en af de interviewede mænd, der siger, at fysisk skønhed stort set ikke betyder noget for ham i relation til en potentiel partner. Han fortæller om grunden til, at han valgte at gifte sig med den kvinde fra Thailand, som han tidligere har levet sammen med: "Hun var en sød og rar og varm person". Senere fortæller han mere generelt om, hvad han lægger vægt på hos en partner: "Jeg er ligeglad med, hvor mennesker kommer fra. Hvis de er flinke ved én, så er det godt nok til mig". Fysisk skønhed og ungdom er altså kun et par blandt flere forskellige grunde til, at de interviewede mænd har valgt udenlandske kvinder som partnere. Ovenfor har vi gennemgået de andre grunde, der spænder over drømme om et hjem, tosomhed og et stabilt og langvarigt parforhold til forestillinger om eksotiske og feminine udenlandske kvinder.

Generelt kan man sige, at flere af de interviewede mænd opfatter udenlandske kvinder som anderledes end danske kvinder på forskellige områder, men at der er en tendens til, at mange af mændene efter nogle års samliv opfatter dem mere som individer end som repræsentanter for en bestemt kultur. Flere af de mænd, der har et længerevarende parforhold bag sig, peger hovedsageligt på en anden madkultur, når de

skal beskrive kulturelle forskelle i deres parforhold. Det er dog ikke et entydigt billede, da nogle beholder den eksotiserende opfattelse af udenlandske kvinder efter et eller flere længere parforhold. I de fleste af interviewene med mændene gælder det dog, at der optræder forskellige forestillinger om de eksotiske udenlandske kvinder, når der tales om perioden, før de mødte deres partner og den første tid sammen.

Opfattelse af danske kvinder

Ovenfor har vi beskrevet de forestillinger, drømme og begær, som de interviewede mænd retter eller har rettet mod kvinder, der har haft det til fælles, at de kommer fra ikke-danske og ikke-vestlige lande. Ofte har der i beskrivelserne af betagelsen af de udenlandske kvinder indgået en implicit eller eksplicit beskrivelse af disse mænds forskellige oplevelser og forestillinger om danske kvinder. Da en del af disse mænd netop har fravalgt eller har oplevet at blive fravalgt af danske kvinder, er det måske ikke overraskende, at der i nogle af interviewene, som det også allerede er fremgået, bliver knyttet en del kritiske og negative kommentarer til danske kvinder generelt. Disse kommentarer bygger på en blanding af de pågældende mænds egne oplevelser med danske kvinder og mere generaliserede forestillinger.

Generelt kan man sige, at hvad enten kommentarerne om danske kvinder bygger på egne erfaringer eller på mere generaliserede forestillinger, så fremstilles de som modbillederne til udenlandske kvinder. De to kvindebilleder (*den danske kvinde* og *den udenlandske kvinde*) fortælles som hinandens antitese: Kvinden, der er orienteret mod hjemmet og manden, overfor kvinden, der er orienteret mod omverdenen og sin egen karriere. Kvinden, der er trofast og vedholdende i et parforhold, overfor kvinden, der hurtigt skifter partner, hvis hun ikke er tilfreds. Kvinden, der er orienteret mod harmoni, overfor kvinden, der opsøger diskussion og tager konflikter. Den feminine og "bløde" kvinde overfor en mere hård og maskuliniseret kvinde. Det er billedet af denne danske antitese til forestillingerne om de udenlandske kvinder, som vi vil beskrive i det følgende.

En af de interviewede mænds hyppigste anker mod danske kvinder er, at de generelt er mere orienterede mod omverdenen og mod at skabe sig en karriere og i mindre grad orienterede mod at skabe et hjem for parret. Uffe er en af de mænd, som siger, at han selv har oplevet dette træk hos danske kærester: "De er mere ude-kvinder, end de er derhjemme ... Jeg havde en dansk kæreste for nogle år siden, hun var mere interesseret i at være ude og i sit arbejde, end at være sammen med mig. Vi kunne være sammen et par timer, så var det ikke til mere". Uffe oplever altså ikke, at danske kvinder lægger vægt på parforholdet, og dermed på at være sammen med ham.

Jesper er en anden af de interviewede mænd, som har en oplevelse af, at danske kvinder er for karriereorienterede. Han fortæller om sin egen oplevelse med sin sidste danske kæreste, som forlod ham, efter at han var kommet alvorligt til skade i en trafikulykke, og han siger om hende, at hun var "sådan en karriere-kvinde, der suser derud af".

Jesper har også været flere gange været udsat for, at danske kvinder har forladt ham til fordel for en anden mand. Disse kæresteoplevelser får ham til at konkludere: "Danske piger, det er slut. Jeg er blevet røvrendt for meget". Flere af mændene giver udtryk for, at danske kvinder er for hurtige til at skifte partnere. Der er flere af de interviewede mænd, der fortæller om, at deres tidligere danske partnere har skiftet dem ud til fordel for en anden mand, og at dette har bidraget til et indtryk af danske kvinder som meget lidt vedholdende i parforhold. Dan er en af de mænd, der giver dette billede af danske kvinder. Han fortæller om de piger, han har kendt, at de er "løbet fra den ene til den anden". En stor del af forklaringen på hans opfattelse af danske kvinder er nok, at han tilsyneladende ikke har været særligt orienteret mod eller haft meget held på "kærlighedsmarkedet".

En lidt anderledes formulering af den samme opfattelse udtrykker Jan, der er gift med en russisk kvinde. I interviewet spørger vi ham om hans opfattelse af, hvorfor en del danske mænd vælger at søge en udenlandsk partner. Det har han ikke selv et bud på, men han henviser til sin russiske kone, der siger, at danske kvinder har en "shopping-mentalitet", hvad angår partnere, og Jan siger om sin kones opfattelse af danske kvinder: "Hvad er det egentlig, de vil, de danske piger. Vil de bare ligesom shoppe rundt, købe og smide væk-mentaliteten, den er ikke nået helt til Rusland endnu".

Samlivsrelationer mellem gensidig kærlighed, magt, hverdagslige arbejdsdelinger

I dette kapitel ser vi nærmere på karakteren af samlivsrelationerne, efter kontakten er skabt, og parrene har etableret sig i Danmark. Hvordan kan parret etablere et samliv, hvor der skabes plads til begge parter forventninger og ønsker? Hvad sker der, når parret, efter den første fase, der, der, som vi har set, ofte er båret af forelskelse og/eller indledende ekstraordinær imødekommenhed, høflighed eller en generel tilbageholdenhed, skal etablere et mere permanent forhold med mere ordinære, hverdagslige rutiner, samværsformer og arbejdsdelinger?

Før vi tager fat på en egentlig analyse af samlivsrelationerne, vil vi fremlægge nogle teoretiske perspektiver, som sætter fokus på nogle almene dynamikker i samlivet. Et centralt omdrejningspunkt er her spørgsmålet om ligestilling og ligeværd i samlivsrelationer og arbejdsdelinger i hverdagen. En ofte hørt bekymring i forhold til danske mænds ægteskaber med kvinder fra Asien og Østeuropa (som, vi har vist, også er klart til stede i kontaktbureauernes 'salgsmateriale') er, at mændene har mere eller mindre bevidste intentioner om at få sig en kone, som ikke stiller sig for kritisk i forhold til en mere traditionel – og dermed grundlæggende familie-patriarkalsk – arbejdsfordeling. Et mere grundlæggende spørgsmål, som skal undersøges i dette kapitel, er således, hvordan parrene – og særligt mændene – i migrationsægteskaberne stiller sig i forhold til de forandringer, der er sket med pardannelse og samliv i Vesten, og måske særligt i Norden? Danner parrene et samliv på basis af individualiserede og forhandlingsbaserede arbejdsdelinger og moderne gensidige samværsformer i parforholdet? Og kan man i forholdene på denne måde se, at ligestillingsudviklingen også er virksom i forholdenes fordeling af arbejdet? Og er den det på samme måde som i almindelige 'danske' par? Eller betyder de forskelligartede kulturelle og samfundsmæssige normer, erfaringer og forventninger måske snarere, at der i samværet kan installeres betydelige og 'utidssvarende' grader af magthierarki og uligestilling?

Det grundlæggende spørgsmål, om hvordan disse parforhold fungerer sammenlignet med andre parforhold, er vanskeligt at besvare. Det er det, fordi det kobler forestillingen om det 'gode' ægteskab eller parforhold til nationale og regionale forestillinger, og således tager for givet, at disse transnationale ægteskaber *per definition* udfordrer det vestlige eller danske 'kærlighedsægteskab' og de herskende idealer om ligeværdighed og (følelsesmæssig) gensidighed i relationen mellem kvinder og mænd, som, mange vil hævde, er almindelige her i landet. Der synes imidlertid at være grund til at tage et ekstra kig på netop denne konstruktion af det danske ægteskab i lyset af den familieudvikling og de virkemidler, som også 'almindelige danske' potentielle partnere benytter sig af. Først må vi således indskyde nogle almene betragtninger, om hvordan og hvorvidt ligestillingsudviklingen tænkes at have forandret et 'almindeligt' dansk eller 'vestligt' samliv i ægteskaber og parforhold. Endvidere synes der også at herske en almindelig antagelse om, at denne type pardannelse i nogen grad er en garant for ligeværd eller ligestilling, – hvorimod de pardannelser, som leder til migrationsægteskaber i nogen grad indikerer en traditionalisering af parforhold og samværsformer i ægteskaberne. Disse parforholds samlivsmønstre synes således umiddelbart at udfordre vores forståelser af ligestilling og retfærdighed. For at se nærmere på samlivet i disse forhold har vi valgt at fokusere på centrale temaer i mændenes beskrivelser, idet målet i første omgang er at præcisere mændenes forståelse af og de forhandlinger om samlivsrelationerne, som parrene foretager i hverdagen.

I det følgende vil vi gå videre med at undersøge temaerne:

- *Kærlighed, forening og gensidighed i relationer*, hvor vi søger en nærmere indkredsning af betydningerne af følelsesmæssige relationer – og deres udvikling i parforholdet. Hvad er karakteren af dem, og hvor tæt et forhold opnår parret?
- *Arbejdsdelinger* hvor vi søger en indkredsning af, hvordan kønnede arbejdsdelinger etableres i hjemmet – og på baggrund af hvilke rationaler? Dvs. hvordan forhandler parret sig på plads omkring hvilke opgaver, de tager sig af, og hvordan spiller ligestillingsudviklingen ind særligt på mændene – og på parrets evne til at komme overens herom, herunder magtrelationer – og hvordan magten er en del af de hverdagslige relationer.

De globale udfordringer og kulturmødet i forholdet.

Før vi går til at analysere disse temaer nærmere, vil vi her introducere nogle grundlæggende begreber og forståelser, som kan perspektivere diskussionerne og åbne for en bredere diskussion af, hvad disse temaer betyder og indeholder.

Samlivet baseret på kærlighedsrelationer – en naturlig eller nødvendig dimension af et ægteskab?

Kærlighed er ofte et centralt omdrejningspunkt, når talen falder på betingelserne for at skabe et godt ægteskab eller et godt parforhold. Kærlighedsrelationen anses ofte som betingelsen for at skabe et varigt fællesskab, og ægteskaber antages således i høj grad at skulle basere sig på en god *følelsesmæssig* relation. Men hvor almindeligt er et kærlighedsbaseret ægteskab? Og hvilke krav stiller vi ellers til ægteskaber og parforhold, udover de følelsesmæssige bånd?

Sociolog-parret Ulrick Beck og Elisabeth Beck-Gernsheim (1995), der meget ofte citeres i familie- og samlivsforskningen, udgår i deres forskning ligefrem fra den antagelse, at det moderne ægteskab næsten alene er følelsesmæssigt begrundet. De tyske sociologer fastslår, at vi almindeligvis vender ryggen til de bånd og forventninger, som tidligere har været knyttet til ægteskabet. En søns eller datters ægteskab er ikke længere - som det var i præmoderne tid - et centralt omdrejningspunkt og redskab for de familiens sociale og økonomiske alliancedannelse. Beck og Beck-Gernsheim pointerer, at ægteskabet (og parforholdet generelt) ikke i samme grad som tidligere baserer sig på indbyrdes forpligtelser og gensidige afhængigheder og forventninger. De baserer sig heller ikke i samme grad som tidligere på en særlig social opgavefordeling af fx mandens og kvindens opgaver, der på ganske konkret vis ellers var blevet fastholdt som traditionerne bød.

Både Beck-parret og den engelske sociolog Anthony Giddens (1992) beskriver, at der i denne individualiseringens tidsalder paradoksalt nok opstår nye typer af parforhold, der støtter sig på (nye forståelser af) kærlighed og behov for tætte følelsesmæssige bånd. Giddens beskriver dette som en udvikling mod 'rene parforhold', organiseret omkring en gensidig aftale, der ikke behøver at være formuleret, men som beror på en gensidig oplevelse af, at forholdet i sig selv har betydning. En væsentlig dimension af dette forhold ligger i den kontinuerte åbning af én selv mod den anden gennem oplevelsen af et 'ganske særligt forhold', som Giddens anser som beroende på, hvad han kalder, *sammenflydende kærlighed* (confluent love). Det er en kærlighed, der i sin substans tænkes som meget anderledes end de ubalancer, som hører til ægteskabets romantisk baserede kærlighed, hvor 'for evigt' og tanken om 'den eneste ene' forhindrer en lige, fortsat givende og udviklende relation. Det rene forhold beror på parternes vilje til løbende at afsløre bekymringer og behov, og at afstå fra at skjule og misbruge den følelsesmæssige afhængighed, der reelt knytter sig til ægtemænds traditionelle forsøger-maskulinitet. Det skal ske til fordel for at erkende sin skrøbelighed overfor den anden (Giddens 1992: 49ff).

Noget tilsvarende den betydning, som det følelsesmæssige bånd tilskrives af Giddens, kan findes hos Beck-parret i deres forståelse af det tætte forhold (the close relationship). Herudfra beskriver de, hvordan en ny voldsom meningstilskrivning til de følelsesmæssige bånd kan opleves, trods en almen bevægelse mod indi-

vidualisering og aftraditionisering: "Efterhånden som traditionerne bliver udvandede, vokser attraktionen ved et tæt parforhold" (Beck og Beck-Gernsheim 1995: 32 - vores oversættelse fra engelsk).

Selvom tendensen i Giddens' påpegning af udviklingen af parforholdet mod gensidighed synes rigtig, så har den det imod sig, at parforholdene af konkrete mennesker ofte opleves at byde på væsentlige og konkrete vanskeligheder. Trods den store attraktion ved de tætte og ubundne relationer, så viser de sig ganske ofte vanskelige både at etablere og vedligeholde, idet forholdene indeholder underlæggende spændinger. De spændinger oplever parterne, at de ikke, som Giddens synes at mene, bare kan træde ud af, men på forskellige måder er bundne til at håndtere. Forholdene er heller ikke bare realiseret som lige forhold, men hviler ofte på bestemte arbejdsdelinger af praktisk, økonomisk, social og følelsesmæssig art, som gør både samliv og opbrud i samliv ganske vanskelige.

Som den blomstrende parforholdslitteratur og spalterne i ugeblade og magasiner vidner om, så findes der en almen anerkendelse af, at realiseringen af et sådant "tæt parforhold" er en endog meget stor udfordring. Det synes ikke alene at kræve, at man faktisk kan etablere en tæt relation. Beck taler om, at der foregår et stort arbejde for at '*forhandle relationen på plads*' mellem de to enkeltindivider, der ofte samtidig har deres egne meninger, om hvordan denne tætte relation kan opnås og vedligeholdes.

Der skal ikke bare etableres en følelsesmæssig kontakt, men denne skal finde rum i et forhold, hvor man indbyrdes skal fordele og håndtere en række daglige udfordringer i forhold til at få den dobbeltforsørgende familie til at hænge sammen, i presset mellem arbejdsliv og familieliv, børn, husholdning og fritidsliv, samtidig med at såvel 'tosomhedens' nærhed og kærlighed som individuelle behov for selv- og karriereudvikling skal imødekommes.

Skal vi kort opridse nogle centrale elementer i udviklingen fra, hvad vi kunne kalde, en 'forelskelseskontrakt' til en 'samlivs-/ægteskabs-kontrakt', så mener vi centrale omdrejningspunkter kunne være:

- En uddybning af kendskabet til hinandens baggrund, vaner, tanker og forestillinger
- En uddybning af de følelsesmæssige bånd, intimitet, seksualitet, hengivenhed og 'ærlighed'
- En social indlemmelse i (en del af) hinandens relationer, venner og familie – at blive en familie – særligt hvis der kommer børn til
- En stedmæssig sammenknytning, forventningen om skabelsen af et fælles hjem
- En bevægelse fra en individualiseret økonomi til en eller anden form for fælles og måske 'udlignet' økonomi – måske gensidig økonomisk afhængighed
- Forventning om at den varige relation også indebærer tid sammen, i længde, erfaringer og kvantitet
- Forventning om at man oparbejder tålmodighed og overbærenhed med hinanden "igennem tykt og tyndt" – og at forholdet kan klare nogle 'skær', når det ikke altid er idel harmoni, og der måske af og til viser sig større interesse modsætninger, uenigheder eller svigt

Det skal pointeres, at dette ikke er at betragte som nogen facitliste over, hvornår et forhold 'bliver til'. Forhold er ofte realiseret, uden at alle eller endog de fleste af punkterne er virkeliggjort. Mens andre forhold, som ikke er nævnt, måske kan være endnu mere betydningsfulde. Vi nævner disse forhold for at påpege dimensionen af ganske almene forventninger, som forventes forhandlet på plads i relationen - eller hvorom der i nogen grad er nødt til at herske en vis enighed om et vist 'fælles leje', for at der kan etableres mere etablerede bånd. Ofte forbliver basale fordringer i samlivet ikke særligt udtalte, men de må ofte danne udgangspunkt for visse integrative bevægelser og visse typer af følelsesmæssige og praktiske arbejdsdelinger for at et forhold kan vedligeholdes og udvikles.

Forholdet mellem magt, forhandlinger og forventninger i relationerne

Med henblik på at diskutere karakteren af parforholdets og ægteskabets mere hverdagslige relationer og udfordringer vil vi i det følgende på baggrund af Thagaard (1997) diskutere et par af de mest etablerede positioner inden for synet på familiernes håndteringer af udfordringer og tilpasninger i samlivet.

I en ofte refereret dansk undersøgelse skelner Hestbæk (1995) mellem 'det modernitetsprægede forældreskab' og 'det traditionsprægede forældreskab', og selvom man skal være ganske påpasselig med den type af generaliseringer over en historisk udvikling, så er Hestbæks påpegninger af nye faktorer i forældreskabet er interessante og væsentlige. Hestbæk påpeger i denne undersøgelse af danske børnefamiliers håndtering af arbejde og andre udfordringer i samlivet, hvordan der, trods betydelige differentieringer i samfundet og mellem familiers og individers livsformer, kan udledes et klart mønster af en forøget ligestilling. Det angår såvel lige arbejdsdelinger, større balance i ansvar for børn og husholdning som større ideologisk lighed osv. Samtidig er de 'modernitetsprægede forældre' udtalt præget af en *forhandlingskultur*. De diskuterer muligheder og uenigheder, og tackler konflikter ved at tilstræbe åbenhed overfor 'nye' løsninger, på baggrund af bl.a. bevidste idealer for deres forældreskab. De er med andre ord reflektive omkring deres eget og familiens samlede 'familieprojekt' og udviklingsperspektiverne i dette, på en sådan måde at de oplever at få øget handlerum. Denne livsform står i modsætning til den 'traditionsprægede' (igen med forbehold for denne generalisering), hvor der er skarpe og komplementære arbejdsdelinger, hvor kvinden næsten alene løfter opgaverne i hjemmet, og hvor hendes erhvervsarbejde ikke vægtes så højt som mandens. Hvis der inden for denne familietype foregår forhandling overhovedet, er det en ulige forhandlingssituation, der ofte er præget af en oplevelse af meget begrænset forandring og 'lav fleksibilitet i det daglige'.

Indenfor hhv. interaktionistiske og feministiske forskningstraditioner findes der to traditionelle måder at beskrive parrelationernes karakter. De interaktionistiske søger særligt at indkredse hhv. betydningen af gensidighed og forhandling i relationen mens de feministiske forsøger at fastholde betydningen af magt, som det der centralt karakteriserer forhold og samliv. Efter en indledende beskrivelse af de to vil vi med udgangspunkt i de konkrete historier forsøge at kombinere disse perspektiver i en forståelse af samlivet, som også inkluderer et vist ligestillingsperspektiv.

Parforholdet som en gensidig og ligeværdig relation

Det første perspektiv er inspireret af den symbolske interaktionisme (Hochschild 1989) og understreger betydningen af følelsesmæssig gensidighed og lighed i relationen, men lægger samtidig vægt på de udfordringer, som dette indebærer. Herudfra påpeges sammenhængen mellem betydninger i sociale interaktioner og de involverede personers handlinger. Den sociale betydning, som bestemte handlinger tilskrives, er ifølge Hochschild væsentligt medbestemmende for, hvilke interaktioner, som kan finde sted. Det er tilfældet, fordi det samtidig er igennem vores daglige handlinger og den tilskrivning af mening og betydning, som løbende finder sted i hverdagslivet, at Hochschild finder den centrale tilblivelse af de følelser bliver til, som binder os sammen (eller skiller os ad). De skaber fx spontant en fornemmelse af 'intens personlig tæthed og varme' i kraft af følelsen af, at den anden er noget særligt – som en 'gave' (Hochschild 1989: 103f).

Hochschild finder en særlig balance – en 'taknemmelighedens økonomi' (economy of gratitude) – som synes at være en vital dynamik, hvad angår forholdets sammenhængskraft. Den 'økonomi', som af Hochschild beskrives som den fundamentale i forholdet, er baseret på udveksling af 'gaver', hvor den ene udveksles med den anden i, hvad mandeforskeren Holter (1995) betegner som, et *dyadisk* forhold. Dvs. et forhold, som ikke først og fremmest er karakteriseret ved dets ulige eller hierarkiske karakter, men ved dets overvejende *ligeværdige bytte af den enes 'tjenester' og 'gaver' for den andens*, baseret på gensidig anerkendelse af den andens bidrag som ekstraordinære og som noget, der understreger samlivets særlige kvaliteter. Et 'rigt' forhold baserer sig således på rigelige udvekslinger af tjenester, gaver og en taknemmelighed, der er gensidig.

Det er ikke en særlig romantisk version af parforholdet og forelskelse, når man med den romantiske version af kærlighed altså forstår en åndelig genkendelse af en særlig udvalgt partner: 'Den eneste ene', som er bestemt kun for mig.

Den førnævnte mandeforsker Øystein Holter har undersøgt 439 norske kontaktannoncer fra perioden 1973 til 1985. Af dette materiale konkluderer han følgende: "Kvinner etterspør oftere sosioøkonomisk status og tryk, mens menn oftere etterspør ung alder og fysisk attraktivitet" (Holter 1990: 140). Holter skriver desuden om sine resultater: "Dette er på linje med resultater fra annen makevalgsforskning" (Holter

1990:140). Den generelle konklusion, vi kan drage af dette, er, at valg af partner ikke kun er et spørgsmål om en form for åndelig kærlighed, men også et spørgsmål om at forvalte den kærligheds-kapital, man har, så godt som muligt, så man finder sammen med en så attraktiv partner som muligt. Som Holters undersøgelse peger på, er en persons værdi eller kapital på "kønsmarkedet" ikke kun et spørgsmål om fysisk skønhed, men også et spørgsmål om hvilke andre kvaliteter, man kan forventes at tilføre parforholdet: Økonomisk tryghed, social status, materiel bekvemmelighed m.m.

Parforholdet som en grundlæggende skæv relation – præget af ulige bytteforhold og magt

Indenfor en feministiske forskningstradition har fx Haavind (1994) i modsætning til det ovenstående understreget relationen mellem kærlighed, samliv og magt, og denne relations afspejling af en overordnet mandlig dominans. Ægteskabets kærlighedsrelation forstås i forlængelse heraf som en dimension af mænds patriarkalske undertrykkelse af kvinder, idet den berettiger mænd til at forvente og forlange, at kvinder stiller deres kærlighed, omsorg og ikke mindst arbejdskraft til rådighed til gengæld for ægteskabets traditionelle anerkendelse af kvindelighedens særlige egenskaber og status. Jónasdóttir (1991) søger gennem begrebet 'love-power' at indfange, hvordan mænd udnytter kvinder i kærlighedens navn, idet mænd ifølge hendes analyser gavnes langt mere af at de sociale og kulturelle forventninger om 'ægte kærlighed' i parforholdet. Det er sådanne forståelser af 'ægte kærlighed', der fx fører til forherligelse af den selvopofrende kvinde, 'der elsker for meget', og til gengæld for sin kærlighed modtager alt for lidt anerkendelse og magt. Ægteskabets ulighed afspejler dermed først og fremmest en mere generel social ulighed mellem kønnene, hvor mændenes bidrag ganske simpelt ikke modsvarer kvindernes, og i stedet systematisk gavner mænds position. Mændene kan således nyde godt af kærlighedsrelationen (der jo traditionelt er 'kvinders business'), uden at det forlanges, at de forpligter sig heri. Relationen er ikke bare uden reel gensidighed, men den understreger også, at kvinders kærlighed kan underforstås og ses som en selvfølgelighed, og at de forsørgende mænd er i deres gode ret til at tage den for givet. Tilstedeværelsen af et sådant grundlæggende skævt bytteforhold understreger ifølge feminister den kønsbaserede logik indbygget i '*taknemmelighedens økonomi*', og udfordrer forståelsen af parforholdet som baseret på kønnenes 'komplementære roller'.

Opbygning af tætte og bærende relationer beroende på kønnede subjektive forventninger samt relationelle forhandlinger og strategier i parforholdet

Thagaard (1997) har på baggrund af en kombination af disse to teoretiske forståelser søgt at diskutere oplevelserne af gensidighed og magt i konkrete parforhold. Fokus er her på henholdsvis den konkrete organisering af de daglige opgaver og på oplevelsen af intimitet og nærhed i relationen. Hun fokuserer særligt på personernes følelse af tilfredsstillelse og påskyndelse – eller frustration og skuffelse – for at afdække og beskrive part(n)ernes oplevelse af, om de er 'på bølgelængde' og evner at imødekomme hinanden gennem kommunikation og gennem at dele tanker og følelser, der opbygger gensidig forståelse (Thagaard 1997: 359-360).

Men Thagaard medtænker på baggrund af feministisk tænkning også, hvordan grundlaget for at opbygge denne gensidighed oftest vil være ulige. Hun påpeger, at der med udgangspunkt i de traditionelle kønnede forventninger og opgavefordelinger (som ofte omtales som 'kønsrollerne') er temmelig forskelligt grundlag for kønnene til at bidrage til og opnå 'bølgelængde' og gensidig forståelse. Hun peger her særligt på erkendelserne fra meget maskulinitetsforskning, af at mænd ofte har mest at vinde ved at opretholde følelsesmæssig distance, og ved ikke at give slip på den maskuline identitet, som er forbundet med at være traditionel ene-forsørgende mand. Men Thagaard inddrager også andre perspektiver fra mandeforskningen, bl.a. Holters (1995 og Holter og Aarseth 1993) forskning, som påpeger hvordan kvinders magt i hjemmet i høj grad også spiller ind i parforholdene. Det vil vi i det følgende se nærmere på.

Holter har fx gennem begrebet 'modelmagt' påpeget, hvordan kvinder har en privilegeret stilling – som de nødtigt afgiver – i forhold til at bestemme over og sætte standarder for såvel den konkrete håndtering af hjem og børn som de mere følelsesmæssige standarder omkring relationer og den familiære og hjemlige nærhed.

Holter påpeger, hvordan fx familieorienterede mænd kan have meget svært ved at få adgang til et mere hjemmeorienteret liv, idet forestillinger om hjemmet, familien og børns behov er præget af forestillinger om kvindelighed, knyttet til en lang tradition for kulturel sammenknytning af hjem og kvindelighed. Mænds besværligheder opstår, fordi der ofte eksisterer ganske markante kulturelle og sociale barrierer overfor mænds deltagelse, som mænd ikke alene møder blandt andre mænd, men også blandt kvinder i almindelighed og i relation til den enkelte kvindelige partner specifikt. Hertil kommer, at opgavefordelinger også ofte relateres til en vis opbygning af eller forventning om specifik kompetence, fx omkring børnepasning, som muliggør en ganske specifik autoritet og kontrol med standarder. De kan synes kønsneutrale, men bygger reelt på kønnede forståelser, der forudsætter, at mænds hovedorientering retter sig mod arbejdet og forsørgelsen, mens det forbliver en central dimension i opbygningen af (traditionel) feminin identitet at fastholde mænds afstand, og kvindens kontrol, med disse dimensioner af samlivet (Holter og Aarseth 1993).

Thagaard pointerer, at vi må være opmærksomme på en betydelig variation i disse mønstre, og at de enkelte parter fortolkninger og forhandlinger af relationen i høj grad er medvirkende til at skabe og vedligeholde centrale følelsesmæssige bånd. Thagaard fremhæver her to faktorer, som særligt vigtige: For det første parternes egne oplevelser af ligestilling i relationen, baseret på deres individuelle evne til at påvirke forholdet i retning af den enkeltes værdier (snarere end fx på magtbalancens strukturelle karakter). For det andet parternes evne til i relation til den konkrete 'lige' organisering at finde bekræftelse af deres kønsidentitet. Thagaard peger her på, at en væsentlig dimension til at opnå en nær relation (eller en kærlighedsrelation) opstår gennem parternes bekræftelse af hinandens *kønsstrategier* (dermed ikke være sagt, at disse strategier og oplevelser behøver at være bevidste eller fx konkret verbaliserede, idet de ofte netop ofte handler om mere udtalte oplevelser og følelser). Dvs. at parterne gennem konkrete handlinger og fordelinger af opgaver anerkender og belønner hinanden, og dermed, i henhold til 'taknemmelighedens økonomi', opnår tilfredsstillelse og påskyndelse i den udstrækning, at den anden bekræfter ens kønsidentitet. Omvendt vil der ifølge Thagaard ofte opstå frustration og skuffelse, når kønsidentiteten ikke bekræftes og/eller arbejdsorganiseringen opleves som ulige i forhold til egne værdier. Magtfordelingen og den manglende anerkendelse vil således i stedet undergrave den enkeltes selvverd og dermed kærlighedsrelationen. Implikationen af en skæv magt- og opgavefordeling (i forhold til forventningen) er, at ingen af parterne opnår, hvad de ønsker, idet heller ikke den dominerende part opnår den grad af bekræftelse, ros eller opbakning, som vedkommende forventer. Det leder således til en mere distanceret følelsesmæssig kontakt.

Endelig peger Thagaard på, at kærlighedsrelationens gensidige attraktion synes at indebære en selvforstærkende dynamik, som giver større tolerance mellem parterne i forhold til at anerkende hinanden. Kærlighedsrelationen skaber hermed ikke bare større emotionel nærhed parterne imellem, den påvirker iflg. Thagaard også den enkelte gennem den måde den individuelle kønsidentitet formes og bekræftes af partneren (Thagaard 1997: 373ff).

Ligestillingsudviklingens indflydelse

Der synes i dag at herske en almen forestilling – som også bekræftes i flere af de teoretiske indspil ovenfor – om, at en fri og lige pardannelse ikke bare er en realitet, og ligestillingen således er slået igennem bredt i alle danske hjem, men også at dette er til såvel parternes som relationen samlede bedste. I forhold til en del af de ovenstående diskussioner er det imidlertid værd at bemærke, at de i hovedsagen baserer sig på yngre (børne)familier. Som vi imidlertid har diskuteret tidligere, er langt fra alle de mænd, som gifter sig – eller bor med – kvinder fra ægteskabsmigrations-landene 'årsunger'. Derfor vil vi her indskyde nogle perspektiver, som synliggør de generationsmæssige forskelle, der oplagt kan optræde i mændenes erfaringer med samliv, og holdninger og forventninger til ligestillingsmæssige og kønsbegrundede arbejds- og magtdelinger af praktisk og følelsesmæssig art.

Sirkkilä har på baggrund af et konkret studie af finske mænd, som gifter sig med thailandske kvinder, opregnet tre typer af generationsspecifikke orienteringer og erfaringer, som almindeligvis kan forventes blandt mændene, og som virker ganske relevante også i forhold til den danske ligestillingsudvikling (Sirk-

kilä 2000, 2004). Vi anvender typologien som inspiration til at fokusere på mændenes meget forskelligartede erfaringer med parforhold og ligestilling:

- *Generationen af 'ritualistiske' patriarkalske eller paternalistiske forsørger* (ca. 50-70 år). De har ofte tidligere levet i ægteskaber, som har været præget af konflikter, bl.a. fordi deres autoritet og magt er blevet udfordret. I dag fastholder de temmelig rigtigt den paternalistiske forsørger/husmoder arbejdsdelingskontrakt, der sætter hans arbejde og forsørgelsesgrundlaget i centrum. De ønsker og forventer en samlivskontrakt med klare arbejdsdelinger, rundt om ham som entydig (*hoved*)forsørger og beskytter af familiens samlede interesser. De virker mindre refleksive og laver naturaliseringer og essentialiseringer af kvinders *andethed*, dvs. at de såvel i tale som i praksis udgår fra, at deres kone er *et grundlæggende anderledes væsen* med fundamentalt andre behov og interesser end dem selv. De ønsker ikke og evner måske heller ikke for meget forhandling, men søger stabilitet og kontrol gennem fastholdelsen af traditionelle arbejdsopdelinger med dem selv som de rammesættende. I forlængelse af forsørgerkontrakten lægger mændene vægt på konens *oprindeligt kvindelige* villighed og forpligtelse til at hellige sig hjem og skabe familie og hygge. Til gengæld for accepten af denne kontrakt tilkendes kvinderne stor autonomi til at håndtere 'kvindelige sager'. Til forsørgerkontrakten hører også en vægtning af andre kvindelige dyder som feminine ynde og sparsommelighed i husholdningen. Mange af mændene ser disse kvindelige orienteringer som passé i Danmark.
- *Ligestillingsgenerationen* (40-55 år) har som den første generation været vidner til ligestillingspolitisk påvirkning, og har ofte været gennem længere forhold, præget af ligestillingsorienterede opbrud på ægteskabs- og kæreste-markedet. De er meget præget af tidligere konfliktfyldte forhold, skilsmisser eller dårlige erfaringer på et kærestemarked, de oplever som urimeligt eller utilfredsstillende. Deres erfaringer gør betydningen af ligestillingsudviklingens forventninger uomgængelige i deres nye parforhold. Selvom de har en betydelig parathed og refleksivitet i forhold til betydningen af ligestillingsudviklingen, har de også nogen ambivalens i forhold til, hvordan den konkret skal håndteres i nuværende forhold. De forventer ofte forhandling og søger gensidig følelsesmæssig afstemning omkring ønsker og konflikter i hverdagen, men de foretager også en vis re-naturalisering af forskellighed og kønnede omgangsformer. En særlig udløber er en orientering mod traditionalistisk 'mandebevidsthed', der gør mændene til fortalere for en traditionel og *praktisk* arbejdsdeling omkring familiedannelse, som fx udmærket kan passe sammen med en stor orientering mod arbejdet.
- *Individualitetens og globaliseringens generation* (30-45 år) har en bred, fleksibel og refleksiv international orientering. De indgår i kontakter skabt fx gennem arbejds- og uddannelsesrejser og tager ligestilling og forhandlingsrelationer for givet. I deres parforhold søger disse mænd samtidig en form for overensstemmelse og gensidighed, så længe deres individuelle orienteringer ikke nævneværdigt forstyrres. Ofte har de ingen børn, hvilket påvirker fornemmelsen af dynamik, fleksibilitet i orienteringer og en afprøvende foreløbighed i relationerne. Kontrakten hviler på en antagelse om individualiseret ligeværd, men præges ofte også af mændenes begrænsede erfaringer med mere etablerede 'ægteskabelige' relationer og vanskeligheder med at tilpasse sig et liv med både børn og karriere.

Typologien er en skitse, som fokuserer på det centrale spørgsmål om ligestillingsudviklingen. Andre sociale erfaringer end disse generationsspecifikke spiller selvfølgelig i høj grad også ind på deres orienteringer. Fx er det almindeligt anerkendt, at klasse- og uddannelsesforhold har betydning, idet der vil være en tendens til at ufaglærte og mænd med arbejderbaggrund vil have mere traditionalistiske holdninger end mænd med videregående uddannelse i entydigt vidensbaserede jobs. Her kunne Hestbæk (1995) konkludere, at de mest traditionalistiske par var dem, hvor begge parter var bærere af en lønarbejdslivsform, eller hvor manden var selvstændig, mens de mest modernitetsprægede var at finde blandt par, hvor begge forældre havde en karriereorienteret livsform – eller mor var selvstændig.

Således er der heller ikke altid sammenhæng mellem generationelle erfaringer og enkelte mænd oplevelser og orienteringer. Her synes konkrete skilsmisser erfaringer at påvirke mændenes orienteringer, uanset

mændenes alder. At der findes en gruppe af mænd med mere traditionalistiske opfattelse af parforholdets relationer afspejles således tydeligt på de mere etablerede kontaktbureauers 'informationssider'. Disse refererer – som vi har vist det tidligere – ofte til, at der er langt færre skilsmisser blandt fx filippinsk-danske ægteskaber, og at fx filippinske kvinder således i modsætning til danske 'er trofaste' osv., samtidig med at man understreger, at disse kvinder står for ganske traditionelle husmoderlige dyder. Det afspejler tilsyneladende en typisk tendens blandt mænd, som har oplevet skilsmisse, til at foretrække et mere traditionelt partnervalg, end det er tilfældet for de fleste danske mænd (Holter 1990).

Samlivskontrakter mellem gensidighed, magt og arbejdsdelinger

Den ovenstående typologi har som sagt til hensigt at anskueliggøre de meget forskelligartede erfaringer, som mændene har med sig. Vi kobler dem i det følgende til forskellige former for dynamik eller *kontrakter* mellem ægtefællerne.

Vi vil i de følgende del-afsnit se nærmere på det konkrete samliv i migrationsægteskabet på baggrund af disse tre generationer af mænd – der hver især synes at bygge på tre forskellige *kontrakter* for deres samliv.

Afsnittene herunder ser konkret på oplevelserne og erfaringerne i tiden efter, parret har etableret sig, og bygger på mændenes egne fortællinger herom. Vi har spurgt til det, mændene opfatter som, det væsentlige i hverdagen og til hverdagslivets forhandlinger og struktureringer. Vi har særligt interesseret os for temaer som gensidighed, arbejdsdeling og ligestilling i hjemmet, set i forhold til lønarbejds og forsørgelsens betydning. Samtidig har vi også stillet mere skarpt på positive og negative dynamikker i samværet og i konflikthåndteringen – med et særligt blik for håndtering af de kulturelle, globale og 'integrationsmæssige' udfordringer.

Fra et 'frit liv' med skønhed og forelskelse til et liv i nye rammer

I forhandlingen af balancer i samlivet indgår ikke bare de traditionelle forventninger knyttet til de funktionelle arbejdsdelinger mellem hjem og forsørgelse, men også at mændene i nogen grad køber sig *adgang* til mere skønhed og ungdom, end det efter vestlige forhold rettelig bekommer dem på et almindeligt 'kønsmarked'.

Det synes tydeligt, at også denne "skønhedskapital eller ungdomskapital" må revurderes, når parret etablerer sig i en sammenhæng, hvor forskellen i sig selv kan være stigmatiserende – og hvor hele forsørgelsen konkret afhænger af lønindtægter (eller anden indtægt). Det indebærer særlige udfordringer, når de kommer til Danmark, hvor mændenes økonomiske og sociale kapital reduceres. Her bliver det væsentligt, om parret kan finde sig tilrette med den økonomiske levestandard og den sociale status, materielle bekvemmelighed m.m.

Når de pågældende kvinder ikke bringer økonomisk og social tryghed med ind i parforholdet, bliver de til en vis grad afhængige af deres skønhed og ungdom – og måske særligt af evnen til at skabe familie og gensidighed i relationen. Særligt i lyset af at skønhed og ungdom jo ikke varer evigt, så er spørgsmålet her, hvor længe denne kapital holder.

Ligeledes med den attraktion, der ligger i det fremmede og eksotiske. Hvor det fremmedartede for visse kan signalere noget ubestemmeligt, nyt, udfordrende og interessant, kan det efterhånden vise sig 'trivielt'. Flere af de russiske kvinder, vi har talt med, lægger således vægt på, at flere af deres bekendte har været mindre heldige, fordi de ikke alene har fundet en mand, som ikke tjente særligt mange penge, men også viste sig både at være uden den "kulturelle dannelse" og det "maskuline" modspil, som synes at være egenskaber, de lægger særligt vægt på hos mænd.

Det bliver således vigtigt i mange forhold, at man kan finde nye balancer, hvor de erfaringer og muligheder, parterne reelt besidder, bliver mere og mere afgørende. For mange skal det tilmed ske indenfor en ramme, hvor der forventes en fremvækst af en vis tosømhed – snarere end fx et forhold baseret på 'eksotisk' samvær omkring festlighed og ungdommelighed, og om et 'frit' liv med lækker mad, sex og alkohol i overflod.

Interviewer: Da I mødtes på Cuba og tog til Danmark, hvordan var da de forestillinger om, hvordan I skulle leve sammen? Havde du tænkt, at det skulle være ligesom en dansk familie?

Bernhard: Ja, selvfølgelig. Jamen, det ved da gud. Det var da sådan set det! Og det syntes jeg faktisk... det behøver man jo ikke at være konstruktiv for at finde ud af, hvordan sådan noget det skal finde.. Det tog jeg som en hel selvfølge, ikke.

Interviewer: Hvordan havde du tænkt jeres parforhold?

Bernhard: Jamen altså, som almindelige mennesker, der lever sammen, ligesom dem der bor her, mine naboer og sådan, de har det jo ganske glimrende, ikke. Så må man jo se i øjnene, at når hun kommer fra Cuba, så er der sådan en omstillingsperiode, men da hun ikke *ville* omstille sig, så er det jo svært, ikke. Fordi det er et spørgsmål om at konvertere. Og hvis de ikke konverterer, så går det galt, ikke.

Ønsket om at skabe mere permanent indhold i et samliv

Når parret flytter mere permanent sammen, vil der oftest ske en vis genforhandling omkring det basale fundament, som vi har kaldt for ægteskabskontrakten. Etableringen af mere permanente rammer indebærer en konfrontation med forelskelsens forestillinger om den anden som en anderledes, fremmed og udenlandsk kvinde.

Her fortæller mændene ofte om ankomsten til Danmark, om at flytte sammen, om den første tids samliv eller beslutningen om at blive, som en *sandhedens time* for et forhold, som oftest indtil da har været levet i hypotesernes og potentialernes tegn:

Jesper: [på Filippinerne] siger [jeg] til hende, at når hun kommer til Danmark, så er det hende og jeg, det handler om, og det er ikke dem, der bor ovenpå, og det er ikke naboen, og det er ikke nogen som helst andre. De relationer, der skal knyttes, skal knyttes til mig først og fremmest. Den forståelse skal vi have i ægteskabet. Det er aftalen, at det er et ægteskab, inden hun kommer hertil, at det er vores ansvar, og det er mit ansvar, hvad vi skal have sammen, og alt det andet skal vi holde udenfor. Men det er hun ikke i stand til. Det gør hun aldrig. Det er ligesom, at jeg skal overmandes, sådan føler jeg det. /../

Interviewer: Men grunden til, at du overhovedet tog det der skridt om at få hende hertil... var det så simpelthen fordi, at hun spillede med ud, at det ville hun gerne? Og du tænkte, nå ja, man skal stole på det gode i det her... og så var hun smuk, har du sagt.

Jesper: Hun var smuk jo.

Interviewer: Og hun ville have børn, eller?

Jesper: Da hun kommer til Danmark... Hun ville gerne tjene penge. Hun ville gerne arbejde og have børn, hun har sådan set de rigtige ting i sig eller har fået fra sin mor af, som har syv unger, eller hvor meget, det er. Men da jeg møder hende ude i lufthavnen, /../ altså hun er meget mindre, end hvad jeg kan huske hende at være, fra jeg mødte hende dernede. Der er folk jo små, så da hun kommer der, ligner hun ikke noget – en lille pige /../ hvis man så bare har vilje til noget og strækker sig, så går det måske nok alligevel.

Interviewer: Men det er et dårligt udgangspunkt?

Jesper: Ja, nej, vi kommer hjem, som det første vil hun gerne ud, og jeg skal vise hende rundt og sådan noget. Jeg forsøger ligesom, jeg har ikke skabt den der kontakt til hende [hun tog kontakten på ferien], så jeg vil gerne have, at hun ligesom ser mig også, inden at vi går ud. Jeg kan ikke bare lave om på mit liv eller det, jeg foretager mig, så bliver hun ligesom nødt til at tage konfrontationerne og vokse med opgaven og finde noget hjerterum noget vilje og noget, og der skal jeg jo så finde noget plads til hende, så hun kan få nogle rammer, hvor hun kan gøre det i. Det er så det, jeg arbejder på. Så råber og skriger hun ad mig, der går lige noget tid, før jeg sådan... /../ som om hun ikke er god nok eller et eller andet. [Men] det var mere mig, det handlede om. Jeg ville have, at hun skulle se mig først.

Som Jesper her illustrerer, er mødet med hans nye kone i lufthavnen og i hjemmet også en ny udfordring for ham. Han har forsøgt at gøre sig klart, hvilken udfordring han står overfor, og for Jesper som tilskriver kroppen og udseendet væsentlig betydning for selvfølelsen, der minder hendes beskedne størrelse ham om, at han står overfor en reel udfordring, som først er ved at tage sin begyndelse. På trods af at han egentlig følte, at han havde forsøgt at forberede hende – og sig selv – gennem at snakke om deres forventninger til

hinanden. Nu skal deres forventninger falde på plads, og for Jesper, som ellers har rejst rundt med hende på Filippinerne i måneder, der betyder det at vende sig mod hjemmet i Danmark, at de skal finde hinanden igen – også efter nogle måneders adskillelse.

Jesper har her klare forventninger om, at denne proces skal foregå i og fra hjemmet – så anderledes end de hidtil har været sammen – og nu gennem samtaler og en tid, hvor de indstiller sig på og koncentrerer sig om hinandens samvær, og giver hinanden 'plads'. Her er det Jesper meget imod at finde 'pladsen' ude i det nye land eller igennem nye relationer til omverdenen. Deres forskellige orienteringer synes ikke at bunde i store uoverensstemmelser om livsmål, men de bliver starten på endog meget store problemer.

Den patriarkalske kontrakt: Uligestilling – og hjemlighed og nærhed som forventning til konen

Som Holger, der absolut hører til den patriarkalske generation og har levet et langt liv med en meget traditionel forsørgerkontrakt udtrykker det, så betyder det noget, at man kan sidde sammen om aftenen og hygge sig og snakke lidt sammen over kaffen foran Tv'et. Savnet af dette samvær er ganske betydeligt, og kommer nærmest bag på ham. Det interessante er, at Holger ikke selv lægger skjul på, at det var hans forhenværende kone, der sørgede for, at dette samvær kunne etableres – og at så meget af det, han dermed forbinder med hjemlig hygge, faktisk beroede på hendes arbejde og parathed til at drage omsorg for ham.

Særligt for mænd af den ældre 'patriarkalske' generation indgår forventninger om mad, orden og renlighed som del af det at have et fungerende og rart hjem. For dem, som vægter hjemlighed og nærhed højt, står fordelingen af det praktiske arbejde i hjemmet ofte højt på dagsordenen. Selv om de også klart prioriterer at leve i et gensidigt og følelsesmættet forhold, så er hverdagens overvejelser ofte knyttet til vedligeholdelsen af "hjemmet", som et hjem. Således at man for at befinde sig trygt og afslappet i hjemmet også skal *føle sig hjemme*. Som vi kom ind på i sidste afsnit, så har motivationen for mange af mændene for at søge en partner fra Asien og Østeuropa netop været, at de forventede, at de i højere grad end danske kvinder var orienterede mod at skabe et hjem. Som Uffe, der som 49-årig søgte en russisk kone i Den Blå Avis, fordi han der forventede at finde en, der var mere orienteret mod ham og hjemmet: "Vi kan ikke bare sidde og slappe af sammen, der skal foregå noget hele tiden. Det er jo klart, at når hun sidder hjemme hele dagen, og jeg går på arbejde, hun vil gerne være aktiv".

At lave hjem er dog ikke kun det at bruge tid sammen i hjemmet, det er også følelsen af at høre sammen og at være hengivne overfor hinanden. Uffe føler sig ikke respekteret af sin kone, der viser mangel på respekt for hans arbejde og hans familie, og ikke lægger skjul på at hun bl.a. på grund af sin bedre uddannelse kunne have forventet mere af ham, og af livet i Danmark.

Konens huslige orienteringer bliver i Uffes forståelse ikke bare noget, hun gør for hjemmet, men netop et symbol på det *fælles* projekt, og således altså også i høj grad også for ham. Uffe forventer – og føler han med rette kan forvente – at hun skaber et hjem for ham, fordi *han klarer sin del af opgaven*: at skaffe penge, og dermed forsørge hende og den samlede familie. Hans forventning af, at hun skal 'vente på ham, når han kom hjem fra arbejde og var træt', og at de så kunne sidde sammen og slappe af, går også igen i hans forhåbninger til alderdommen: "Jeg havde jo tænkt mig, at når vi blev gamle, så skulle vi sidde og hygge os, på nogle gode ferier, have et sommerhus eller et eller andet."

Men også her er konens orienteringer ganske anderledes. Da hans kone efter etableringen af forholdet viser sig at være mere orienteret mod 'byen' end mod hjemmet, så bliver Uffe ikke bare skuffet, han oplever det som et udtryk for, at hun *generelt* ikke er interesseret i ham – eller i deres forhold, og det bliver kun værre af at hun udviser manglende interesse for hans familie, som hun tilmed finder, er kedelig. På spørgsmålet om, hvad han synes der mangler i deres parforhold, svarer han netop "Jeg synes, der mangler kærligheden". Kærligheden indebærer for Uffe en hengivenhed overfor et særligt hjemligt samvær, og respekten for det

fælles projekt 'at lave hjem'. Det fx at gøre ordentligt rent bliver således et symbolsk udtryk for accepten af vigtigheden af parforholdet, og i videre forstand accepten af ham, hans bidrag og hans magt.

Det er karakteristisk, at erfaringer og forventninger særligt i disse forhold er ganske underforståede, og at de typisk nok først langsomt kan finde sprog og udtryk, når de savnes. Der er ikke meget åbenhed eller refleksivitet i forståelsen af andre veje og måder at indrette sig på, og manden forsøger i vid udstrækning at holde kvinden på plads gennem henstillinger om, at hun lever op til sit ansvar:

Interviewer: Kan I nogle gange have uenigheder om, hvem der laver hvad og sådan? Laver du mad nogen gange overhovedet, Kurt?

Kurt: Det er sjældent. Jeg skal ikke sige, jeg aldrig gør, fordi det er ikke rigtigt.

Jarinee: [Jeg kalder ham] Kong Kurt.

Interviewer: Kan hun godt lide at drille dig?

Kurt: Ja det gør hun jo.

Jarinee: [...] (griner)

Kurt: "Skal du op og besøge dit slot." [siger hun]

Jarinee: Hjemmet, det er dit slot, det er et meget godt område.

Kurt: Jeg har ikke sagt, det er mit slot.

Jarinee: Til sommerfest. Hvis der laves mad, er det mig.

Kurt: Du er jo også eksperten.

Interviewer: Er der nogen ting, I bliver uenige om, eller giver ballade?

Kurt: Ja nogle gange, det er ikke så hårdt arbejde lige at tørre noget støv af. Men jeg laver så meget andet, ikke, og huset skal vedligeholdes, og der skal renses tagrender. Så kunne jeg godt sige til hende, om hun ikke kunne støve noget mere af, fordi det er ikke så hårdt arbejde, synes jeg, at støve af. Det er ikke hårdt fysisk arbejde, det er bare at tage en klud, ikke en våd klud, bare en tør klud, lige tørre af. Det synes jeg godt, hun kunne gøre noget mere, synes jeg.

Interviewer: Gør du det så selv nogle gange?

Kurt: Ja ja, når jeg tager mig sammen. Selvom jeg gør så meget andet, så tænker jeg, jeg må nok hellere tørre noget støv af, fordi det bliver ikke gjort alligevel, så må jeg hellere selv gøre det. Så kunne jeg godt føle, at hun kunne tage støvkluden og tørre noget mere støv af. Når hun går hjemme alligevel, og jeg er på arbejde, jeg har et fuldtidsjob at passe ved siden af.

Jarinee: Du snakker for meget, hvad med at du sidder her og sover.

Interviewer: Hvad med ovnen, at tømme den, er det også dig, der klarer det?

Kurt: Nej, det kan hun godt finde på at gøre.

Jarinee: Han kan ikke lide, jeg gør det. Jeg vil gerne gøre det, han vil ikke have.

Kurt: Der skal så lidt aske til, så fyger det op.

Jarinee: Har du tændt varmen? [spørger han]. Han kontrollerer.

Ligestillingsgenerationens ambivalens i forhold til hjem, forsørgelse og forhandlingsorienterede relationer

Mikkel, der nok er fra ligestillingsgenerationen, men også er bærer af ret klassiske orienteringer i forhold til de kønnede arbejdsdelinger, lægger også vægt på, at han sætter pris på, at hans thailandske kæreste selv er så orienteret mod *harmoni* og *hygge*, snarere end mod konflikt. Han kontrasterer, hvad han opfatter som thailandske kvinders bestræbelser på at undgå unødige konflikter, med sine oplevelser fra et tidligere forhold til en dansk kvinde – en lærer – hvor diskussionerne altid gik højt, og særligt principperne for opdragelse af deres fælles barn. I det hele taget fortæller han, at han blev meget træt af diskussioner i hans tidligere forhold:

Mikkel: Man skal forholde sig til *alting*, og næsten hvert ord, du siger, skal vægtes på en guldvægt, fordi du bliver udfordret på det hele tiden. Jeg gider det ikke. Det gider jeg godt med mine venner, som jeg ser måske få timer om ugen. Men jeg gider bare ikke i det daglige diskutere en holdning, et eller andet omkring en pædagogisk teori [og principper for opdragelse] /../ det er det ene yderpunkt. Det andet yderpunkt det er, når kvinder de begynder at snakke om, at de er født i tvillingens tegn, og de har løven i ascendanten og sådan nogle ting, det er sådan noget, som jeg heller ikke gider.

Interviewer: Er det noget, du oplever med de danske kvinder?

Mikkel: Ja, det har jeg tit oplevet, og det gider jeg ikke, det oplever man heller ikke med asiatiske kvinder. Hvis min [thailandske] kæreste begyndte at snakke om stjernetegn og sådan noget, og jeg fornemmer, at det her har jeg simpelthen intet til overs for, og det gider jeg ikke snakke om, så ville hun holde op med at snakke om det. Så vil hun snakke om det med sine veninder, men hun vil ikke genere mig med det, og det kan du så tolke, som hvad du vil, men for mig synes jeg, det er, altså jeg synes, det er godt, fordi det er dybest set ikke vigtigt, lige det med stjernetegn. Nu kan man selvfølgelig godt sige, det med pædagogiske teorier er vigtig ikke, selvom jeg lige præcis der mener, at der er det den sunde fornuft, der må herske i de forskellige situationer. Men som sagt en thailandsk kvinde vil, når hun fornemmer, det her er ikke lige noget, jeg gider at beskæftige mig med, så vil hun ikke snakke om det mere. Hun bruger så krudt på: "lad os hygge os og have det rart" og sådan nogle ting. Hun kan godt stadigvæk gå ud og arbejde og tjene penge og tage ansvar, men der er ikke de der unødvendige konflikter, som jeg synes, jeg har oplevet med danske kvinder. Det er en forskel.

Selv om Mikkel klart kan diskutere fornuften i forskellige former for relationer i et parforhold, så betyder det også meget for ham at man så at sige 'rækker ud efter hinanden' gensidigt, og søger at nå hinanden og peje sig ind på såvel hinandens langsigtede interesser, som mere øjeblikkelige fornemmelser for hinandens behov. Mikkels virker ikke voldsomt tolerant eller åben i forhold til at acceptere dagsordener – 'unødvendige konflikter', som er ham imod. Det har tidligere ført til noget splid med hans forhenværende danske kæreste, men her synes hans thailandske kærestes accept af lidt traditionelle orienteringer, at kommer ham til hjælp.

Ligestillingsgenerationens forhandlinger om kontrakten

Samtidig betyder en vis refleksivitet i forhold til ligestillingsudviklingen for Mikkel, at han klart kan se behovet for og fornuften i en vis fordeling af det huslige arbejde, overfor de forståelser hans kone bærer med sig fra Thailand. Men det betyder ikke, at han accepterer, at de skal leve med en ligestillet relation og forpligtelser i hjemmet:

Interviewer: Hvordan er jeres indstilling til det at skabe et hjem, er det din oplevelse, at../

Mikkel: Min oplevelse er, at min kæreste, som ikke er særlig traditionel eller særlig serviceminded, kan man sige, det er, at hun dybest set ved, at det er hendes ansvar. Og gør nogle ting, selvom hun dybest set ikke gider, og hun har for eksempel, jeg kan huske et eksempel, det var her i Danmark sidste år, hvor hun skulle vaske op, og jeg kommenterede et eller andet i stil med, at hun hader at vaske op, så fik jeg sagt noget i relation til, at hun hader at vaske op, ikke, så sagde hun: "but I have to because I am a woman". Det ville du aldrig nogensinde høre en dansk kvinde sige sådan noget.

Interviewer: Og det var ikke ment surt eller sådan noget?

Mikkel: Nej, ikke lige der, det var det ikke. Nu der, hun har lige været her for to måneder siden, hvor jeg havde fuldt arbejdsskema, der nåede hun da også at brokke sig over, at jeg lavede for lidt. Jeg arbejder på fuld tid ikke, og hun gik hjemme, hun har ferie, så må hun så sørge for det. Det er rimeligt nok. Det er der ikke noget mandschauvinistisk i, og jeg tager da absolut min del selv. Men der var hun sådan begyndt at brokke sig lidt over, at hun ikke synes, jeg lavede nok. Men altså nu, jeg har sgu ikke noget imod at tage del i det huslige og sådan nogle ting. Hvis alternativet er at ligge på sofaen og se et eller andet røv-sygt i fjernsynet, så vil jeg sgu hellere hjælpe hende, men det er fint nok, at hun har ansvaret og initiativet og sådan nogle ting. Så det har jeg ikke noget problem med.

Mikkels forventer tilsyneladende ikke, at hans thailandske kæreste skal 'slave' for ham. Men det er samtidig tydeligt, at han tydeligt, og uden at lægge afstand til det, erindrer, at hun accepterer at leve op til hjemlandets forestillinger om arbejdsdeling ud fra udsagnet, "but I have to because I am a woman".

Og selv om Mikkel ikke selv mener, at denne arbejdsdeling er helt acceptabel og tidssvarende, og at den kunne blive stemplet som mandschauvinistisk, så værdsætter han den til en vis grad som et tegn på, at han har sin kærestes hengivenhed. Samtidig er hans udgangspunkt, at når nu hans 'del', lønarbejdet, til fulde modsvarer hendes arbejde i hjemmet, så må hun også gøre det (principielt) uden brok. Det særligt interessante er, at han på den ene side gør sig klare tanker om 'hvad der er rimeligt', hvad han gider diskutere – og formentlig også hvad han gider at 'hjælpe hende med (hvis der er "et eller andet røv-sygt i fjernsynet")' – men at det klart fremstår sådan, at det er hans vurdering, der tæller højest, og han gider først og fremmest ikke have noget 'brok' og for mange diskussioner.

En del af mændene synes således bevidst at have søgt et parforhold med en udenlandsk kvinde, fordi de mente, at hun faktisk ville være en bedre og mere trofast 'hverdagsmager' end de danske kvinder, som de selv havde haft erfaringer med. Det gælder tilsyneladende også i nogen grad Markus, der trods sine kun 35 år har temmelig traditionelle patriarkalske orienteringer.

Markus forbinder det hjemlige med en særlig hensynsfuldhed, der her konkret indebærer, at hans kone *skaber hygge om ham*, gennem en *tålmodighed* og *moderlighed*, som han ikke har kunnet finde hos de *hårde* danske kvinder:

Markus: Hun tager sig også meget af mig, meget hensynsfuldt.

Interviewer: Hvordan det?

Markus: Hvis jeg for eksempel, hvis vi skal til fest, hvis vi skal til en julefrokost eller en påskefrokost. Vi har lige været til påskefrokost sammen med familien, det var smaddersjovt, vi fik en masse at drikke, efter vi har fået børn, så drikker man ikke så meget mere, det er ikke så sjovt mere. Men så sidder hun tilbage og har ondt i hovedet og skal op dagen efter med børnene. Jeg festede så igennem her til påskefrokosten så dagen efter, så tager hun børnene og tager ud og besøger en veninde. Så kan jeg bare ligge og sove, så kommer hun hjem om aftenen. Det vil jeg sige, det er der ikke mange, der vil, de vil stå ovre ved sengen, kan du så komme op og hjælpe med at gøre rent, eller kan du så komme op og lege med ungerne. Der tager hun lidt hensyn, han er altså død, fordi han har drukket hele aftenen. Så kommer de hjem og aftenen, så er jeg kommet nogenlunde på benene igen, så kan jeg være sammen med familien. Det synes jeg, det er stort, at hun gør sådan noget. Hvis jeg er træt, så er der mad på bordet, hvis jeg har ondt i ryggen, så får jeg lidt massage.

Markus' understregning af det rare ved denne form for stille hensyntagen og tavs accept af den andens behov er utvivlsomt en central dimension i mange af disse forhold. Det er imidlertid en svær balance, som let synes at kunne få slagside og medføre problemer i de mere refleksive og forhandlingsorienterede relationer, som de yngre generationer har vænnet sig til i Danmark.

Og netop derfor kan en relation med for skæve arbejdsdelinger, der bunder i en imødekommelse fra kvindens side, som vi ser et strejf af i den sidste sætning om 'massage' og 'mad på bordet', også let tolkes som en næsten ydmygende opofrelse. En sådan tolkning kan være nærliggende hvis opofrelsen ikke modsvares og gengældes af manden, eller hvis den som her i for voldsom grad trækker på en kliche om den patriarkalske familiefars berettigede krav på opvartning, efter at han har 'skaffet til føden'. Det er selvfølgelig også i lyset af, at nogle af disse relationer antager en meget traditionel form, som når de fx bygger på, at manden alene bidrager med penge, at man i dag kan opfatte visse forhold som præget af 'køb' og slaveri snarere end ligeværdighed og gensidig respekt.

Ligestilling – at forhandle sig på plads ud fra 'danske' normer

Generelt kan man sige, at de forskellige prædikater, der bliver hæftet på danske kvinder i interviewene, alle kan relateres til spørgsmål om ligestilling mellem kønnene og til de ændringer i forventningerne til kønnenes betydning, som er foregået i det danske samfund det sidste halve århundrede. Markus er en af dem, der tematiserer danske kvinders ligestillingsforventninger mest direkte:

Ligestilling er gået lidt danske kvinder til hovedet på en eller anden måde, fordi de er lidt for seje, de danske kvinder, mange af dem... Nu arbejder jeg meget, og jeg er ikke så meget hjemme. Jeg har ikke noget imod at gøre rent og rydde op og sådan, men altså, hun laver altid mad, ikke, og hun gør altid rent og passer børnene... Hvorimod danske kvinder vil sætte sig mere på tværs og sige, jeg lavede mad i går, du skal lave mad i dag, jeg støvsugede sidst, du skal støvsuge nu.

Ifølge Markus er danske kvinders ligestillingsforventninger altså gået over gevind og er blevet urimelige. Markus, der er en mand i tredive, har ikke som udgangspunkt den gammeldags holdning, at 'en kvindes plads er i hjemmet', men han mener, det er rimeligt, at de har en arbejdsdeling. Den indebærer konkret, at hans partner må tage sig af hjemmet, når nu han arbejder 60-70 timer om ugen og så at sige henter pengene hjem til familien. Man kan indvende, at hans prioritering af arbejdet og denne fordeling, indebærer, at arbejdet i hjemmet (og altså konkret hans kone) alligevel må indordne sig efter et temmelig gammeldags mønster, der efterlader begrænset spillerum til hans partner. Men omvendt er det åbenlyst, at ordningen for Markus samtidig rummer en vis retfærdighed, idet der er tale om en funktionel arbejdsdeling. Dermed finder han en logik i, at han 'overlader' denne del af arbejdet til sin kone, i og med at han selv må knokle med at skaffe penge til familien.

Markus fortæller dog også, at uenigheder faktisk bliver diskuteret, selvom relationen måske mere løbende i hverdagen er reguleret af et klart sæt af kønnede forventninger:

Markus: Min kone har et temperament, så tingene de flyver gennem luften, når hun bliver tosset. Jeg tror de fleste thailændere er kendt for at have et temperament, når de først bliver sure, skal man altså passe på, hvad man siger, så bliver de altså rigtig sure, og det gør min kone også. Det ved hun også godt. Det er ligesom om, hun sparer op, så lige pludselig springer hun i luften, så bliver der diskuteret og snakket. Det er som regel om aftenen, så kommer man i seng kl. 3 om natten, fordi så skulle man lige... først bliver der råbt og skreget, så snakker vi, til sidst så går vi seng og sover, og så snakker vi ikke mere om det.

Interviewer: Hvad kan det typisk handle om?

Markus: Det ved jeg ikke, det er en masse små ting, som bygger sig op, som man ikke gider at blive sur over i hverdagen, men alligevel irriterer.

Morten er den, som tager denne form for ny forskelstænkning til det ekstreme, når han insisterer på fornuften i, at hans kone varter ham op:

Interviewer: Er det lige fra starten, at du bliver opvartet, at hun siger: nu opvarter jeg dig?

Morten: Ja ja. Det er en mands ret, og hun har altid holdt på det, der hedder: "Der kan ikke være to chefer i det firma her, så går det galt – på samme måde er det også i en familie, der kan kun være én, der bestemmer. Derfor kan man godt snakke om tingene og diskutere tingene, men der er kun én, der bestemmer, ellers kan man ikke køre noget". Sådan er det, det er mig, der har det sidste ord, sådan var det de første par år.

Interviewer: Du havde det sidste ord?

Morten: Jeg havde det sidste ord. Selvom jeg ikke følte, at det var berettiget, at jeg skulle have lov til det, men sådan var det sgu.

Interviewer: Var det noget, du kæmpede imod?

Morten: Nej, det gjorde jeg ikke, det var også en speciel måde, du siger bare, hvis du ville have noget lige nu og her-sex, hvis det var det, så det er din ret, det forklarede hun, det var bare sådan. Det var også noget med jødiske ægteskaber, han er overhovedet, manden.

Interviewer: Hvis du ville have mad nu, hvis du ville have sex nu.

Morten: Så var det dét. Det er sgu meget svært at have det sådan på en eller anden måde, det er jo et overflødighedshorn på en måde, i starten er det jo rigtig spændende, kan jeg bare det? (griner) så kunne man fortælle sine kammerater, prøv at hør en kvinde, jeg har fået, eller min familie og mine søskende sagde altid til hende: Andrea lad være med at give ham alle de der friheder og lov til det der. I blander jer bare udenom, sagde jeg, de kunne simpelthen ikke tåle det. Det var lige meget, hvor vi var henne ved familiekomsammen, så sad hun jo over mig. Andrea, skal du ikke have noget mere kaffe? Morten, må jeg godt få noget mere kaffe? Nogle gange lavede hun også sjov med det. Så tænkte min familie, fordi det var næsten sådan, de kunne også godt se det sjove i det. Det var sådan en mandsverden.

Enden på forholdet blev, at hendes nærmest gudedyrkende hengivenhed for ham endte i jalousi og opløsning, hvor hun over en periode næsten ikke var hjemme overhovedet og dermed også i betydelig grad sænkede 'serviceniveauet', så hun til sidst overhovedet ikke udførte huslige pligter.

Dette er selvsagt ikke udgangspunktet i de fleste forhold, særligt ikke der hvor ligestillingsudviklingen faktisk synes en del af forståelseshorisonten. Almindeligvis vil parterne i større grad balancere og forhandle deres forventninger på plads i forhold til hinanden på baggrund af, hvad der praktisk lader sig gøre og føles rimeligt i hverdagen. Over årene synes der således i visse forhold at kunne udvikle sig situationer, der gør, at relationerne og måske også den samlede kontrakt må udvikle sig. Denne forhandling kan måske i udgangspunktet ligge de udenlandske kvinder fjernt, som Anders' kone, Noi, fortæller, da vi spørger:

Interviewer: Hvad for en arbejdsfordeling har du været vant til hjemmefra? Har du været vant til også at gøre rent hjemme, før du flyttede hjemmefra?

Noi: Ja, altså, hvis man er en pige, så skal man kunne lave mad, passe børn og gøre rent i huset. Det er sådan som en husmor.

Men for Noi, der selv har fuldtids lønarbejde, bliver forventningen om rimelig gensidighed og et tilstedeværende blik for menneskelige behov, et udgangspunkt for tematisering af nye arbejdsfordelinger. På et spørgsmål i et dobbeltinterview med dem begge, om det med arbejdsfordelingen er noget, de løbende tager op, svarer han:

Anders: Der er ikke noget fast i det. Opstår der nogle situationer, jamen: "Har du tid til at gøre det... vi skal på sigt have lavet dét." Så løser vi det, så tager vi det sådan set derfra, hvor det kommer: Jamen, så kan den ene lave det, og så kan den anden lave det. Der er ikke nogen opdeling. Den der afdeling, den gør du... Det er der ikke.

Interviewer: Men en vis fordeling har I alligevel?

Anders: Det er der, ja ja...

Interviewer: Er det kun fordi, I kan noget forskelligt?

Anders: Vi kan noget lidt forskelligt, ja. Jeg kunne da godt gøre rent, men det er ikke sikkert, at der er godt nok. [Noi mumler - og alle griner]

Noi: Der var en dag, hvor jeg ligger og er syg, da tænkte jeg: Foran kakkelovnen der plejer der at være snavset ikke også. Så sagde jeg til Anders, om han ikke kunne støvsuge lidt. Så siger han: "Jeg støvsuger så også kun kakkelovnen og ikke andre steder. Det kan vi godt sige altså..." Men jeg gør rent her hver anden dag. På grund af David har astma. Støvsuger en dag, og tørrer af den anden dag. Ja, så når jeg ligger syg i en hel uge, så tænker jeg, nu kunne han da godt lige gøre rent – eller vaske lidt tøj!

Anders: Men så siger du altid: "Du hænger ikke tøjet rigtigt...", og der er så mange perspektiver i de ting der. Nu er det så bare lige det altså, jeg tror, det er på næsten alle områder, man har nogle idéer og forestillinger om måder at gøre ting på, og der er jo ikke to mennesker, der har den samme opfattelse af de ting der.

Noi: Men han har slået græs, de sidste tre år. Ellers dengang var det også mig, som slog græs.

Interviewer: Er der er sket noget de sidste år? Noget, I har snakket om, som skulle være lidt anderledes?

Anders: Jo, det har vi snakket om [afbrydes af Noi]

Noi: Det er nok mere mig, der siger det, fordi jeg kan da godt blive træt, ikke også. Altså nu har jeg fuldtidsjob ikke...

Anders: Noi bliver jo også ældre.

Noi: Jeg har jo fuldtidsjob, ikke. Og så kommer jeg en dag hjem, og ser at manden inde hos naboen han står og hænger tøj op ikke, og det gjorde Anders *aldrig* vel! Og der sagde jeg det så til ham, at det kunne han da også gøre så... Men det vil han ikke... Og, altså, han slår græs [i dag], fordi han har købt en slåmaskine, sådan noget mekanisk noget, han kan godt lide at pille og sådan noget med noget helt nyt. Ligesom [vores søns] moderne legetøj, piller han ved.

Anders: jamen, sidde og lægge en kabale, spille hjerterfri [på computer]. Et eller sted ikke også: Man tømmer sgu hovedet for alle de ting, man har... der er ikke noget at tænke på altså... det er bare at sidde og...

Noi: Så falder han i søvn...

I Noi og Anders' liv fylder arbejdet en del. De har begge lange arbejdsdage, med manuelt og til tider opslidende arbejde, samtidig med at Anders laver en del ekstraarbejde fra sit hjemmearbejdssted. Det fylder i deres fortællinger, der både bærer præg af ret traditionelle arbejdsdelinger, men hvor de samtidig konkret veksler og er fleksible i forhold til hvem, der henter barn og laver mad i forhold til, hvornår de har fri. Der tegner sig overordnet et billede af, at Noi nok klarer hovedparten af opgaverne i huset, men også at det i nogen grad modsvares af hans arbejde ude med vedligeholdelse, havearbejde og ekstra indtægter fra hjemmearbejdsstedet. Man fornemmer visse konflikter, men også en betydelig accept og gensidig respekt imellem dem, som især kommer frem gennem den lidt underspillede humor, og deres gensidige ret til at korrigere hinanden, uden det fører til modargumenter.

Det er særligt interessant, at Noi bruger det tydeligt overraskende *møde* med naboen som 'tøjophænger' – til at ændre syn på hendes del af husholdningsopgaverne – og deres mulige varetagelse af mænd. Når man *åbenbart* kan se almindelige 'danske' mænd sådan, bliver det et udgangspunkt for at hun kan tematisere og herefter genforhandle arbejdsdelinger. Konkret har det måske ikke ledt til ændringer af hvem der hænger tøjet op, men det synes at åbne nye horisonter for det mulige og acceptable, som Anders efterfølgende må forholde sig til – fx når Noi senere drillende insisterer på at Anders godt kunne have gjort mere rent, da hun engang var syg.

Samtidig er det interessant at se, hvordan arbejdsdelinger forbindes med kompetencer og retten til at definere en kompetence, fx tøjophængning. Men også hvordan mere ligestillede danske normer reelt har visse muligheder for at danne udgangspunkt for genforhandlinger af deres samlivskontrakt, hvis han ikke blot fastholder sin ret.

At denne ret også kan have rødder i det nye og en utryghed ved en ukendt kulturel sammenhæng, fremstår klart, når tilknytningsforholdet sættes til diskussion:

Interviewer: Når I er dernede [i Thailand], hvordan oplever du Noi? Er det en anden Noi, du ser dernede?

Anders: Ja, lidt, fordi der er Noi på hjemmebane, kan man sige. Altså, det er sproget og kulturen, det er det, hun kender. Det er der, hun er vokset op, der er hun sådan lidt mere på hjemmebane /../ det er sprogmæssigt, det er ting, hun kender, der er også omkring religion og ting og sager. Der er jeg den, der følger efter Noi. Hvor jeg siger til hende [herhjemme]... med mange af de ting, der er det mig, der går forrest og viser, ikke... Men dernede der er rollerne så byttet om, så er det Noi, der viser mig, og tager mig med og siger... der er rollerne byttet om. Det har jeg det også fint med – ingen problemer der... Noi har det, føler jeg i hvert fald, det har hun det også fint med. Så finder vi ud af det. Vi vil gerne lære og opleve og se de ting, ikke. Der er stadig noget respekt omkring de ting, ikke, omkring religion og ting og sager...

Interviewer: Og i familien? Måder at omgås?

Anders: Ja.

Interviewer: Så hun må forklare dig lidt?

Anders: Ja, sådan gør man, og sådan sidder man. Det gør du ikke en anden gang, det er ikke sådan, at hun: kan du så komme ned... Det foregår altid bagefter. Det er samtidig med, at jeg ikke står og råber og skriger, at i kirken, så må man ikke gøre sådan eller kravle derop. Altså, Noi, gider du lige, og så snakker vi om det bagefter. Der er ikke grund til at stille vasketøjet der, det snakker vi om, der er hverken storvask eller noget, når du kommer hjem, så

snakker vi i ro og mag om tingene, sådan og sådan plejer vi at gøre. Der er ikke nogen sure miner over det. Så der er det egentlig gået fantastisk flot.

Det er kendetegnende for det der virker som et godt og stærkt forhold som Nois og Anders', at de netop her betoner muligheden for at forene deres verdener, her på en meget konkret måde i forhold til at skulle gebærde sig i den anderledes kulturelle kontekst i Thailand: "Så finder vi ud af det. Vi vil gerne lære og opleve og se de ting, ik". Men det synes også at være kendetegnende for deres snart godt 10 år gamle ægteskab, at de har kunnet rejse sig og lede hinanden igennem ellers ikke beskedne vanskeligheder.

Den individualiserede og globaliserede generation

For enkelte mænd – særligt i den yngre generation - er hjemligheden ikke umiddelbart den væsentligste orientering. De lægger vægt på mere vedvarende at fastholde et samliv præget af et legende samvær, snarere end af pligter og arbejdsdelinger. I disse forhold fremstår den livsnydende og særligt den seksuelle interesse som en bærende dimension i forholdet, mens hverdagens mere praktiske dimensioner nedtones, og det synes som om, det er med til at gøre perspektivet for forholdet mere kortsigtet.

Verner, der er selvstændig og først i fyrrerne, er en af de interviewede mænd, som har en stribe af parforhold med udenlandske kvinder bag sig. Snarere end et langvarigt parforhold søger fx Verner 'at have det sjovt sammen' i en periode – og her kan en dansk kvinde i princippet være lige så underholdende, selv om Verners erfaringer peger på, at det er lettere at finde den skønhed, rytme og kropslighed hos 'sydlanske' kvinder end hos danske. På spørgsmålet om, hvorfor han har været sammen med så mange udenlandske kvinder, siger han:

Jeg synes, danske kvinder er lidt kedelige, de er forudsigelige, de er for beregnende, og det er noget for noget. Hvis jeg klør dig på ryggen en halv time, så kan du klø mig på ryggen en halv time. Skal jeg vaske op, tørrer du af. Hvis jeg skal støvsuge, skal du sætte den frem til mig og sætte den på plads. Det hele er så afregnet ... Jeg har meget mere spil med de udenlandske. Sådan er det ... Der er mere glød i det.

Verner beklager, at ligestillingsudvikling har gjort danske parforhold til forhandlingsrelationer, hvor der til en tjeneste knytter sig forventningen om en modtjeneste, og hvor tjenesterne er for lige og for kedelige. Når Verner efterspørger "spillet" og "gløden" i forholdet med de danske kvinder, så betoner han i første omgang nogle spontane følelsesmæssige udvekslinger frem for udvekslinger baseret på forhandling og beregning. Han synes klart at mene, at karakteren af udvekslingerne i de danske hjem er ham for 'grå' og 'kedsommelige'. Hans modstilling af det beregnende – men dog gensidige – "så kan du klø mig på ryggen osv." er kvindernes 'rytme... røv og patter', og et objektiviserende blik på det eksotiske og fremmedartede. Heri er der ikke noget egentligt nyt. Det minder mere om 'alle sømænd er ud efter piger' og kolonialistens blik på 'den vilde fremmede', der via globalisering og mobilitet kanaliseres 'hjem' til Danmark og ind i parforholdet. Hermed bekræfter de yngre 'globetrottende' mænd, at de måske nok er refleksive omkring parforholdets rammer, men også at de i deres omfavelse af de individualistiske orienteringer faktisk kommer til at reproducere essentialistiske forestillinger omkring kvinder.

Forholdene bygges op omkring fascinationen af det anderledes spændende, som hos Christian, der næsten udelukkende er tiltrukket af forholdets overflade – tanken om den anden, der, som et æstetiseret og erotiseret objekt, især tjener et 'formål' gennem at opretholde egen selvagtelse og de andres blik på mig som særlig.

Spørgsmålet er, hvor længe fascinationen kan holde, og hvad der sker, når fortryllelsen ophæves. Men forestillingen om 'virkelighedens' indtræden i samlivet beror også netop på en forståelse af hjemmets og familiens vigtighed, og det synes klart at være det, Verner lægger afstand til, når han ikke vil bo sammen eller giftes med sin brasilianske kæreste, der gerne vil have børn med ham.

Den romantiske erotisering af kvinden indebærer på sin vis et traditionelt patriarkalsk blik, som for mange umiddelbart vil stå i vanskeligt forhold til mere nutidige forståelser af kønnenes ligestilling, hvad angår karriere, ansvar og arbejdsopgaver i hjemmet.

Man kunne også hævde, at denne relation indebærer en grad af mere individualiseret anerkendelse, som ikke vil hænge den anden op på køn som skæbne. Således er det ikke alle mændene, der forbinder ligestilling med noget negativt. Specielt blandt de interviewede yngre mænd gives der udtryk for, at man tager ligestilling mellem kønnene for givet udgangspunkt for samvær, og danske kvinder fremstilles ligefrem som attråværdige i kraft af deres erfaringer med ligestilling. Samtidig udelukker forestillingen om ligestilling slet ikke at betoningen af en kønnet forskel og betydningen af en særlig seksuel eksotisering og andetgørelse. Herved står *ligeværdsforståelser* bemærkelsesværdigt stærkt, i en kombination af individualiseret ligestilling og traditionalistiske romantiserede seksualitetsopfattelser. Det gælder fx for Christian, der er i starten af trediverne og efter eget udsagn er vokset op i et hjem præget af kvindefrigørelse og 68'er-stemning. Christian, der har været gift med to udenlandske kvinder, siger om, det han kalder, "den feminine revolution":

Min opfattelse er, at den feminine revolution vi har været igennem i 70'erne, og den modreaktion der var i 80'erne, som der altid er en modrevolution på en revolution. Den er svinget over, så er den svinget ned igen, og nu er den svinget ind på plads, hvad jeg oplever, synes jeg, i min generation, som et meget rimeligt leje ... Jeg synes, vi har en meget høj ligeværdighed mellem kønnene som partnere, som jeg også oplever med min danske elskerinder eller kærester, eller hvad det nu er. En meget stor respekt og gensidighed, som jeg synes er vidunderlig, og som jeg meget nødt vil opgive og ville mangle.

På den ene side betyder det, at flere mænd i denne generation ligefrem vil synes, at danske kvinder er attråværdige kvindelige *modspillere* i kraft af deres erfaringer med ligestilling. Omvendt så giver disse mænd på den anden side også ofte udtryk for, at kvinder skal være mere feminine, end danske kvinder har for vane, at de skal anerkende forskellighed, og deres 'feminine' opgaver i relationen, herunder at der er noget på "spil", mere flirt, og erotisk koketteri. Disse ting indebærer en henvisning til parternes ofte kulturelt forankrede forskellighed og den andens 'anderledeshed', der umiddelbart synes at afkræve en spejling i nogle etablerede forventninger og roller – i et samliv, der er langt fra den ligestillede "forhandlingsmentalitet", der bringer alle opgaver, mål og forhåbninger til diskussion.

På vej ind i familien: Hans krav om forhandling kontra hendes forventninger om entydige roller

Man finder oftest en grundlæggende anderledes forventning til parforholdets centrale støttepiller hos den yngste generation. Her ytrer mændene især forventninger om samtaler, der bygger på åbenhjertighed og gensidighed og tillid. Men disse forventninger gengældes ikke nødvendigvis. Christian efterlyser fx, at hans kone kan rumme ham, når han er svag, og at han har brug for trøst og omsorg og på samme måde, som hun har.

Jesper hører klart til den yngre generation, der er vokset op med en forståelse af den globaliserede verden som hans, og er velreflekteret om parforholdets udfordringer. Da han nu er kommet op i trediverne og er meget orienteret mod at bygge en egentlig familie op, bliver det, at graviditeten ikke kommer, i sig selv et problem i relationen:

Jesper: Efterhånden som hun fandt ud af, at hun ikke blev gravid... så kom det til... konfrontationer...

Interviewer: At hun konfronterede dig med det?

Jesper: Nej nej, altså slet ikke. Det var ikke den konfrontation! Åbenhjertighed og samtale var altid sådan et eller andet med, altså hun var meget sød, tænker jeg tit på stadigvæk, men hun var meget meget ung jo.

Interviewer: Hvor ung var hun?

Jesper: Jamen altså hun var 22, da vi mødtes. Man taler jo med ældre mennesker i dag, det gør man jo, som aldrig har prøvet at tale sammen, som er små idioter, jo, og aldrig er blevet til andet. Hun prøvede i det mindste en smule,

men hun stod tidligt af. Sådan har vi alle sammen haft det, hun var bare fra Thailand jo, og det gjorde det også vanskeligt at tale om det ...

Interviewer: Så bliver hun ked af det simpelthen, at hun ikke bliver gravid?

Jesper: Hun siger aldrig noget, der er jo løsninger for den slags, så kan man jo få undersøgt, om sædkvaliteten er i orden. Den der samtale, den var der aldrig, og jeg har ligesom råbt op [overfor myndighederne], og jeg har betalt, og jeg har trods alt skaffet mig et rimeligt hjem [som boligkravet tilsiger] og har arbejde [som forsørgelseskravet tilsiger], så målet var ligesom... Vi var blevet gift og alle de her ting, så havde jeg ligesom indfriet en hel masse, hvor hun ligesom ikke rigtig kom med noget som helst. Hun trak sig bare tilbage.

Her er det selvfølgelig værd at reflektere over, at tavshed også udmærket kan være et magtfuldt redskab i en relation, hvor det forventes, at man diskuterer. Men det kan også ofte være udtryk for reel afmagt knyttet til en oplevelse af, at den anden blander sig unødigt og uheldigt. Det er endelig også værd at bemærke den yngste generations mere livsfase-orienterede konflikter, her fx knyttet til ønske om at få børn.

Vi oplever at denne generation, netop ofte står overfor nye udfordringer i sammenhæng med at de først reelt nu er ved at stifte et familie – og dette ofte mere stationære liv som en sådan kræver, vil ofte være en særlig stor udfordring for den individualiserede generation – som vil bidrage og i nogen grad stille krav om at skabe en ny og mere gensidig kontrakt.

I forholdet mellem Katarina og Bo støder hans ønske om at 'kunne snakke om tingene' tydeligt ind i hendes forventninger til et liv, hvor hun, særligt efter barnet er kommet forventer at der må være en klar og funktionel arbejdsdeling. Katarina kommer hurtigt til at føle sig intimideret, og opfatter hans tilbud om at 'afklare forventninger' og 'hjælpe' som et slet skjult forsøg på at kontrollere og blande sig unødigt:

Katarina: Jeg begyndte at græde og at råbe af ham, jeg var meget fornærmet, jeg syntes, at det var så uretfærdigt, at, fordi jeg syntes, at jeg gjorde mit bedste i hjemmearbejdet i den tid, jeg var fri fra Janus, da han sov, og jeg syntes, at han krævede alt for meget fra mig. Fordi jeg sad ikke på sofaen og så fjernsyn. Jeg var beskæftiget med noget hele tiden, syntes jeg. Måske mit arbejde var ikke særlig effektivt. I hans øjne lavede jeg (hun griner lidt) en masse unyttige ting. Men han var utilfreds, og han syntes, at jeg skal, jeg skal lave tingene på hans måde, som han synes er bedre.

Interviewer: Hvilke ting for eksempel?

Katarina: Kvindelige ting. I Rusland, ja, det er også den kulturelle forskel, hjemmearbejdet i Rusland deles meget tydeligt. Madlavning, rengøring, børnepasning, det er primært kvindeligt arbejde, og al slags reparation, havearbejde og at tjene penge, det er primært mandligt arbejde. Og kvinder må ikke blande sig i mandlige områder. Selvfølgelig må hun, men det mødes ikke med begejstring fra mandens side. Og selvfølgelig hvis en kvinde gjorde rent, og hendes mand kom med råd om, "jeg synes, du skal fjerne støv fra møblerne på en anden måde." Det er en situation, det er umuligt at forestille, at det kan ske i Rusland. Så derfor, da jeg hørte det, at jeg skulle fjerne støv fra stereoanlæg med en anden klud, end jeg gjorde... Først kiggede jeg på ham, som på fuldstændig åndssvag, og så... tog jeg det ikke alvorligt. Og næste gang han så mig fjerne støv fra hans yndlings-Bang & Olufsen-stereoanlæg med den samme klud, så udvikledes der skændier.

Kontekstuelle faktorerers indflydelse i migrationsægteskaberne

De ovenstående diskussioner har været præget af den sociologiske forsknings til tider lidt generelle blik på 'vestlige forhold' og de særlige brydninger, som gør sig gældende i kærligheds- og parforholdene mellem i hovedsagen de to involverede partnere.

Vi vil derfor i det følgende yderligere supplere med nogle centrale faktorer og diskussioner, som dels nærmere indkredser de særlige forhold i det transnationale samliv, og dels hvordan interesser og involverede tæt på parforholdet kan tænkes at påvirke de balancer, de forhandlinger og den 'økonomi' af taknemmelighed, anerkendelse og gensidighed, som vi ovenfor har opridset som væsentlige i de konkrete forhold.

Vi fokuserer altså her på to særlige faktorer, som vi mener særligt indkredser de vilkår og omstændigheder, hvorunder parforholdenes samliv almindeligvis tager form:

A) betydninger af kulturelle forskelle og særlige transnationale udfordringer

B) Betydninger af aktører og institutioner udenfor parforholdet

Betydninger af kulturelle forskelle og særlige transnationale udfordringer

I det følgende vil vi nærmere diskutere nogle af de generelle vanskeligheder, som kan forekomme i forlængelse af 'de kulturelle forskelle'

En af de centrale tematikker i parforholdene – såvel som i vores undersøgelse – er selvfølgelig spørgsmålet om udfordringerne ved det 'kulturelle' møde. Uden at ønske at generalisere, *essentialisere* eller unødigt at *eksotisere* den måde migrationsægteskaber etableres og fungerer på, så vil der ofte vise sig en række særlige udfordringer i forhold til håndteringen af såvel konkrete, som mere ukonkrete samværsrelaterede opgaver og problemer (fx hvad angår følelser og forventninger), der må håndteres i de tokulturelle ægteskaber.

Migrationsægteskaberne kan i manges øjne, som det afspejles i medierne, have lighed med enten arrangerede ægteskaber, måske endog med tvangsægteskaber (når de fx forventes alene at være afstedkommet pga. tvingende økonomisk nød) eller med ideologiseret uvidenhed og glorificering af 'mulighederne i vesten'. Det ikke ualmindeligt, at se disse ægteskaber omtalt i termer af køb og varer, som jo ikke hører de almindelige kærlighedsforståelser til, men i stedet markedet for salg af ydelser og varer, der giver *ejendomsret* til en partner og dennes kærlighed.

Mange ægtefæller vil opleve at blive konfronteret med fordomme, der enten kan have egentlig diskrimination til følge, eller – måske mere hyppigt – føre til forskellige former for restriktion på egne orienteringer, der afbøder effekten af at blive eller føle sig set som 'en anden'. Denne form for fordomme kan også sætte sig igennem i de umiddelbart mere 'positive' konnotationer knyttet til de udenlandske kvinder. De afspejler imidlertid også en særlig traditionalistisk forfaldstese omkring danske kvinder og ligestillingsudviklingen i almindelighed, nemlig at danske kvinder, eller i videre forstand de vestlige familier, ikke forstår at holde sammen. Herimod synes en mere eksotisk kvinde at stå på mere fast og stabil grund, knyttet til traditionalistiske familieværdier og arbejdsdelinger.

Samtidig er der også grund til at påpege den række af mere *materielle og praktiske forhindringer* og udfordringer, som afstedkommes af hele den særlige 'interkulturelle' situation. Den særlige kontrakt, som indgås mellem parterne i det enkelte forhold kan ikke entydigt separeres fra de kulturelle og sociale vilkår, hvorunder disse forhold indgås:

- Forholdet bærer med sig dimensioner af globaliseringens muligheder og udfordringer fx af kommunikativ art, forårsaget af den forholdsvis lette virtuelle og fysiske transport henover de etablerede grænser på den ene side. På den anden side bærer det sprogenes, kulturenes og institutionernes træghed.
- Ægteskabsmigration bærer som fænomen også med sig klare spor af de globale uligheder, som præger verden – og af den regionale elendighed af social og økonomisk art, som er så udtalt fx i de fleste af de lande, som kvinderne i de ægteskaber, vi her beskæftiger os med, migrerer fra.
- Endelig er det også væsentligt at pege på den magt, som denne type migration indebærer, herunder den latente vold, som staten (som alle vestlige stater) gennem en restriktiv indvandrerlovgivning udstyrer mændene med nøglen til. Det sker bl.a. gennem den nødvendige etablering af det traditionalistiske forsørgerforhold, som integrationslovgivningen med forsørgelseskravet konkret fordrer, og arbejdsmarkedets strukturer i vid udstrækning fastholder.

Betydninger af aktører og institutioner udenfor parforholdet

Når vi betragter samlivet og betingelserne for at skabe varige og stabile parforhold er det også værd at overveje, hvilke konkrete forhold (ud over fx de interne arbejdsdelinger), som bliver væsentlige dimensioner i

forhandlinger og forventninger parterne imellem. Her kan andre tætte relationer fungere normsættende for parforholdets orienteringer og forventninger.

Her tænker vi ikke mindst på en 'faktor' som mandens egne, kvindens eller fælles *børn*, der jo på dybeste vis vil udgøre en del af dagligdagen og medføre samvær og arbejdsopgaver, som forudsætter samarbejde og en grad af fælles forståelse.

Tilsvarende er karakteren af *det udenlandske miljø*, som partneren ofte vil knytte an til her i landet, ofte af ganske central betydning, dels som socialt netværk for partneren og dels som konkrete og levende symboler på den kultur, som partneren bringer med sig i forholdet. Det udenlandske miljø kan også spille en rolle i forhold til mere uigennemsigtige påvirkninger og indflydelse, fx i forhold til vedligeholdelsen af 'hjemlandets' normer og forventninger. Omvendt kan miljøet være centralt i en integration af partneren, fx gennem formidlingen af forventninger i den danske kontekst, eller gennem at skaffe arbejde etc.

Miljøet kan også på grund af sin påvirkning ofte opleves som en næsten konkret modstander i forhold til forsøget på at få det ønskede indhold i samlivet med den nye ægtefælle. Mange mænd har netop fortalt os, hvordan de kommer til at opleve det udenlandske miljø i Danmark som deres modstander, selvom de selv ofte udtalt synes at have stræbt efter det tidligere.

Endelig kan miljøet være en indgang til spil og prostitution.

På tilsvarende vis betyder mandens herværende venner og familie også, at manden sjældent vil stå alene, men vil blive påvirket og søge bekræftelse – eller skulle håndtere vanskeligheder og barrierer og modstand i forhold til denne type giftermål. Det kan medføre brud – eller kan styrke nye bånd. Arbejdspladsen er også en ofte ganske direkte betydende faktor, idet forholdet jo umiddelbart er beroende på mandens evne til forsørgelse (jf. forsørgelseskravet). Derfor kan konflikter på mandens arbejdsplads få ekstraordinær indflydelse.

Dermed har vi her yderligere sat fokus på nogle faktorer, som ikke blev diskuteret i de mere generelle forståelser af parforholdets samliv, men som synes væsentlige for at begribe, hvordan de subjektive oplevelser og de 'værdier', der ligger til grund for oplevelsen af de ligestillede relationer, tager form i de transnationale ægteskaber.

At skabe hjem og en ny ægteskabskontrakt gennem gensidighed, åbenhed og arbejdsdelinger

En central dimension i mange af mændenes forestillinger om det gode forhold er skabelsen af et hjem. Som vi har belyst ovenfor, så indebærer det, set fra mændenes synspunkt, helt klart andet og mere end at tilvejebringe nogle rammer, et hus eller en lejlighed, som man kan leve i – selvom ordentlige rammer selvfølgelig også er vigtige.

Hjemmet bliver kun et hjem, og forholdet først en familie, når rammerne fyldes ud af en stemning og en relation, som er 'hjemlig', rar og hyggelig. Og det indebærer på den ene side et vist samarbejde og hensyn, der bygger på ønsket om gensidighed og et mål af fælles prioriteringer og orienteringer for de mennesker, som indgår i relationen.

Samtidig bygger forståelsen af hjem og familie på forventningen om en arbejdsdeling, der oftest er klart kønnet. Såvel de danske mænd som deres udenlandske koner forholder sig i ofte betydelig grad til traditionelle og herskende forestillinger, om hvad der henholdsvis er mænds og kvinders opgaver i hjemmet og familien, såvel som på arbejdsmarkedet. Disse forestillinger er ikke bare til stede i forholdene som et normsæt eller en rolle, man fx som mand skal leve op til. De er spundet ind i en bredere samfundsmæssig arbejdsdeling og forventninger, og de bæres konkret også af den enkelte mand og kvinde som erfaringer, hvortil der knytter sig identitet og historier fra konkrete relationer i tidligere forhold, som igen bæres af ens egen familie eller i omgangskredsens relationer, der kan medvirke til at styrke – eller nedbryde – forholdet.

Derfor kan vi også konkret se, at mændene ytrer ganske forskellige forventninger, der i nogen grad forholder sig til fx de førnævnte generationsspecifikke erfaringer. Men der findes også andre faktorer som fx klasse- og uddannelsesmæssig baggrund, der spiller ind på den refleksivitet og forhandlingsparathed, som udvises i forholdet. Hverdagslivet kan således se meget forskelligt ud, og der kan være meget forskelligartede forventninger.

Som opsamling på samlivsforståelserne vil vi her pege på 3 typiske parforholds-*kontrakter*, som i nogen grad relaterer sig til de generationsspecifikke erfaringer, som vi opregnede tidligere. Her forsøger vi altså at koble disse generationsmæssige erfaringer med et fokus på graden af forskel og ulighed, som findes i parforholdets arbejdsdelinger og følelsesmæssige udvekslinger, sådan som de kommer til udtryk i forhold til hvilke konkrete forpligtelser, som parret har i hverdagen – fx i forhold til hjem, børn eller øvrige familie:

- I den ene ende finder vi *forhold, hvor mændene har klare patriarkalske orienteringer* – eller hvor mændene generelt arbejder (fantastisk) meget. Her synes det at være vigtigt for dem, at kvinden vil tage sig af hjemmet, 'mens de er væk', til gengæld for at de leverer rigelige økonomiske midler. Den hverdagslige forventning til kvinderne er samtidig, at de leverer et liv præget af stabilitet i hjemmet, og sørger for at imødekomme mændenes behov for 'nærhed og hjemlig hygge'. Selvom hjemmet for en del mænd, der arbejder 60-70 timer om ugen, mest må blive et 'sovested', så kan hjemmet – og stemningen her – i den tid, de trods alt er der, alligevel godt fremstå som tilværelsens centrale arena; den egentlige mening med livet, hvor arbejdet snarere er midlet.
- I de mere ligestillingsorienterede forhold, hvor manden er meget orienteret mod samarbejde og forhandling i hjemmet, og hvor der også er en klar forventning om kvindens fulde optagelse, fx gennem lønarbejde, i et almindeligt 'dansk liv', er der brug for en partner, som er indstillet på at reflektere og diskutere dette som en væsentlig hjørnesteen i forholdet. Her vil ofte eksistere en vis diskrepans mellem hans 'danske' forventninger og hendes, og måske også imellem hans forventninger og hans praksis, der ikke behøver at følge hans intentioner.
- Endelig er der en del af forholdene, der ofte tæller de yngste eller mest ubesluttsomme af mændene, hvor forventningerne til det daglige samliv er dybt individualiserede – og hvor der ofte findes meget uartikulerede forventninger til samlivet – typisk i forlængelse af at hjemmelivet faktisk heller ikke forventes eller ønskes at ligge i synderligt faste rammer. Selv om der ofte ikke er børn i disse relationer, så bliver det at have en *partner* for den enkelte ofte i sig selv et vigtigt symbol, som de kan knytte forhåbninger og bekymringer til. Umiddelbart oplever de måske glæde ved at relationen i sig selv indebærer en tryghed ud af det almindelige "partner-marked", og at de kan opnå bekræftelse på samværet alene og udadtil på at have søgt at realisere en 'familie'. Andre synes end ikke interesserede i familiedannelse, men blot i relationen, og fx adgangen til sex. Forventningerne her kan således ofte være højst forskellige og vanskelige at håndtere, spændt ud som de er mellem det fuldkomment individualiserede mande-karriereliv og de relativt traditionelle kønsforventninger.

Vold i migrationsægteskaber

I vores arbejde har vi valgt at arbejde ud fra en definition af vold, der ligger tæt op ad den, som den norske psykolog Per Isdal (2002) har beskrevet, og som er blevet ret udbredt i den nordiske voldsforskning. Ud fra dette perspektiv på vold må al vold ses som meningsfuldt for udøveren. Metodisk betyder dette, at vi, hvis vi vil forstå 'meningen med volden', må forsøge at lytte til dens udøvere; hvordan de begrundes og tænker omkring volden, samt hvordan volden relaterer sig til deres situation og livshistorie: *"All adferd er forståelig sett i relasjon til en kombinasjon av en persons livshistorie, den kulturelle ramme personen lever under, og den særegne situasjon han befinner seg i"* (Isdal 2002; 20). Da voldsudøvelsen samtidig er forbundet med voldsudøverens forestillinger, almene livssituation og livshistorie, giver det ikke mening at tale om meningen med volden som én bestemt mening. Den må udforskes gennem en refleksion af de personlige relationer og den specifikke kontekst, der udgør rammen om volden.

Vold er intentionel

Når det gælder den konkrete baggrund for voldsudøvelsen, er det en central antagelse hos Isdal, at volden aldrig er 'blind' eller 'sanseløs' vold. Med andre ord er vold aldrig resultatet af det, der kaldes 'blindt raseri', hvor udøveren ingen mulighed har for at påvirke sine handlinger, fordi følelserne har taget magten fra hende eller ham. Selvom vold oftest ikke er nøje planlagt, så er der sjældent tale om, at voldsudøveren oplever en patologisk tvang. Snarere er volden oftest et produkt af et valg, der tages nærmest instinktivt eller intuitivt, baseret på en fornemmelse af, at der kan opnås noget gunstigt gennem vold. Hvis udøveren tidligere i sin biografi har oplevet, at vold kan bruges til at få magt eller til at afværge frygt, så kan det virke meningsfuldt for udøveren – uden det altså skal forstås sådan, at vold er et produkt af et logisk ræsonnement. Udøveren bruger volden ud fra en fornemmelse af, at han eller hun vil kunne opnå noget med den. Sådanne fornemmelser kan opbygges gennem oplevelser, der har lagret sig i kroppen, og som er blevet til et handleberedskab i bestemte situationer. Dette voldelige handleberedskab kan så senere bakkes op af forskellige former for mere bevidste fortællinger om, hvorfor det er fornuftigt eller uundgåeligt at bruge vold i bestemte situationer.

Vold er emotionel

Det kan virke som om, at denne definition af vold indebærer, at volden ses som udtryk for en mere eller mindre bevidst handling. Selvom Isdal lægger vægt på voldens intentionelle karakter, dvs. at udøveren søger at opnå noget med volden, så betyder det ikke, at der ikke er stærke følelser involveret i voldsudøvelsen. Om end volden har en bevidst og kontrolleret dimension, så udøves volden ofte som en måde at håndtere problematiske følelser. Isdal fremhæver, at volden ofte udgår fra et forsøg på at fortrænge eller bemestre følelsen af afmagt: *"vold må forstås som en reaksjon på og mestring af afmagt. Vold blir makt som botemiddel for avmakt"* (Isdal 2002; 10). Vrede er en anden følelse, som Isdal fremhæver som hyppig baggrund for vold. Afmagt, vrede og de beslægtede følelser desperation, ubehag, smerte og frustration kan altså være de følelser, som udøveren søger at løse op for gennem vold. Og danske behandlere synes at tage udgangspunkt i, at problematiske følelser spiller en afgørende rolle i forbindelse med mænds vold. I en rapport fra Manderådgivningen konkluderes det således, at en væsentlig baggrund for mænds vold er, *"at manden oplever det problematisk, at rumme egne følelser, at de føler sig trængt op i en krog."* (Manderådgivningen 2004: 5).

Vold er kontekstuel

Et andet element i den forståelse af vold, som vi her arbejder ud fra, handler om, at mænds vold som regel foregår og må forstås i bredere kontekst. Volden har en forhistorie, og den udøves i en sammenhæng, der dels udgøres af det konkrete parforhold, som volden foregår i, og dels af den samfundsmæssige sammenhæng, som dette parforhold befinder sig i. Ud fra vores interviews med mænd, der har udøvet vold mod deres udenlandske kvindelige partner, bliver det på den ene side tydeligt, at hvert parforhold har sin unikke historie, og at hver historie om vold i disse parforhold derfor er unik. Én voldshistorie kan hovedsageligt handle om jalousi, mens en anden handler om børneopdragelse eller at skulle håndtere et særligt pres i og med at voksne børn flytter ind. I de cases, som vi vil præsentere senere i dette kapitel, har vi søgt at fange det unikke ved disse historier om vold. Omvendt er det også klart, at der kan peges på nogle generelle elementer i disse voldshistorier, der hænger sammen med, at mange af disse dansk-udenlandske parforhold er præget af nogle fælles omstændigheder. Konkret handler disse fælles omstændigheder om, at der ofte eksisterer et ulige magtforhold mellem parterne. Uligheden er for det første baseret på, at forholdene foregår i en social, sproglig og kulturel kontekst, hvor det er manden, der er på hjemmebane. Det betyder fx, at kommunikationen (herunder skænderier) ofte foregår på dansk, hvor mændene har en uomgængelig fordel. Desuden eksisterer parforholdene i en dansk kontekst, hvor mændene ofte vil have en følelse af, at de har ret til at sætte visse dagsordener igennem med henvisning til etablerede traditioner, der har særlig kulturel legitimitet: "sådan gør man her i Danmark". Dertil kommer det ikke uvæsentlige forhold, at kvinderne i de fleste tilfælde ikke har permanent opholdstilladelse i Danmark, men er afhængige af, at de kan blive sammen med mændene. De kan således ikke forlade mændene, uden risiko for hjemsendelse, mens det er et vilkår for deres samliv, at mændene relativt omkostningsfrit (hvad borgerrettigheder angår) kan lade sig skille – og endnu lettere kan true med det.

I Isdals beskrivelser af voldens dimensioner bruges i hovedsagen begrebet 'kulturel ramme' om den kontekst, som volden også må forstås i. Vi har valgt at uddybe denne forståelse ved at tilføje en klar strukturel dimension i voldsudøvelsen. Den engelske mandeforsker og sociolog Jeff Hearn bruger i lighed med mange kønsforskere begrebet *strukturel vold* (Hearn 2003) til at pointere, hvordan mønstre af samfundsmæssig eller global ulighed kan have en voldelig effekt på personer, der påvirkes af denne ulighed. Hearn taler fx om strukturel vold, når mænds vold mod kvinder, børn eller andre befolkningsgrupper møder generel accept i det patriarkalske samfund.

Det er igennem voldens strukturelle dimension, at det bliver klare, hvordan og hvorfor vold og maskulinitet så ofte er forbundet. Som også Holter (2002) og Kolnar (2003) har peget på, så indgår voldsudøvelse som en del af et forventet reservoir af handlepotentialer knyttet til forståelser af 'rigtig' maskulinitet. Dette voldsreservoir er historisk og kulturelt opdyrket gennem fx militæret og dele af uddannelsessystemet som en vigtig faktor i udviklingen af fx en fælles forsvarsvilje eller en 'nødvendig' evne til at håndhæve og overvåge loven. I tråd hermed taler også Hearn (2003) om strukturel vold, når de statslige institutioner (fx lovgivning og politi) virker som en belastning for bestemte befolkningsgrupper, som vi fx tidligere har påpeget, sker med udlændingelovens konkrete funktionsmåde.

Det kan indvendes, at man ved at inddrage mandens følelser og pointere fx voldens konkrete og strukturelle kontekst som nødvendige dimensioner til forståelse af volden, så også åbner for at undskylde eller forsvare mandens vold som uomgængelig. Indvendingen indebærer dog en kortslutning mellem et forsøg på at *forstå* og *forklare* volden på den ene side – og et forsøg på at *forsvare* volden på den anden side. Med denne rapport har vi forsøgt at skabe et indblik i såvel intentioner og følelser som den særlige kontekst, der tilsammen kan være med til at gøre volden forståelig – og det er ingenlunde det samme som at forsvare eller retfærdiggøre vold.

Typer af vold

Indtil nu har vi kun beskæftiget os med, hvordan vi kan forstå voldens ophav, men ikke med hvad vi opfatter som vold. Her bruger vi igen Per Isdal som udgangspunkt. Han har opstillet en slags taksonomi over voldens forskellige former, der vil blive uddybet nedenfor: Fysisk, seksuel, materiel, psykisk og latent vold

(Isdal 2002, LOKK 2003a). *Fysisk vold* betegner det, som man oftest associerer med vold: Slag, spark, skub, kvælning og generelt alle former for fysiske angreb på en anden person, der virker eller har til formål at virke skadende eller begrænsende på denne person. *Latent vold* er et aspekt ved eller et resultat af den fysiske vold, da det betegner frygten for at blive udsat for vold – at den fysiske vold så at sige "ligger i luften", og dermed virker udover den konkrete voldsudøvelse. *Materiel vold* betegner den situation, hvor genstande kastes eller ødelægges. Der kan være tale om at ødelægge en persons private ting, med affektionsværdi eller økonomisk værdi, og der kan være tale om, at man smadrer genstande på en måde, der virker skræmmende. *Seksuel vold* betegner voldsudøvelse, hvor en person tvinges til sex eller hvor sex bruges på en krænkende eller fornædrende måde. *Psykisk vold* handler om den følelsesmæssige belastning, der er resultatet af kontinuerlig udskældning, nedgøring, forhånelser og beskyldninger. Redegørelser (LOKK 2003a) viser også, at udenlandske kvinder har berettet om, at deres danske mænd på forskellige måder har begrænset deres bevægelsesfrihed, har kontrolleret deres kontakt med omverdenen eller generelt har virket overvågende og kontrollerende. Denne form for voldsudøvelse kan ses som en egen form for vold, eller det kan opfattes som en del af den psykiske vold, da isolationen og kontrollen kan påvirke personen psykisk.

I fx Hearn's ovennævnte pointering af strukturel vold bliver det til tider ikke helt klart, hvorvidt der er tale om en generel egenskab ved voldsudøvelse, eller om der er tale om en særlig form for vold. Vi har valgt at se voldens strukturelle dimension som en dimension i volden som sådan, og dermed noget der potentielt virker ind på alle de beskrevne voldsformer. Det er blandt andet det, vi mener med, at volden er kontekstuel.

Cases

I det følgende vil vi præsentere tre forskellige cases, hvor der forekommer forskellige former for vold. I denne rapport er det særligt mændenes perspektiv på migrationsægteskaber og herunder volden i disse ægteskaber, som vi har undersøgt. I en af de følgende cases er det således udelukkende mandens perspektiv, der bliver fremstillet, da det ikke har været muligt at interviewe hans kvindelige partner eller ekspartner. I dette tilfælde har vi søgt at lave et interview med kvinden, for også at kunne præsentere hendes perspektiv, men det har ikke været muligt at komme i kontakt med hende, og de hun ikke svarede på vores henvendelser. I de to andre cases er både mandens og kvindens perspektiv medtaget, da det har været muligt at interviewe begge parter.

Med disse cases har vi forsøgt at tolke volden som en forlængelse af konflikter og problemer i parforholdet. Samtidig har vi bestræbt os på også at fremstille, hvordan såvel volden som øvrige konflikter i parforholdet er dele af den generelle situation, som kendetegner dansk-udenlandske parforhold, eller i det mindste de parforhold, hvor kvinden ikke har permanent opholdstilladelse, eller hvor hun på anden vis er afhængig af manden.

Det er vigtigt for os at påpege, at disse fremstillinger af vold som en forlængelse af andre praktiske og følelsesmæssige problemer i parforholdet ikke skal ses som en undskyldning for den vold, der udøves i parforholdet. Vi vil gerne lægge op til, at de følgende cases og den afrundende diskussion ses som et forsøg på at skabe indsigt i, hvordan konflikter og problemer kan udvikle sig til vold, og ikke som en undskyldning eller forsvar for voldsudøvelsen.

Case om Karsten og Liang

Karstens fortælling om sit ægteskab med en kinesisk kvinde, Liang, begynder med, at han fortæller om sin opvækst. Karsten fortæller om sin skoletid, at han blev mobbet så kraftigt, at det gav ham en angstneurose. Han blev på den baggrund tilkendt invalidepension, som han dog afslog. Karsten fortæller, hvordan denne mobning har givet ham, det han beskriver som, en "nervøs natur" og har gjort ham til en lidt usikker mand og lidt af en enspænder, eller "antisocial", som han selv formulerer det.

Han har kun haft et par forhold til kvinder og kun et seksuelt forhold, da han er i starten af 30'erne, hvor han møder Liang, der er 22 år gammel og fra Kina. De mødes til en kollegiefest, hvor Karsten bliver forelsket i Liang: "Jeg blev så styrtende forelsket i hende, ikke, hovedsageligt fordi hun er meget smuk. Hun har et meget smukt ansigt /../ Og så havde jeg ikke så meget forstand på kvinder i forvejen, jeg havde ikke så mange erfaringer". Liang er fra en ret velhavende familie i Kina, og hun kom til Danmark for at tage en handelsskoleuddannelse.

Et ulige forhold

Noget tid derefter har Liang gjort sin uddannelse færdig, og hun rejser tilbage til Kina, men Karsten overtaler hende til at gøre sine videre studier færdige i Danmark frem for i USA, og de flytter sammen i hans lejlighed i Danmark. Fra Karstens side er han meget forelsket i Liang, men han fortæller, at hun ikke virker så forelsket i ham, og hun flytter i en periode hen til en kinesisk veninde. Liang bliver så gravid, og de beslutter sig for at få barnet, selvom Liang ikke virker særlig forelsket i Karsten: "Jeg ved ikke hvor glad hun har været for mig, om hun har elsket mig, om hun har været forelsket i mig. Det er svært at sige, hun har nok været lidt, men det har ikke været det store. Jeg har været mere forelsket i hende, tror jeg. Men altså, hun blev gravid og Ulla blev født". Efter at have været kæresten i cirka et år og efter at Liang er blevet gravid, gifter de sig.

Den ulighed eller ubalance, som Karsten fortæller om, lader til at have flere forskellige aspekter, og den er gennemgående for hans fortælling om deres forhold og volden i forholdet. For det første er der den følelsesmæssige ubalance i forholdet, hvor Karsten virker mere forelsket end Liang. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at Karsten flere gange overtaler Liang til at vende tilbage til ham. For eksempel i starten af forholdet, da hun vender hjem til Kina, og senere da hun flytter fra ham og hen til en veninde. Senere i forholdet, hvor de skændes meget, foreslår Karsten, at de skal lave en liste over positive og negative sider ved hinanden som et forsøg på at få et bedre forhold. Hans liste over hendes positive sider er lang, og hans liste over hendes negative sider er meget kort, men Liangs lister er lige omvendt: Listen over hans negative sider er meget lang, mens listen over hans positive sider er meget kort.

Denne følelsesmæssige ubalance hænger i Karstens fortælling nøje sammen med, at der er en socio-økonomisk statusforskel mellem dem. Han har læst på et seminarium, men gjorde ikke uddannelsen færdig. Han har uden held prøvet at komme ind på universitetet, og har senere startet på Social- og Sundhedshjælperuddannelsen, men blev smidt ud på grund af bemærkninger om fremmedarbejdere, der får store lejligheder, mens han ikke kan få en. Hans liv på arbejdsmarkedet har været præget af en række afbrudte ansættelser og perioder med arbejdsløshed. Han har arbejdet i en række supermarkeder og har været chauffør, men er blevet fyret fra alle stillingerne, angiveligt fordi han ikke er særlig god til ting som at smile til kunderne og til at møde op på arbejdet, hvis han virkelig ikke har lyst.

Hendes forløb på uddannelsesområdet og arbejdsmarkedet er derimod anderledes stabilt. Hun gør sin handelsskoleuddannelse færdig og kommer i lære i en større statslig virksomhed. Ifølge Karsten er hun desuden præget af en meget stærk arbejdsmoral, der får hende til at se ned på ham, når han tager sygedage, og hun mener, at det er hans egen skyld, når han bliver fyret, selvom han mener, at han er blevet urimeligt behandlet af arbejdspladsen. Ifølge Karsten siger Liang flere gange til ham, at hun ikke føler sig økonomisk tryk sammen med ham, fordi han med jævne mellemrum modtager kontanthjælp, hvilket også påvirker hendes økonomiske og sociale situation. Karsten fortæller om oplevelsen af at komme hjem til Liang med nederlag efter nederlag:

Så kom jeg jo igen hjem med et nederlag, ikke, til min kone. Og fortalte hende igen nederlaget, den dårlige, kedelige udvikling. Hele tiden. Altså, hun har jo snart set mig i fire-fem jobs, hvor jeg er blevet fyret eller selv sagde op. Så hun begyndte jo at tænke, at ham der, han er jo fuldstændig umulig, han kan ikke finde ud af *noget*. Det kan jeg egentlig godt forstå, hun har tænkt.

Ifølge Karsten har Liangs forældre bidraget til at kølne Liangs forhold til ham yderligere. Hvor Liang kommer fra ret velbeslåede forældre i Kina, så er Karsten søn af en enlig mor på invalidepension, og Karsten fortæller om, hvordan Liang ser ned på hans mor, hvordan Liangs forældre ser ned på ham på grund af hans sociale og økonomiske status, og om at hendes mor anklagede ham for at være psykisk syg. Desuden ser særligt Liangs forældre ned på ham, fordi han insisterer på at tage sig af deres barn, hvor forældrene og til dels også Liang ikke mener, at det er en opgave, der passer sig for en mand. De mener, ifølge Karsten, at mandens opgave er at sørge for en tryk økonomisk og social situation for familien.

Endnu en ubalance i deres forhold ligger i, at de udelukkende omgås Liangs kinesiske venner. Karsten fortæller om, at Liangs venner ofte taler kinesisk sammen, selvom han er til stede, og han føler sig lukket ude og isoleret og reduceret til opvarter og oppasser for dem: "Jeg havde kun kinesere i min verden. Så jeg følte mig også meget ensom". Generelt føler Karsten, at Liang er lukket og hemmelighedsfuld overfor ham, og hun vil for eksempel ikke fortælle, hvem hun har snakket i telefon med, når han spørger: "Det skal faktisk også siges generelt i vores ægteskab, der er hun også meget hemmelighedsfuld. Altså, hun har én fordel, det er, at hun taler kinesisk med sine venner. Og det må jeg aldrig få noget at vide om."

Karsten fortæller om, at han langsomt får det værre og værre i forholdet, hvor han føler sig ydmyget af Liang og hendes forældre og venner: "De propper ind i hovedet på mig, at jeg er simpelthen et kæmpe tabermenneske, som ingenting duer til. Jeg skulle ikke være født, vel. Og den opfattelse får jeg af mig selv. Så jeg har det meget dårligt". Samtidig er han stadig meget forelsket i Liang, og er meget bange for at blive enlig og ensom igen: "Jeg har været ensom i mit liv, så jeg var faktisk bange for at komme tilbage i ensomhed".

Deres forhold er således præget af denne ubalance, og er, ifølge Karsten, langt fra præget af den kærlighed og følelse af tillid og samhørighed, som han ønsker sig. På et tidspunkt tager Liang til Kina i en periode, og mens hun er i Kina, går Karsten i seng med Liangs veninde. Dette finder Liang senere ud af, og deres forhold bliver endnu værre, Liang begynder at trække sig ud af forholdet og siger, at hun vil skilles.

Den fysiske vold

Karsten fortæller om sig selv, at han ikke er voldeligt anlagt, og indtil Liang vil skilles, har der ifølge Karsten ikke været fysisk vold i deres forhold. De skændes dog mere og mere, og han fortæller om en aften, hvor der første gang var fysisk vold i forholdet:

En aften hvor, jeg tror, det er noget med computeren og noget med, hvem der skal lægge Ulla i seng /../ Og jeg tror, hun mente, at nu var det min tur til at putte hende. Så siger jeg, jeg gider ikke putte ham, jeg vil hellere vente på, at hun bliver automatisk træt. Liang har jo haft en masse had til mig på grund af det med hendes veninde. Så jeg tror den aften, der sprang det i luften. Jeg sidder bare ved computeren. Jeg er måske også lidt provokerende, drikker en bajer og ryger en smøg. Og rygning /../ det måtte jeg slet ikke til sidst. Og jeg stod og røg ud af altandøren og vinduerne, men det måtte jeg næsten heller ikke. Så den aften, der har jeg nok i vrede og for at være på tværs tændt en smøg, men ikke i altandøren, henne ved computeren. Så rev hun mig i håret og tog mine briller og knækkede dem /../ og så har jeg jo nok også selvfølgelig holdt fast i hende, og hun rev mig, og det gik helt galt. Så for hun ind i soveværelset og ringede til politiet: "aaahh aaahh, min mand overfaldt mig, min mand overfaldt mig". Og jeg sagde, nej jeg gør ej, hvad sker der. Og jeg begyndte at græde, og jeg er ked af det og sådan noget. Men så kom politiet, og politiet er jo altså sådan, at så er det altså manden, der skal gå. Og der sidder sådan en lille uskyldig kineser på 1,40 meter, som er smuk og græder inde i soveværelset, og der sidder en stor voldsom mand inde i stuen, og der står nogle bajere. Altså hvad tænker politiet: "Det er nok ham!" Men vi var sgu lige gode om det. Jeg vil faktisk sige, at det var hende, der overfaldt mig. Men jeg blev så bedt om at gå hjem til min mor, for at få lidt ro på.

Det kommer ikke frem i første omgang, men senere i interviewet nævner Karsten, at han i løbet af denne episode har "givet hende en flad og sådan noget". Det er ikke til at vide, hvad der mere præcist er foregået, men som minimum har Karsten nok holdt hende fast samt givet hende en eller flere lussinger. Han sidder dog tilbage med en følelse af at være blevet uretfærdigt behandlet af politiet, som han mener kun så ham som den skyldige, og som bad ham om at forlade lejligheden, selvom han mener, at Liang også var skyld i episoden.

Karsten fortæller om optakten til denne episode, hvor han har slået Liang, og han lægger her vægt på, at han generelt har følt sig nedværdiget af Liang, og samtidig nævner han, at han havde drukket alkohol:

Karsten: Altså, den første gang, hvad fanden der var gået forud? Jamen det var jo nok alt det der med at hun generede mig og nedværdigede mig og så ned på mig, og konflikter med børneopdragelse, og altså det hele /../

Interviewer: Havde hun rasket ned på dig den dag?

Karsten: Ja, altså min person. Lige den dag, kan jeg sgu ikke huske. Men jeg ved, at jeg også havde drukket nogle bajere, så der var også alkohol indblandet. Men jeg var ikke totalt skidefuld, men jeg var noget fuld.

Karsten ser selv denne episode som en kulmination på, at han har følt sig nedværdiget, og at de har haft konflikter omkring børneopdragelse. Hvad børneopdragelsen angår, handler det om uenighed om, hvorvidt deres barn skal i seng på et bestemt tidspunkt, eller om hun må blive oppe længere, til hun bliver træt. Hvad Karstens oplevelse af fornedrelse angår, skal det nok ses i lyset af de forskellige aspekter af et ulige statusforhold, som findes i deres forhold.

Efter denne episode begynder Liang at blive bange for Karsten, for hun frygter, at han skal slå hende igen. Ifølge Karsten er hun kun omkring 1,40 meter høj og meget spinkel af bygning, så alene i kraft af hans størrelse er Karsten en trussel for hende, hvis han slår hende igen. Karsten fortæller, at han bliver meget ulykkelig over, at hun bliver bange for ham, for han er stadig forelsket i hende, og han bliver mere og mere bange for, at hun vil forlade ham. Denne blanding af Liangs frygt for Karsten, og Karstens desperation over, at hun trækker sig væk fra ham, kommer til udtryk i, at hun begynder at låse sig inde i soveværelset, når de skændes:

Der var også noget med, at når hun blev sur på mig, så begyndte hun også at gå ind i soveværelset og låse døren. Og jeg sad så inde i stuen og bankede på døren, og sagde "Liang, lad os snakke". Men nej, det var der ikke noget af. "Men lad os nu snakke sammen" og "Liang jeg elsker dig" og ditten og datten /../ Og jeg kunne ikke sprænge døren ind til soveværelset, vel. Men /../ der var en dag, hvor hun ville låse døren, så nåede jeg at få fat og få sat en fod ind. Det er simpelthen bare, fordi jeg vil snakke med hende. Men hun begyndte at blive bange for mig. Fordi, jeg er jo stor i forhold til hende, og jeg havde engang, den aften, vi sloges, havde jeg givet hende en flad og sådan noget, ikke. Så hun havde den idé om, at jeg kunne blive meget voldelig.

Han fortæller videre om, hvordan han oplevede hendes frygt for ham:

Jeg var ulykkelig, fordi hun sad inde i soveværelset og troede, at jeg var et uhyre, ikke. Og mine intentioner var simpelthen bare at snakke og gå ind og holde om hende og lad os tale sammen igen. Så vi havde to forskellige opfattelser af situationen. Og hun ringer så til politiet igen, og ja, min mand er et eller andet, ikke, og han skal gå og han skal væk, han er farlig eller et eller andet.

Efter at Liang har tilkaldt politiet nogle gange (Karsten siger 3-4 gange), flyttede Karsten hjem til sin mor, mens Liang og deres datter blev boende i lejligheden. Liang gav udtryk for, at nu var deres forhold endegyldigt slut, og ifølge Karsten ville hun ikke have, at han besøgte hende og deres datter Ulla.

Så en aften skulle jeg /../ jeg ved ikke, om jeg skulle hente et eller andet. Jeg havde selvfølgelig nogle ting der. Og så åbner hun døren sådan på klem – hun havde sådan en kæde for – hvor hun så stod inde på toilettet og var ved at vaske Ulla, eller sådan noget. Jeg savnede jo Ulla, og jeg stod og vinkede til Ulla og Ulla vinkede til mig. Og jeg sagde, må jeg ikke komme ind og se hende, altså det er noget pjat det her, ikke. Og så blev jeg så sur, så jeg sprang den der kæde. Så ringede hun til politiet igen.

Liang havde altså sat en kæde på døren og ville ikke lade Karsten komme ind i lejligheden, men Karsten ville ind i lejligheden og skubbede til døren, så kæden sprang, og Liang tilkaldte politiet. Men døren har, ifølge Karsten, ramt Liang, hvilket førte til, at hun anmeldte ham for vold:

Jeg har bare sprunget den der kæde. Og panelet det røg af, fordi jeg sprang den. Og ../ fordi hun havde sat kæden på, og hun holdt fast i døren, så havde den også ramt hende, da jeg åbnede. Så hun havde meldt mig for vold også.

På et tidspunkt efter denne episode flytter Liang og Ulla på krisecenter:

Efter nogle af de der problemer med politiet ../ altså jeg var ikke kommet hjem endnu, på det tidspunkt var hun taget på krisecenter, tror jeg. Det må jeg ikke få at vide, hvor er.

Latent vold og overvågning

Karsten erkender på den ene side, at han har slået hende, og at han har trængt ind i lejligheden til hende, selvom hun har prøvet at holde ham borte. Han erkender også, at Liang er blevet bange for ham, men på den anden side mener han, at Liang har overreageret, for set fra hans synspunkt havde hun ikke noget at frygte:

Hun er bange for at være der, tror jeg. Og så tror jeg, hun tager på krisecenter, fordi nogle andre danske kvinder siger, at sådan gør man det, når man er en kvinde i en skilsmisse. Så har hun så prøvet at gøre sådan. Det har jo slet ikke været nødvendigt for hende.

Som de fleste andre mænd, der har udøvet fysisk vold overfor deres kvindelige partner, bagatelliserer Karsten volden i den forstand, at han ikke erkender, hvad det kan have betydet for Liang at blive slået og at ikke kunne føle sig tryk i lejligheden. I hans bevidsthed overreagerer Liang, for han havde jo ikke til hensigt at slå hende igen – hvilket hun på den ene side ikke kunne vide og på den anden side ikke havde meget grund til at tro på.

Som sagt blev Liang bange for Karsten, efter at han var brudt ind i lejligheden, og Karsten fortæller, at han ikke mener, at Liang havde grund til at være bange, og at hendes frygt for ham var meget smertefuld for ham:

Hun blev jo bange for mig, og det var det der gjorde mig allermest ked af det. Hun fik den opfattelse af mig, at jeg var farlig. Blandt andet da jeg flyttede herover og fik den her lejlighed, og hun stadig boede dernede, der skulle jeg jo komme og hente min ting. Der havde hun en, der hedder Bo, der også er gift med en kineser, han havde hun ringet til og sagt, at han skulle stå brandvagt, fordi hun var bange for, at jeg ville sætte ild til lejligheden. Og jeg tænkte, hvad er det, hvor får hun det fra? ../ Jeg tror det der med, at jeg sprang døren, jeg tror det satte sig i hende til, at jeg var en farlig person. Og hun har måske også fået at vide af hendes venner, at hun skulle passe på, og det ville gå galt. Jeg ved også, at hun har snakket inde på sit arbejde, med nogle kvinder derinde, og de har måske fortalt hende grusomme historier, måske om hvad de har oplevet.

Som tidligere nævnt opfatter Karsten sin kone som meget hemmelighedsfuld, og han føler, at Liang lukker ham ude fra sit fællesskab med andre kinesere. Denne følelse af, at der foregår noget, han ikke kender til, og sikkert koblet med følelsen af, at Liang ikke er forelsket i ham, får på et tidspunkt Karsten til at udspionere hende og at prøve at læse hendes dagbog:

Jeg har stjålet hendes dagbog, fordi alt det der hemmelighedskræmmeri, der foregik, som jeg ikke vidste noget om, der tænkte jeg, hov! Men det dårlige var jo, at den var på kinesisk. Så tænkte jeg på at tage ned til en af hendes venner, og få ham til at oversætte den for mig. Så tænkte jeg, nej, det gør han sgu ikke. Så tænkte jeg på at kontakte en tolk og betale for at få den oversat, men jeg tænkte, ej, det er sgu for meget, ikke. Men det var simpelthen for at finde ud af ../ altså på det tidspunkt, da hun ville skilles, fik jeg jo også den idé, at hun havde en anden. Så jeg kørte

også ind på hendes arbejde og holdt og udspionerede hende, og så at hun kom ud fra med nogen, så jeg begyndte at blive den der syge, jaloux mand.

Ifølge ham selv har Karsten ikke på noget tidspunkt forsøgt at lukke Liang inde eller på anden måde at isolere hende fra omverdenen, men den jalousi, som skabes af følelsen af at være ved at miste Liang, får ham til at overvåge hende.

Uretfærdigt behandlet

Generelt giver Karsten udtryk for, at han føler sig uretfærdigt behandlet, da han oplever, at såvel politiet og statsamtet (i forbindelse med skilsmissen) som dele af hans egen familie systematisk har taget Liangs parti:

Men der kan du forestille dig i forhold til hende, når folk snakkede med hende, fx statsamtet og sådan noget, sådan en yndig pige, en lille yndig pige på 1,40, hun er jo sådan en lille skrøbelig en, ikke. Og i forhold til mig, de blev sure på mig, ikke, det hele var jo min skyld. Også i kraft af simpelthen sådan en lille yndig dukkepige, de kan jo slet ikke tro på, at hun kan være ondskabsfuld eller noget som helst.

Selv føler Karsten, at Liang og han selv begge har haft en del af skylden for, at deres ægteskab ikke fungerede. Han anerkender på den ene side, at han har været voldelig overfor hende (selvom han har en tendens til at nedtone betydningen af volden), men han mener også, at hun har nedgjort ham så meget, at hun efter hans opfattelse har en væsentlig andel i deres kriser og forliste ægteskab.

Case om Christian og Aneta

Christian er en mand i starten af fyrrerne. Han bor alene med sin 5-årige datter, Jasmin, som han har fra et tidligere ægteskab med en kvinde fra Ghana. Christian er relativt højtuddannet, og har arbejdet i flere store firmaer med betroet og selvstændigt arbejde. Han har mødt sin første kone, da de begge arbejdede i Frankrig. Den historie, som Christian fortæller, handler primært om hans forhold til sin anden kone, Aneta, der kommer fra Polen. Christian og Aneta mødtes cirka et år efter, at han var blevet skilt fra sin første kone. Aneta er uddannet indenfor marketing, og på det tidspunkt, hvor de mødes, har hun et relativt velbetalt arbejde i Polen. De mødes i Polen og bliver forelskede, og efter nogle måneder siger Aneta sit job op, og de flytter sammen i den større danske provinsby, hvor Christian har et hus. Vi har haft mulighed for at interviewe både Christian og Aneta, og da de to interviews udtrykker ret forskellige perspektiver på konflikterne i deres parforhold, vil begge interviewene indgå i denne case, skønt det er Christians fortælling, der vil være den bærende. Christian fortæller følgende om deres første tid sammen:

Vi havde en enorm tiltrækning på hinanden. Samtidig med at vi også havde det intellektuelle. Vi havde en fantastisk sparring. Vi havde altid nogle fede diskussioner, når vi sad ude om aftenen, så det var ikke så primitivt, som det måske lige lyder, men det var alligevel et eller andet sted den type forhold med det fede ved det, at vi havde en hel masse sammen, vi havde et enormt godt spil sammen og en meget stor intellektuel respekt også.

I interviewet fortæller Christian om, hvordan deres forhold i løbet af to års tid ændrer sig fra et forhold med gensidig forelskelse, hyppig sex og gode diskussioner, til et forhold præget af voldsomme skænderier og lejlighedsvis slåskampe, hvor de begge har skubbet og slået hinanden, og hvor Christian flere gange har holdt hende fast ret voldsomt. Christian har en række parforhold af kortere og længere varighed bag sig, og på spørgsmålet om, hvorvidt han tidligere har oplevet eller udøvet fysisk vold i et parforhold, siger han:

Aldrig nogensinde noget der ligner /../ Altså du kan spørge dem. De ville alle sammen tale pænt om mig stort set alle sammen. Jeg kan ikke forstille mig nogen, som ikke ville gøre det, som ville kalde mig det mest fredelige menneske på jorden og det mest rolige og tålmodige og alle sådan nogle ting.

Det, som Christian oplever som meget voldsomme skænderier og fysisk vold, har været meget grænseoverskridende for Christian, da han aldrig har troet, at han skulle opleve sig selv i en sådan situation. Ikke sådan at forstå, at han fralægger sig ansvaret for skænderierne og volden, men han lægger vægt på, at både han og hans kone har bidraget til, at deres forhold har udviklet sig sådan: "Det har vi været ret meget lige gode om /../ Helt grotesk at det skal være sådan, men det var det altså. Det var sådan som, at voldshistorien i det er meget gensidig". Senere i interviewet fortæller han videre om deres slagsmål:

Det lyder mærkeligt, men jeg kan ikke huske, at jeg nogensinde har slået først på Aneta. Jeg ved det sgu ikke – måske en eller to gange, men ellers har det været lidt det samme: Hun har slået, og jeg har holdt fast. Det er jo stadigvæk vold altså, det er stadigvæk vold, når jeg sidder ovenpå hende og holder hende på kæben eller griber fat i nakkehårene på hende og vrider hendes nakke bagover for overhovedet at holde hende fast.

Anetas fortælling er også båret af erindringer om konflikter og skænderier, og hun lægger også vægt på, at både de verbale konflikter og den fysiske vold har været gensidig. I forhold til Christians fortælling lægger Aneta dog relativt lidt vægt på den fysiske vold:

When we had been living together for some time, we could, like, not like hitting each other but like: Oh my god what are you doing? Grappling each other, not like we hurt each other in that way, but I remember there were a few things, like, he put me down on the floor, or I was like hitting him, but it was not like, you know, it was a little bit.

Selvom Aneta beretter, at der har været fysisk vold i deres forhold, så lægger hun som nævnt generelt mere vægt på deres skænderier og på hendes oplevelse af at blive behandlet urimeligt på andre måder, som vi vil komme mere ind på nedenfor. Ifølge Aneta har dette forhold også for hende været en exceptionel voldsom oplevelse: "I had never experienced something like that in my life, this weirdness, no. I had pretty normal relationships."

Jalousi

Ifølge Christian var en af grundene til konflikterne i deres forhold, at hans fortid igennem hele forholdet var meget present. Hans datter, som han har med sin tidligere kone, bor primært hos ham, og han har stadig meget kontakt til sin første kone:

Samtidig var den der sommer noget frygteligt rod, fordi enten så sloges vi, eller også så elskede vi /../ Vi [havde] de der enorme nedture, hvor Aneta slet, slet ikke kunne håndtere min fortid. Hun kunne ikke håndtere, at [Christians ekskone] var så present stadigvæk i min dagligdag på grund af Jasmin. Hun kunne godt håndtere Jasmin i sig selv, men hun kunne ikke håndtere mig og Jasmin, og det at Jasmin var der som et dagligt bevis på min fortid og min historie. Hun ville have et rent forhold, og hun ville begynde fra scratch. Det sloges vi meget om, det kunne jeg ikke gøre noget ved, sådan var det jo altså.

Anetas jalousi overfor hans første kone og deres datter er et gennemgående tema, når Christian prøver at forklare, hvorfor deres forhold udviklede sig så konfliktfyldt, som det gjorde. Christian oplevede, at Aneta var voldsomt jaloux over, at han stadig havde kontakt til sin første kone. Ifølge Christian blev deres forhold desuden præget af, at Aneta følte, at han gav mere tid og opmærksomhed til sin datter Jasmin, end han gav til Aneta:

Så var der en jalousi i forhold til Jasmin, som var meget udtalt, hvor diskussionen gik: ... "at hun får al din opmærksomhed altid". "Ja, det gør hun, og hun er et barn, og nej, hun er 3-4 år, hun kan ikke bare tilsidesætte sine behov til lidt senere, fordi du gerne vil snakke. Vi to er voksne, og det betyder bl.a., at vi to kan stille vores behov en lille smule i bero, så kan vi tage dem, når hun sover. Mens når hun er her, så er jeg er på. Sådan er det bare. Det kan du også være."

Jeg synes, jeg prøvede at invitere hende ind, men hun synes ikke, jeg gjorde det godt nok. Jeg synes ikke, hun prøvede at komme med ind i forhold til Jasmin. Hun synes, at jeg nogle gange ikke lod hende komme ind, så det er en svær diskussion.

Også set fra Anetas synspunkt var hendes jalousi en væsentlig årsag til de verbale og fysiske konflikter. I Christians interview fremstår hendes jalousi dog som en overreaktion og som en mangel på fornuft (Aneta kunne ikke forstå, at han måtte prioritere sin datter og håndtere det nødvendige forhold til sin ekskone), men i interviewet med Aneta bliver hendes reaktioner mere forståelige. For det første fortæller hun om, hvordan hun oplevede flytningen til Danmark som et tab af venner, familie og job, og dermed som et basalt tab af tryghed og selvværd. Hun fortæller, at det var hårdt for hende at opleve, at Christians opmærksomhed skulle deles mellem hende, hans datter og hans ekskone, mens hun på den anden side ikke havde andre betydningsfulde mennesker i sit liv end Christian. Desuden oplevede hun ikke, at Christian gjorde en indsats for at inddrage hende i familien eller for at få hende til at føle sig tryk og elsket i sin usikre situation. I stedet oplevede hun, at han stillede en slags ultimatum op for hende: "I felt very alone, I think. There was no security, there is nobody who stands by my side. It was like: "Take it or leave it". There was no, like, love". Når hun skal forklare sin jalousi, fortæller Aneta desuden om, at Christian forhold til tidligere partnere og sex kom som et chok for hende:

Another value is like, I think it is a man and woman issue, like you know, I did not have many men in my life, I think number 7 is pretty okay in this state of my life (griner) /../ Let us put it in this way: My husband had many one night stands, and he treated sex very: It is physical thing. He has a woman on Friday evening and another wo-

man on Saturday, and it is okay, but he treats it as sex /../ It is okay, but still a number of 50 women in his life was astonishing for me /../ You know, it is just like, suddenly you think, you are the only one, but then you think, you are one of these many women.

En del af Anetas jalousi opstod altså af bevidstheden om Christian tidligere seksuelle partnere, men også af en følelse af, at hun muligvis var en i rækken af skiftende partnere, og derfor ikke kunne være sikker på, at Christian ville ønske at blive sammen med hende, selvom de havde konflikter i forholdet. Anetas følelse af usikkerhed på Christian kærlighed og troskab blev forstærket ved, at Aneta oplever, at Christian omtaler tidligere kærester og kvinder generelt som en slags objekter, som han kan være sammen med eller skilles fra, afhængigt af, om de er smukke og sexede nok:

I remember, when we were here, and I did not work at that point so my self-esteem was like, you know, you feel down. Everybody does something, when I just sit at home and learn Danish, and you feel like: Oh my god. You feel like, you do not contribute. I need to do something to feel, that I have some value for myself. He could just like come home, and there was a girl in his office, and you know: "There is this new girl in our office. She has such huge tits". I was like, fuck, I flipped out. I am sorry, but I was just like, you know, your imagination works, but I felt so bad. I know, that he did not mean that. I am sorry telling you this but Christian, he tells me things like that, he did not get it, you know, what I mean /../ I was just so insecure, that if you are not perfect, you are just not there. That was my problem. I could not just hear these things anymore. There were these comments about his ex girlfriends, how beautiful they are or how ugly or whatever – it is just like, I do not want to know these things. It was my big problem. This created a huge insecurity, and I think, he could never find out, what was my problem. Because you ask [he stated], so I am answering you. He never thought, maybe it is inappropriate to comment that way. It was terrible.

Generelt mener Aneta, at deres konflikter ganske vist i nogen grad skyldes hendes jalousi, men hun fremhæver, at hendes jalousi kom af en utryghed over at have opgivet mange ting i sit hjemland for at flytte sammen med en mand, som hun havde meget stærke følelser for, og så dels opleve, at hun måtte dele Christian med hans datter og til dels hans ekskone, og dels at hun fik det indtryk, at Christian så på andre kvinder og ville skifte hende ud, hvis hun ikke var attraktiv nok længere.

En af de episoder, hvor de havde en stor konflikt, var under et besøg i Polen. Christian havde forinden antydnet, at han godt kunne tænke sig at prøve en "trekant" – og inkludere en anden kvinde, i deres fælles seksuelle samvær. Det rystede Aneta meget, at han på det tidspunkt i deres forhold havde lyst til at involvere en anden kvinde. Konflikten opstår en aften, hvor de har været i byen med en af Anetas veninder, og Aneta har opfordret Christian til at danse med veninden, hvilket Christian misforstår og han tror, at det er en invitation til, at de skal have en "trekant": "I just realised, that we are from two different planets, you know what I mean? My signals and his signals and the way, I love him so much, and he is asking me, how my best friend kisses. It is just, like. We had such a big fight."

Ud fra disse fortællinger ser det ud til, at en del af deres verbale og fysiske konflikter har haft udspring i forskellige forventninger til parforhold. Christian har på sin side oplevet Aneta som urimeligt jaloux og som irrationel, idet hun ikke har kunnet acceptere, at han har måttet dele sin tid mellem hende og sit barn og til dels sin ekskone. Aneta har på sin side oplevet, at Christian ikke har handlet, som hun generelt vil forvente af en ægtefælle og særligt i en situation, hvor hun er flyttet til hans land. Selvom de har giftet sig, har Christian ikke givet udtryk for, at et ægteskab er en langvarig eller livsvarig forpligtelse for hinanden, men at deres forhold er betinget af, at parterne kan opfylde hinandens seksuelle, æstetiske og følelsesmæssige behov. Aneta udtrykker disse forskellige forventninger til ægteskabet og parforhold sådan:

It is just that lots of things, which were full of spiritual things for me, were very physical for him. Like things we are talking about and, you know, love. I believe, that it is possible to spent the rest of your life with one person, while he could say like: "Yes, it is just, you know, the timing, well people like fit together, and then one day they suddenly do not want to be together anymore so just, you know, move on, you know, what I mean? /../ I think we had many discussions at that point, and we always fought about it, you know, it was always a problem.

Depression og skænderier

Christian oplever, at Aneta i løbet af deres forhold udvikler sig i en nærmest depressiv retning, hvor hun ser negativt på alt i deres forhold og reagerer aggressivt overfor Christian:

Hun kunne blive enormt deprimeret sådan fuldstændig endogen, hvor hun bare var ked af det og deprimeret, og det kom ud aggressivt, så var det mig, der var dum, på trods af at det var noget, der reelt kom indefra. Det der "op og ned" fortsatte og sled os kraftedeme op. Det begyndte at gå ud over Jasmin. Det begyndte at blive til fysiske slagsmål, /../ hvor jeg stod bare blottet, og hun stod med hænderne og hamrede løs på mit bryst i desperation. Hvor det så indimellem blev til, at jeg, hvor hun decideret slår hårdt. Hun har engang slået brillerne af mig, så de smadrede og sådan nogle ting, fordi hun smækkede mig én på siden af hovedet.

Christian oplever, at Aneta ændrer sig fra den glade og initiativrige kvinde, som han mødte i Polen, til at være indadvendt og negativ og passiv i forhold til at løse de problemer, som han ser i deres forhold:

Hendes grundholdning var /../ at alle vores problemer skyldtes mig og min fortid, og derfor var det mig, der måtte løse dem og havde hovedansvaret for at løse dem. Det har hun sagt helt eksplicit, det mente hun, sådan var det. Det kan man jo ikke, man er to sammen, så må man også løse problemerne sammen, det er ikke den enes skyld.

Christian oplever, at Aneta skyder skylden for deres problemer på ham, samtidig med at han føler, at ansvaret for at få deres forhold til at fungere bliver lagt over på ham. Hans behov, som det kommer til udtryk i dag, handler om at han kan have tillid til at hun også er der, når han har brug for det.

Jeg har aldrig en følelse af, at hvis jeg går ned med flaget, så vil hun være der og kan samle mig op og redde mig og trøste mig og passe på mig, og det har jeg faktisk også behov for. Mens det er meget sådan, at når hun får sine depressioner, som ikke er depressioner som sådan, men sine nedture som hun får så mange af, så skal jeg stå der og samle hende op, og jeg skal gøre det nu og her, og jeg skal fortælle Jasmin, at hun skal gå ind på sit værelse og lukke døren og lege selv, mens jeg tager mig af Aneta, som om det var et andet barn /../ Det slider mig meget, og det giver mig manglende overskud til at kunne tage situationerne ordentligt og være omsorgsfuld nok overfor hende /../ efterhånden som det udvikler sig, så begynder jeg at blive mere og mere afmålt på det punkt. Dermed begynder det at blive en negativ skrue, så de gode tider bliver kortere og færre, og de dårlige tider bliver flere og større og stærkere /../ Og hun bliver mere deprimeret og aggressiv. Det gør jeg så også, fordi når hun angriber mig, så angriber jeg også hende, det er den eneste måde, jeg kan håndtere det på. Jeg føler, jeg bliver slidt op af manglende tryghed, og det gør hun nok også, fordi jeg tror heller ikke, jeg giver hende tryghed nok.

Det, som Christian her beskriver, er, hvordan deres forhold havner i en situation, hvor ingen af parterne føler, at den anden giver omsorg og tryghed, og at deres forhold derfor udvikler sig i en "negativ skrue", hvor manglen på bekræftelse og tryghed virker selvforstærkende.

Hvorvidt der for Anetas vedkommende er tale om en depression i klinisk forstand, er ikke til at vide. Christian fremhæver selv, at der er tale om en *endogen* depression, hvilket vil sige, at han lægger vægt på, at Anetas reaktioner skyldes psykologiske eller biologiske/genetiske faktorer hos hende. Dermed undlader Christian at se, hvordan Anetas situation som udlænding og i perioder arbejdsløs i Danmark med en udearbejdende mand og det ekstra behov for bekræftelse og omsorg, som denne situation kunne indebære, kan være en forklaring på Anetas reaktioner. Ud fra sådan forklaring ville deres forhold og dermed Christian selv spille en vigtig rolle. Christian nævner selv i ovenstående citat, at han ikke har kunnet give Aneta tryghed nok, men han forstår alligevel hendes "depression" som noget, der kommer indefra Aneta selv (endogen).

Aneta taler også om, at hun blev depressiv i deres forhold, men hun fremstiller det som en reaktion på forholdet, snarere end som en egenskab ved hendes psyke:

I think the problem was that I did not have my life, you know what I mean /../ I just missed something more, you know, but I could only get to a certain point without this language and finding a job in Denmark, I mean especially

for foreigners, it is not an easy thing. Especially if you are from certain countries, I guess. But so I was stressed, and I can imagine that it had a bad impact on our marriage as well. I think I was very like negative, very dark, it was just getting worse, that is why I am describing this, because good things were also there, but it was getting worse and worse all the time ... I was just depressed and totally unhappy and crying, but there was no like: "Hey, how can I help?" I just felt so alone, because yes I was crying a lot, but you do not expect [to hear] from your husband: "If you do not stop just know, it is not going to work". I was so alone somehow. I just expected him to help me somehow and just come to me [saying]: "Hey, what is going on? Can we do something?" We had this bad circle, because I knew, that if I am going to be depressed and crying, he will be out of it, so I was trying to be nice and happy, while I was not. Just imagine all these emotions inside me, in the end of it, I was just exploding and you know, you are angry, and you are a bitch only, when you fear something, I think that is basic psychological knowledge. At the end of the day I was just so afraid of everything, I do not know what has happened. We just ended up in some kind of hell, that we were just so nasty to each other, there was no love.

Set fra Christians synspunkt er Anetas depression altså skyld i en del af deres konflikter, men set fra Anetas synspunkt var hendes depressive tilstand dels en reaktion på, at hun ikke havde noget job eller et eget netværk i Danmark, og dels en reaktion på, at Christian ikke viste hende mere støtte og indfølelse, hvilket, hun beskriver, endte i en følelse af ulykkelighed, vrede og frygt.

Sammenholdes de to perspektiver på konflikterne i deres forhold, tegner der sig et billede af, at begge har haft behov og frustrationer, som den anden part ikke har taget vare på eller ikke har forstået. Aneta fortæller, at hun ikke har følt, at Christian har støttet hende og vist hende den omsorg og ømhed, som hun har følt behov for i sin udsatte situation som ny i Danmark. Hun tolker dette som et tegn på, at Christian mangler empati og evnen til, det hun opfatter som, ægte kærlighed: "I never met somebody who just missed this part, empathy, I think. Who had so many women and treated them so superficially".

Christian giver på den anden side udtryk for, at han ikke har fået sine behov opfyldt: Han giver udtryk for at have følt sig presset fra et krævende arbejde samt fra diskussioner med sin ekskone over deres datter. Han har derfor følt det som et ekstra pres at skulle forholde sig til problemer i parforholdet. Det ønske, der kommer til udtryk gennem hele interviewet med Christian, er, at han vil have Aneta til at opføre sig mere selvstændigt og rationelt og tage ansvar for sit liv, så de kunne leve sammen som to selvstændige mennesker. Desuden nævner Christian, at han også har følt behov for tryghed i deres forhold, men det har han ikke følt, at Aneta kunne give ham: "Jeg har aldrig en følelse af, at hvis jeg går ned med flaget, så vil hun være der og kan samle mig op og redde mig og trøste mig og passe på mig, og det har jeg faktisk også behov for".

Det er måske sigende for kommunikationen i forholdet, at både Christian og Aneta giver udtryk for, at den anden part ikke har været villig til, at arbejde for forholdet og tage ansvar for deres fælles liv. Christian siger flere gange, at han prøvede at få Aneta til at tage ansvar for sit liv og deres forhold, og det har gjort ham vred og frustreret, når han har følt, at hun har lagt ansvaret over på ham og taget en offerrolle på sig:

Hun har en offermentalitet, og det kan jeg slet ikke med sådan noget. Jeg bliver så provokeret af det /../ Ja, der kan det være sådan, at når hun kører i den retning, at det, jeg så i virkeligheden gør, er at træde endnu mere på hende som offer og bare bekræfter hendes offerhistorie /../ Det kan være, at jeg gør nar af det, hvor jeg decideret siger; you are such a victim, you are just victimizing yourself, that is just self-pity. Du laver ikke andet end at have ondt af dig selv. Prøv at tage ansvar.

Christian oplever altså ikke, at Aneta tager ansvar for sit eget liv eller for deres forhold. Aneta siger på sin side, at Christian ikke gjorde sig nok umage med deres forhold: "I think, that Christian did not make any effort to, you know, create a family with me, Christian and Jasmin". Hun siger senere i interviewet: "I think he never made any effort, and he thinks the same about me". Begge parter oplever altså, at den anden ikke tager ansvar og gør sig umage med deres forhold.

Graviditet og fysisk vold

Hen mod slutningen af Christian og Anetas forhold sker der noget, der forstærker de negative dynamikker i deres forhold. Aneta bliver gravid, og hun ønsker i udgangspunktet at beholde barnet, mens Christian ikke ønsker at få endnu et barn i et dårligt fungerende forhold. Under skænderierne omkring graviditeten eskaleres både de verbale og fysiske konfrontationer. Christian er på sin side vred og frustreret over, at Aneta vil sætte et barn i verden i et forhold, som han ikke mener, har mange chancer for at vare ret længe, og han føler sig fanget af Anetas insisteren på ikke at ville have en abort. Aneta er på sin side rasende og dybt såret over, at Christian reagerer med at afvise hende på et tidspunkt, hvor hun er gravid med deres barn.

Da de finder ud af, at Aneta er gravid, reagerer Christian med at afvise, at de skal have det barn. Han har allerede fået barn i et forhold med en udenlandsk kvinde, hvor forholdet gik i stykker kort efter fødslen:

Så sagde jeg til hende lige med det samme, at det vil jeg ikke være med til. Jeg vil under ingen omstændigheder have et barn i det her forhold. Hvis du vil have det barn, så bliver det dig selv, så må du flytte og klare dig selv, jeg vil ikke have noget med det her at gøre. Der er jeg meget klar i replikken.

Aneta fortæller, at hun bliver meget overrasket over Christians reaktion på hendes graviditet:

I got pregnant, yes. And that was the first time that I stopped recognising Christian. He, you know, when I told him that I knew that, I mean, I was really thinking about this abortion, because it was like bad timing, but I expected him to be supportive, you know what I mean, whatever. We are a married couple, and we have an issue here. I remember his first reaction was just so aggressive like: you are fucking kidding me?

Christian insisterede på sin side på, at han ikke ville have barnet, og at han ville gå fra Aneta, hvis hun ikke fik abort. Aneta insisterede på sin side på, at hun ikke ville have en abort, fordi hun mente, at de kunne forbedre deres forhold, og fordi tanken om en abort var hende meget imod. Christian fortæller om, hvordan deres skænderier omkring, hvorvidt Aneta skulle have en abort, kunne ende i fysiske slagsmål. I det følgende citat, der er ret langt, nævner Christian mange af de elementer, der gør deres forhold konfliktfyldt og som ender med, at Christian slår, kaster ting efter og smider rundt med Aneta, selvom hun på det tidspunkt er gravid med deres barn:

Christian: Hun var *enormt* destruktiv, det hele kunne aldrig nogensinde nytte noget, nihilistisk nærmest. Vi var også flere gange til parterapeut på det tidspunkt, og der i starten af hendes graviditet var hendes voldsomme temperament voldsommere, og der har vi de der slagsmål, hvor vi kaster rundt med hinanden og slår på hinanden, og hun skrider. Hun har det der med, at så skrider hun, så stiller jeg mig op ude foran døren, nogen gange tager jeg hende i hoved og røv og smider hende uden for døren og lukker døren.

Interviewer: Hvad er det der, er det stadigvæk jalousi overfor Jasmin, der er årsagen?

Christian: Nej, nu er det hendes arrigskab over, at jeg ikke vil have det barn, og jeg ikke vil have hende og alt det her, der kører op i en spids. Det er min arrigskab over, hvad jeg opfatter som hendes ansvarsløshed, tankeløshed og hensynsløshed. Dels at få det barn, fordi hun ikke har passet på eller har villet have det mere eller mindre udtalt, det ved jeg ikke.

Interviewer: Hvordan kan sådan et skænderi starte og udvikle sig?

Christian: Jeg ville ønske, jeg havde optaget det nogle gange, fordi det var helt grotesk. På det tidspunkt er det jo et stort skænderi det hele, og så er der så momenter af sex, jeg vil dårlig sige kærlighed, men det er det vel alligevel. På det tidspunkt handler det hele jo om den her graviditet, og hvad vi skal gøre ved det /.../ Aneta var /.../ subtil på en måde og led på den der subtile måde og gjorde sig netop til det der offer: "Jeg ville jo ikke engang kæmpe for det her forhold". Jeg sagde: Jo, det ville jeg gerne, jeg ville faktisk gerne kæmpe for det her forhold, jeg ville gerne gå i parterapi med hende i en lang periode, hvis det skulle være det, det handlede om. Jeg ville ikke gøre det med en graviditet truende over hovedet, fordi det, tror jeg ikke på, ville lykkedes. Hvor hun sagde, at det troede hun så ikke på. Så prøvede vi at argumentere, og vi argumenterede i hver sin verden, i hver sin dimension. Jeg argumenterede rationelt, funktionelt nærmest, hvorfor jeg mente, det her kunne lade sig gøre, eller ikke kunne lade sig gøre, og

hvorfor jeg gerne ville det her, men ikke ville det under truslen af en graviditet /../ Vi kommer ud i nogle situationer nogle gange faktisk, hvor jeg er pissebange for, at jeg virkelig har skadet hende, altså hvor hun prøver at komme væk fra mig og komme ud og gå væk, og det kan jeg slet ikke. Jeg kan ikke med at blive forladt på den måde, det gør mig fuldstændig desperat, hvor jeg så stopper hende og tager fat i hende og holder hende og smider hende baglæns ned i sengen, hvor hun så falder skævt og lander med hjørnet af sådan en træ-sengeramme lige op i ryggen. Sådan nogle ting. Eller hvor hun ruller ud over sengen og slår hovedet ind i radiatoren for eksempel. Hvor jeg engang har taget noget og kastet på hende, en bog eller andet åndssvagt, men så ramt hende i ryggen eller i maven, hvor hun så var gravid og sådan noget. (Christian gengiver lyden af slag). For ikke at slå hende direkte, så kastede med noget. Jeg har tit gjort det, at jeg har kastet det ned i gulvet, men nogle få gange har jeg kastet det på hende.

Interviewer: Du er jo en rolig og rationel mand. Hvad kunne få dig så langt ud?

Christian: Afmagt over at jeg ikke kunne nå hende. Det lyder som respektløshed og hensynsløshed, at hun ikke har nogen refleksion omkring, hvad var hendes rolle, ingen byden ind. Jeg følte, jeg stod fuldstændig alene med ansvaret for det forhold, og det havde slidt mig fuldstændigt op. Den der følelse af "jeg bryder sammen, jeg vil ikke kunne klare mit arbejde i morgen, jeg bryder sammen i udbrændthed." Ikke fordi det var vanvittigt hårdt arbejde, men det var sgu hårdt nok at være i en ny ledende stilling og skal være sine penge værd time for time. Det betyder noget. Man skal gøre en forskel i den rolle for den løn, en ganske fornuftig løn, man får. Så samtidig blive slidt op af det der og aldrig vide, hvad jeg kom hjem til. Jeg var pissebange for at komme hjem nærmest /../

Interviewer: Hvis du kaster en bog eller slår eller skubber eller hvad, har du en fornemmelse af, jeg ved godt, at sådan noget er meget følelsesmæssigt, men har du en fornemmelse af, hvad du vil have hende til at gøre med det?

Christian: Jeg vil nok have hende til at reagere på min rationelle argumentation og gå med ind i den diskussion og snakke med mig, men hun er en hel anden dimension, virkelig på en anden planet.

I citatet nævner Christian for det første det, som han oplever som Anetas "ansvarsløshed, tankeløshed og hensynsløshed". Christian bliver desperat ved tanken om, at Aneta insisterer på at føde deres barn, og han føler sig fanget af det, hvilket han opfatter som hensynsløst af hende. Han føler desuden, at Aneta angriber ham følelsesmæssigt ved at anklage ham for ikke at ville kæmpe for deres forhold. Samtidig føler Christian, at det er ham der står med hele ansvaret for deres forhold, fordi Aneta efter hans opfattelse ikke vil gå ind i en konstruktiv dialog omkring deres forhold og hendes graviditet. Christian nævner, at kombinationen af et hårdt og ansvarsfuldt arbejde på den ene side og konflikterne med Aneta på den anden side slider ham op, og han er bange for, at "brænde sammen", så han ikke kan klare sit arbejde.

I ovenstående citat nævner Christian også et af de emner, der går igen i interviewet: Han ser sig selv som rationel og logisk argumenterende, mens han oplever Aneta som irrationel og følelsesbetonet. Sidst i interviewet siger han, at det mere eller mindre bevidste formål med at slå, skubbe eller kaste ting på Aneta er, at hun skal "reagere på min rationelle argumentation og gå med ind i den diskussion og snakke med mig". I dette citat, og i interviewet generelt, giver Christian udtryk for, at han oplever sin egen indstilling til spørgsmålet om abort eller ej som grundlæggende fair og fornuftig, mens han oplever Anetas reaktioner som uretfærdige og ufornuftige. I interviewet med Aneta er det derimod Christians reaktioner, der fremstilles som uforståelige: Hun kan ikke begribe, at en mand i den situation kan reagere så ufølsomt overfor sin kone, og hun fremstiller Christian som et menneske uden empati. Denne manglende forståelse for og accept af hinandens perspektiver og udtryksformer vil blive beskrevet nærmere i det følgende.

Kommunikation og tavshed

Som netop nævnt opfatter Christian sig selv som grundlæggende rationel, mens han opfatter Anetas måde at reagere på, som irrationel. I citatet ovenfor siger han om sin måde at håndtere konflikter på: "Jeg argumenterede rationelt, funktionelt nærmest". På et andet tidspunkt i interviewet beskriver Christian optakten til en verbal og fysisk konflikt med Aneta på denne måde:

Jeg er sådan meget rationel, jeg argumenterer for tingene. Jeg er meget hurtigt i den argumentation, men jeg er også meget rationel. Jeg kunne til enhver tid diskutere røven ud af bukserne på hende og bevise og pille hendes argu-

menter fuldstændig fra hinanden sådan set rationelt. Hun var meget emotionel i de der situationer, og der kunne jeg overhovedet ikke komme ind. Det eneste, der i virkeligheden havde virket, var at fortælle hende, hvor meget jeg elskede hende, og det ville hun høre 100 gange om dagen, og det kunne jeg ikke, fordi det følte jeg ikke. Så var det sådan noget: you do not love me – Yes I do – no you do not – yes I do – no you do not, hvor jeg hørte, hvor stort et svin, jeg var. Hun var meget personlig, og jeg er meget meget, synes jeg selv, moralsk ordentlig, hvad den slags angår, jeg går ikke efter manden, jeg går efter bolden, og den diskussion vi har. Hun gik altid efter tingene meget personligt. Der hvor det gik virkelig galt, og hvor jeg tabte tråden, det var der, hvor hun blev modbydelig på den måde, at hun brugte for eksempel min familie og mine venner imod mig. Selv dine venner siger jo, at du er syg i hovedet! For eksempel selv din mor vil jo ikke have noget med dig at gøre. Selv din bror mener, at det er mig, der har – sådan nogle ting. Det gjorde meget, meget ondt den slags. Når hun begyndte på det, kunne jeg godt komme derud, hvor jeg begyndte på det samme. Kaldte hende rigtig grimme ting, som jeg slet ikke kan acceptere selv at gøre i virkeligheden, men det gjorde jeg. Det lyder sgu ureflekteret på en eller anden måde. Selvfølgelig havde jeg en rolle i det, men det er virkelig min opfattelse, når det begyndte at køre ind i de der pludselige spiraler i en eller anden retning, så var det, når hun blev personlig, og jeg holdt mig til sagen. Det var helt tydeligt, når jeg kunne pille hendes argumenter fuldstændigt fra hinanden.

Christian opfatter altså sine egne reaktioner som grundlæggende rationelle, mens han oplever Anetas måde at reagere på, som emotionel og uretfærdig. Christian fortæller, hvordan han selv prøver at holde en saglig tone ("går efter bolden"), men at Aneta bliver personlig og blandt andet bruger hans familie mod ham, og på et tidspunkt i diskussionerne taber han selv fatningen og begynder at nedgøre hende verbalt.

Det kommer frem i dette citat, og bekræftes i interviewet med Aneta, at det som Aneta egentlig havde brug for, men som Christian ikke kunne eller ville give hende, snarere var en bekræftelse på, at hun kunne føle sig sikker på ham, end en "fornuftig" diskussion om tingene. Christian afviser på sin side at gå ind på Anetas præmisser og at tage Anetas følelser alvorligt, og Aneta oplever på sin side, at Christians argumenter ikke bringer hende nogen følelse af sikkerhed eller kærlighed, men sikkert snarere en følelse af at blive angrebet. Denne gensidige manglende evne eller vilje til at gå ind på hinandens præmisser og den følgende følelse af afmagt og desperation, er, ifølge interviewene, en af årsagerne til, at deres konflikter eskaleres til regulære slagsmål, som Christian dog udlægger og synes at have oplevet som værende markant værre end Aneta giver udtryk for.

Christian fortæller desuden om, hvordan også tavshed kunne være en optakt til konflikter. Det følgende citat handler om et eksempel, hvor Christian har lagt Jasmin i seng, og hvor Aneta har følt sig tilsidesat:

Christian: Når jeg så havde lagt hende [Jasmin] og kom ind: "Godt nu kan vi så snakke om det", så sidder hun: "Nå, nu kan jeg få mine 5 minutter måske, jamen så kan det heldigvis være lige meget, så gider jeg bare ikke at snakke øv bøv". Så var hun lukket i som en østers. Det blev jeg meget frustreret over, jeg har det meget svært ved at blive udelukket /.../ Hun kunne ikke finde ud af at komme og sige det på en ordentlig måde, så lukkede hun bare i, der er ikke noget galt. Og det var i en grad, så hun kunne undgå at tale til mig og svare mig overhovedet, ja, se på mig, og have en eneste øjenkontakt i dagevis, uanset hvor meget, jeg prøvede at sige: "Vi må snakke om det her, vi må finde ud af det, hvad handler det her om? Lad os snakke om det, kom nu! KOM NU!" Så kunne jeg ikke komme ind til hende. Hun var iskold. Der var lukket fuldstændigt af, og det kan jeg slet ikke med sådan noget. Det er der, hvor jeg godt kunne blive voldelig, total afmagt overfor at jeg overhovedet ikke kunne komme ind til hende /.../

Interviewer: De situationer eller tidspunkter hvor hun så kunne tie stille i dagevis, var det dem, der udviklede sig til slagsmål?

Christian: Ja det kunne det godt være.

Interviewer: Hvordan det?

Christian: Ved at jeg nogle gange må sætte mig på hende og ryste hende og sige: tal til mig! Tal til mig! /.../ Jeg kunne ikke finde ud af, når hun lukkede i, hvordan jeg skulle håndtere det. Jeg kunne kun finde ud af at sige: tal til mig – luk op for helvede. Når hun så ikke gjorde det, var det eneste, jeg kunne finde ud af, det var at presse mere på. Jeg kunne ikke finde ud af det der med at holde mig – give hende en dag.

I dette citat fortæller Christian, hvordan Anetas tavshed kunne få han til at regere voldeligt. Han beskriver det selv som en følelse af afmagt og desperation, fordi han ikke kunne komme i dialog med hende. Selvom det umiddelbart kan virke paradoksalt, beskriver Christian altså, at han sætter sig på Aneta og rusker i hende for at få hende til at snakke med ham.

Case om Bo og Katarina

Bo og Katarina er gift, men de har boet hver for sig i nogle måneder – og hun har for kort tid siden begæret separation. Katarina er oprindeligt fra Rusland. De har en pige sammen, Nynne, som Katarina for nylig har fået tilkendt forældremyndighed over. Bo har indtil for nylig været ansat i et større privat foretagende i en vellønnet, rådgivende stilling.

Interviewet med ham er foretaget over to dage, med et par måneder imellem. Begge dage er hans fortælling meget præget af, at interviewet foregik på dage, der var belastende for ham – en oplevelse som skærpes af at emnet i sig selv er følelsesmæssigt anstrengende. Ved første interview var det firma, han arbejdede i lige gået konkurs, og han var blevet fyret to dage forinden. Han har tømmere, fordi han natten i forvejen har været i byen som reaktion på fyringen. Andet interview foregår kun knap et par uger efter Bo og Katarina har haft deres hidtil mest dramatiske skænderi, hvor Bo har slået Katarina, med det resultat at han er blevet forhørt af politiet og anmeldt for vold, og hans 'sag' i forhold til datteren er forværret i netop de dage hvor 2. interview foregår.

Vi har også haft mulighed for at interviewe Katarina, som vi interviewer ca. to måneder efter sidste interview med Bo.

Bo og Katarina mødes via internetsiden Dating.dk. Katarina arbejder på det tidspunkt i Danmark som au pair. Bo blev forelsket i hende, fordi han opfattede hende som smuk og veludannet, og Katarina fortæller, at hun bliver meget forelsket i Bo. De gifter sig og flytter sammen efter nogle måneder, hvor Katarina også er blevet gravid med Nynne. Ifølge dem begge var de lykkelige sammen i starten. Bo fortæller, at de kunne sidde og snakke og drikke rødvin til langt ud på natten og Katarina fortæller om deres første tid sammen: "Vi var meget forelskede i hinanden. Jeg følte mig meget lykkelig". Efter den første tid er de enige om, at deres forhold blev dårligere og dårligere, og på interviewtidspunktet har Katarina anmeldt Bo til politiet for vold.

Forældreroller og børneopdragelse

Ifølge både Bo og Katarina har vendepunktet i deres forhold være det tidspunkt, hvor de fik et barn. Katarina siger følgende: "Før Nynnes fødsel det gik udmærket, fordi jeg oplevede ikke nogen problemer i vores liv. Jeg tror ikke, at vi skændtes, før Nynne blev født".

Bo fortæller om, hvordan han og Katarina har haft flere sammenstød om, hvordan deres datter, Nynne, skulle passes. Bo mener, at Katarina har været for hård overfor datteren og på nogle områder har forsømt hende, mens Katarina mener, at Bo har været for blødsøden overfor datteren. Som eksempel på deres forskellige normer omkring børnepasning og forældreroller fortæller Bo om en episode, hvor Katarina har ladet Nynne ligge, mens hun har grædt, mens Bo har villet taget hende op og trøstet hende:

De oplevelser jeg har haft med hende, hvor jeg faktisk har et skænderi med hende om, at hun mener, at det er okay at lade Nynne ligge og græde i vuggen. Det kan jeg bare ikke have i mit hoved. Det er vi nødt til at snakke om. På daværende tidspunkt var hun ikke i stand til at snakke om det. Hun gik direkte til angreb på mig, når jeg ligesom var nødt til at tage hende op. Tingene spidser ligesom op, og det ender jo med /../ at vi ikke kan snakke om det, men det forsvinder jo ikke. Jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre. Jeg spørger hende, det gør man altså simpelthen bare ikke. Prøv at forestil dig, hvis det var dig og sådan, prøve på alle mulige måder.

Det fremgår af Bos fortælling, at deres skænderier ofte har haft rod i uenigheder omkring, hvorvidt Nynne skulle trøstes og tages hånd om, eller hvorvidt hun skulle tages mindre hånd om for ikke at blive overbeskyttet. Katarina bekræfter dette billede af, at en del af deres skænderier handlede om, at de havde ret forskellige syn på, hvordan deres datter burde opdrages:

Interviewer: Havde I meget forskelligt syn på også, hvordan Nynne skulle håndteres?

Katarina: Ja, det var faktisk en kilde for vores skænderier. Den milde atmosfære børn vokser op i Danmark, hvor det er sjældent, at forældre råber af dem og giver dem smæk i numsen. Men det er meget, meget almindeligt i Rusland.

Jeg blev selv opdraget sådan. Det betyder ikke, at forældre i Rusland elsker sine børn mindre end forældre i Danmark. Det betyder bare at de ikke gemmer deres negative følelser, men udtrykker dem. Om det er godt eller ondt, er et andet spørgsmål. Når far eller mor er vrede overfor barnet, viser de deres vrede, så at barnet kan forstå: Nu skal jeg holde op med det her. Når jeg var utilfreds med Nynnes opførsel, så snakkede jeg til hende med forhøjet, streng stemme. Bo opfattede det, som om jeg råbte af barnet, og han blev meget følelsesmæssigt berørt og vred på mig med det samme. Og så blev jeg vred på Bo, fordi jeg følte ikke, at jeg, mor, havde nogen magt hjemme.

Både Katarina og Bo fortæller altså, at deres skænderier i starten bundede i, at Bo ikke kunne acceptere Katarinas mere kontante og håndfaste børneopdragelse, mens Katarina på sin side mente, at det, hun ser som en dansk børneopdragelse, er meget mild efter hendes standarder, som hun knytter til sin opvækst og normer for børneopdragelse i Rusland. Til sidst markerer Katarina dog også klart at hun oplever situationen som særlig vanskelig fordi Bo trodser Katarinas, morens, autoritet i hjemmet, og altså i en arena hvor hun mener, at hun oplagt burde have den.

Konflikter om det praktiske

Et andet af de konfliktpunkter i deres forhold, som Bo fortæller om, har handlet om at få hverdagen til at fungere rent praktisk. I starten af deres forhold gik Bo på arbejde, og Katarina tog sig hovedsageligt af hjemmet, og stod for tøjvask, rengøring og basale indkøb. Bagning og madlavning var de mere fælles om. I Bos fortælling om deres samliv har et af hovedproblemerne været, at de praktiske elementer i deres hverdag ikke har fungeret. Det er Bos opfattelse, at deres samliv efter fødslen blev for ustruktureret og kaotisk, og han giver udtryk for frustration over, at Katarina ikke var villig til at diskutere, hvordan de kunne få mere struktur på deres dagligdag: "Hun var egentlig ikke særlig villig til at samarbejde omkring det sådan senere hen". Senere i deres forhold har de derfor haft en del skænderier, som set fra Bos perspektiv som sagt har handlet om, at han ikke syntes, at deres familie fungerede rent praktisk. Når han skal konkretisere, hvad det er for praktiske ting, der ikke fungerede i deres hverdag, så siger Bo:

Jeg kan huske der til sidst, sådan kort tid før vores skilsmisse, det var ligesom, så kunne det gå lige så stille nogle dage. Vi kunne næsten begynde at snakke godt med hinanden igen. Så kommer jeg ind omkring et eller andet område, som det er virkelig er vigtigt for mig, at vi får snakket om. For eksempel sådan med at få sat noget struktur i hverdagen og finde ud af, hvem laver hvad og hvornår. Jeg havde sådan en tiltagende følelse af, at jeg vidste sgu aldrig rigtig, hvad jeg kunne forvente.

Når Bo snakker om at få hverdagen til at fungere, taler han ikke om, at der var rod i hjemmet, eller at der ikke blev købt ind. Han taler i stedet om, at han ikke synes, at de har faste aftaler nok, og at han gerne ville have noget mere struktur på hverdagen. I den mere strukturerede hverdag, som han har forestillet sig, er der elementer af en traditionel arbejdsdeling, hvor Bo går på arbejde, og Katarina tager sig af hjemmet og barnet. Det er derfor sandsynligt, at en del af Bos frustration har handlet om, at han ikke oplevede, at Katarina opfyldte sin del af "ægteskabskontrakten", da han gik på arbejde hver dag, men ikke oplevede, at hun tog sig af hjemmet og af at strukturere hverdagen.

Katarina taler ikke om, at deres hverdag var kaotisk. Til gengæld taler hun om, at hun i månederne efter fødslen blev utroligt træt og nærmest depressiv. Det var Katarina, der passede Nynne til dagligt, mens Bo gik på arbejde, og hun blev meget fysisk og psykisk træt af den manglende søvn og det hårde arbejde med at passe et spædbarn:

Katarina: Jeg var fuldstændig uforberedt på, hvad det er at have et spædbarn. Jeg gik ikke på kursus, og jeg fik ingen information i forvejen, om hvad det praktisk er at have et spædbarn /../, og den der mangel på søvn, den virkede så forfærdeligt på mig. Jeg var helt ubærlig, tror jeg, når jeg ikke har sovet nok. Og livet var bare lidt meget. Så, ja, ja, man sov ikke om natten. Og så, ja, så kom manden fra arbejde, og konen møder ham uden at smile med ansigtet: "Åh, jeg er så træt, tag Nynne, jeg går i seng". Ja. Det var meget, meget hårdt, en hård tid for os, og Bos tålmodighed

var nok til måske to måneder, så bagefter begyndte han at være irriteret, ja /../ Og selvfølgelig, ingen glæde, og bare træthed, og de eneste tanker: "jeg vil sove". /../

Interviewer: Okay. Var du, var det sådan en reel depression, du havde, tror du?

Katarina: Dengang vidste jeg ingenting om depression, og kun bagefter, da jeg fik tid til at læse, så læste jeg mange artikler om, hvad fødselsdepression er. Og så konkluderede jeg, at jeg havde fødselsdepression i svag grad. Fordi jeg passede mit barn, jeg havde ikke selvmordstanker, jeg var bare ikke glad, jeg var træt, træt.

Katarina beskriver altså selv sin tilstand efter fødslen som "fødselsdepression i svag grad". Hun beskriver videre i interviewet, hvordan Bo efterhånden blev mere og mere skuffet over hende, fordi hun og deres familieliv ikke levede op til hans forventninger om, hvordan et familieliv burde se ud. Katarina oplever, at Bo, der før har opført sig forelsket og betaget overfor hende, i den periode begynder at se på hende "gennem sorte briller", som Katarina formulerer det

Kommunikation

Ifølge Bo har det været spørgsmål om, hvordan hverdagen skal fungere rent praktisk og om børneopdragelse, der har været de konkrete anledninger til deres konflikter. I interviewet lægger Bo dog mest vægt på, at han ikke føler, at de har kunnet kommunikere om disse emner, og desuden har konflikterne slidt på hans tillid til Katarina.

Hvad den manglende kommunikation angår, vender Bo mange gange i løbet af interviewet tilbage til, at han har forsøgt at få en dialog eller diskussion i gang omkring deres problemer og uenigheder. Igennem hele interviewet giver Bo således udtryk for frustration over, at han ikke har kunnet få Katarina til at indgå i en diskussion om, hvordan det praktiske skal fungere, og om hvordan de skal opdrage deres barn. Han siger blandt andet:

Kommunikationen var brudt helt sammen et eller andet sted. Der var nogle praktiske ting, vi skulle snakke om og forholde os til, sådan planlægge lidt fremad. Der kunne godt have gået et år, efter hun havde født. Der skete intet /../ Vi er nødt til at have en eller anden form for fremdrift og tale også om, hvordan vi ordner de praktiske detaljer /../ Jamen, vi snakker ikke om, at det er din pligt at ordne de ting her, lad os dog snakke om det.

Senere i interviewet siger han videre:

Det var sådan min generelle opfattelse af hende, efterhånden som vores kommunikation blev mindre, det virkede sgu nogen gange som om, at hun decideret modarbejdede ethvert forsøg på at få tingene til at fungere.

Hvad det præcis er, Bo oplever, at Katarina ikke vil gå i dialog med ham om, bliver ikke helt klart i interviewet. Snarere formidler han en oplevelse af, at deres hverdag ikke fungerer, som han ønsker det, hvad angår praktiske ting som tøjvask, madlavning, indkøb osv. Generelt kan man sige, at det som Bo har opfattet som et forsøg på dialog og kommunikation, har Katarina ofte opfattet som et uretfærdigt angreb på hende. Situationer hvor Bo siger, at han "vil bare gerne snakke om tingene" kan af Katarina opfattes ham som truende eller nedgørende. Flere gange nævner Bo også, at Katarina har kaldt ham sindssyg. For eksempel i forbindelse med en episode, hvor Katarina har smidt et af hans køkkenredskaber ud, hvor Bo siger:

Det bad jeg hende så om at lade være med. Det kunne hun ikke finde ud af at lade være med, så blev jeg sgu sådan rigtig irriteret over det. Så får jeg så at vide, at jeg har et sindssygt blik i øjnene /../ Der er det så, at kommunikationen bryder fuldstændig sammen et eller andet sted. Hvad fanden skal man så?

Bo nævner denne episode som eksempel på en situation, hvor Katarina er blevet bange for ham, og han siger i denne sammenhæng: "Hun har haft meget svært ved at forstå, når jeg blev vred". Det, som Bo har set som et forsøg på kommunikation og dialog, har for Katarina åbenbart virket aggressivt og som en kritik.

Hun siger for eksempel om Bos insisteren på at snakke om, hvordan hun skulle gøre det huslige arbejde: "Jeg følte mig ikke fri, til at jeg kan lave noget som helst, uden at vente at så kommer Bo med bebrejdelse". Katarina har altså oplevet Bos forsøg på dialog som en kritik af hende, der i det lange løb har påvirket hendes selvværd. Det vil blive beskrevet nærmere i det følgende.

Forventninger om kønnede arbejdsdelinger

Bo siger flere gange, at han også har prøvet at presse Katarina ind i en dialog omkring børneopdragelse, men at han har oplevet, at hun nægtede at tale med ham om det, og det har fået "tingene til at spidse op", som han formulerer det. Formuleringen er på sin vis rammende fordi den samler oplevelsen af den følelsesmæssige konflikt, hvor tingene 'kører op i en spids' med den intellektuelle og interessebårne at tingen begynder at 'spidse til'. Bo udgangspunkt er at han oplever og reagerer på, at Katarina ikke varetager sin rolle som mor og forældre, og han er nervøs for, at Nynne bliver misrøgtet. Samtidig oplever han, at Katarina ikke vil diskutere med ham, eller i det mindste ikke vil gøre det på hans præmisser, og han begynder at miste tilliden til Katarina som mor og forælder:

Jeg fik nok sådan en form for mistillid overfor hende. Når jeg kom hjem fra arbejdet for eksempel, og hun sad udenfor og røg, og jeg kunne høre, Nynne lå og græd inden for. Så begynder jeg at danne billeder i mit hoved: Hvor lang tid ligger hun egentlig og græder, når jeg ikke er her og sådan /../ Ja, jeg fik virkelig en mistillid /../ Det var sådan nogle fuldstændigt absurde situationer, hvor for eksempel Nynne er utilfreds, og hun skal skiftes, er mit forslag. Katarina siger: "Jamen, jeg har lige skiftet hende". Så kunne jeg se, at det havde hun altså ikke.

Set fra Katarinas side har disse konflikter ikke primært handlet om kommunikation, men om at hun har følt det meget krænkende, at Bo har blandet sig i de områder af familielivet, som hun følte, at hun som mor og kvinde havde ret og pligt til at tage hånd om. Hun fortæller om at det negative syn på hende, som Bo havde i tiden efter fødslen, også bevirkede, at han kritiserede det arbejde, hun gjorde i hjemmet og med børneopdragelse (jf. beskrivelsen i det foregående kapitel om samliv). I interviewet med Katarina kommer det altså frem, at det, som Bo har opfattet som en håndsækning eller som en formidling af nyttig viden, har Katarina opfattet som en krænkelse af hende som person. Hun fortæller om, at hun fra Rusland er vant til, at børneopdragelse og husligt arbejde er defineret klart som kvinders domæne, og at mandens domæne primært ligger udenfor huset. Bo har på sin side ikke kunnet acceptere Katarinas måde at gøre rent og passe barn på, mens Katarina har følt det som nedværdigende, at Bo har kritiseret hende på disse områder. Når Bo har blandet sig i hendes arbejde i hjemmet, har hun derfor følt det som en grov underkendelse af hende som mor og som kvinde.

Ved at se konflikten som et spørgsmål om kommunikation (eller måske snarere, at Katarina ikke ville lytte til ham) overser Bo, at der er tale om helt forskellige forventninger til, hvad en kvinde og en mand bør tage sig af i familien. Disse forskellige forventninger til kønnets implicite betydning og sammenhæng med arbejdsdelingen kommer måske tydeligst frem ved at sammenholde, hvordan Bo og Katarina hver især oplever det at lave mad sammen. Bo siger for eksempel: "Hun var meget svær at lokke til at lave mad sammen, det synes jeg ellers er enormt hyggeligt, det plejede vi også at gøre før i tiden. Jeg ved sgu ikke rigtig, hvad fanden der skete der". Bo beskriver også, at noget af det spændende ved deres forhold var, at de kunne "udveksle opskrifter i køkkenet", som han udtrykker det. Katarina beskriver derimod ikke den fælles madlavning som "spændende" eller "hyggeligt", men som en unødvendig og meget upassende indblanding i hendes ansvarsområde i hjemmet.

Udover Katarinas børneopdragelse, som Bo til tider har oplevet som grænsende til børnemishandling, og udover Bos indblanding i madlavningen, så har også rengøringen været et konflikt punkt i forholdet. Bo har på sin side haft nogle særlige forestillinger om, hvordan der skulle gøres rent i huset, og han har ikke kunnet affinde sig med Katarinas måde at gøre rent, samtidig med at han har ment, at det hovedsageligt var hendes pligt, når han nu går på arbejde. Katarina giver på sin side ikke udtryk for at være uenig i, at det huslige arbejde er hendes pligt. Tværtimod har hun set det som urimeligt, når Bo har blandet sig i hendes arbejde i

hjemmet. På grund af disse modsatrettede forventninger har trivielle spørgsmål, som hvilken støveklud, der skal bruges til at tørre et stereoanlæg af med, udviklet sig til skænderier. Katarina fortæller for eksempel:

Da jeg hørte det, at jeg skulle fjerne støv fra stereoanlæg med en anden klud, end jeg gjorde, så kiggede jeg først på ham som på en fuldstændig åndssvag, og så tog jeg det ikke alvorligt. Og næste gang han så mig fjerne støv fra hans yndlings Bang & Olufsen-stereoanlæg med den samme klud, så udvikledes skænderier. Fordi /../ jeg forstod ikke, hvad er forskellen? Det er så latterligt set fra min side at udvikle skænderier på grund af *klude*.

For Katarina har det altså virket meningsløst og forkert, at Bo ville blande sig i hendes rengøring. Og hun er komplet uden forståelse for, at brugen af særlige klude skulle være nødvendigt – og tilmed kan forårsage en kæmpestor diskussion. For hende er problemet rent praktisk – og hun opfatter Bos interesse for at 'lave arbejdsplaner' for hendes brug af klude som ganske unødigt indblanding i 'hendes' praktiske gøremål. Hun antyder således, at han måtte 'mene noget andet' med hans brok, mens hun i situationen ønsker at gøre det klart, gennem simpelthen at fjerne støvet, at der ikke er noget problem.

I interviewet siger hun for eksempel: "For eksempel at tale om, hvordan jeg skulle forbedre min måde at gøre rent på for eksempel. Det lød helt åndssvagt for mig, så modvirkede jeg, så sagde jeg: "Du er sindsyg, jeg vil ikke snakke om det"."

Psykisk vold

Udover at føre til konflikter har Bos indirekte eller direkte kritik af Katarinas måde at passe barn og lave husligt arbejde undermineret hendes selvværd. I interviewet fortæller Katarina om, hvordan Bos kritik kombineret med hendes generelle situation som arbejdsløs udlænding i Danmark bidrog til at underminere hendes selvværd:

Katarina: Derfor var jeg vred på Bo, fordi jeg ikke følte, at jeg, moren, havde nogen magt hjemme.

Interviewer: Ja, okay. Fordi han korrigerede din måde at lave mad på, din måde?

Katarina: Ja, ja

Interviewer: Og din måde at gøre rent på?

Katarina: Ja.

Interviewer: Og din måde med barnet på?

Katarina: Ja, ja.

Interviewer: Ja, okay.

Katarina: Jeg følte mig meget nedtrykket. /../ Jeg følte mig ikke fri. Jeg kunne ikke lave noget som helst uden at forvente, at Bo ville komme med bebrejdelser. /../ Og det irriterede mig meget, og jeg spiste det ikke bare, jeg kæmpede imod. Efter at han kommer med bebrejdelse, så begyndte jeg at forsvare mig, og så udviklede skænderier sig.

I denne ordveksling sætter Katarina ord på følelsen af at være i en situation, hvor hun har mistet sin arbejdsmæssige identitet, sine relationer til familie og venner, og endelig er hun i kraft af Bos kritik af hendes måde at udfylde rollen som mor og hustru også ved at miste sin identitet på disse områder: "Jeg følte ikke, at jeg, moren, havde nogen magt hjemme". Katarina fortæller om, hvordan hun blev påvirket af Bos kritik, men også om hendes generelle situation som udlænding i Danmark, hvor hendes danskundskaber var begrænsede, og hvor hendes liv udenfor det dårligt fungerende forhold var begrænset:

I begyndelsen - intet sprog, ingen interesse udenfor og ingen selvfølelse, selvrespekt. Og hvis man ikke respekterer sig selv, så holder de andre op med at respektere den pågældende. /../ Jeg følte mig så uduelig, og Bo fremmede denne følelse i mig med sine bebrejdelser. Så jeg følte mig mere og mere uduelig til noget som helst.

Katarina fortæller videre om, hvordan det har gjort det sværere at håndtere kritikken og hendes følelse af lavt selvværd i en situation, hvor hun har haft vanskeligt ved at formulere sig på dansk, og dermed har haft vanskeligt ved at gøre sine synspunkter gældende overfor Bo:

I begyndelsen, og især når man er drevet af *følelser*, er det svært at formulere noget på fremmedsprog, så mange gange kunne jeg slet ikke svare på nogen bebrejdelser, fordi jeg var så, så ked af det, og jeg kunne ikke formulere noget som helst, og så foretrak jeg bare at græde, og ellers sige, "du er sindssyg, jeg vil ikke høre på dig". Eller, fordi hvis jeg begynder at putte mine tanker i sætninger, så bliver de til, ja, noget helt primitivt eller jeg kunne indse, at jeg snakkede ikke om, hvad jeg *ville* sige. Jeg kunne ikke udtrykke mig, da jeg var drevet af følelsen. Så det var meget svært.

I denne fortælling bliver det klart, at man kan tale om, at Katarina har været udsat for psykisk vold, da Bos kritik kombineret med hendes generelle situation i og udenfor parforholdet har virket, at hun har oplevet det som nedbrydende for hendes selvværd.

I Bos fortælling er der dog noget der tyder på, at denne nedgørelse af Katarina ikke har været det primære formål med hans kritik af hende. Bo taler selv om sine bemærkninger til Katarina som invitationer til dialog. Som beskrevet ovenfor har hans frustrationer handlet om, at han ikke har kunnet få hende til at indgå i en dialog med ham om, hvordan deres samliv skulle fungere. Han har ønsket at komme i dialog med hende, om måden de passede deres barn på, og om måden det huslige arbejde blev gjort på, og han gentager mange gange i løbet af interviewet, at han bare har ønsket at "snakke om tingene".

Man kan så stille spørgsmålstejn ved, om hans forsøg på dialog i realiteten har været invitationer til en åben dialog, eller om det har været forsøg på en dialog, der havde til formål at få Katarina til at indse, at hun burde passe deres barn og gøre rent på den måde, som han fandt rimelig. Set ud fra begge interviews virker det ikke som om, at Bos invitation til dialog har været båret af en interesse for, hvordan Katarina har oplevet deres situation og parforhold. Hans insisteren på dialog virker nærmere som et forsøg på at "sælge" sit på forhånd definerede billede af "det gode parforhold" til Katarina. Særligt i forhold til hendes syn på børneopdragelse har Bo tilsyneladende haft meget svært ved at relativere sine egne holdninger.

Omvendt ser det ud som om, at heller ikke Katarina har været i stand til eller har ønsket at sætte spørgsmålstejn ved sine egne forståelser af, hvordan et parforhold skal fungere. Hendes forventninger om, at hendes køn indebærer at hun må bære ansvaret for et klart afgrænset ansvarsområde, og at fx mandens domæne er udenfor hjemmet, og kvindens er indenfor hjemmet, har tilsyneladende langt hen ad vejen fået hende til at afvise det tilbud om dialog, samarbejde og forhandling, som man også kan læse ud af Bos opfordring til at snakke og for eksempel at være fælles om madlavningen. Som hun selv antyder, har hun fra sin opvækst i Rusland ikke været vant til, at rollefordelingen i parforhold er noget, som man kan diskutere, og hun har derfor affejet det som idioti, når Bo har prøvet at diskutere emner, som hun har defineret som sit særlige, kvindelige ansvarsområde.

Den psykiske vold har tilsyneladende virket begge veje, for også Bo giver udtryk for, at han har været præget af deres skænderier. Når den psykiske vold har virket kraftigst overfor Katarina, så har det givetvis at gøre med den indbyggede ulighed i deres forhold, der kan genfindes fra flere af de øvrige interviews: Bo har i næsten hele forløbet haft et godt arbejde, han har haft en vennekreds, han har kunnet kommunikere på et sprog, som han mestrer, og i det hele taget er forholdet foregået i en kulturel kontekst, hvor Bo har kunnet føle sig på hjemmebane, mens Katarina fortæller, at hun har følt sig fremmed. Katarinas mulige depression kan enten have været et resultat af eller medvirkende til deres konflikter eller en blanding, men under alle omstændigheder har den sikkert gjort Katarina mere sårbar overfor kritik og den psykiske belastning, der har været i parforholdet.

"Fanget af systemet"

I perioden frem til den voldsepisode, som Bo fortæller om, har deres forhold og Bos liv været præget af, at Katarina er flyttet fra ham, og at hun har begæret separation og med rettens hjælp har fået tilkendt forældremyndigheden over deres fælles barn. I den retssag, der har kørt, har Bo følt sig ført bag lyset og uretfærdigt

behandlet. Katarina har som sagt fået tilkendt forældremyndigheden samt hustrubidrag fra Bo, og han føler, at hans og Katarinas advokater har givet dem meget dårlige råd. Han giver selv udtryk for at føle sig fortabt i "systemet" ("Har jeg bare ikke forstået det her system rigtigt?"), og er blandt andet vred og forvirret over, at hans advokat har rådet ham til ikke at nævne Katarinas psykiske tilstand under retssagen. Han mener heller ikke, at Katarina har kunnet overskue retssagen:

Katarina fattede virkelig ikke særlig meget, fordi vi holdt et møde, efter dommen var kommet, for at få fastsat samværet. På det møde der foreslog Katarina så, at vi gik ud på statsamtet og fik ordnet det der, så retten ikke behøvede at tage stilling til det. Hun har ikke engang fattet, at der var faldet dom. Hun viste stort set ikke, hvad hun gjorde, og det synes jeg er meget meget lav advokat-etik.

Bo føler altså, at både han selv og til en vis grad også Katarina har været fanget i et retssystem, hvor advokater har svigtet dem, og hvor de ikke selv har kunnet overskue deres sag. Dertil kommer hans vrede over at have mistet forældremyndigheden over sin datter, og at han er dømt til at betale hustrubidrag. En af konsekvenserne af dette har været, at Bo har økonomiske vanskeligheder og, som han siger, "jeg blev et dårligt stykke papir hos min bank".

Den fysiske vold

Bo fortæller om sig selv, at han normalt ikke er en aggressiv person, og at han ikke har slået på en kvinde indtil den voldsepisode, som han beretter om i interviewet. Episoden foregik hjemme hos Katarina klokken 2 om natten, efter Bo har været i byen. Det har været nogle omskiftelige dage, fortæller Bo, idet de lige et par dage forinden havde været sammen en hel dag, hvor de har "elsket og haft det rigtigt godt", som han siger. Senere på denne dag begynder vil Bo så snakke om de konsekvenser retssagen om separation, forældremyndighed og hustrubidrag har haft for ham. Og den konkrete anledning er, at han har fået et brev fra banken, som understreger hans vanskelige situation:

Jamen så kom der et brev fra, hvad fanden var det, det var et brev fra banken. Så kom vi til at snakke om, at for mig har et af de store problemer i at få lappet vores forhold sammen været, at hun totalt benægter de konsekvenser, der har været. Det er ikke hendes problem, det var ikke hende, der søgte om hustrubidrag, det var kommunen, der sagde, at hun skulle gøre det /../ Så kommer jeg så til at udtrykke min irritation over det der igen med det resultat, at hun smutter af sted igen, fordi det gider hun bare ikke at høre om.

Den nat, hvor Bo slår Katarina, sender han en SMS til hende om, at han kommer hjem til hende. Ifølge Bo var hans hensigt med at komme hjem til hende, at de skulle snakke tingene igennem, og få deres forhold til at fungere, for han var ikke tilfreds med, at hun afbrød deres sidste samtale, hvor han ville snakke om konsekvenserne af retssagerne:

Bo: Det var bare, vi skal ligesom få fortsat den positive gang, fordi jeg synes fandeme, det var en træls måde, hun stak af på. Jeg sendte en SMS i forvejen. Jeg kom derud, hun lukkede mig så ind. Hun er træt og ligger egentlig og sover /../ og gider ikke at snakke. Og så kalder hun mig idiot og siger, at jeg er fuld.

Interviewer: Og det var du ikke, eller?

Bo: Nej, det var jeg ikke /../ Så mister jeg besindelsen ... Jeg stikker hende en lussing sådan med bagsiden af hånden ... Hun siger "hold op" og, jeg kan faktisk ikke rigtig huske, hvad jeg tænker på det tidspunkt ... Jeg slog hende nogle gange. Det ved jeg sgu ikke, jeg ville jo ikke ødelægge hende, eller hvad man skal sige. Det var alligevel med en vis tilbageholdenhed. Det var ikke sådan ligesom, når man slår nogle myrer ihjel: "Nu skal du sateme bare dø". Det er nok svært at beskrive /../ Jeg tror ikke, det er mere end et par minutter. Så lige pludselig tænker jeg, hvad fanden har jeg gang i? Og så går jeg hjem. Ja, puh-ha. Jeg havde det rigtig rigtig underligt dagen efter.

På et tidligere tidspunkt i interviewet beskriver Bo episoden på denne måde:

Her for en 14 dages tid siden, ja det ved jeg ikke, jeg tændte af på hende, jeg mistede besindelsen og stak hende en simpelthen altså. Det er selvfølgelig noget lort og så videre. Jeg var også nede og snakke med politiet og alt muligt ... Hun anmeldte mig. Det er jeg jo nødt til at stå ved, hvad jeg har gjort ... Jeg skal selvfølgelig også sige, at jeg er enormt ked af det, fordi, det ved jeg ikke. Det får mig bare helt derud det der vanvidssnak, det hænger ikke sammen, det er møghamrende forvirrende at høre på ... Det er det med, der kommer de der utrolig dobbelte signaler hele tiden: At hun vil gerne tilbage til at få en familie og få et godt forhold og sådan noget og få en dialog omkring tingene.

Ifølge ham selv plejer Bo ikke at udøve fysisk vold mod nogen. I interviewet spørger vi ind til, om han normalt bliver aggressiv, når han har drukket alkohol, men dertil svarer Bo:

Bo: Nej, egentlig ikke. Jeg har bare ikke ophobet noget i mig. Det har jeg godt nok gjort her i det sidste stykke tid, fordi jeg simpelthen ikke vidste, hvordan jeg skulle komme af med det. Jeg synes simpelthen, jeg blev fanget i en fælde på en eller anden måde, jeg synes det her system er fuldstændig vanvittigt.

Interviewer: Hvordan ser den fælde ud?

Bo: Den fælde ... at jeg mister min datter, selvom jeg har ved gud ikke gjort noget galt, synes jeg.

Hvis man skal fortolke, hvad der har fået Bo til at slå Katarina, som han dels er forbundet med via deres datter, og som han dels har elsket eller stadig elsker, så kan der udledes noget af de tre ovenstående citater, hvis man forstår dem i lyset af hændelsesforløbet i deres forhold.

I det første citat fortæller Bo, at han gik hen til Katarina klokken 2 om natten, fordi han ville udrede problemerne omkring separation, forældremyndighed og hustrubidrag. Her forsøger han, som han tilsyneladende har forsøgt mange gange før, at få Katarina til at gå i dialog med ham om de emner, som han finder problematiske. Katarina afviser at gå ind i den diskussion, hvilket Bo formodentlig ser som en del af et generelt mønster. På Bos fortælling lyder det som om, at det er en blanding af frustration over sin situation (forældremyndighed og hustrubidrag) og at Katarina ikke vil gå ind i en diskussion om dette (i det mindste ikke på hans præmisser), der får ham til at slå hende i flere minutter. Selvom han i interviewet i høj grad skyder skylden for hans økonomiske og forældremæssige problemer på "systemet" eller advokaterne, så er det også sandsynligt, at han alligevel ser Katarina som en del af grunden til hans problemer.

I det næste citat nævner Bo, at det er "det der vanvidssnak", som gør ham forvirret og som han bliver rasende eller frustreret over. Af Katarinas signaler kan han ikke læse, om hun er på vej tilbage til ham og gerne vil indgå i den dialog om at løse problemerne, som han hele tiden prøver at tvinge hende til, eller om hun er på vej helt væk fra ham.

I det sidste citat fortæller Bo om, at han har følt aggression hobe sig op i sig, fordi han føler sig fanget i en fælde af "systemet", og at han føler, at han er blevet uretfærdigt behandlet. "Fælden" består i, at han nu har mistet forældremyndigheden over sin datter, hvilket, han mener, skyldes dårlig rådgivning fra advokater, samt det han beskriver som sin egen naive tro på, at de kunne snakke sig til rette om tingene.

Interviewet med Katarina foregår ca. 2 måneder efter interviewet med Bo. På det tidspunkt har Bo fået delt forældremyndighed, og Katarina har efter eget udsagn droppet kravet om børnebidrag. Katarina vil på dette tidspunkt ikke afvise, at de skal flytte sammen igen på et tidspunkt, men samtidig fastholder hun voldssigtelsen mod ham:

Vi har det udmærket nu, ja. På alle måder, og jeg vil sige, at jeg elsker ham, men han skal straffes. /.../ Først og fremmest tror jeg, at angst for straf er den bedste måde at forebygge en forbrydelse. Og hvis for eksempel, hvis jeg ikke anmeldte ham til politiet, ja, hvad kunne han konkludere? Ja, at det er ret almindeligt for hende at blive slået.

Afrunding om vold i migrationsægteskaber

I forlængelse af vores indledende definition af voldens dimensioner er det vanskeligt at skrive om vold i migrationsægteskaber på tværs af de beskrevne cases. Dette skyldes, at volden i de beskrevne parforholds-

historier knytter sig til det specifikke forløb i disse parforhold. Volden lader sig så at sige ikke isolere som voldshistorie, men den fortælles som en del af et konkret parforholdsforløb, hvor volden ikke nødvendigvis bliver det centrale i relationens opløsning. I dette afsnit vil vi alligevel komme med nogle betragtninger om vold i migrationsægteskaber, der går på tværs af de beskrevne cases.

Formålsbestemt, men ikke planlagt

Det kommer frem i interviewene, at den fysiske vold i de pågældende parforhold ikke er udtryk for en planlagt handling fra nogen af parternes side. I disse interviews fortælles der altid om den fysiske vold som et resultat af en konflikt i parforholdet, som parterne – og altså særligt manden – ikke har magtet at løse uden brug af vold. Flere af mændene taler om, at den fysiske vold mellem dem og deres partner var et resultat af en følelse af afmagt og frustration. Dermed ikke være sagt, at volden er "blind" eller uden intention, men volden fremtræder ikke som et resultat af ren rationel beregning. Snarere fremtræder volden som resultat af en kombination af stærke følelser af afmagt og desperation koblet med mandens fornemmelse af, at kunne opnå en løsning på de oplevede følelsesmæssige, praktiske eller materielle problemer i parforholdet. At der ikke er tale om rationel kalkulation kommer tydeligst frem i det interview (ét blandt flere), hvor Christian svarer følgende på spørgsmålet om, hvad han ville have ud af at skubbe, slå eller kaste noget efter hans estiske kone: "Jeg vil nok have hende til at reagere på min rationelle argumentation og gå med ind i den diskussion og snakke med mig". Der er altså tale om på den ene side, at manden vil opnå noget med volden (som i den paradoksale situation, hvor volden anvendes som et forsøg på at tvinge kvinden ind i en bestemt dialog). På den anden side giver mændene samtidig udtryk for, at volden anvendes i en situation, der domineres af følelser som afmagt og desperation – i dette tilfælde en desperation over ikke at kunne føre, det han opfatter som, en rationel og fremadrettet dialog om at løse de konflikter, der gør, at deres parforhold er fyldt med daglige skænderier.

Det fremgår af interviewene, at disse følelser og intentioner ikke opstår af sig selv, men at de altid opstår i en sammenhæng og som resultat af en udvikling i parforholdet. I nogle af interviewene virker det sandsynligt, at manden har psykiske problemer (fx angst) eller oplevelser i sin fortid, der tydeligt påvirker deres forhold, og hans evne til at håndtere konflikter uden at blive voldelig. I andre interviews giver manden ikke indtryk af, at være psykisk ustabil eller at have en specielt problematisk fortid, men forholdet bringer ham i situationer, som han ikke kan håndtere på en ikke-voldelig måde.

Voldens former eller form

De fremlagte cases har ikke berørt alle de former for vold, som vi nævnte i indledningen til dette kapitel. Seksuel vold og materiel vold har ikke været omtalt, og latent vold har ikke været beskrevet nøjere. Dermed har case-fortællingerne hovedsageligt fokuseret på de fysiske og psykiske dimensioner af volden. Det er dog sandsynligt, at de problemer og konflikter, som den fysiske og psykiske vold er kædet sammen med i fortællingerne, ikke er væsentligt forskellige fra de problemer og konflikter, som knytter sig til seksuel og materiel vold – selvom der givetvis knytter sig nogle særlige problematikker og traumer særligt til seksuel vold (Isdal 2002). Når vi i starten af dette kapitel har opstillet en liste over forskellige typer af vold har det været for at anskueliggøre voldens forskellige fremtrædelsesformer, og for at vise, at vold ikke kan reduceres til fysisk vold. Når volden ses som en del af et forløb i en parforholdshistorie blander årsagerne til forskellige former for vold sig dog delvis sammen, så det i forhold til forståelsen af voldens mening ikke altid er væsentligt at skelne mellem *baggrunden* for den psykiske vold, *baggrunden* for den fysiske vold – og *baggrunden* for de øvrige typer af vold.

Brudte kontrakter

Hvis vi skal prøve at generalisere over, hvad det er, der går galt i de beskrevne parforhold, og hvorfor konflikter udvikler sig til vold, så vil et centralt omdrejningspunkt være parternes forventninger – og måske særligt deres skuffede forventninger – til hinanden.

Vi har beskrevet i kapitel 5, hvordan kærlighed i et parforhold ikke blot kan ses som en spontan følelse af gensidig betagelse mellem to parter. I den optik, som vi har anlagt på kærlighedsforhold, er kærligheden betinget af, at parterne hver især opfylder den andens forventninger i en gensidig *kontrakt*. På den måde kan man sige, at et parforhold baseret på kærlighed er betinget af, at der sker en gensidig udveksling af det, som man kunne kalde "gaver". Så længe denne udveksling af gaver lever op til begge parters forventninger vil der være grundlag for kærligheden (en "intens personlig tæthed og varme" som Hochschild skriver, Hochschild 1989). Det er ikke muligt på forhånd at bestemme, hvad disse "gaver" består af, men traditionelt har der i det traditionelle patriarkalske forhold været tale om, at mandens gaver har bestået af at etablere nogle ordnede rammer for hjemmet: At sørge for en passende indtægt for familien, at reparere ting i hjemmet, holde haven og andre udendørs opgaver samt at beskytte familien. Kvinden har derimod skulle give manden sin skønhed og den prestige, der følger med denne, og hun har skullet føde hans børn og varetage det husmoderlige omsorgsmæssige, (re)produktive arbejde. Det inkluderer rengøring, madlavning, tøjvask, børnepasning osv. samt eventuelt i en bredere forstand at skulle varetage relationerne til og omsorgsforpligtelser i forhold til den udvidede familie, de ældre og syge.

Gennem en ligestillingsudvikling, som bl.a. har indebåret, at kvinder i stigende grad også skulle varetage det 'produktive' arbejde, har den generation, vi andetsteds har kaldt for "ligestillingsgenerationen", søgt – og i nogen grad været nødt til – at gøre op med dette mønster af patriarkalsk gaveudveksling. Dermed har man imidlertid ikke afskaffet kærlighedens gave-økonomi. Det er snarere karakteren af disse gaver, der er blevet påvirket. I de familier, hvor kvinder ikke er afhængige af mænds indtægt, og hvor mænd ser det som en del af deres forpligtelse at tage del i det huslige arbejde (herunder børnepasning), er grundlaget for den patriarkalske udveksling delvis fjernet, men idet forventningerne 'klæber' til kønnet, sker transformationen af forventninger langt fra i ét hug. Man kan i nogen grad forvente et øget krav om, at begge parter nu giver hinanden "gaver" i form af følelsesmæssig omsorg og fx seksuel tilfredsstillelse, men i fordelingen af den mere praktiske udveksling af konkrete arbejdsopgaver (rengøring, vedligeholdelse, hente børn etc.) er forandringerne mere træge og mønstret fortsat, at de klare kønsopdelte opgaver langt fra har mistet deres betydning, selvom de særligt i den yngste generation er knyttet mindre til køn. Der eksisterer således stadig – også i den yngste generation af ellers mere individualistisk orienterede mænd, som principielt vil afsværge sammenhænge mellem køn og særlige arbejdsopgaver og udvekslinger – relativt klare forventninger om, at fx ankomsten af børn også indebærer en forstærket relevans af en kontrakt om arbejdsdelinger, der fx kan få familieliv og arbejdsliv til at hænge sammen. Brud på denne kan betyde væsentlige udfordringer og konflikter i forholdet.

Konflikter og vold i kærlighedsøkonomien

Vi mener således i historierne at kunne se en tendens til, at konflikter især opstår, når disse parforholds-kontrakter ikke opfyldes. Det er, når parterne oplever, at deres forventninger om "gaver" fra modparten ikke modsvares, og det man kunne kalde "kærlighedskontrakten" dermed ikke opfyldes, at der for alvor opstår konflikt.

Af interviewene fremgår det, at der i migrationsægteskaber ofte er nogle særlige udfordringer i forhold til at opfylde en "parforholdskontrakt", der giver en særlig grobund for skuffelser og følelser af at være blevet snydt eller udnyttet. Disse særlige udfordringer handler om, at parterne i kraft af at komme fra forskellige steder i verden kan have meget forskellige forventninger til, hvad der bør være indholdet i denne gaveudveksling. For en del af de kvinder, der kommer fra Thailand eller Filippinerne er det en selvfølgelig del af kontrakten, at manden skal bidrage til at forsørge den udvidede familie hjemme i Thailand eller på Filippinerne. I nogle tilfælde går de danske mænd ind på denne kontrakt som en del af udvekslingen af 'gaver' i deres parforhold. Til gengæld forventer mændene så at få noget igen, så også deres forventninger

om et parforhold bliver opfyldt. Det kan handle om fysisk skønhed og sex eller – mere hyppigt – om at kvinderne bidrager til at skabe et praktisk og følelsesmæssigt tilfredsstillende hjem.

I den tidligere omtalte case om Holger, kan det siges, at det, der gik galt i begge hans parforhold med thailandske kvinder, var, at de ikke opfyldte hinandens forventninger om, hvad parterne skal give hinanden i et ægteskab. Holger blev i begge forhold mere og mere utilfreds med, at de kvinder, som han havde giftet sig med, ikke bidrog med det, som han forventede sig af et ægteskab, nemlig et pænt og hyggeligt hjem og en person at dele aftenkaffen og livet med. Ingen af hans to thailandske ægteskaber opfylder hans forventninger om dette hjem, der både skulle være følelsesmæssigt og praktisk tilfredsstillende. Og det hjem, der etableres, er ikke et, han kan finde sig hjemme i eller har lyst til deltage i (fyldt med thailændere, der sidder og spiser på gulvet, og et hus, der lugter over det hele af fremmedartet mad). På den anden side er det dog også tydeligt, at Holger ikke "leverer den vare", som hans koner havde forventet af ham, da de mødtes i Thailand. Den ene viser sin skuffelse straks ved ankomsten til Holgers ganske beskedne lejlighed i en trist boligblok på en dansk vinterdag, hvor hun giver kraftigt udtryk for sin frustration. Hun forlader ham også, så snart han ikke opfylder en meget væsentlig del af deres kontrakt: At betale til hendes familie i Thailand. Holger har på sin side nogle (klart patriarkalske) forventninger om, at *kvinden* skal bidrage med et rent og hyggeligt hjem samt med fysisk skønhed. Holger får opfyldt sine forventninger om kvindens fysiske skønhed, og han får den status, som en smuk kone giver *manden*. Hans forventninger om et harmonisk hjemmeliv, hvor hun tager sig af det praktiske og desuden skaber en hyggelig atmosfære og et gensidigt tilfredsstillende samvær som livsprojekt, bliver dog ikke opfyldt, og Holger bliver slemt skuffet og giver udtryk for, at han egentlig gerne vil af med hende igen.

Holgers erfaringer med migrationsægteskaber deles langt fra af alle de interviewede, men de er heller ikke enestående. Vi hører flere fortællinger, hvor bruddet i parforholdet er sket, fordi manden på sin side ikke opfylder kvindens forventninger om økonomisk og social status, og kvinden på sin side ikke opfylder mandens forventninger om at skabe et hyggeligt hjem, med de følelsesmæssige og praktiske elementer det indebærer.

De patriarkalske ægteskabsforventninger er nok typiske for den ældre generation af de interviewede mænd, skønt ikke udelukkende. I den yngre generation finder vi nogle andre forventninger om, hvad ægteskabskontrakten indebærer, og dermed nogle andre omdrejningspunkter for skuffelse og frustration. I casen om Christian og Aneta, der tilhører en yngre generation, er det ikke økonomi og "hjemlighed", der er omdrejningspunktet for deres konflikter og slagsmål. Christian fortæller om, hvordan nogle af hans primære forventninger til en kvindelig partner er, at hun skal være fysisk attraktiv, at de skal have god og hyppig sex, og at de skal have spændende og intellektuelt stimulerende samtaler. Disse forventninger får han opfyldt sammen med Aneta, og deres første periode sammen er præget af forelskelse. Der, hvor Christian begynder at blive skuffet og frustreret over deres forhold, er, når Aneta ikke opfylder de af hans forventninger, der handler om at opføre sig rationelt og at tage ansvaret for sit eget liv (det kan man se som typiske forventninger for en generation, der er præget af individualisering og refleksivitet). Christian forventer og kræver, at Aneta kan håndtere sine følelser rationelt og indgå i en fornuftig og "fair" diskussion omkring følelsesmæssigt ladede emner som jalousi og abort. Christian bliver desuden skuffet og frustreret, når Aneta ikke kan levere den ro og stabilitet på hjemmefronten, som han har brug for at kunne være effektiv og succesfuld på arbejdsmarkedet, hvilket betyder meget for ham – og hermed viser han også en snert af forventninger om patriarkalske arbejdsdelinger.

Aneta bliver på sin side enormt skuffet over, at Christian ikke møder hende med den indføling og forståelse, som hun forventer fra en mand, som hun er gift med. Hver gang Christian kræver, at hun skal argumentere rationelt og tage ansvar, føler hun, at Christian svigter hendes forventninger om en relation præget af samhørighed og gensidighed, hvor der eksisterer en intimitet mellem partnerne, som baserer sig på en romantisk følelse af at høre sammen uanset hvad. Når Christian fortæller om andre kvinder (for eksempel om en 'lækker ny sekretær' eller om hans forrige kærester og seksualpartnere) føler Aneta, at han svigter hendes forventning om, at hun og Christian hører sammen i et helt specielt kærlighedsforhold, og at de har noget helt specielt sammen. Der, hvor de mest fysisk-voldelige situationer opstår i deres forhold, er på et tidspunkt, hvor de begge i længere tid har følt sig skuffede og frustrerede over, at ingen af dem får opfyldt de forventninger og krav, som de hver for sig ser som fuldstændigt rimelige og naturlige. De kraf-

tigste konflikter opstår på et tidspunkt, hvor Aneta er blevet gravid. Christian føler her, at Aneta i ekstrem grad har svigtet hans forventning om, at de som rationelle individer skal diskutere og forhandle den slags på plads i forhold til at blive enige om, hvad de skal gøre hvornår. Abort er for ham at se den eneste rimelige løsning, da deres forhold på det tidspunkt ikke fungerer optimalt, men Aneta bliver på sin side forfærdet over, at Christian i denne situation i ekstrem grad svigter hendes forventninger om, at hun og Christian hører sammen i et helt specielt forhold, som hendes graviditet – som en 'gave' til ham – er det ultimative symbol på. Aneta forventer, at deres kontrakt vil blive befæstet, men for Christian er denne 'nytegning' af en familiekontrakt ganske uønsket – og deres manglende evne til at kunne diskutere det en endnu større brist på hans forventninger.

I Bos og Katarinas forhold er det også begge parter oplevelse af, at modparten bryder de udtalte parforholdskontrakter, der gør, at deres forhold præges af konflikter. Katarina oplever på sin side, at Bo overtræder den klare ansvarsfordeling, som hun forventer i et ægteskab: Kvinden tager sig af hjemmet, og manden skaffer pengene. Da Bo begynder at blande sig i, hvordan hun passer barn, laver mad og gør rent, føler Katarina, at han trænger ind på hendes kvindelige domæne ("Jeg følte ikke, at jeg, moren, havde nogen magt hjemme"). Med denne indtrængen oplever Katarina, at Bo nægter hende et område, som hun kan kontrollere, og hvor hun kan finde en positiv identitet.

Når spørgsmålet om forventninger og "ægteskabskontrakt" er af så stor betydning for individet (og her for Katarina) skyldes det, at det knytter sig til opretholdelsen af en kønsidentitet eller, med andre ord, følelsen af at en positiv identitet som mand eller som kvinde. Det er et væsentligt aspekt i mange kærlighedsrelationer, at parterne bekræfter hinanden som mand eller som kvinde. Man kan sige, at begge parter tilfredsstilles i kærlighedsrelationernes gave-økonomi i den udstrækning, at begge parter får bekræftet deres kønsidentitet. I det perspektiv opstår problemet måske der, hvor Katarina på den ene side føler sin identitet som mor og kvinde krænkede, når Bo blander sig i hendes husholdning og børnepasning. På den anden side føler Bo, at hans identitet som far eller forælder bliver truet, når han hører barnet ligge og græde, og når han på anden måde oplever, at Katarinas børnepasning ikke lever op til hans forventninger om et godt forældreskab og familieliv. På samme måde forstyrrer og ødelægger Katarina og Bo hinandens familieprojekt, når Katarina ikke vil høre på hans erfaringer med at skabe et hjem (Bo går for eksempel meget op i sit B & O-stereoanlæg), mens Katarinas måde at være mor og hustru trues af Bos indtrængen på hendes kvindelige domæne. Den fysiske voldelige konflikt opstår i deres parforhold på et tidspunkt, hvor Katarina er flyttet fra Bo, og hvor hun har vundet en retssag, der har tilkendt hende den fulde forældremyndighed over deres barn samt hustrubidrag fra Bo. Dette oplever Bo som et ultimativt svigt af deres parforholdskontrakt, og den fysiske vold mod Katarina virker i høj grad som en frustration eller vrede over dette svigt.

I Karstens tilfælde er mønstret, at hans kinesiske kone, Liang, forventer af ham, at hans bidrag består i at sikre familiens økonomiske og sociale status og tryghed. Hun er tydeligvis skuffet og vred over hans manglende vilje eller evne, og over at Karsten selv er skyld i, at han bliver fyret fra det ene job efter det andet, og at hans arbejdsmoral er meget lav. Det virker i øvrigt som om, Liang her viderefører klare forventninger fra sin familie om, at han skal have et velbetalt job eller en høj uddannelse, og de understøtter konkret Liangs utilfredshed. Karsten har på sin side behov for, at hans kone giver udtryk for, at hun elsker og accepterer ham som det menneske, han er, så hans forventninger og ønsker om, hvad der skal udveksles i et parforhold, bliver slet ikke opfyldt, da Liang absolut ikke giver udtryk for at acceptere hans valg og personlighed. Desuden forventer Karsten, at Liang som hans hustru er villig til at indgå i en relation præget af total åbenhed og gensidighed. Denne forventning skuffes af, at Liang tilsyneladende har et nært forhold til en række kinesiske venner, som Karsten føler sig udelukket fra, og han oplever, at Liangs loyalitet i højere grad ligger hos hendes kinesiske familie og venner, end hos ham. I Karstens historie udspringer volden i forholdet i høj grad af, at begge parter føler sig frustrerede og afmægtige over, at den anden part ikke opfylder de basale forventninger, og at deres forventninger til et ægteskab ser ud til at modarbejde hinanden. Dermed ikke være sagt, at man kan forsvare den udøvede vold, og volden løser ikke problemerne i dette parforhold.

Intentionelle og strukturelle aspekter af volden

Ovenfor er volden beskrevet som en kulmination på en ophobning af frustrationer over, at begge parterne føler, at den anden part på forskellige måder svigter som partner, og at den anden part på den måde ikke bekræfter og understøtter hendes eller hans kønsidentitet. Vi vil understrege, at volden ikke kan ses som en uundgåelig eller naturlig følge af disse problematiske følelser. Som vi skrev i indledningen til dette kapitel, er der et element af beslutning og formålsmålrettethed (intentionalitet) i enhver udøvelse af vold. Udøveren har altså en fornemmelse af, at han eller hun kan opnå noget med udøvelsen af volden. Et formål kan være at få afløb for de ophobede følelser, og at straffe modparten, der ses som ophavet til disse følelser. Et andet formål kan være at tvinge modparten ind i den rolle som partner, som man ønsker, at han eller hun skal indtage, og på den måde at tvinge sin partner til at opføre sig på en måde, som bekræfter ens egen kønsidentitet.

At pege på, at der ligger et element af beslutning bag enhver udøvelse af vold, indebærer en understregning af nødvendigheden af at tænke, at der altid er en mulighed for at handle anderledes. At der ikke er tale om "blind" vold fremgår fx af, at der ikke i nogen af interviewene forekommer vold i offentlige situationer, hvor der er vidner til volden. Volden forekommer ikke i supermarkedet, på gaden eller under besøg hos familie og venner. Volden i disse interviews foregår kun i private situationer, hvor der ikke er vidner (eventuelt med undtagelse af børnene). Det kan ses som et udtryk for, at volden nok er motiveret af problematiske følelser, men også at volden kun vælges som svar på disse følelser i situationer, hvor man føler sig relativt sikker i forhold til at blive set og i forhold til indblanding fra andre mennesker.

I nogle migrationsægteskaber er denne følelse af at kunne udøve volden i relativ sikkerhed givetvis forstærket for mandens vedkommende. Vi hører flere gange om, at kvinden forlader manden i det øjeblik, hun har fået permanent opholdstilladelse (hvilket tidligere var efter 3 år, men nu efter 7 år²⁰). Dette tyder på, at flere af de udenlandske kvinder har oplevet at måtte blive i ægteskaber, som de ikke ønskede, og som eventuelt var voldelige. Kvinden er bange for, at hun vil blive sendt ud af landet, hvis hun forlader manden, inden hun har fået permanent opholdstilladelse, hvilket kan betyde en dramatisk omvæltning i kvindernes liv.

Både mændene og kvinderne er bevidste om denne strukturelle ulighed i forholdene. Hos mændene kommer det til udtryk ved, at en meget stor del af de interviewede mænd fortæller om, at de på et eller andet tidspunkt i løbet af parforholdet har tænkt eller sagt til kvinden, at de overvejede at sende hende tilbage. Denne tanke eller dette udsagn trækker på den strukturelle magt, der tildeles manden i og med, at han har permanent opholdstilladelse og sociale rettigheder i Danmark, mens kvinden i mange af forholdene ikke har opnået dette. I et par interview giver manden udtryk for, at han har villet udvise barmhjertighed overfor kvinden ved ikke at lade sig skille og dermed sende hende hjem til en uvis fremtid, men også i disse forhold ligger der en væsentlig ulighed i, at det er mandens beslutning at udvise barmhjertighed.

I flere af interviewene fremgår det, at manden udøver en magt baseret på kontrollen over parrets økonomiske midler. I flere af interviewene (skønt ikke alle) er kvinden i større eller mindre grad afhængig af mandens indtægt, og i flere af interviewene nævnes det, at manden har valgt at spærre kvindens adgang til hans konto. Dette er typisk sket i forbindelse med, at parforholdet er i opbrud, og at manden fornemmer, at kvinden er på vej ud af parforholdet. De pågældende mænd ser det her som deres fulde ret at afbryde kvindens adgang til parrets konto og andre økonomiske midler, da han opfatter kvindens adgang til disse midler som betinget af, at de opretholder et parforhold.

²⁰ Se fx rapporten "Fanget mellem lov og liv" af Madsen et al. (2005).

Opsamling, konklusioner og perspektiver

Projektets formål har været at søge indsigt i forholdene omkring dansk-udenlandsk pardannelse – dvs. det vi kalder migrationsægteskaber – med fokus på danske mænds ægteskaber med kvinder fra Asien og Østeuropa. Idet kvindekrisecentrene har rapporteret om en øget hyppighed af henvendelser og ophold af kvinder fra disse lande, har projektet særligt haft fokus på at belyse og forklare vold i disse parforhold.

I forbindelse med projekt er der blevet interviewet godt 30 mænd i alderen 30-68 år, der er eller har været i forhold, der er blevet til på baggrund af ægteskabsmigration. De har hver især været gift eller boet sammen med 1-3 udenlandske kvinder i alderen 20-55 år. De mænd, vi har talt med, har især været gift med kvinder fra Thailand, Rusland og Filippinerne. Men vi har også interviewet mænd, som har/har haft partnere fra Polen, Baltikum, Ukraine, Hviderusland, Brasilien, Kina, Mellemøsten, Afrika og Cuba. Vi har herudover interviewet 7 kvinder, hvoraf 6 er eller har været gift med en af de interviewede mænd, samt talt med en behandler af voldelige mænd.

Ægteskabsmigration, professionel kontaktformidling, vold og prostitution i tal

Ægteskabsmigration har verden over været stærkt stigende fra 1990'erne. Danmark har fulgt med i denne udvikling, idet der dog i et par år har været en vis opbremsning og endog et vist fald i vielserne, formentlig pga. af strammede regler for familiesammenføring. Vielserne holder sig dog på et jævnt niveau på 500-900 per år på denne side af årtusindskiftet. Det skønnes, at der i dag i alt i Danmark findes omkring 20-30.000 kvinder, som er kommet hertil under forhold, som kan betegnes som ægteskabsmigration.

Det har vist sig vanskeligt at opnå præcise tal for kontaktbureau-branchens andel i formidlingen af denne ægteskabsmigration, men på baggrund af interview med et antal mænd – og enkelte bureauer – skønnes det, at antallet af parforhold formidlet via disse bureauer er beskedent og formentlig faldende, idet stadig flere kontakter synes at foregå via uformelle netværk, med herboende migrerede kvinder fra de nævnte lande, eller via ferier og arbejdsophold i udlandet.

Antallet af gentagne ægteskaber er hyppige. Næsten halvdelen af mændene i vores tilfældige udvalg har været gift eller boet længere tid sammen med to udenlandske kvinder, og enkelte endog med tre. I lyset af moderne familiedannelse og traditioner i Vesten for 'seriel monogami' er dette forventeligt, men frygten for et misbrug knyttet til forbrugsbaserede serieægteskaber og lav ægteskabelig tolerance synes i enkelte tilfælde reel.

Det har ikke været muligt i projektet at skaffe data på antallet af anmeldte voldstilfælde mod kvinder fra ægteskabsmigrationslandene, da der ikke føres særskilt statistik herover. Ser man nærmere på krisecentrenes tal, viser det sig, at der hvert år i årene 1998-2004, har henvendt sig et sted mellem 100 og 130 kvinder *fra disse lande* på krisecentrene. De udgør dermed ca. 6-8 % af det samlede antal kvinder, som årligt henvender sig på krisecenter, hvilket er en betydelig overrepræsentation set i forhold til antallet af danske kvinder. Overrepræsentationen synes størst for kvinder fra lande, hvor kontaktbureauerne er mest aktive og udfarende, nemlig Rusland og Ukraine. Der kan være flere årsager til dette, fx at kontaktbureauerne fungerer mindre selekterende end de netværk, som oftest formidler kontakt. Men det kan også skyldes, at kvinderne fra disse

lande, fx på baggrund af bedre uddannelse, er tidligere til at søge centrenes støtte, end det er tilfældet med kvinder fra fx Thailand.

Undersøgelsen kan *ikke* på baggrund af tilgængelige kilder konkludere noget kvalificeret omkring organiseret og evt. gentagen 'import', med fx prostitution for øje (trafficking). Vi er hverken stødt på eller har hørt om konkrete sager, som gav anledning til mistanke om trafficking – men hertil skal siges, at projektets metode heller ikke har haft som mål at opspore kriminelle netværk, der beskæftiger sig med trafficking. Ud fra interviewene kan det imidlertid sandsynliggøres, at der eksisterer et vist sammenfald mellem ægteskabsmigration og det udenlandske prostitutionsmiljø, som en vis andel af de pågældende kvinder kommer i berøring med (anslået 5-6). Det må ses i sammenhæng med, at en vis andel af de kvinder, som er involveret i ægteskabsmigration, kommer fra prostitutionsmiljøer i hjemlandene (anslået 6-7). Netop disse kvinder synes at være særligt udsatte for at falde tilbage i prostitution – oftest til deres mands overraskelse og store fortrydelse.

Danske mænds motiver for at søge en udenlandsk partner

I interviewene med de danske mænd er det blevet belyst, hvilke motiver og begrundelser de har haft for at søge en udenlandsk partner. Det er generelt for de interviewede mænd, der har søgt en udenlandsk partner, at de har søgt efter en partner ud fra det formål at skabe et samliv, som normalt forbindes med parforhold og ægteskab, centreret omkring kærlighed, samhørighed, et sexliv og et fællesskab om tilværelsens praktiske sider. Der er altså ingen, der giver udtryk for, at de hovedsageligt har søgt efter en partner til, det man kunne betegne som, slavelignende forhold.

Mændene kan opdeles i to næsten lige store grupper: Dem der bevidst har søgt efter en udenlandsk partner, og dem der efter eget udsagn har mødt en udenlandsk kvinde ved tilfældigheder:

- En del, der især, men ikke udelukkende, repræsenteres af den ældre generation, har haft forventninger om et traditionelt kønsopdelt familieliv efter forsørger/husmor-modellen. Disse mænd er tiltrukket af forestillinger om, at de udenlandske kvinder har en større grad af orientering mod hjemmet og familien, samt en større trofasthed – set i forhold til danske kvinder.
- En anden gruppe blandt de interviewede mænd har ofte været tiltrukket af det eksotiske, sensuelle og spændende ved udenlandske kvinder, hvilket igen knytter sig til en fascination af eller forestillinger om de pågældende landes eksotiske kultur. Denne gruppe findes fortrinsvis blandt den yngre generation, der selv er vokset op med relativt ligestillede forestillinger om parforhold mellem mænd og kvinder.

I cirka halvdelen af tilfældene har mændenes motivation til at søge efter en udenlandsk partner også at gøre med vanskeligheder med at finde en dansk partner. Der gives forskellige grunde til dette:

At de er for meget orienterede mod arbejde, og derfor ikke har været særligt orienterede mod at finde en kæreste i Danmark. At de har nået en alder, hvor de ikke mere er interesserede i at komme de steder (fx diskoteker), hvor man kan møde en partner. Og endelig giver enkelte udtryk for, at de ikke er tilstrækkelig attraktive i danske kvinders øjne, eller at de simpelthen er for generte til at kontakte danske kvinder.

Samliv i migrationsægteskaber

De gennemførte interviews har først og fremmest givet indblik i nogle meget forskelligartede samlivsformer i de pågældende migrationsægteskaber. Det konkrete samliv afhænger af parternes evner, ressourcer og parathed til at enes og håndtere en række centrale samlivsforhold og vilkår.

Vi har igennem rapporten særligt fokuseret på en række konfliktfyldte momenter og udfordringer som skal overvindes i parrenes relation. For at dette ikke skal stå tilbage som det eneste billede må det her være på sin plads at trække flere af de overordentligt positive momenter op, som der faktisk en overgang var så mange af at vi frygtede for ikke at kunne finde substantielt materiale til de nødvendige diskussioner af konflikt, sammenstød og vold.

Gennem vores undersøgelse har vi talt med rigtig mange familier hvor man ikke alene stråler af at have bygget et godt liv sammen. Vi erindrer om at der ud af de godt 40 ægteskaber vi har stiftet bekendtskab med, der består knap halvdelen fortsat (og i dette tal kan man ikke lægge noget – fordi vi netop konsekvent har efterspurgt konfliktfyldte ægteskaber.). Ud af de knap 15 mænd vi har talt med som ikke har været igennem en skilsmisse har et enkelte været gift i over 20 år, flere har været gift i mere end 10 år.

Der er tilsammen født godt 15 børn i disse ægteskaber og mange af mændene – selv i ægteskaber hvor man har haft endog meget store problemer – taler i dag om at de trods alt har fået nære forhold til deres fælles, eller endog varige forhold til hendes børn, selv om de i dag er skilt.

Selv om vi her har valgt i denne rapport at fokusere på vanskeligheder, så er noget af det som vil stå tilbage faktisk hvor utroligt godt det også er gået for mange af disse par. Mange fremhæver selv at de har fået et langt mere indholdsrigt og spændende liv, hvor de kun momentvis og i beskeden grad har mødt skepsis eller diskrimination af mandens venner eller familie. Enkelte par har boet sammen i en årrække og har overvundet selv ikke at have andet end kropssprog sammen, at finde arbejde når ensomheden blev for stor – at hun kan få støtte til sprogskolen og hjælp til at håndtere den urimelige og uforståelige besked på kommunen.

At hun selvfølgelig kan gå til dans med en anden mand om aftenen, hvis det er det hun brænder for – og han selv hellere vil ud at fiske om morgenen. At man er gode til at dække ind for hinanden og give hinanden lidt røg, men også kan lære af hinanden og respekterer hinanden selv der hvor der er blevet smækket med døren, og man pludselig forstår at hun faktisk mente det der med at familien sammen har en forsørgerforpligtelse i Thailand, eller at hun lærer at tømme huset for sine filippinske venner på hverdagsaftenerne, når han bare ikke kan have mere larm oven på for lange arbejdsdage.

Fra forelskelse og forventninger til hverdagens realiteter

En af de centrale udfordringer for mange migrationsægteskaber er, at parterne skal håndtere parforholdets udvikling fra det ofte meget korte møde, til en hverdag i Danmark. For mændenes vedkommende vil deres opfattelse af kvinderne være baseret på et kortvarigt møde i kvindens hjemland eller i Danmark eller på kontaktbureauernes hjemmesider. I deres ofte korte tid sammen i Thailand eller Rusland, kan manden have oplevet kvinden som meget imødekommende og bekræftende for mandens identitet. Desuden kan mandens forventninger og eventuelle forelskelse være kraftigt præget af stereotype forestillinger om udenlandske og ”eksotiske” kvinder, der blandt andet kan være påvirket af internet-kontaktbureauernes glansbilleder. Når kvinden senere viser sig at være et mere komplekst individ, med fremmede vaner og evt. et netværk af udlændinge, kan forelskelsen hurtigt forsvinde og manden kan føle sig skuffet eller snydt og reagere derefter.

For kvindernes vedkommende kan deres forestillinger om samlivet i Danmark være præget af urealistiske forestillinger om Danmark som rammen om et lykkeligt og velhavende liv. Disse forestillinger kommer givetvis fra generelle forestillinger om Vesten, men bestyrkes ofte af, at manden er ret velhavende mens han er i kvindens hjemland, men denne velstand kan hurtigt falme, når den omsættes til et Dansk prisniveau. I mange tilfælde vil en del af kvindens motiver for, at gifte sig og flytte til Danmark være af økonomisk og social karakter. Det kan give problemer hvis mandens økonomiske og sociale status i Danmark ikke modsvare kvindens forventninger. Det kan fx give problemer, hvis en veluddannet kvinde fra Rusland flytter sammen med en kortuddannet mand fra Danmark, eller hvis en thailandsk kvinde har oplevet sin mand, som meget velhavende mens de var i Thailand, og dette ikke er tilfældet i en dansk realitet. En kortuddannet dansk mand kan virke rig i Thailand eller Rusland, men hans økonomiske og sociale status er ofte ikke særlig høj i Danmark.

Migrationsægteskabets særlige udfordringer

Generelt viser det sig, at parterne i et migrationsægteskab skal håndtere de samme vanskeligheder, som det er tilfældet for dansk-danske ægteskaber. Men der viser også en række særlige udfordringer:

- At overvinde et begrænset fælles sprog: Det kan i forvejen være vanskeligt at kommunikere om forskellige forventninger til ægteskab og samliv, og dette bliver ikke nemmere, hvis parterne i udgangspunktet ikke deler et sprog.
- At håndtere forskellige forventninger til børneopdragelse, madlavning og socialt samvær. I nogle tilfælde viser det sig, at der kan eksistere meget forskellige forventninger til familielivet, hvor nogle af kvinderne forholder sig til *den udvidede familie* ved bl.a. at sende penge til hjemlandet, mens mændene generelt orienterer sig mod en *kernefamilie*.
- At opfylde kravene for familiesammenføring (fx bolig- og forsørgelseskrav)
- At håndtere udfordringer i forbindelse med integration fx på arbejdsmarkedet.

Generationsmæssige forskelle

I rapporten skelnes der mellem tre generationer af mænd med forskellige ligestillingsmæssige erfaringer, der farver deres vilje, interesser og evne til empatisk at indgå i forhandlinger om samlivet.

De ældste, som vi omtaler som *de paternalistiske forsørgere* (ca. 50-70 år), ønsker og forventer klare arbejdsdelinger, centreret om ham som hovedforsørger og beskytter, og de viser ikke vilje til forhandling, men søger stabilitet og kontrol. Deres forventninger kan fungere, hvis begge parter er enige om denne klare arbejdsdeling.

Den mellemste generation, *ligestillingsgenerationen* (37-55 år), har ofte gennem forudgående længere forhold, præget af ligestillingsorienterede diskussioner og opbrud på ægteskabs- og kæreste-markedet, tilegnet sig en vis forhandlingsvilje. De vil søge gensidig følelsesmæssig afstemning omkring ønsker og konflikter i hverdagen, og vil ofte møde kvindernes traditionelle orienteringer med en vis ambivalens, ligesom nogle af dem finder begrænset opbakning hos kvinden til deres ønske om at indgå i de traditionelt kvindelige arbejdsområder (børnepasning, husholdning etc.).

Det sidste er også tilfældet for den yngste generation, *individualitetens og globaliseringens generation* (30-45 år). De tager ligestillings- og forhandlingsrelationer for givet, men støder mod konkrete udfordringer omkring forventninger og arbejdsdelinger fx i forbindelse med ankomsten af børn. Her udfordres også deres egen evne til at indgå i diskussioner om parforholdet, samt til at tilpasse sig et samliv og et samvær, som er baseret på mere end kortsigtede individuelle interesser og forbrugsorienteret lyst.

Børnene i migrationsægteskaber

I forbindelse med denne undersøgelse er både mænd og kvinder blevet interviewet. De danske mænd har fået mere fokus end de udenlandske kvinder, men begge parter er repræsenteret. En part i disse ægteskaber, der optræder i mange af interviewene, men som ikke har fået en egen stemme, er børnene. Undersøgelsen har ikke fra starten haft fokus på børnene i disse ægteskaber, men alligevel er børnene dukket op i mange af interviewene, og ofte nævnes børnene i forbindelse med - eller som ophav til - problemer og konflikter mellem de voksne. Der er tale om udfordringer og problemer, som er velkendte for de fleste børnefamilier, men der er desuden tale om nogle særlige vilkår for migrationsfamilier med børn. Man kan her tale om tre forskellige kategorier af børnefamilier: Dem der har børn sammen, dem hvor manden har børn fra tidligere forhold og de familier hvor kvinden bringer børn med sig til Danmark fra sit hjemland.

I de forhold, hvor en mand og en kvinde har fælles børn, kan problemerne opstå på grund af forskellige syn på børneopdragelse. Vi har i flere interviews hørt om, at forældrene er uenige om hvilke rammer, der skal

sættes for børnene og hvilken 'pædagogik', der skal anvendes i børneopdragelsen. Det kan for eksempel være et spørgsmål om, hvor meget barnet skal trøstes, og hvordan sengetider skal administreres, der kan give anledninger til konflikter. Desuden er det et konfliktpunkt i nogle af forholdene, at der er forskellige forestillinger om, hvorvidt manden skal blande sig i børneopdragelsen. Flere kvinder fortæller om at være vant til en arbejdsfordeling, hvor børneopdragelse udelukkende er 'mors domæne', og hvor hun kan opleve det som latterligt og nedværdigende eller umandigt for den danske mand, hvis han blander sig i børnepasning og opdragelse. Enkelte af kvinderne oplever mænds indtrængen på det, de ser som det moderlige ansvarsområde, som en krænkelse af deres identitet som kvinde og mor, mens mændene på deres side forventer og kræver at deltage i børnepasning og opdragelse, for at opfylde deres egne forventninger om at være en mere nærværende far.

I de forhold hvor kvinden bringer børn ind i ægteskabet, kan det være en udfordring for familien, at hjælpe børnene med at falde til i Danmark, hvilket blandt andet indebærer at skulle begå sig på dansk og klare sig i en dansk uddannelsessammenhæng. Hertil kommer, at flere af mændene udtrykker frustration over, at deres ønsker og forestillinger om familieliv harmonerer meget dårligt med det familieliv, der reelt kommer til at udspille sig. I interviewet med Jonathan fortæller han om, hvordan hans kones 5 børn og deres opvækst i en Filippinsk kontekst gør hans forestillinger om et godt familie liv umuligt at realisere. I interviewet med Morten fortæller han om, hvordan han oplever, at hans kone og hendes voksne datter rotter sig sammen imod ham, så han til sidst bliver nervøs for at være i deres fælles hjem.

I de tilfælde, hvor den danske mand har barn fra et tidligere ægteskab, kan udfordringen være, at få et godt forhold mellem barnet og den nye familie. Her har vi hørt flere eksempler på at barn og mandens ekskone indirekte bidrager til at forstærke kvindens følelse af, at være alene i et fremmed land. I interviewene med Christian og Aneta fortæller de om, hvordan Aneta generelt har følt sig alene, og hvordan forholdet mellem Christian og hans datter og ekskone har forstærket denne følelse af ikke helt at høre til i landet og i familien.

Omvendt kan børn som i tilfældet med Jan og Yana også bidrage til at stabilisere, udvikle og styrke et forhold, idet det, når parret faktisk finder sammen om at få børn skaber stor glæde. Tilsvarende fortæller Svend hvordan netop den faktor at hans kone har to drenge med fra Thailand, som han fra starten adopterer med hud og hår, gør at de sammen kan deles om nye store glæder og vanskelighederne i et fælles projekt, som de ellers hver især er blevet for gamle til at realisere. Og netop dette synes at gøre alle parter klogere og mere tolerante overfor hinanden.

Vi kan ikke vide, hvordan de involverede børn oplever disse forhold, men der er grund til at antage, at særligt de børn, der bliver bragt til Danmark i forbindelse med disse ægteskaber, skal håndtere nogle vanskelige situationer i forbindelse med flytningen fra hjemlandet (og herunder familie og venner), omstillingen til livet i Danmark samt konflikter mellem forældrene og evt. skilsmisser og ophold på krisecentre. Der er derfor grund til, at interessere sig yderligere for børn i det generelt stigende antal migrationsægteskaber.

Vold i migrationsægteskaber

I 10 af de gennemførte interviews er der beretninger om fysisk eller psykisk vold og/eller beretninger om, at kvinden har været på krisecenter. Vi har gennem biografiske interview eftersøgt, hvordan de pågældende mænd, og i nogle tilfælde også kvinderne, selv forstår volden, og i hvilken sammenhæng i deres parforhold og i mandens liv at volden optræder. Der fremkommer heraf følgende mønster i de pågældende parforhold i interviewene:

- Volden er ikke udtryk for en planlagt handling. I interviewene fortælles der om, at volden er et resultat af en konflikt i parforholdet, hvor vold syntes den eneste mulighed. Flere af mændene taler om, at den fysiske vold mellem dem og deres partner var et resultat af en følelse af afmagt og frustration. Men

volden fremtræder ikke kun som resultat af en kombination af sådanne stærke følelser, men også som resultat af særligt mandens klare fornemmelse af at kunne opnå en løsning på de oplevede problemer i parforholdet gennem vold.

- Følelserne og intentioner, som leder til vold, opstår ikke af sig selv, men er altid resultater af en udvikling i eller omkring parforholdet. Generelt kan man sige, at den fysiske vold udøves i forbindelse med mange forskellige kontekster, hvor baggrunden for volden typisk kan være en følelse af afmagt over ikke at kunne kommunikere, frygt for at blive forladt, frygt for at miste kontakten til et barn, frygt for ikke at være elsket, jalousi fra den ene eller den anden part m.m.
- Volden synes at have nogen sammenhæng med mændenes manglende evne eller vilje til at forstå den udenlandske kvindes ofte usikre eller ensomme situation. Flere af mændenes fortællinger er præget af en beskeden grad af medfølelse med denne situation. I stedet domineres de af en følelse af, at de har valgt den forkerte partner, og nogle giver udtryk for, at de føler sig snydt eller endda ført bag lyset, når det viser sig at være mere kompliceret at leve sammen, end de forestillede sig.
- Konflikter og vold synes at blive kompliceret af, når kvinderne kun har opholdstilladelse i landet i kraft af ægteskabet med den danske mand. Den særligt skrøbelige situation og kvindens ofte begrænsede viden om muligheder og rettigheder (fx i forhold til at politianmelde manden eller at opsøge krisecenter) synes af flere mænd at blive mere eller mindre bevidst udnyttet, således at trusler om 'hjemsendelse' bliver en del af det psykiske klima i disse par. Denne grundlæggende ulighed synes til tider at åbne for, at manden oplever, at han mere risikofrit kan anvende fysisk vold.
- Endelig kan det nævnes, at volden langt fra altid fortælles som en mands aktive vold mod en passiv kvinde. I flere af interviewene, og herunder i interview med to af kvinderne, er der en tendens til, at der snarere tales om slåskampe end om ensidig vold. Det er dog karakteristisk, at selvom også mændene berøres meget af vedvarende voldelige konflikter, så er det kvinderne, der føler sig mest fysisk og psykisk truet af volden.

I forhold til at se på volden fra et *læringsperspektiv* og spørge til om mændene faktisk har lært noget af at erfare og erkende, at de er gået alt for langt, så må vi desværre nok sige, at der er langt mellem de positive historier. Der er vel kun to-tre af mændene, som åbenlyst fortæller og fortryder, at de har uddelt slag – og/eller alt for ofte har optrådt fuldstændigt urimeligt – og at dette nok havde nogen sammenhæng med at deres koner ofte virkede deprimerede eller på grænsen af sammenbrud. *Der er stadig lang vej for mange af disse mænd faktisk erkender at de har et problem som de (også) selv er nødt til at tage hånd om for at gøre noget ved det.*

At situationen er bekymrende fremkommer også af, at vi reelt ikke totalt kan afkræfte, at flere af de mænd vi har talt med, faktisk synes at lære meget lidt - af endog flere skibbrudne forhold.

Som det er tilfældet med Holger, så synes han at være fristet til at tage af sted efter sin 3. thailandske kone selv om begge hans foregående ægteskaber ser ud til at være gået endog meget skidt. Han bebrejder nærmest udelukkende konerne for det han ser som deres beregnende og kalkulerede facon, mens hans eneste lektie til sig selv synes at være, at han skal være mindre 'dum' næste gang. At han ikke skal 'falde så hurtigt i', med hvad der nu er forhåndenværende når man trænger til 'sødt' og ungt selskab.

Enkelte andre af de mænd vi har talt med, har nok 'lært' noget af et skibbrudent forhold, som det er tilfældet med Henning. Han er ikke i tvivl om da han får sin anden unge thailandske kone, at hun skal holdes i betydeligt kortere snor end hans første, der røg ind i spil og andet misbrug. Resultatet er at de store konfrontationer her undgås, men også at hun er i en situation der kan minde om isolation. I ingen af disse tilfælde kan man dog heller entydigt tale om et konsumagtigt forhold til konernes liv og skæbne: Selv om mændene i dag føler sig grundigt taget ved næsen af deres forhenværende koner, så er det også klart at de fortsat i nogen grad er følelsesmæssigt engagerede i deres første forhold. Det har hver især taget dem noget tid og overvindelse før de har kastet sig ud i 'nye eventyr'. Og her synes de også klart at have engageret

sig i de nye koners liv, selv om dette liv ikke nødvendigvis synes at blive til nogens bedste, fordi mændene selv synes at tænke forholdene defensivt, angstfyldt og forkrampet fra starten.

Politik anbefalinger

- Det er vigtigt, at en eventuel indsats ikke bygger på stereotyper om dansk/udenlandske ægteskaber eller om negative stereotyper om mænd, der gifter sig med kvinder fra Østeuropa, Asien eller andre dele af verden. Undersøgelsen har vist, at der blandt disse mænd er stor spredning, hvad motiver og forventninger angår, og at der i disse parforhold er en meget stor variation, hvad angår hverdagslivet i parforholdet. Migrationsægteskaber kan indebære en gevinst i begge parter liv, såvel økonomisk, socialt som emotionelt.
- Det er vigtigt, at der skelnes mellem trafficking og prostitution på den ene side og globaliseret pardanelse (migrationsægteskaber) på den anden. Dette projekt giver således ikke grundlag for, at der gribes ind overfor migrationsægteskaber som sådan. Projektet kan derimod pege på, at der lader til at eksistere et prostitutionsmiljø i Danmark, som nogle af de pågældende kvinder på et tidspunkt kommer i berøring med. Der er således grund til særlig opmærksomhed og støtte omkring disse kvinder.
- Det er vigtigt, at der er muligheder for støtte og rådgivning for begge parter før, under og efter forholdet, og at volds- og kriseramte ægteskaber ses som komplicerede for begge/alle parter. Da volden ofte lader til at være udtryk for manglende evne til at løse praktiske og følelsesmæssige problemer, bl.a. knyttet til de særlige udfordringer, der findes i dansk-udenlandske parforhold, synes det sandsynligt, at en tidligere og øget rådgivningsindsats i familien vil være frugtbar.
- I flere af de ægteskaber, vi har fået indsigt i, har kvinden benyttet sig af at forlade forholdet umiddelbart efter 3 år, hvor retten til permanent opholdstilladelse tidligere trådte i kraft. Med lovændringerne er denne mulighed ikke længere til stede. Man kan derfor frygte, at kvindernes manglende permanente opholdstilladelse i op til 7 år vil fastholde dem i en ulige forhandlingssituation i forholdet, hvor manden fx gennem trusler om at smide kvinden ud af landet kan gøre situationen uacceptabel for kvinden. Det ville således lette presset på familien, hvis der skabes bedre mulighed for, at kvinderne i tilfælde af vold faktisk kan forlade manden, uden umiddelbart at skulle forlade landet, fx jf. udlændingelovens §19, stk. 8 eller §26, stk.1.
- Undersøgelsen har ikke haft specifikt fokus på børnene i disse ægteskaber, men børnene er kommet til syne i udkanten af projektets "synsfelt". Børnene kan være kommet ind i parforholdet på forskellige måder. De kan være parrets fælles barn, de kan være bragt til Danmark af kvinden (ofte ankommet noget tid efter kvinden selv) eller der kan være tale om mandens barn fra et tidligere ægteskab. Ofte optræder børnene i interviewmaterialet som et konflikt punkt mellem forældrene, og flere gange angives børnene som den væsentligste grund til, at der er opstået konflikter i parforholdet. I dette projekt er de voksnes hverdagsliv og konflikter blevet belyst men det er forventeligt, at ikke mindst børnene kan have brug for støtte og ikke mindst i de situationer, hvor parforholdet bliver konfliktfyldt.

Yderligere forskningsbehov

I forbindelse med denne undersøgelse er det blevet klart, at børn i konfliktfyldte og voldelige migrationsægteskaber kan være i en særligt belastet situation, som det ikke direkte har været dette projekts sigte at belyse.

- En del af kvinderne i disse ægteskaber synes at efterlade selv små børn i hjemlandet

- En del kvinder bringer børn hertil, som selvsagt udsættes for særlige udfordringer, særligt i de ægteskaber hvor konfliktniveauet er højt
- Endelig synes såvel en del af de migrerede børn som børnene af de her omtalte migrationsægteskaber at komme betydeligt i klemme i sager, hvor ægteskabet ofte under ganske dramatiske omstændigheder opløses og kvindens eventuelle hjemvenden til oprindelseslandet truer eller nødvendiggøres.

Der synes i høj grad at være behov for at sætte mere fokus på disse børns særlige vilkår.

Litteratur

- Andersen, Anders og Larsen, Kirsten (2005). 'Fritz Schützes teoretiske og metodologiske arbejde' i Andersen, Anders, Dausien, Bettina og Larsen, Kirsten (red.). *Livshistorisk Fortælling og Fortolkende Socialvidenskab*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Beck, Ulrich og Beck-Gernsheim, Elisabeth (1995). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.
- Botelho, Vera (2002). *Patterns and Trends of Mixed Marriage in Denmark*. University of Southern Denmark: Danish Center for Demographic Research, research report no. 25
- Bourdieu, Pierre et al. (1999). *The Weight of the World: Social suffering in Contemporary Society*, Oxford: Polity Press.
- Brunovskis, Anette og Tyldum, Guri (2004). *Crossing Borders: an Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings*. Fafo-notat 2004: 23.
- Cahill, Desmond (1990). *Intermarriages in International Contexts*. Australia: Scalabrini Migration Center.
- Constable, Nicole (2003). *Romance on a Global Stage: Pen Pals, Virtual Ethnography and "Mail-order" Marriages*. University of Pennsylvania Press.
- Constable, Nicole (2005). *Cross-border Marriages: Gender and Mobility in Transnational Asia*. University of Pennsylvania Press.
- Council of Europe (2004). *Domestic Slavery: Servitude, Au pairs and Mail-order Brides*. Doc. 10144, 19th of April 2004, Report, Committee on Equal Opportunities for Women and Men. Rapporteur: Mr Giuseppe Gaburro, Italy, Group of the European People's Party, Parliamentary Assembly, Council of Europe. <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/doc04/EDOC10144.htm> [febr. 2005]
- Ehrenreich, Barbara og Hochschild, Arlie Russell (eds.) (2003). *Global Woman: Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books.
- Egeland, Øystein (2001). *Kjærlighetens Kjøtere? Om giftemålsleir i Norge*. Hovedoppgave i sociologi. Univertitet i Oslo.
- Formidlingscenteret for Socialt Arbejde (2001). *Kvantitativ kortlægningsundersøgelse af voldsudøvende mænd (pilotundersøgelse)*.
- Fossum, Mikkel Bang (2001). "'- men sådan er min kæreste ikke..." – Om mandlige turisters forhold til prostituerede kvinder i et thailandsk ferierejsmål' i *Kvinder, Køn og Forskning*, nr. 3/2001, pp. 61-73.
- Gadd, David (2004). 'Making Sense of Interviewee-interviewer dynamics in Narratives about Violence in Intimate relationships' i *International Journal of Social Research Methodology*, 7(5): 383-401.
- Giddens, Anthony (1992). *The transformation of Intimacy*. Cambridge: Polity.
- Grytting, Astrid (2000). *Eit ordentleg ekteskap. Om ekteskap etter kontaktformidling mellom norske menn og utlandske kvinner*. Universitetet i Oslo: Sosialantropologisk institutt.
- Hearn, Jeff (2003). 'Searching for the Body: Making Connections between Health, Bodies and Men's Violence' i Ervø, Søren og Johansson, Thomas (eds.). *Bending bodies*. Aldershot: Ashgate.
- Helweg-Larsen, Karin og Marie Kruse (red.) (2004). *Mænds vold mod kvinder – Omfang, karakter og indsats mod vold*. Minister for Ligestilling, Det Nationale Voldsobservatorium i Kvinderådet, Statens Institut for Folkesundhed.
- Hensen, Per I. og Petersen, Helle Øbo (2004). *Dialog mod vold*. Systime Academic.

- Hestbæk, Anne-Dorthe (1995). *Forældreskab i 90'erne*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Hochschild, Arlie Russell (1989). 'The Economy of Gratitude' i Franks, D. D. og McCarthy (eds.). *The Sociology of Emotions. Original Essays and Research Papers*. Greenwich, C.T.: JAI Press.
- Hollway, Wendy og Jefferson, Tony (2000). *Doing Qualitative Research Differently: Free Association, Narrative and the Interview Method*. London: Sage.
- Holter, Øystein Gullvåg og Aarseth, Helene (1993). *Menns livssammenheng*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Holter, Øystein Gullvåg (1990). 'Kjærlighet i forvandling: "Noen som passer for meg" 1973-1985' i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, årgang 31: 125-146.
- Holter, Øystein Gullvåg (1995). 'Family Theory Reconsidered' i Borchgrevink, Tordis og Holter, Øystein Gullvåg (eds.). *Labour of Love: Beyond the Self-evidence of Everyday Life*. Avebury: Aldershot.
- Holter, Øystein Gullvåg (2002). 'Vold i mannsforskningens lys' i Råkil, Marius (red.). *Menns vold mot kvinner: behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Huitfeldt, Anniken og Kavli, Hanne Cecilie (2004). *Det globale ekteskapsmarkedet - Ekteskap mellom norske menn og utenlandske kvinner - kunnskapsstatus og kunnskapsbehov*, Fafo-notat 2004: 23.
- Haavind, Hanne (1994). 'Love and Power in Marriage' i Holter, Harriet (ed.). *Patriarchy in a Welfare Society*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Imamura, Anne E. (1986). 'Husband-Wife Misunderstanding: the Case of International Marriage' i *International Journal of Sociology of the family*, 16: pp 34-47.
- Imamura, Anne E. (1988). 'The Loss That Has No Name: Social Womanhood of Foreign Wives' i *Gender and Society*, Vol. 2, No. 3 (Special Issue to Honor Jessie Bernard): 291-307.
- Imamura, Anne E. (1990). 'Strangers in a Strange Land: Coping with Marginality in International Marriage' i *Journal of Comparative Family Studies*, 21. 2.
- Isdal, Per (2002). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jacobsen, Poula og Visholm, Steen (1993). *Forelskelse, følelse og terapi*. 2.udg. København: Politisk Revy.
- Johnson, Walton R. og Warren, D. Michael (1994). *Inside the Mixed Marriage: Accounts of Changing Attitudes, Patterns and Perceptions of Cross-Cultural and Interracial Marriages*. Lanham, Md: University Press of America.
- Jónasdóttir, Anna G. (1991). *Love, Power and Political Interests: Towards a Theory of Patriarchy in a Welfare Society*. Örebro: University of Örebro.
- Kolnar, Knut (2003). *Det ambisiøse selv*. Disputats. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).
- Leontieva, Alexandra og Sarsenov, Karin (2003). 'Russiske kvinner i skandinaviske medier' i *Kvinneforskning* nr. 2/03.
- Lidén, Hilde (2005). *Transnasjonale serieekteskap. Art, omfang og kompleksitet*. Rapport 2005: 11. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Ligestillingsafdelingen (2001). *Vold mod kvinder: Initiativer og anbefalinger til bekæmpelse af vold mod kvinder. Status og forslag til national handlingsplan fra den tværministerielle arbejdsgruppe om vold mod kvinder og handel med mennesker*. København: Ligestillingsafdelingen.
- Lisborg, Anders (2001). 'Mellem moderne salver og modige entreprenører – om prostitutionsrelateret migration fra Thailand til Danmark' i *Kvinder, Køn og Forskning*, nr. 3/2001: 74-87.
- LOKK (2003a) *Når drømme og håb forvandles til mareridt – En rapport om: Danske mænds vold mod udenlandske kvinder og børn*. København: Landsorganisationen af Kvindekrisecentres sekretariat.
- LOKK (2003b). *LOKK årsstatistik 2003*. København: Videns- og formidlingscenter for socialt udsatte og Landsorganisationen af Kvindekrisecentre.
- LOKK (2005) *LOKK årsstatistik 2004*. København: Videns- og formidlingscenter for socialt udsatte og Landsorganisationen af Kvindekrisecentre

- Lundgren, Eva; Heimer, Gun; Westerstrand, Jenny og Kalliokoski, Anne-Marie (2002). *Captured Queen – Men's violence against women in "equal" Sweden – a prevalence study*. Umeå: Brottsoffermyndigheten och Uppsala Universitet.
- Madsen, Diana et al. (2005). *Fanget mellem lov og liv – Rapport om voldsramte minoritetskvinder i Norden*. Roskilde: Center for Ligestillingsforskning.
- Mahnkopf, Katrin og Gulicová, Mária (2004). *Is Marriage Migration an Immigration Gate? The situation in the United Kingdom. Country Study*. HeiRat 1, Daphne. Berlin: Berlin Institute for Comparative Social Research.
- Manderådgivningen (2004). *Manderådgivningens Interviewundersøgelse & Metodedokumentation*. Ålborg: Manderådgivningen.
- Manderådgivningen (2005). *Præsentation af "Manderådgivningen" – Nordjyllands Amt*. Ålborg: Manderådgivningen.
- Moustgaard, Ulrikke og Brun, Henrik (2001). *Kroppe over grænser: når kvinder handles til Danmark*. København: Information.
- Paul, Rachel og Wiig, Alison (1992). *An Analysis of the Arrangement of Marriages for Norwegian Men and Women from the Philipinnes, Poland and Thailand*. Hovedoppgave i kriminologi. Oslo: Institutt for kriminologi, Universitetet i Oslo
- Piper, Nicola (1997). 'International Marriages in Japan: 'Race' and 'Gender' Perspectives' i *Gender, Place & Culture. A Journal of Feminist Geography*, Nov. 97, Vol. 4, Issue 3: 321-339.
- Plambeck, Signe (2004). *Søde Piger og Gode Mænd – Global omsorgsøkonomi på en dansk ø*. Lund: Opgave ved Avd. for Socialantropologi, Lunds Universitet.
- Pratt, Rebekah og Burman, Erica (2004). 'Towards understanding domestic violence: Reflections on Reserach and the 'Domestic Violence and Minorization' Project' i *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 14: 33-43.
- Regeringen (2002). *Regeringens handlingsplan til bekæmpelse af vold mod kvinder*. København: Minister for Ligestilling.
- Regeringen (2003). *Handlingsplan for regeringens indsats i perioden 2003-2005 mod tvangsægteskaber, tvangsliggende ægteskaber og arrangerede ægteskaber*. København: Integrationsministeriet: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.
- Roppo, Sari A. M. og Sværke, Kirsten (2004). *Identiteter i transition: prostitutions- og ægteskabsrelateret migration fra Østeuropa*. Speciale fra Sociologi, Aalborg Universitet.
- Ruenkara, Pataya (2003). *Heirat nach Deutschland – Motive und Hintergründe thailändisch-deutsche Eheschließungen*. Frankfurt: Campus Verlag.
- Sirkkilä, Hannu (2000). *Hustru från Thailand – Hur är finska mannens maskulinitet*. Upubliceret paper givet på 4. Nordiske Mandeforskningsworkshop, København april 2000.
- Sirkkilä, Hannu (2004). *Hur finska männen legitimerar deras parförhållande med thailändska kvinnor*. Upubliceret paper givet på konferencen om Nordisk Mannsforskning, Stockholm nov. 2004.
- Smaadahl, Tove; Hernes, Helene og Langberg, Liv (2002). *Drømmen om det gode liv - En rapport om utenlandske kvinner, gift med norske menn, som måtte søke tilflukt på krisesentrene i 2001*. Oslo: Krisesentersekretariatet og Tanaprojektet.
- Status of Women, Canada (2000). *The New Frontier for Filipino Mail-Order Brides*. Canada: Phillippine Women Centre of B.C. http://www.swc-cfc.gc.ca/pubs/0662653343/200011_0662653343_1_e.html [besøgt 4. april 2005]
- Suzuki, Nobue (2003). 'Of love and the Marriage Market. Masculinity politics and Filipina-Japanese marriages in Japan' i Roberson, James E. og Suzuki, Nobue (eds.). *Men and Masculinities in Contemporary Japan. Dislocating the salaryman doxa*. London: Routledge: 91-108.

Thagaard (1997). 'Gender, Power, and Love: A study of Interaction between spouses' i *Acta Sociologica*, 1997/vol. 40.

Udlændingestyrelsen (2005). *Tal og fakta på udlændingområdet 2004*. København: Udlændingestyrelsen.

U.S. Citizenship and Immigration Services (1999). *International Matchmaking Organizations: A Report to Congress*. <http://uscis.gov/graphics/aboutus/repstudies/Mobrept.htm> [febr. 2005]

Urry, John (1990). *The Tourist Gaze*. Sage Publications.

Winstead, Barbara A.; Derlega, Valerian J. og Rose, Suzanna (1997). *Gender and close relationships*. Sage Publications.

Bilag 1

Tabel 1: Ægteskabsmigration her illustreret som et overtal af udenlandske kvinder i migrationsstatistikken

	1980	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Overtal Kvinder /mænd
Mænd												
Estland	0	0	0	54	122	125	121	133	127	131	148	
Letland	0	0	0	97	227	302	297	333	319	329	386	
Litauen	0	0	0	82	341	502	574	627	647	801	1 039	
Polen	2 283	2 281	3 227	3 420	3 524	3 504	3 567	3 590	3 656	3 926	4 640	
Rumænien	100	131	394	596	677	706	749	797	832	864	931	
Rusland	0	0	0	283	576	628	740	808	872	951	1 026	
Ukraine	0	0	0	63	248	344	488	624	744	877	1 290	
Brasilien	90	102	149	229	315	312	333	366	383	420	455	
Filippinerne	266	338	444	596	736	760	790	813	824	852	879	
Kina	380	430	619	979	1 406	1 543	1 728	2 121	2 776	3 148	3 368	
Thailand	140	163	267	510	790	886	966	1 037	1 075	1 110	1 154	
Kvinder												
Estland	0	0	0	88	295	347	396	422	430	432	490	331 %
Letland	0	0	0	96	382	487	603	622	636	663	741	192 %
Litauen	0	0	0	99	558	735	934	1 014	1 047	1 171	1 346	130 %
Polen	3 530	3 641	5 285	6 242	6 824	6 887	7 013	7 102	7 221	7 379	7 777	168 %
Rumænien	98	134	355	741	1 049	1 136	1 218	1 310	1 358	1 420	1 526	164 %
Rusland	0	0	0	457	1 277	1 549	1 831	2 034	2 206	2 393	2 598	253 %
Ukraine	0	0	0	105	416	539	688	803	939	1 134	1 379	107 %
Brasilien	155	212	338	561	796	832	889	957	998	1 085	1 144	251 %
Filippinerne	531	760	1 361	2 047	2 648	2 768	2 906	3 036	3 206	3 511	3 883	442 %
Kina	398	420	612	1 051	1 664	1 891	2 164	2 608	3 115	3 548	3 796	113 %
Thailand	389	637	1 230	2 361	3 848	4 235	4 703	5 018	5 224	5 474	5 803	503 %
	1980	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Folketal kvinder I alt fra ovennævnte kernelande	5154	5870	9285	14081	20091	21762	23737	25367	26858	28729	31029	

Kilde: Danmarks Statistik. **Folketal 1. januar pågældende år efter herkomst, køn og oprindelsesland.**

Samlet tal for udlændinge og 'naturaliserede' danske mænd og kvinder. Antallet vises pr. køn og afvigelserne mellem antallet af kvinder og mænd angives yderst til højre.

Tabel 2: *Hvor mange ægteskabsmigrerende kvinder kommer reelt til Danmark fra de nævnte lande?*

Siden Årtusindskiftet er op imod 5000 kvinder blevet gift med etnisk danske mænd i Danmark.

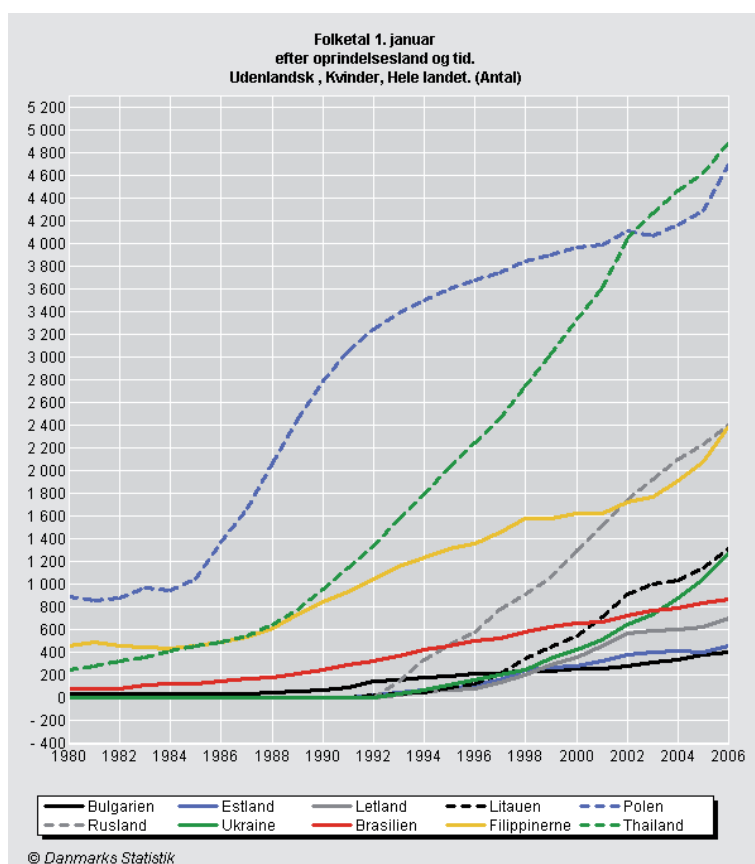
Tallene fordeler sig således på kernelandene:

Vielser med mænd af dansk oprindelse fordelt på år og kvindens oprindelsesland							Pr land i alt
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999-2004
Rusland	100	97	107	105	58	67	534
Thailand	283	285	312	213	129	169	1391
Polen	101	72	105	81	68	80	507
Filippinerne	69	62	90	49	57	66	393
Kina	34	36	66	44	38	41	259
Estland	17	16	27	20	8	11	99
Letland	28	41	35	25	10	16	155
Litauen	25	36	39	40	22	27	189
Rumænien	35	40	35	32	19	22	183
Ukraine	22	42	34	28	29	44	199
Brasilien	24	35	44	47	23	22	195
Vietnam	20	17	25	25	14	32	133
Vielser i alt pr år	758	779	919	709	475	597	4237

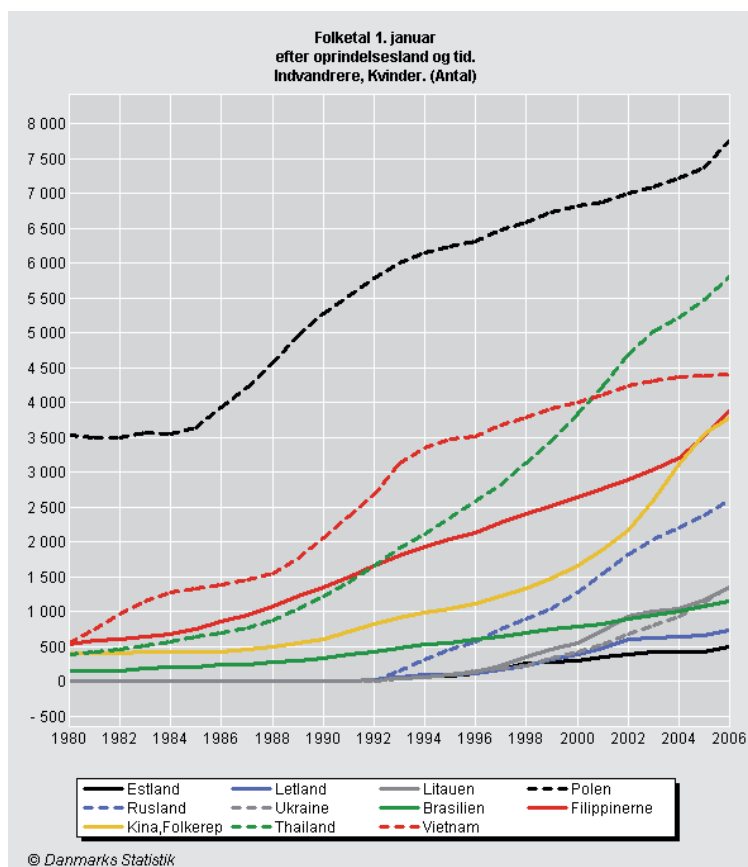
*Tabel 3: Siden 2000 er folketallet fra disse lande steget med godt 10.000 kvinder.
Og næsten 80 % af de udenlandske kvinder som opholder sig i landet er kommet hertil siden 1990.*

Folketal kvinder 1. januar givent år efter oprindelsesland							
	1990	1995	2000	2003	2004	2005	2006
Udenlandske kvinder							
Thailand	960	2 035	3 339	4 261	4 463	4 623	4 891
Polen	2 788	3 599	3 969	4 069	4 167	4 288	4 694
Kina.	346	801	1 341	2 130	2 639	3 004	3 178
Rusland	0	468	1 299	1 921	2 101	2 235	2 396
Filippinerne	844	1 310	1 629	1 771	1 915	2 084	2 392
Litauen	0	89	545	997	1 035	1 143	1 318
Letland	0	72	357	587	599	629	708
Estland	0	80	280	407	414	404	457
Ukraine	0	109	424	741	884	1 044	1 277
Rumænien	262	660	751	876	915	963	1 059
Bulgarien	66	188	263	316	340	379	404
Brasilien	244	453	661	766	796	835	866
I alt	5200	9864	14858	18842	20268	21631	23640

Figur 1: Kvinder af udenlandsk oprindelse. De 'naturaliserede' udenlandske kvinder er ikke medtaget her

Figur 2: Kvinder af udenlandsk oprindelse såvel med udenlandske som 'naturaliserede dansk' statsborgerskab

Tabel 4: Antallet af indskrevne kvinder efter nationalitet iflg.

År	1999	2000	2001	2002	2003	2004	I alt 1999- 2004
Oprindelsesland							
Thailand	28	12	24	21	27	30	112
Polen	20	16	25	15	20	21	71
Rusland	10	11	21	12	17	20	96
Baltikum	7	8	4	3	5	11	39
Filippinerne	3	12	9	9	6	13	43
Øvrige Asien	6	8	11	7	11	26	27
Ukraine	1	2	3	5	8	9	19
Øvr. Øst-europa	0	6	6	4	7	9	23
m/dansk mand i alt fra kernelande						139	

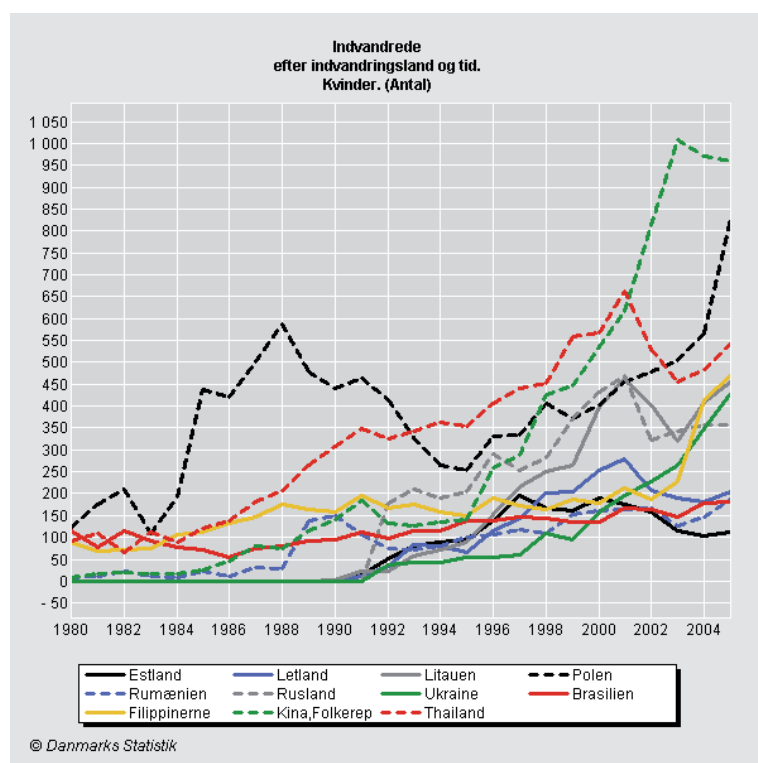
Lokks årsstatistikker (LOKK 2003a, 2003b, 2005)

Tabel 5: Kvinder på krisecenter set i forhold til folketallet pr. 1/1 2004

	folketal 2004	henvendelser krisecenter	
		2004	%
Baltiske lande	2048	11	0,5371
Polen	7221	21	0,2908
Rusland	2206	20	0,9066
Ukraine	939	9	0,9585
Brasilien	1144	6	0,5245
Filippinerne	3206	13	0,4055
Kina	3115	9	0,2889
Thailand	5224	30	0,5743
Vietnam	4376	17	0,3885
Samlet udenlandske	29.544	136	0,4603
Danske kvinder i alderen 20-45	800000	906	0,1132

Antallet af danske kvinder (800.000) er et anslået sammenligningsgrundlag. Tallet er meget tæt på det reelle tal for alle danske kvinder – gifte som ugifte i alderen 20-45 år. Kilde: LOKK 2005 og Danmarks Statistik

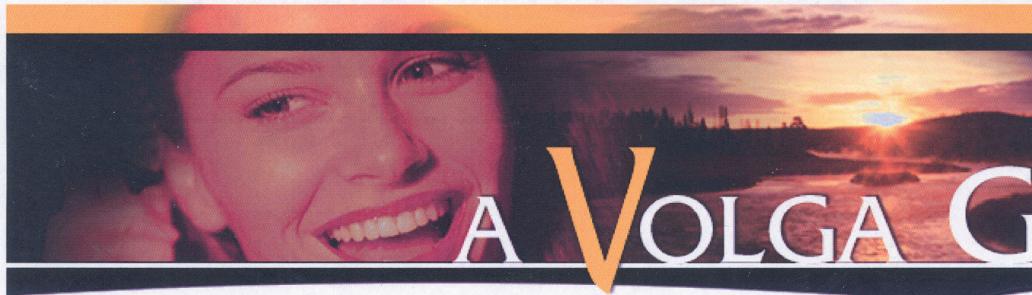
Figur 3

VAN21A: Indvandrede kvinder pr år, pr. indvandringsland og statsborgerskabsgruppe

Bilag 2

Russian Bride,Russian Girls,Beautiful Russian Woman,Russian Brides, Mail Order Br... Side 1 af 3

MAIN PHOTO GALLERY

[Click Here For Our Most Recent Profiles](#)

[1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) [6](#) [7](#) [8](#) [9](#) [10](#) [11](#) [12](#) [13](#) [14](#) [15](#) [16](#) [17](#) [18](#) [19](#) [20](#) [21](#) [22](#) [23](#) [24](#) [25](#)
[26](#) [27](#) [28](#) [29](#) [30](#) [31](#) [32](#) [33](#) [34](#) [35](#) [36](#) [37](#) [38](#) [39](#) [40](#) [41](#) [42](#) [43](#)

3618 Lyudmila
36 / 5'7" / 130

3619 Olga
32 / 5'4" / 120

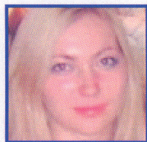
3620 Irina
29 / 5'7" / 129

3621 Valentina
21 / 5'2" / 95

3622 Irina
27 / 5'2" / 128

3623 Julia
22 / 5'9" / 141

3611 Elena
29 / 5'3" / 125

2454 Anna
25 / 5'6" / 125

3203 Oksana
25 / 5'4" / 108

3612 Oksana
31 / 5'7" / 132

3613 Tatiana
23 / 5'5" / 130

3602 Nonna
40 / 5'6" / 132

3614 Natalia
32 / 5'4" / 120

3615 Nelly
42 / 5'7" / 165

3616 Svetlana
43 / 5'5" / 147

3617 Natalia
49 / 5'7" / 142

2604 Natalia
27 / 5'9" / 135

3442 Tatiana
24 / 5'10" / 135

3607 Tatiana
41 / 5'7" / 155

3471 Maya
30 / 5'5" / 105

[Login](#)

[Home](#)

[Main](#)

[Success](#)

[Search](#)

[Free](#)

[Order](#)

[Shop](#)

[Contact](#)

[Privacy](#)

[Introduction](#)
[Address](#)
[Mail For](#)
[Language](#)
[Free Me](#)
[Gift Sh](#)
[Out-Of-](#)
[Ladies I](#)

[Support](#)

[Ask He](#)
[Instant](#)
[Addition](#)
[Language](#)
[Transla](#)
[Telepho](#)
[Addition](#)
[Communi](#)
[Gift Del](#)
[Visit To](#)
[Togliatt](#)
[Map of](#)
[Our Wo](#)

[Info](#)

[Welcome](#)
[Why A](#)

RBrides.com - Meet Your Russian Bride Here! Russian Women Dating, Personals, Sin... Side 1 af 3

Login

[Join Now](#)

[Home](#)

[Search](#)

[Mail](#)

[Account](#)

[Dates](#)

[Help](#)

Quick Search:

I am a

Seeking a

From

To

Photos ☐

[advanced search >>](#)

[Home](#) -> [Search](#) -> **Search Results**

1 2

Page 1 [[Gallery View](#)]

Sort profiles by:

Olga, Balakovo, Russia, 25 y.o., Libra
You can believe me, when I tell you, you've never met a woman quite like me. I am very romantic, [view profile...](#)

Last vis

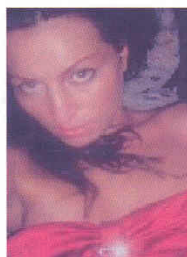
[View al](#)
[Balako](#)

Elena, Moscow, Russia, 31 y.o., Gemini
I am young, attractive women, who want to find a man for love and more [view profile...](#)

Last vis

[View al](#)
[Moscow](#)

Lidiya, Kiev, Ukraine, 29 y.o., Scorpio
[view profile...](#)

Last vis

[View al](#)
[Kiev, U](#)

Oxana, Novgorod Great, Russia, 24 y.o., Leo
When I pass along the street all sights are chained to me. [view profile...](#)

Last vis

[View al](#)
[Novgor](#)
[Russia](#)

Oksana, SAalaspils, Latvia, 20 y.o., Taurus
I do not know what to write.....I play the piano, I like cooking very much and my English is bad:) [view profile...](#)

Last vis

[View al](#)
[SAalas](#)

Dating single russian girls personal ads

Side 1 af 3

Absolute Russian Girls

Tuesday March 07, 2006

sevda

#1156

- Age : 25
- Height : 166 cm
- Weight : 65 kg
- Color of eyes: Green
- Hair : Fair
- Children : None
- Marital Status : Single
- Profession:
- Languages: Russian, English
- Education: Average

Exotic Asian Women

About Exotic Asians Photo Catalog Ordering & Pricing Links FAQs Contact us & News

Welcome!

International Introductions!

International pen pals, Asian Women, International Dating Service, Filipina Women, Oriental Women, International Brides!

Are you a **single man** seeking a sincere, honest, traditional, attractive, **single Asian woman** for friendship and correspondence?

<--- EXOTIC ASIAN WOMEN WEBSITE GETS PUBLICITY! --->

FROM SINGAPORE'S EQUIVALENT TO AMERICA'S NATIONAL ENQUIRER!

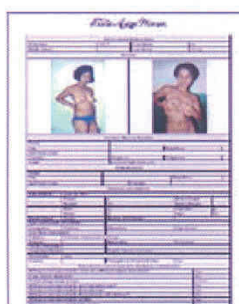
[Page 1](#), [Page 2](#), [Page 3](#), [Page 4](#)

[Click and read this newspaper article about us...](#)

All Photo Lists available in printed hardcopy or on CD-ROM.

[Learn how to order...](#)

Have hopes of **visiting** your pen pal at her home in countries such as **Singapore** or the **Philippines**?

Maybe you'd like to **bring your pen pal home** as your bride.

Then you've come to the right place!! Exotic Asian Women are anxiously awaiting your letters. Look through the photo catalog of ladies enrolled here, make your selections, and begin writing to your lovely ladies soon.

Bookmark this site and come back often. **New ladies added constantly!**

JOIN OUR NEWS LIST and receive info on site update and new pen pals. [join now](#)

Summary of Services available from Exotic Asian Women:

Exotic Asian Women Mailing Addresses
Start with our basic services by ordering 5, 10, 20 and 50 address bundles. Write to your pen pals and start your new friendships now! [Learn how to order...](#)

Exclusively Yours
Check out our "Exclusively Yours" service. This is where **only you** receive the mailing address for the ladies you select!

Personal Guide Service
Planning a trip to meet your new pen pal or pen pals. [Jack West](#) or a member of his staff can be your personal guides. [Click here to learn more...](#)

Personal Ads for Men Seeking Women
Men, extend your reach by placing a personal ad in an English-language publications in Asia. [Click here to learn more!](#)